

INFORME DA ECONOMÍA SOCIAL EN GALICIA

**Maite Cancelo Márquez
Manuel Botana Agra
(Directores)**

**CENTRO DE ESTUDIOS COOPERATIVOS (CECOOP)
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
2023**

XUNTA DE GALICIA

INFORME DA ECONOMÍA SOCIAL EN GALICIA 2022

Maite Cancelo Márquez y Manuel Botana Agra
(Directores)

CENTRO DE ESTUDIOS COOPERATIVOS (CECOOP)
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
2023

Xunta de Galicia

DIRECTORES

Maite Cancelo. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Manuel Botana. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

EQUIPO INVESTIGADOR

Dolores Álvarez. Universidade de Santiago de Compostela

María Bastida. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Manuel Botana. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Maite Cancelo. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

M. Rosario Díaz-Vázquez. Universidade de Santiago de Compostela

Pilar Expósito. Universidade de Santiago de Compostela

Loreto Fernández Fernández. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Rafael Millán. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

José Antonio Montero CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Ana Olveira. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Alberto Vaquero García. GEN-Universidade de Vigo

Emilia Vázquez Rozas. CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Miguel Ángel Vázquez Taín. CECOOP Universidade de Santiago de Compostela

Alicia Villalba Sánchez. CECOOP Universidade de Santiago de Compostela

Informe sobre a Economía Social en Galicia 2022

Directores: Maite Cancelo y Manuel Botana

Edita: CECOOP (Centro de Estudios Cooperativos de la USC)

Imprime: Fundación USC. Servicio de Reprografía, Edición e Impresión Digital

ISBN: 978-84-09-55205-4

DLG: C 1629-2023

Financia: Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Índice

Saúda	9
1. Introducción	11
2. A economía social en galicia: marco xurídico e novidades lexislativas	13
2.1. Marco xurídico	13
2.2. Novidades lexislativas	22
2.3. Sentenzas sobre cooperativas máis relevantes	33
2.4. Conclusións e recomendacións	35
3. As sociedades cooperativas galegas	37
3.1. Introducción	37
3.2. Evolución recente do emprendemento cooperativo en Galicia	41
3.3. Distribución das persoas socias nas novas cooperativas galegas	45
3.4. Situación do cooperativismo galego	48
3.5. Distribución territorial do cooperativismo	51
3.6. Conclusións	54
3.7. Bibliografía	54
4. As sociedades laborais	57
4.1. Introducción	57
4.2. Concepto	58
4.3. Creación de Sociedades Laborais en Galicia e en España	59
4.4. Análise das Sociedades Laborais en Galicia e as súas provincias	64

4.5.	Análise das Sociedades Laborais dadas de baixa no Rexistro no ano 2022	68
4.6.	Resumo da comparativa das Sociedades Laborais inscritas na Seguridade Social en Galicia e España no 2º trimestre do 2020	70
4.7.	Conclusións	75
5.	Empresas de inserción	77
5.1.	Introdución	77
5.2.	As empresas de inserción en Galicia	78
5.3.	Conclusións	85
6.	Os centros especiais de emprego	87
6.1.	Introdución	87
6.2.	Tipoloxía dos centros especiais de emprego	89
6.3.	Forma Xurídica	91
6.4.	Distribución provincial e sectores de actividade	91
6.5.	Mercado de traballo nos CEE	94
6.6.	Políticas de creación de emprego. 2021	106
6.7.	Estrutura financeira e estrutura de ingresos	107
6.8.	Conclusións	110
6.9.	Bibliografía	112
7.	As confrarías de pescadores	115
7.1.	Introdución	115
7.2.	Principais datos das confrarías galegas	115
7.3.	A flota pesqueira en Galicia	124
7.4.	Permisos de marisqueo	127
7.5.	Venda nas lonxas galegas	133
7.6.	Conclusións	137
8.	As sociedades agrarias de transformación	139
8.1.	Introdución	139
8.2.	Concepto e características	140
8.3.	As Sociedades de Transformación Agraria en Galicia	146
8.4.	Recomendacións	151
8.5.	Conclusións	151
8.6.	Bibliografía	152

9. As comunidades e mancomunidades de montes veciñais en man común.....	157
9.1. Introducción.....	157
9.2. Os Montes Veciñais en Man Común.....	157
9.3. Comunidades de Montes Veciñais en Man Común.....	162
9.4. Mancomunidades de Montes Veciñais en Man Común (MMVMC).....	167
9.5. Recomendacións.....	169
9.6. Conclusións.....	170
9.7. Bibliografía.....	171
10. As mutuas de seguros e mutualidades de previsión social	173
10.1. Introducción.....	173
10.2. Identificación do sector en Galicia.....	175
10.3. Datos sociais e económicos das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social de Galicia.....	177
10.4. Conclusións.....	180
10.5. Referencias bibliográficas.....	181
11. Aproximación ao impacto socioeconómico das sociedades laborais e cooperativas en Galicia.....	183
11.1. Introducción.....	183
11.2. Sociedades Laborais.....	184
11.3. Cooperativas.....	193
11.4. Conclusións.....	198
12. Políticas públicas para o desenvolvemento da economía social e asociacionismo.....	201
12.1. Introducción.....	201
12.2. Marco Europeo.....	202
12.3. Marco estatal.....	204
12.4. Marco autonómico.....	206
12.5. Recomendacións.....	212
12.6. Conclusións.....	213
12.7. Bibliografía.....	213
12.8. Normativa.....	215

13. A economía social galega no contexto nacional: entidades máis representativas e panorama de futuro	217
13.1. Introducción	217
13.2. As entidades galegas de Economía Social máis representativas no contexto nacional	218
13.3. O futuro panorama da Economía Social galega no contexto nacional	225
13.4. Conclusións	230
13.5. Bibliografía	231
14. Resumo executivo	233
14.1. Cooperativas	234
14.2. Sociedades Laborais	234
14.3. Empresas de Inserción	235
14.4. Centros Especiais de Emprego	236
14.5. Confrarías de pescadores	237
14.6. As Sociedades Agrarias de transformación	238
14.7. As Comunidades e Mancomunidades de Montes Veciñais en Man Común	239
14.8. As Mutuas de seguros e mutualidades de previsión social	239
14.9. Aproximación ao impacto socioeconómico das Sociedades Laborais e Cooperativas en Galicia	240
14.10. Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo	240
14.11. A ES galega no contexto nacional e panorama de futuro	241
14.12. Recomendacións xurídicas	242
15. Índice de cadros, gráficos e táboas	245

SAÚDA

A consolidación da economía social en Galicia é un fenómeno imparable. Como Administración galega comprobamos que cada día crece máis o interese sobre as diferentes fórmulas deste ecosistema que entronca, e moito, coa idiosincrasia, co sentimento de comunidade ou de apego ao territorio que tanto nos caracteriza ás galegas e galegos.

Non podemos desvincellar este auxe do impulso decidido á cultura emprendedora que estamos a dirixir desde a Xunta de Galicia. Porque cremos nas iniciativas que xeran emprego de calidade e riqueza nas súas contornas. Porque diso va a economía social: de traballo colaborativo, de emprego igualitario, de eficiencia empresarial e de responsabilidade social. Son todos eles valores que queremos seguir a impulsar e que nos permitirán enfrontar con solidez os retos inmediatos.

Galicia está a deseñar a súa II Estratexia da Economía Social que fomentará ata 2026 o crecemento e a creación de novas entidades. Queremos apoiar o posicionamento deste modelo nos sectores tecnolóxico e dixital, verde, industrial e sustentable. Estamos a establecer un marco que nos permita catapultar inda máis a presenza feminina na economía social e facer que este modelo resulte atractivo á mocidade. Tamén aspiramos a reducir o tempo de constitución das entidades e a profesionalizar o traballo das persoas vencelladas ás diferentes familias da economía social.

No desenvolvemento da Estratexia estamos implicados, de xeito transversal, diferentes departamentos da Xunta de Galicia co afán de mellorar tamén as competencias das persoas e as capacidades das entidades dentro da economía social, para consolidar o seu crecemento continuo en Galicia.

Entre outras ferramentas, queremos crear aceleradoras de emprendemento, apostar pola cooperación transfronteiriza das persoas emprendedoras e consolidar espazos de innovación que nos permitan abordar a evolución deste modelo de negocio.

Pomos a dispor das entidades axudas anuais para reforzar a presenza da economía social no noso tecido produtivo. Seguiremos a brindar apoios para iniciar a actividade e para avanzar na transformación dixital e gañar eficiencia enerxética con éxito. Preocúpanos tamén a remuda xeracional en determinados sectores que, cremos, poden ter unha oportunidade nestas fórmulas baseadas na solidariedade.

Na actualidade estamos a crear unha Rede de polos de emprendemento e apoio ao emprego en toda Galicia. Estamos a asesorar centos de persoas que se inician ou queren mudar os seus negocios. A economía social está tamén presente entre as posibilidades para desenvolver unha idea de empresa na nosa comunidade.

Seguiremos a apostar, sen dúbidas, pola economía social. Porque cando falamos da economía social tamén falamos de emprendemento. Porque cremos nos seus valores e ten demostrado sobrada resiliencia en tempos difíciles. O ecosistema emprendedor da economía social pode contar connosco agora e no futuro que, agardamos, siga a ser próspero.

1. INTRODUCCIÓN

No ano 2019 publicouse o Libro Branco da Economía Social (ES) en Galicia, analizando a información das entidades da Economía Social galega do ano 2018, partindo do elaborado polo CIRIEC para a Comunidade Autónoma de Valencia e seguindo a mesma metodoloxía de traballo, introducindo dúas diferenzas: a inclusión das Comunidades de Montes e Mancomunidades de Montes en Man Común, como fórmula asociativa singular do Código Civil galego, e a análise circunscrita ás entidades produtoras de mercado da ES en Galicia.

Como xa adiantamos na presentación do Libro Branco, o maior obxectivo da elaboración do mesmo foi cuantificar, para visibilizar e determinar a súa importante contribución ao desenrolo económico galego, as distintas familias que compoñen a ES en Galicia.

Dende a administración galega e o CECOOP entendemos que ese traballo non podía fencer senón ser un punto de partida para ter unha fotografía continuamente actualizada da evolución do sector no tempo.

Isto nos levou á realización dos Informe sobre a Economía Social en Galicia coa información dos anos 2019, 2020, 2021 e o actual, do 2022 no que actualizamos a principal información para a que se dispoñe de datos estatísticos. O esquema básico, e o mesmo que o que se estableceu para o Libro Branco no ano 2019. No seguinte informe, se engadiron dous capítulos para analizar a fiscalidade nas entidades da ES e para recoller unha experiencia de innovación docente en aprendizaxe-servizo no ámbito universitario no que a Economía Social foi a protagonista do mesmo. No informe 2020 esas dúas seccións foron substituídas por unha dedicada a análise da Lei 11/2021, de 14 de maio, de recuperación da terra agraria de Galicia, e a oportunidade que supón para as entidades da Economía Social. No informe do ano pasado incorporouse como novidades máis salientables a depuración dos datos dos Rexistros da Xunta de Galicia das Cooperativas e Sociedades Laborais, grazas a incorporación dun técnico de investigación do Programa Investigo no CECOOP. Esta depuración danos unha cuantificación máis próxima ás sociedades realmente activas, aínda que as cifras seguen sen coincidir coas proporcionadas polo *Ministerio de Trabajo y Economía Social*. As outras novidades son a incorporación de un capítulo sobre o sector financeiro cooperativo en Galicia e outro onde se analiza a información de Cooperativas e Laborais de SABI.

Neste informe, actualizamos a nosa base de datos depuradas no informe anterior, coas cooperativas e sociedades laborais dadas de alta e de baixa no rexistro da Xunta de Galicia no ano 2022. Ademais, incorporamos un capítulo onde se analizan as entidades da Economía Social galega mais representativas no contexto nacional, analizando os informes de CEPES e onde tamén se inclúe unha análise DAFO do emprendemento na ES galega, destacando as vantaxes e desvantaxes que a nosa comunidade ten como territorio para o desenvolvemento de novos proxectos que impulsen a nosa ES.

O noso agradecemento e recoñecemento do traballo de todas as persoas que colaboraron na realización deste Informe, profesoras e profesores das Universidades de Santiago de Compostela e Vigo, moitos membros do CECCOOP, que pertencen a distintas áreas de coñecemento (dereito, economía aplicada, economía cuantitativa, economía financeira e organización de empresas) así como ao apoio de distintas Consellerías da Xunta de Galicia, en particular, á Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

O traballo estrutúrase en catorce capítulos:

No segundo capítulo, abórdase o marco xurídico, recollendo as casuísticas destas empresas ás que as unen uns principios e valores pero que, xuridicamente, vense afectadas por normativas distintas. No segundo apartado do mesmo recóllense as principais novidades legislativas sobre a ES en España e, no terceiro, preséntanse algunhas recomendacións sobre necesidades de reformas legislativas na nosa Comunidade Autónoma.

As sociedades cooperativas galegas, como primeira gran familia da ES, analízase no capítulo 3: a súa evolución, a distribución territorial, clases de cooperativas ou distribución sectorial.

O capítulo 4 dedícase ás Sociedades Laborais, onde se recollen os principais datos destas entidades, a súa distribución sectorial ou as características dos socios, analizando as diferenzas no só por tipo de socio (capitalista/traballador) senón polo xénero dos mesmos.

O capítulo 5 recolle as características das Empresas de Inserción Laborais e os principais datos destas empresas en Galicia.

No capítulo 6 analízanse os Centros Especiais de Emprego, segundo as súas tipoloxías, por provincias, sectores de actividade, emprego e a súa estrutura financeira.

O capítulo 7 recolle a principal información estatística sobre as Confrarías de pescadores pero tamén analízanse algúns datos do sector pesqueiro, os permisos de marisqueo e as vendas nas lonxas pesqueiras.

As Sociedades de Transformación Agraria en Galicia ocupan o capítulo 8. O seu concepto, características e os principais datos estatísticos son abordados nel.

O capítulo 9 dedícase as Comunidades e Mancomunidades de Montes Veciñais en Man Común.

O 10 recolle os principais datos sociais e económicos das Mutuas de seguros e Mutualidades de Previsión Social en Galicia.

O capítulo 11 dedícase a facer unha aproximación ao impacto socioeconómico das Sociedades Laborais e Cooperativas en Galicia a través das súas contas anuais dispoñibles na base de datos SABI

A revisión das políticas públicas, partindo da análise do marco europeo, se analiza o estatal para rematar coa análise das políticas galegas, recóllese no capítulo 12.

No capítulo 13 analízanse as entidades da Economía Social galega mais representativas no contexto nacional e unha análise do panorama do futuro do emprendemento nestas sociedades.

E, para finalizar, no capítulo 14, preséntase un resumo executivo da principal información das entidades analizadas ao longo do traballo, así como algunha recomendación que se fai ao longo do texto.

2. A ECONOMÍA SOCIAL EN GALICIA: MARCO XURÍDICO E NOVIDADES LEXISLATIVAS

2.1. Marco xurídico

A Economía Social (ES) engloba un conxunto de actividades económicas e empresariais que no ámbito privado levan a cabo entidades que perseguen, ou ben o interese colectivo das persoas que o integran, ou ben o interese xeral económico ou social, ou ambos, mostrándose día a día como un actor fundamental no desenvolvemento da sociedade actual. As empresas da Economía Social son moi variadas, e teñen diferentes estatutos xurídicos: cooperativas, sociedades laborais, centros especiais de emprego, empresas de inserción laboral, sociedades agrarias de transformación, confrarías de pescadores, outras empresas de base asociativa e, mesmo, sociedades mercantís, a condición de que respecten e réxanse polos principios da economía social.

Como dicíamos, a Economía Social xorde para atender as necesidades do colectivo que integra as diferentes entidades ou as necesidades colectivas, é dicir, o interese xeral. As empresas da economía social fundaméntase en dous eixos: por unha banda, o seu obxectivo último é a consecución dos seus fins, sendo estes a atención das mencionadas necesidades sociais, por encima da procura do capital; e, doutra banda, a primacía das persoas que ten como consecuencia a toma de decisións de forma democrática. Ambos os eixos de funcionamento levan a que os resultados do exercicio teñan como destinatario tanto o fin social como as persoas integrantes en función do traballo achegado.

A Economía Social, como se relacionou anteriormente, está constituída por unha gran pluralidade de entidades, que actúan no mercado ou fóra do mercado. Con todo, todas elas comparten principios e fundamentos que permiten outorgarlles a singularidade que as diferencia do resto de actores do mercado. Estes principios están recollidos na Carta de Principios da Economía Social, inspirada nos coñecidos Principios Cooperativos da Alianza Cooperativa Internacional (ACI) e promovida pola organización europea *Social Economy Europe* (SEE), que representa ás cooperativas, mutualidades, asociacións e fundacións, e que son os seguintes:

- Primacía da persoa e do obxecto social sobre o capital.
- Adhesión voluntaria e aberta.
- Control democrático polos seus membros (excepto para as fundacións, que non teñen socios).
- Conxunción dos intereses dos membros usuarios e do interese xeral.
- Defensa e aplicación dos principios de solidariedade e responsabilidade.
- Autonomía de xestión e independencia respecto dos poderes públicos.
- Destino da maioría dos excedentes á consecución de obxectivos, a favor do desenvolvemento sostible, da mellora dos servizos aos membros e do interese xeral.

Asemade, a Conferencia Xeral da Organización Internacional do Traballo (OIT) aprobou, na súa 110ª reunión, celebrada o 10 de xuño de 2022, a Resolución relativa ao traballo decente e á economía social e solidaria, procedeu a definila, aclarando que aglutina empresas, organizacións e outras entidades que realizan actividades económicas, sociais e medioambientais de interese colectivo ou xeral, baseándose nos principios de:

- Cooperación voluntaria e axuda mutua.
- Gobernanza democrática ou participativa.
- Autonomía e independencia.
- Primacía das persoas e da fin social sobre o capital.
- Distribución e uso dos excedentes e dos beneficios, así como dos activos.

Aclara que as devanditas entidades, susceptibles de operar en tódolos sectores da economía, aspiran á viabilidade e á sustentabilidade a longo prazo, así como á transición da economía informal á economía formal. De acordo con este propósito, poñen en práctica un conxunto de valores intrínsecos ao seu funcionamento e acordos co coidado das persoas e do planeta, a igualdade e a equidade, a interdependencia, a auto gobernanza, a transparencia, a rendición de contas, o traballo decente e os medios de vida dignos.

A pesar de que todas se rexen polos principios anteriormente referenciados, que inspiraron a Lei 5/2011, do 29 de marzo, de Economía Social, así como a Lei 6/2016, do 4 de maio, de Economía Social de Galicia, a Lei 3/2022, de 13 de xuño, de Economía Social de Canarias e a Lei 9/2022, de 20 de xullo, sobre economía social e solidaria de A Rioxa, a cada unha das entidades da economía social conta coa súa propia normativa. Procederemos a analizar a que resulta de aplicación na Comunidade Autónoma de Galicia:

2.1.1. Cooperativas

Galicia regula as cooperativas que desenvolvan a súa actividade cooperativizada con carácter principal dentro do territorio da Comunidade. Aquelas cooperativas cuxa actividade cooperativizada non se desenvolva principalmente neste territorio, rexeranse pola lei autonómica que corresponda ou na súa falta, pola Lei estatal 27/1999, do 16 de xullo, de Cooperativas. As cooperativas galegas, deberán indicar esta circunstancia na súa denominación ("Sociedade Cooperativa Galega" ou "S. Coop. Galega") e rexeranse pola **Lei 5/1998, do 18 de decembro, de Cooperativas de Galicia**.

Esta Lei define a cooperativa como unha sociedade de capital variable que, con estrutura e xestión democrática, en réxime de libre adhesión e baixa voluntaria, desenvolve unha empresa de propiedade conxunta, a través do exercicio de actividades socioeconómicas, para prestar servizos e satisfacer necesidades e aspiracións dos seus socios, e en interese pola comunidade, mediante a participación activa dos mesmos, distribuíndo os resultados en función da actividade cooperativizada.

A Lei contén o réxime xurídico xeral da cooperativa e normas específicas para as distintas clases de cooperativas; tamén regula a cooperación entre cooperativas, o fomento destas e a relación entre a Administración pública e o cooperativismo. Outras disposicións que completan o réxime xurídico galego das cooperativas son, o **Decreto 430/2001 que aproba o Regulamento do Rexistro de Cooperativas de Galicia**, o **Decreto 25/2001 que regula a organización e o funcionamento do Consello Galego de Cooperativas** ou e o **Decreto 248/2004 de 14 de outubro, polo que se regulan os procedementos de conciliación e arbitrase cooperativo**.

2.1.2. Sociedades Laborais

As sociedades laborais son sociedades mercantís que se rexen pola Lei 44/2015, do 14 de outubro, de Sociedades Laborais e Participadas. Caracterízanse porque, polo menos, a maioría do capital social é propiedade dos traballadores que prestan servizos retribuídos na sociedade, sen que ningún dos socios sexa propietario de accións ou participacións que representen máis da terceira parte do capital social, salvo algunhas excepcións contempladas na Lei.

Ao ser as sociedades laborais sociedades mercantís, sometidas á lexislación mercantil, a súa regulación é competencia exclusiva do Estado, carecendo de competencia a Comunidade Autónoma Galega para a súa regulación, malia que si a ostenta para a súa cualificación e rexistro administrativo (RD. 1456/1989), correspondendo estas competencias actualmente á Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

As sociedades laborais réxense pola **Lei estatal 44/2015, do 14 de outubro de Sociedades Laborais e Participadas** e o seu Rexistro Administrativo polo **Real Decreto 2114/1998, do 2 de outubro**, aínda que, segundo a citada Lei, o Goberno debería aprobar un novo Real Decreto de regulación deste Rexistro antes de outubro de 2016 (Disposición final cuarta Lei 44/2015).

2.1.3. Sociedades agrarias de transformación

As Sociedades Agrarias de Transformación, en diante SAT, son sociedades civís de finalidade económico-social encamiñada á produción, transformación e comercialización de produtos agrícolas, gandeiros ou forestais, á realización de melloras no medio rural, promoción e desenvolvemento agrarios e á prestación de servizos comúns que sirvan a aquela finalidade. As SAT gozarán de personalidade xurídica e plena capacidade de obrar para o cumprimento da súa finalidade desde a súa inscrición no Rexistro Xeral de SAT.

Ao ser unha sociedade civil, a competencia para a súa regulación é exclusiva do Estado (lexislación civil) e contense no **Real Decreto 1776/1981, do 3 de agosto que aproba o Estatuto que regula as Sociedades Agrarias de Transformación** e na **Orde do 14 de setembro de 1982** que desenvolve o anterior.

Con todo, a Comunidade Autónoma Galega que ten competencias exclusivas en materia de agricultura e gandería (art. 30.1.3º EA), asumiu tamén competencias en materia de cualificación e rexistro das Sociedades Agrarias de Transformación por Real Decreto 795/1985. O Rexistro Galego destas sociedades creouse pola **Orde do 29 de abril de 1988** e depende da Consellería do Medio Rural.

Procede tamén facer mención á **Orde 23 de outubro de 1985, pola que se aproba o regulamento do Rexistro de Sociedades Agrarias de Transformación.**

2.1.4. Confrarías de pescadores

As confrarías de pescadores regúlanse na **Lei 3/2001 do 26 de marzo de Pesca Marítima do Estado** (arts. 45 a 51), que se considera lexislación básica de ordenación do sector pesqueiro (Disposición adicional segunda, 2 da devandita Lei) e, por tanto, aplicable en todo o Estado. Tamén, respectando a anterior, na **Lei 11/2008 do 3 de decembro de pesca de Galicia** (art. 78 a 95), na **Lei 9/1993, de 8 de xullo de confrarías de pescadores de Galicia** e, por último, polo **Decreto 8/2014, do 16 de xaneiro, polo que se regulan as confrarías de pescadores de Galicia e as súas federacións**. As confrarías de pescadores son corporacións de dereito público, sen ánimo de lucro, representativas de intereses económicos, que actúan como órganos de consulta e colaboración das administracións competentes en materia de pesca marítima e de ordenación do sector pesqueiro. Pero as confrarías de pesca tamén poden prestar servizos aos seus membros e administrar os recursos propios do seu patrimonio. Así mesmo, o Decreto 8/2014 permite ás confrarías a realización de actividades de organización e comercialización da produción no sector pesqueiro, marisqueiro e da acuicultura. As confrarías, para o cumprimento dos seus fins, integranse voluntaria e libremente polas persoas armadoras e propietarias das embarcacións de pesca, os traballadores e traballadoras do sector pesqueiro extractivo e as persoas posuidoras dun título administrativo habilitante para o exercicio do marisqueo. As confrarías da Comunidade Autónoma Galega rexeranse pola lexislación básica estatal contida na citada Lei 3/2001, polo disposto na Lei galega 11/2008, no Decreto 8/2014 naquelas que no seu desenvolvemento dite a Xunta de Galicia, e polos seus respectivos estatutos.

2.1.5. Mutuas de seguros

As mutuas de seguros son entidades aseguradoras privadas sen ánimo de lucro, constituídas baixo os principios de solidariedade e de axuda mutua cuxo obxecto consiste na cobertura aos seus socios, persoas físicas ou xurídicas, dos riscos asegurados. Tradicionalmente, as mutuas distinguíronse segundo fosen de prima fixa ou variable. Nas primeiras, os mutualistas abonan a prima fixa ao comezo do período de risco, e, nas segundas, fundadas no principio de axuda recíproca, a derrama abónase con posterioridade aos sinistros, sendo a responsabilidade dos mutualistas mancomunada e proporcional ao importe dos respectivos capitais asegurados, pero limitada ao devandito importe. Como entidades aseguradoras, a lexislación básica que regula as mutuas de seguros é competencia exclusiva do Estado e réxense pola **Lei 20/2015, do 14 de xullo de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras**, e o **R.D. 1060/2015, do 20 de novembro**, que a desenvolve. Con todo esta Lei mantén en vigor determinados preceptos da anterior lei de ordenación e supervisión do sector (R. D. Lexislativo 6/2004) que afectan ás mutuas de seguros, mutualidades de previsión social e cooperativas de seguros, en particular os artigos: 9 (Mutuas e cooperativas a prima fixa), 10 (Mutuas e cooperativas a prima variable) e 24 (Transformación, fusión, escisión e agrupación); ata que, segundo a exposición de motivos, “acométase unha regulación específica para as mutuas e, en particular, do seu réxime xurídico de disolución, transformación, fusión, escisión e cesión global de activo e pasivo”.

2.1.6. Mutualidades de previsión

As mutualidades de previsión social son entidades aseguradoras que exercen unha modalidade aseguradora de carácter voluntario, complementaria ao sistema de Seguridade Social obrigatorio, mediante achegas dos mutualistas, persoas físicas ou xurídicas, ou doutras entidades ou persoas protectoras.

Do mesmo xeito que coas mutuas e cooperativas de seguros, o Estado é o competente para regular a normativa básica nesta materia, a cal se contén na **Lei 20/2015 e o R.D. 1060/2015** anteriormente citados, que regulan a ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras, e no **Real Decreto 1430/2002, do 27 de decembro, polo que se aproba o Regulamento de mutualidades de previsión social**, cuxo contido se cualifica no seu maior parte como normativa básica (Disposición final primeira).

O Real Decreto 1642/1996, transferiu funcións e servizos á Comunidade Autónoma de Galicia en materia de Mutualidades de Previsión Social non integradas na Seguridade Social.

Para ese efecto, Galicia desenvolveu normativa sobre mutualidades de previsión social aplicable neste territorio, concretamente, a **Orde do 5 de maio de 1999 pola que se crea o Rexistro Autonómico de Mutualidades de Previsión Social non integradas na Seguridade Social** e o **Decreto 277/1999, do 14 de outubro, polo que se regula a cualificación de xubilación mutual protexida**.

2.1.7. Asociacións

Unha asociación é unha persoa xurídica que se constitúe mediante acordo de tres ou máis persoas físicas ou xurídicas legalmente constituídas, que se comprometen a poñer en común coñecementos, medios e actividades para conseguir unhas finalidades lícitas, comúns, de interese xeral ou particular, e que se dotan dos estatutos que rexen o seu funcionamento. A asociación pode ser unha entidade de Economía Social só cando leve a cabo unha actividade económica.

Proclamado como dereito fundamental polo artigo 22 da Constitución Española de 1978, o dereito de asociación desenvólvese na **Lei Orgánica 1/2002, do 22 de marzo, reguladora do Dereito de Asociación**, onde se establece que o dereito de asociación inclúe o dereito á inscrición no Rexistro de Asociacións competente, aos solos efectos de publicidade, que só poderá ser denegado cando non se reúnan os requisitos esixidos na referida lei orgánica. O Estado ten competencia exclusiva para desenvolver o dereito de asociación, tarefa que acomete mediante a referenciada lei orgánica, ao tratarse dun dereito fundamental; non habendo normativa autonómica en Galicia.

2.1.8. Fundacións

Son fundacións as organizacións constituídas sen ánimo de lucro que, por vontade dos seus creadores, teñen afectado de modo duradeiro o seu patrimonio á realización de fins de interese xeral, tal e como dispón o artigo 2 da **Lei 50/2002, do 26 de decembro, de fundacións**. Estas organizacións rexeranse pola vontade dos seus creadores, os estatutos e, en todo caso, a referenciada Lei. A fundación pode ser unha entidade de Economía Social só cando desenvolve unha actividade económica.

No ámbito da Comunidade Autónoma de Galicia, cómpre facer mención tamén ao **Decreto 14/2009 de 21 de xaneiro se aproba o regulamento das fundacións de interese galego**.

As fundacións deberán perseguir fins de interese xeral, como poden ser, entre outros: a defensa dos dereitos humanos, das vítimas do terrorismo e actos violentos, a asistencia social e inclusión social, a consecución doutros propósitos cívicos, educativos, culturais, científicos, deportivos, sanitarios, laborais, de fortalecemento institucional, de cooperación para o desenvolvemento, de promoción do voluntariado, de promoción da acción social, de defensa do medio ambiente, de fomento da economía social, de promoción e atención ás persoas en risco de exclusión por razóns físicas, sociais ou culturais, de promoción dos valores constitucionais e defensa dos principios democráticos, de fomento da tolerancia, de desenvolvemento da sociedade da información, ou de investigación científica e desenvolvemento tecnolóxico (art. 3.1. Lei 50/2002).

A finalidade fundacional debe beneficiar a colectividades xenéricas de persoas. En ningún caso poden constituírse fundacións coa finalidade principal de destinar as súas prestacións ao fundador ou aos patróns, aos seus cónxuxes ou a persoas ligadas a eles con análoga relación de afectividade, ou aos seus parentes ata o cuarto grao inclusive, así como a persoas xurídicas singularizadas que non persigan fins de interese xeral.

Para o cumprimento dos seus fins, a fundación pode desenvolver actividades económicas, pero neste caso, os ingresos obtidos destinaranse nun 70% polo menos aos seus fins fundacionais; e en todo caso de disolución, ao haber líquido, destinarase a outras fundacións e entidades non lucrativas que persigan fins de interese xeral, atendendo á vontade do fundador.

A Constitución reconece o dereito de fundación de todos os cidadáns para fins de interese xeral (art. 34.1). O Estado regula as fundacións na **Lei 50/2002, do 26 de decembro**. No **RD. 1337/2005, do 11 de novembro, establece o seu Regulamento de desenvolvemento**, e no **RD. 1611/2007, do 7 de decembro, o Regulamento do Rexistro central de Fundacións**. Este Rexistro quedou adscrito á Dirección Xeral dos Rexistros e do Notariado por RD. 453/2012, pero non entrou en funcionamento ata a Orde PRE/2537/2015, do 26 de novembro.

A Comunidade Autónoma Galega asumiu competencias exclusivas para regular o réxime das fundacións de interese galego (art. 27.26 EA). Estas competencias desenvolvéronse na **Lei 12/2006, do 1 de decembro, de Fundacións de interese galego**. Nesta lei queda regulado o réxime daquelas organizacións constituídas sen fin de lucro que, por vontade dos seus creadores, teñan afectado de modo duradeiro o seu patrimonio á realización de fins de interese xeral para Galicia e desenvolvan principalmente as súas actividades e teñan o seu domicilio no territorio da comunidade autónoma galega.

2.1.9. Empresas de inserción

As empresas de inserción son sociedades mercantís ou cooperativas, sen ánimo de lucro, consideradas estruturas produtivas porque producen bens e servizos co obxectivo de integrar a persoas en risco de exclusión social. Supoñen un instrumento de intervención sociolaboral para facilitar a incorporación ao mercado ordinario de traballo. Teñen un marcado carácter temporal posto que a súa finalidade é, unicamente, inserir ás persoas que teñen dificultades para acceder ao mercado de traballo.

As empresas de inserción regúlanse polo lexislador estatal na **Lei 44/2007, do 13 de decembro**, amparado na súa competencia exclusiva en materia de lexislación laboral (art.

149.1.7ªCE). A Comunidade Autónoma de Galicia ten competencia exclusiva en materia de asistencia social (art. 27.23 EA) e a competencia para a execución da lexislación do Estado en materia laboral (art. 29.1 EA). Con fundamento nas mesmas, aprobou o **Decreto 156/2007, do 19 de xullo, polo que se regula o procedemento para a cualificación das empresas de inserción laboral**, creándose o seu rexistro administrativo e establécense as medidas para o fomento da inserción socio-laboral.

Ademais do Rexistro administrativo de empresas de inserción, instaurado polo **Decreto 156/2007, existe outro Rexistro de empresas de inserción no Ministerio de Traballo e Economía Social, regulado polo Real Decreto 49/2010 e que ten por obxectivo coordinar e intercambiar información cos rexistros de empresas de inserción das comunidades autónomas.**

Posteriormente foi aprobada a Lei 10/2013, do 27 de novembro, de inclusión social de Galicia, onde, tras reflexar o concepto de empresa de inserción contemplado na norma estatal, abórdase a súa promoción, cualificación e rexistro.

2.1.10. Centros especiais de emprego

Os centros especiais de emprego teñen como obxectivo realizar un traballo produtivo, participando regularmente nas operacións do mercado, asegurando un emprego remunerado e a prestación de servizos de axuste persoal e social que requiran os seus traballadores con discapacidade, á vez que sexa un medio de integración do maior número de persoas con discapacidade ao réxime de traballo normal. O cadro de persoal dos centros especiais de emprego estará constituído polo maior número de persoas traballadoras con discapacidade que permita a natureza do proceso produtivo, integrando, en todo caso, o 70 por 100 de aquela. Na devandita porcentaxe non se incluírá ao persoal sen discapacidade dedicado á prestación de servizos de axuste persoal e social.

O seu marco normativo vén configurado pola **Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social (arts. 43 ao 45 RD. Lexislativo 1/2013); o Real Decreto 2273/85 do 4 de decembro de 1985 polo que se aproba o Regulamento dos Centros especiais de emprego, e o Real Decreto do 17 de xullo de 1985 que regula a relación laboral de carácter especial dos discapacitados que traballan nas devanditas entidades.**

A Comunidade Autónoma de Galicia aprobou o **Decreto 200/2005, do 7 de xullo, polo que se regula a autorización administrativa e a inscrición no Rexistro administrativo de Centros Especiais de Emprego de Galicia, e a súa organización e funcionamento, polo que se regula a organización, funcionamento e as autorizacións para a inscrición no rexistro.**

2.1.11. Comunidades e mancomunidades de montes veciñais en man común

Trátase de comunidades e mancomunidades de montes que pertencen a grupos veciñais e que se veñen aproveitando consuetudinariamente, en réxime de comunidade, sen asignación de cotas, polos membros deses grupos, sendo a propiedade dos montes de natureza privada e colectiva.

O réxime xurídico aplicable a estas comunidades e mancomunidades contense basicamente na Lei 13/1989, do 10 de outubro, de montes veciñais en man común, e no Decreto 260/1992, do 4 de setembro, polo que se aproba o Regulamento de execución desa Lei.

2.1.12. Outras entidades da Economía Social

Tamén poderán forma parte da economía social outras entidades que realicen unha actividade económica conforme aos principios reitores das entidades de economía social e, ademais, estean incluídas no Catálogo de Entidades de Economía social nos termos legalmente previstos.

Cadro 2.1. Escenarios xurídicos das empresas e entidades da Economía Social.

Entidades	España	Comunidade Autónoma de Galicia
Economía Social no seu conxunto	- Constitución Española de 1978	- Estatuto de Autonomía de Galicia, Lei Orgánica 1/1981, de 6 de abril.
	- Lei nº 5 de 29 de marzo de 2011 da Economía Social	- Lei 6/2016, de 4 de maio, da Economía Social de Galicia.
Cooperativas, mutuas e mutualidades de previsión social	- Lei 27/1999, de 16 de xullo, de cooperativas	- Lei 5/1998, do 18 de decembro, de cooperativas de Galicia
	- Real Decreto 136/2002, de 1 de febreiro, polo que aprobase o Regulamento do Rexistro de Cooperativas	- Decreto 430/2001, de 18 de decembro, polo que aprobase o Regulamento do Rexistro de Cooperativas de Galicia.
	- Lei 20/1990, de 19 de decembro, de Réxime Fiscal das Cooperativas	
	- Real Decreto 1345/1992, de 6 de novembro, polo que dítase normas para a adaptación das disposicións que regulan a tributación sobre o beneficio consolidado aos grupos de sociedades cooperativas	
	- Lei 13/1989, de 26 de maio, de Cooperativas de Crédito	
	- Real Decreto 84/1993, de 22 de xaneiro, polo que aprobase o Regulamento de desenvolvemento da Lei 13/1989 de 26 de maio, de Cooperativas de Crédito	
	- Real Decreto Lei 11/2017 que modifica a Lei 13/1989 de Cooperativas de Crédito	
	Normas que afectan as cooperativas de vivendas:	
	-Decreto 3114/1968, de 12 de decembro; Decreto 2028/1995, de 22 de decembro e Lei 38/1999, de 5 de novembro, de Ordenación da Edificación	
	Normas que afectan as cooperativas de transportistas:	
	- Lei 16/1987, de 30 de xullo, de Ordenación dos Transportes Terrestres;	
	- Decretos de 1211/1990, de 28 de setembro,; 927/1998, de 14 de maio e 1830/1999, de 3 de decembro	
	- Lei 20/2015, de 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras.	
	- Real Decreto 1060/2015, de 20 de novembro, que desenvolve a Lei 20/2015 - Decreto 248/2004 de 14 de outubro, polo que se regulan os procedementos de conciliación e arbitraje cooperativo	

Entidades	España	Comunidade Autónoma de Galicia
Sociedades laborais, sociedades agrarias de transformación e confrarías de pescadores	- Lei 44/2015, de 14 de outubro, de Sociedades Laborais e participadas	- Orde de 29 de abril de 1988, sobre tramitación de Sociedades Agrarias de Transformación.
	- Real Decreto 2114/1998, de 2 de outubro, que regula o Rexistro Administrativo das Sociedades Laborais	- Lei 11/2008 de 3 de decembro de pesca de Galicia.
	- Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, polo que aprobouse o Estatuto que regula as Sociedades Agrarias de Transformación - Orde 23 de outubro de 1985 aproba o regulamento do Rexistro de Sociedades Agrarias de Transformación	- Decreto 8/2014, de 16 de xaneiro, polo que regulase as confrarías de pescadores de Galicia e as súas federacións.
	- Orde de 14 de setembro de 1982, que desenvolve o RD 1776/1981, de 3 de agosto	
	- Lei 3/2001, de 26 de marzo, de Pesca Marítima do Estado - Lei 9/1993, de 8 de xullo de confrarías de pescadores de Galicia	
	Comunidades e mancomunidades de montes veciñais en man común	
Centros especiais de emprego e empresas de inserción	- Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social (Real Decreto Legislativo 1/2013)	
	- Ley 6/2022, de 31 de marzo, de modificación del Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, para establecer y regular la accesibilidad cognitiva y sus condiciones de exigencia y aplicación.	- Decreto 156/2007, de 19 de xullo, polo que regulase o procedemento para a cualificación das empresas de inserción laboral, crease o seu rexistro administrativo e establécense as medidas para o fomento da inserción sociolaboral.
	- Real Decreto de 17 de xullo de 1985 que regula a relación laboral de carácter especial das persoas con discapacidade que traballan nos Centros Especiais de Emprego	- Decreto 200/2005, de 7 de xullo, polo que regulase a autorización administrativa e a súa inscrición no rexistro administrativo de Centros Especiais de Emprego de Galicia, e a súa organización e funcionamento.
	- Lei 9/2017, Disp. Adicional 4ª: Reserva de mercado para CEE da iniciativa social, empresas de inserción ou programas de emprego protexido	
	- Lei 9/2017, Disposición Adicional decimocuarta:	
	Regulación dos CEE de Iniciativa Social: sen ánimo de lucro e controlados en máis dun 50% por asociacións, fundacións, corporacións de dereito público, cooperativas de iniciativa social o as súas empresas dependentes	
	- Lei 44/2007, de 13 de decembro, de empresas de inserción	
	- Real Decreto 49/2010 regulador do Rexistro de Empresas de Inserción - Lei 10/2013, do 27 de novembro, de inclusión social de Galicia	

Entidades	España	Comunidade Autónoma de Galicia
Asociacións e fundacións	- Lei Orgánica 1/2002 de 22 de marzo, reguladora do Dereito de Asociación	- Lei 12/2006, de 1 de decembro, de Fundacións de interese galego.
	- Real Decreto 1497/2003, de 28 de novembro, que desenvolve a Lei 1/2002	
	- Real Decreto 949/2015, regulador do Rexistro Nacional de Asociacións	
	- Lei 49/2002, de 23 de decembro, sobre réxime fiscal das entidades sen fines lucrativos	
	- Real Decreto 1491/2011, de 24 de outubro, polo que aprobase normas de adaptación do Plan Xeral de Contabilidade as entidades sen fines lucrativos	
	- Lei 50/2002, de 26 de decembro, de Fundacións	
	- Real Decreto 1337/2005, de 11 de novembro, que establece el Regulamento de desenvolvemento da Lei 50/2002, de 26 de decembro	
	- Real Decreto 1611/2007, de 7 de decembro, que regula o Rexistro Central de Fundacións - Decreto 14/2009 de 21 de xaneiro se aproba o regulamento das fundacións de interese galego	

2.2. Novidades legislativas

2.2.1. Normativa estatal

Resolución do 10 de marzo de 2022, da Secretaría Xeral de Financiación Autonómica e Local, pola que se habilita o sistema para a solicitude electrónica das compensacións pola perda de recadación derivada de beneficios fiscais nos tributos locais establecidos na Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre Réxime Fiscal das Cooperativas.

En virtude da mesma, apróbase o sistema electrónico para que as Entidades Locais poidan solicitar a compensación pola perda de recadación derivada dos seguintes beneficios fiscais nos tributos locais establecidos pola Lei 20/1990, do 19 de decembro, sobre Réxime Fiscal das Cooperativas:

- a) Bonificación do 95 por 100 na cota municipal do IAE, así como na correspondente recarga provincial, a favor das sociedades cooperativas, das unións, federacións ou confederacións daquelas e das sociedades agrarias de transformación.
- b) Bonificación do 95 por 100 na cota do IBI, a favor dos bens de natureza rústica que sexan titularidade das cooperativas agrarias e de explotación comunitaria da terra.

Ley 7/2022, de 8 de abril, de residuos e solos contaminados para unha economía circular
Nela dispónse que, nos contratos reservados na xestión de residuos téxtiles, polo menos o 50% do importe de adxudicación deberá ser obxecto de contratación reservada a Empresas de Inserción e Centros Especiais de Emprego de iniciativa social autorizados para o tratamento de residuos. En caso contrario, a administración pública e o órgano de contratación deberán xustificalo debida e motivalo no expediente e poderá ser obxecto de recurso especial ou dos recursos establecidos en materia de contratación pública

Real Decreto 636/2022, de 26 de xullo, polo que se regula o Selo de Inclusión Social

Esta norma cumpre co preceptuado pola Lei 19/2021, do 20 de decembro, pola que se establece o ingreso mínimo vital cando, na súa Disposición adicional primeira, dispuxo a regulación regulamentaria do Selo de Inclusión Social. Con el distinguírase a aquelas empresas e entidades que contribúisen ao tránsito das persoas beneficiarias do ingreso mínimo vital desde unha situación de risco de pobreza e exclusión á inclusión e a participación activa na sociedade.

O Selo de Inclusión Social concíbese, así, como unha iniciativa de innovación pública no ámbito da colaboración público-privada e a responsabilidade social corporativa, cuxo obxectivo é estimular ás empresas, públicas e privadas, e a outro tipo de entidades, a contribuir á consecución dunha sociedade inclusiva, xusta e igualitaria, apoiando a xeración de oportunidades de inclusión social para as persoas beneficiarias do ingreso mínimo vital.

Créase, así, un distintivo público da Administración Xeral do Estado que se concederá ás entidades públicas empresariais, ás sociedades mercantís públicas, ás empresas privadas, aos traballadores por conta propia ou autónomos, así como ás fundacións que desenvolvan actuacións que contribúan ao tránsito das persoas beneficiarias do ingreso mínimo vital desde unha situación de risco de pobreza e exclusión á inclusión e participación activa na sociedade.

Para conseguilo, os devanditos suxeitos deberán reunir os seguintes requisitos: a) exercer a súa actividade en territorio español; b) desenvolver medidas de inclusión social con persoas beneficiarias do ingreso mínimo vital; c) atoparse ao corrente no cumprimento das obrigacións en materia tributaria e de Seguridade Social; d) non ser sancionadas, nos tres anos anteriores á data de presentación da solicitude, por resolución firme por calquera infracción do ordenamento xurídico vixente no exercicio da súa actividade profesional, ligada a actuacións ou iniciativas de inclusión social; e) non ser sancionadas, nos tres anos anteriores á data de presentación da solicitude, por resolución firme, por calquera infracción de tipo penal, nin por infraccións administrativas graves ou moi graves do ordenamento xurídico vixente, no exercicio da súa actividade profesional; f) non causar un prexuízo significativo ao medio ambiente e g) dispoñer dun plan de igualdade, cando corresponda, de acordo con o establecido no Lei Orgánica 3/2007, do 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes.

Por outra parte, as actuacións polas que se solicita o Selo non poderán estar financiadas con fondos procedentes de calquera administracións ou entes públicos, nacionais, autonómicos, locais, europeos ou de organismos internacionais.

Real Decreto-lei 1/2023, de 10 de xaneiro, de medidas urxentes en materia de incentivos á contratación laboral e mellora da protección social das persoas artistas modificou a Lei 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social.

O cambio máis significativo e o feito de que se facilita o uso da capitalización por desempleo na incorporación como socios a cooperativas e sociedades laborais, posibilitando desta maneira que as persoas traballadoras por conta allea poidan adquirir a condición de socias traballadoras ou de traballo, ao poñer a súa disposición os recursos económicos necesarios para poder adquirir as accións ou participacións de ditas entidades de economía social.

2.2.2. Normativa de ámbito autonómico

2.2.2.1. Aragón

Lei 2/2022, de 19 de maio, de aplicación e desenvolvemento da Lei 1/2021, de 11 de febreiro, de simplificación administrativa, modifica o Decreto Legislativo 2/2014, de 29 de agosto, do Goberno de Aragón, polo que se aproba o texto refundido da Lei de Cooperativas de Aragón, reducindo os prazos de inscrición rexistral das cooperativas e creando un artigo 13 bis sobre a inscrición de actos de sociedades cooperativas no rexistro.

Lei 7/2022, de 1 de decembro, de Economía Social de Aragón. A finalidade desta lei é fomentar e impulsar ao conxunto de entidades e colectivos que interveñan na economía social de Aragón, potenciando a súa presenza e crecemento. Aínda así, esta normativa ten carácter supletorio xa que as entidades de economía social en Aragón regularanse polas súas normas substantivas específicas.

2.2.2.2. Canarias

Lei 3/2022, de 13 de xuño, de Economía Social de Canarias

Promúlgase coa finalidade de recoñecer, fomentar, orientar e impulsar as entidades que integran a economía social. Configura un marco xurídico común para o conxunto das entidades do sector da economía social. Así, o texto recolle os principios orientadores e comúns a todas estas entidades, así como establece tamén unha lista de cales son as entidades da economía social.

Dentro de dita Comunidade Autónoma, considéranse como tales: a) as sociedades cooperativas; b) as mutualidades; c) as fundacións e as asociacións que leven a cabo actividade económica; d) as sociedades laborais e participadas; e) as empresas de inserción; f) os centros especiais de emprego; g) as confrarías de pescadores; h) as sociedades agrarias de transformación; i) as entidades singulares creadas por normas específicas que se rexan polos valores e principios orientadores establecidos na mesma presente lei, a condición de que desenvolvan unha actividade económica e empresarial e i) as entidades que realicen actividade económica e empresarial, cuxas regras de funcionamento se atean aos devanditos principios e se inclúan no Catálogo canario de entidades da economía social.

Recóllese, así mesmo, un concepto de economía social, comprensivo do conxunto das actividades económicas e empresariais que, no ámbito privado, leven a cabo aquelas entidades que se rexan polos devanditos principio, cando persigan o interese colectivo das persoas que as integren, o interese xeral económico ou social, ou ámbolos dous.

Ese conxunto de actividades económicas e empresariais desenvólvense por empresas privadas, con autonomía de decisión e liberdade de adhesión, creadas para satisfacer as necesidades dos seus membros a través do mercado mediante a produción de bens e a prestación de servizos, seguros e finanzas, onde o proceso de decisión e de distribución das ganancias ou excedentes entre os membros non están directamente vinculadas ao capital achegado por cada membro nin a ningunha cota de socio, onde cada membro ten un voto. Segundo esta norma, a economía social tamén inclúe entidades privadas organizadas formalmente con autonomía de decisión e liberdade de adhesión que produzan servizos non destinados á súa venda para os fogares e cuxos excedentes, se os houberse, non poidan ser apropiados polos axentes económicos que os creen, controlen ou financien.

Os aludidos principios, enunciados no art. 5, son:

- a) A primacía das persoas e do fin social sobre o capital, que se concreta en xestión autónoma e transparente, democrática e participativa, que leva a priorizar a toma de decisións máis en función das persoas e as súas achegas de traballo e servizos prestados á entidade ou en función do fin social, que con relación ás súas achegas ao capital social.
- b) A aplicación dos resultados obtidos da actividade económica, principalmente en función do traballo achegado e do servizo ou actividade realizados polas socias e socios ou polas persoas integrantes, no seu caso, ao fin social obxecto da entidade, ao servizo da consecución de obxectivos como o desenvolvemento sostible, o interese dos servizos aos membros e o interese xeral.
- c) A promoción da solidariedade interna e coa sociedade que favoreza o compromiso co desenvolvemento local, a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres, a cohesión social, a cooperación, a inserción de persoas con discapacidade e de persoas en risco ou en situación de exclusión social, a xeración de emprego estable e de calidade, a conciliación da vida persoal, familiar e laboral e a sustentabilidade.
- d) O compromiso co territorio, fronte ao despoboamento e o envellecemento no medio rural canario, inxectando estabilidade e futuro.
- e) A independencia con respecto aos poderes públicos
- f) O fortalecemento da democracia institucional e económica.
- g) O fomento da integración da perspectiva de xénero na xestión e organización da empresa ou entidade, mediante unha participación paritaria de mulleres e homes nos ámbitos de dirección e de toma de decisións, incrementando a incorporación das mulleres ao ámbito laboral contrarrestando os efectos derivados dos estereotipos sociais sobre a división das funcións dos homes e as mulleres na sociedade e buscando unha repartición equitativa das responsabilidades familiares, laborais e sociais.
- h) E todos aqueles principios orientadores que reforcen, complementen e amplíen os valores que inspiran ás entidades de economía social (valores tamén enunciados na norma, tales como a axuda mutua, responsabilidade, democracia, igualdade, equidade, solidariedade, honestidade, transparencia, autonomía, autoxestión, responsabilidade social e preocupación polas demais persoas).

No seu Capítulo III encoméndase á Administración pública da Comunidade Autónoma de Canarias e ás entidades integrantes do sector público autonómico, locais e os cabidos, no ámbito das súas respectivas competencias, a realización dunha política de fomento e ordenación da economía social, facendo fincapé no impulso da responsabilidade social empresarial, da igualdade e da conciliación nas entidades da economía social de Canarias.

No Capítulo IV créase a Comisión da Economía Social de Canarias como órgano consultivo e asesor para as actividades relacionadas coa economía social, especialmente no ámbito da promoción, ordenación e difusión da economía social, regulándose polo tanto

no seu Capítulo IV as funcións, a composición, funcionamento e o nomeamento e cese dos titulares de dita comisión.

Así mesmo, créase o Catálogo canario de entidades da economía social (art. 7). Será único no ámbito da Comunidade Autónoma de Canarias, deberá ser público e terá carácter declarativo.

Orde de 21 de setembro de 2022, pola que se regula a organización e o funcionamento do Rexistro de confrarías de pescadores e das súas federacións da Comunidade Autónoma de Canarias

Regúlase a organización e o funcionamento do Rexistro de confrarías de pescadores e das súas federacións da Comunidade Autónoma como instrumento público que permita dispoñer de maneira permanente e actualizada de toda a información necesaria para o seu seguimento, protección e supervisión, en tanto órganos de consulta, colaboración e asesoramento nos temas de interese xeral pesqueiro.

Servirá, para ese efecto, como instrumento de publicidade respecto a todos aqueles actos que afecten á estrutura e funcionamento das confrarías de pescadores e as federacións de confrarías.

O Rexistro terá natureza administrativa e carácter público e informativo. Constituirase nunha base de datos informatizada.

Lei 4/2022, de 31 de outubro, de Sociedades Cooperativas de Canarias

Esta norma promúlgase co propósito de regular e fomentar as sociedades cooperativas con domicilio social na Comunidade Autónoma de Canarias que desenvolvan total ou principalmente a súa actividade cooperativizada dentro do seu ámbito territorial. Neste texto legal regúlase todo o que ten que ver coas cooperativas a nivel autonómico, dende a súa constitución ata o réxime social, os órganos da sociedade, o seu réxime económico, a documentación e contabilidade, a posibilidade de transformación, fusión, escisión, disolución ou liquidación, os tipos de cooperativas, etc.

Esta norma engade aos tradicionais principios cooperativos, consignados na Declaración sobre a identidade cooperativa adoptada pola Asemblea Xeral da Alianza Cooperativa Internacional en 1995, contida na Recomendación nº 193 (2002) da Organización Internacional do Traballo sobre a promoción das cooperativas, outros dous, cales son: a igualdade de xénero, con carácter transversal ao resto de principios, e a sustentabilidade empresarial e ambiental.

O contexto histórico que preside a súa aprobación xustifica que a mesma se ocupe do sitio web corporativo, regulando a súa creación, supresión e contido (art. 5 e 6), así como a posibilidade de realizar por medios electrónicos as comunicacións entre a sociedade cooperativa e as súas persoas socias, incluída a remisión de documentos, solicitudes e información, sempre que este tipo de comunicación estea previsto nos estatutos sociais e a persoa socia o acepte (art. 8).

En canto á tipoloxía prevista nesta norma, cabe destacar a mención ás cooperativas júnior, non contempladas pola Lei 5/1998, do 18 de decembro, de Cooperativas de Galicia, aínda que xa previstas na Lei 11/2019, do 20 de decembro, de Cooperativas de Euskadi, que entrañan un contrato societario de carácter educativo. Trátase daquelas que, promovidas polos estudantes, teñen por obxecto a aplicación práctica de habilidades e coñecementos adquiridos nos centros de ensino nos que se atopan matriculados ou matriculadas, mediante o desenvolvemento de actividades económicas destinadas á produción de bens ou á prestacións de servizos (art. 132).

De acordo con esta norma, as sociedades cooperativas de primeiro grao deberán estar integradas, polo menos, por tres persoas socias que presten a actividade cooperativizada

de duración indefinida (a diferenza das sometidas á lexislación da Comunidade Autónoma de Galicia, onde basta con dúas), excepto as sociedades cooperativas de traballo asociado que estarán integradas por un mínimo de dúas persoas socias traballadoras (art. 12).

Tipifícase, así mesmo, o grupo cooperativo, como “o conxunto formado por diversas sociedades cooperativas de calquera clase que ten por obxecto a definición de políticas empresariais e o seu control, a planificación estratéxica da actividade das persoas socias e a xestión dos recursos e actividades comúns”.

2.2.2.3. Cantabria

Decreto 41/2022, de 5 de maio, polo que se aproba o Regulamento sobre organización e funcionamento do Consello Cántabro da Economía Social

A Lei 6/2013, do 6 de novembro, de Cooperativas de Cantabria, o Consello Cántabro da Economía Social, definiu o concepto, a natureza, as funcións, a composición e o funcionamento do Consello Cántabro da Economía Social, en tanto máximo órgano de promoción e difusión do cooperativismo en Cantabria, con funcións de carácter consultivo e asesor para as actividades relacionadas coa economía social.

Naquel intre, a súa disposición final primeira encomendou ao Goberno de Cantabria ditar a norma reguladora do réxime de organización e funcionamento do Consello Cántabro da Economía Social, tarefa que se asumiu este ano coa promulgación deste Decreto.

De acordo co mesmo, as súas funcións consistirán en: a) facilitar e colaborar na investigación, planificación e execución dos programas de desenvolvemento e fomento do cooperativismo e da economía social, así como promover a educación e formación na devandita materia; b) elaborar propostas e ditames en relación coas cuestións que afecten á economía social; c) emitir informe sobre os proxectos de disposicións legais e regulamentarias e demais normas que afecten directamente á economía social ou ás súas organizacións, así como procurar a súa difusión; d) conciliar e exercer a arbitrase nas cuestións litixiosas que se expoñan entre cooperativas, entre estas e os seus socios, ou no seo das mesmas entre os seus socios, cando ambas as partes o soliciten ou ben estean obrigadas a teor do establecido nos seus estatutos sociais; e) colaborar na elaboración de proposicións sobre calquera disposición legal ou regulamentaria que afecte a entidades da economía social e f) realizar estudos sobre cuestións e problemas que afecten á economía social.

2.2.2.4. Castela-A Mancha

Decreto 41/2022, de 24 de maio, polo que se crea o Rexistro de Centros Especiais de Emprego de Castela-A Mancha

A norma ten por obxecto a creación do Rexistro de Centros Especiais de Emprego de Castela-A Mancha, a regulación da súa organización e funcionamento, así como do procedemento para a cualificación e inscrición no mesmo dos centros especiais de emprego que desenvolvan a súa actividade no territorio desta Comunidade Autónoma e de descalificación e cancelación da inscrición.

O Rexistro en cuestión ten natureza administrativa, e é de carácter de público e gratuíto. A súa xestión e funcionamento realizarase por medios electrónicos.

2.2.2.5. Comunidade de Madrid

Lei 2/2023, de 4 de marzo, de Cooperativas da Comunidade de Madrid

A **Lei 2/2023, de 4 de marzo, de Cooperativas da Comunidade de Madrid**, derroga a anterior normativa, que levaba vixente xa máis de 20 anos. Entre as novidades do novo texto legal, compre destacar as seguintes: no que respecta as seccións, recóllese a posibilidade de crear una sección de crédito pero limitando as súas operacións ao interior da cooperativa.

Elimínase a obrigatoriedade dun capital social mínimo de tres mil euros, redúcense as aportación ao fondo de reserva obrigatorio, substitúese o réxime de autorizacións administrativas por una declaración responsable, permítese a celebración de asembleas ou consellos de maneira telemática, entre outros aspectos.

2.2.2.6. Comunidade Valenciana

Decreto 118/2022, de 5 de agosto, do Consell, polo que se regula a inclusión de cláusulas de responsabilidade social na contratación pública e nas convocatorias de axudas e subvencións. Entidades da Economía Social.

O presente Decreto regula a inclusión de cláusulas de responsabilidade social nas diversas fases de contratación pública, así como no outorgamento de subvencións, no marco das competencias da Generalitat, todo iso en desenvolvemento do previsto no artigo 13.4 da Ley 18/2018, de 13 de julio, de la Generalitat, para el Fomento de la Responsabilidad Social.

Para ese efecto, enténdese por cláusulas ou criterios de responsabilidade social aqueles que establecen a inclusión de aspectos éticos, de transparencia e de política social e ambiental, nos procedementos de contratación pública e no outorgamento de subvencións.

Decreto-Lei 4/2023, de 10 de marzo, do Consell de modificación do Decreto Lexislativo 2/2015, de 15 de maio, do Consell, polo que se aproba o texto refundido da Lei de cooperativas da Comunidade Valenciana.

Incorpora certas novidades ao marco normativo xa existente, regulando por exemplo o procedemento abreviado de inscrición de cooperativas, modifica tamén o contido mínimo dos estatutos sociais, regúlase de maneira moito máis detallada a impugnación dos acordos sociais, establécese un procedemento abreviado tamén para a disolución e liquidación das cooperativas en certos supostos taxados.

2.2.2.7. Illes Balears

Decreto 28/2022, de 25 de xullo, polo que se crea o Censo de Entidades de Voluntariado das Illes Balears

A anterior norma cumpre co mandato da Ley 11/2019, de 8 de marzo, de voluntariado de las Illes Balears, a fin de identificar as entidades de voluntariado das Illes Balears, e poder planificar e elaborar políticas de fomento e apoio ao voluntariado.

Lei 5/2023, de 8 de marzo, de sociedades cooperativas das Illas Baleares.

O 14 de marzo publícase no Boletín Oficial das Illas Baleares a **Lei 5/2023, de 8 de marzo, de sociedades cooperativas das Illas Baleares**, que entrou en vigor o 14 de abril deste mesmo ano. Coa aprobación de esta lei, unifícase todo o marco xurídico cooperativo,

regulándose nela dende as sociedades cooperativas en xeral ata as microcooperativas, que antes atopábanse reguladas na Lei 1/2003, de 20 de marzo, de cooperativas das Illas Baleares e na Lei 4/2019, de 31 de xaneiro, de microcooperativas das Illas Baleares.

Neste texto normativo establécese a existencia dun Rexistro de Cooperativas, simplificando os trámites e expresando os actos de inscrición obrigatoria. Tamén diminúen as cargas administrativas, eliminando a esixencia de balance social e simplificando o procedemento para modificar os estatutos. Introdúcese un réxime de transformación das cooperativas, regulándose figuras como a fusión, escisión, transformación, entre outros aspectos.

2.2.2.8. A Rioxa

Lei 9/2022, de 20 de xullo, sobre economía social e solidaria de A Rioxa.

O 3 de agosto de 2022 publicouse no Boletín Oficial do Estado a Lei 9/2022, de 20 de xullo, sobre economía social e solidaria de La Rioja. Como en gran parte das leis reguladoras da economía social en España, esta tamén ten como finalidade o impulso e fomento da economía social, neste caso en particular en A Rioxa, así como o establecemento dun marco normativo común aplicable ao conxunto das entidades que integran a economía social e solidaria nesa Comunidade Autónoma e determinar as accións de fomento e impulso ao seu favor.

Entre elas, cítanse a) as sociedades cooperativas; b) as mutualidades; c) as fundacións e asociacións que leven a cabo actividade económica; d) as sociedades laborais; e) as empresas de inserción; f) os centros especiais de emprego de iniciativa social; g) as sociedades agrarias de transformación; h) as comunidades cidadás de enerxía ou as comunidades de enerxías renovables; i) as entidades singulares que poidan ser creadas por normas específicas que se rexan polos valores e principios orientadores establecidos na presente lei, a condición de que desenvolvan unha actividade económica e empresarial e j) cantas realicen actividade económica e empresarial, cuxas regras de funcionamento respondan os principios regulados nesta norma e sexan incluídas no Catálogo de Entidades da Economía Social e Solidaria de La Rioja.

O presente texto legal comeza definindo a economía social e solidaria, establecendo os seus principios orientadores así como os seis obxectivos. Ofrécese, así, unha definición de economía social e solidaria relativa ao conxunto das actividades económicas e empresariais que, no ámbito privado, leven a cabo aquelas entidades que, de conformidade cos principios recolleitos nesta norma, perseguen, ben o interese colectivo dos seus integrantes, ben o interese xeral económico ou social, ou ambos.

Os principios orientadores que informan a actividade das entidades que a integran son:

- a) A primacía das persoas e do fin social sobre a composición do capital, que se concreta nunha xestión autónoma e transparente, democrática e participativa, que leva a priorizar a toma de decisións máis en función das persoas e as súas achegas de traballo e servizos prestados á entidade, ou en función do fin social, que en relación coas súas achegas ao capital social.
- b) A aplicación dos resultados obtidos da actividade económica, principalmente en función do traballo achegado e do servizo ou actividade realizados polas socias e socios ou polos seus membros, no seu caso, ao fin social obxecto da entidade, ao

servizo da consecución de obxectivos como o desenvolvemento sostible, o interese dos servizos ás persoas membros e o interese xeral

- c) A promoción da solidariedade interna e coa sociedade que favoreza a igualdade de oportunidades entre mulleres e homes, a cohesión social, a cooperación, a inserción de persoas con discapacidade e de persoas en risco ou en situación de exclusión social, a xeración de emprego estable e de calidade, a conciliación da vida persoal, familiar e laboral, e a sustentabilidade
- d) A independencia con respecto aos poderes públicos
- e) O compromiso co territorio e o desenvolvemento local, fronte ao despoboamento e o envellecemento no medio rural rioxano, favorecendo formas de produción e consumo sostibles e respectuosas co medio ambiente.

Ademais, identifícanse cales son as entidades que forman parte desta economía, establecendo as bases de organización e representación das mesmas.

Regúlase nesta normativa a simplificación dos trámites administrativos necesarios para a creación de novas entidades de economía social e solidaria, permitindo as mesmas aforrar custes e tempo. Contémplase tamén a posibilidade de declarar os proxectos destas entidades como inversións de interese estratéxico rexional sempre que se cumpran os requisitos necesarios para elo.

Prevese a creación dun Catálogo de Entidades da Economía Social e Solidaria (art. 7).

Contémplase unha serie de medidas de fomento e difusión que abarcan o impulso da responsabilidade empresarial, a sustentabilidade, a igualdade e conciliación nas entidades da economía social e solidaria, o apoio á súa internacionalización e ás medidas educativas e formativas.

Impulsarase a creación dunha Plataforma de Economía Social e Solidaria ou a súa integración nas plataformas existentes en materia de emprendemento, para agrupar en rede toda a información que poida ser de utilidade ás entidades de economía social e solidaria da Comunidade Autónoma. O seu propósito estriba en facilitar os trámites administrativos para a creación de empresas e entidades de economía social e solidaria e proporcionar o asesoramento preciso para o inicio e desenvolvemento da actividade, permitindo o acceso rápido e sinxelo a todos os datos de interese.

Tamén se prevé o Plan Rioxano de Impulso da Economía Social e Solidaria, como instrumento básico de análise, diagnóstico, planificación e temporalización, coordinación, execución, desenvolvemento e avaliación das medidas e políticas públicas que se desenvolvan en materia de economía social e solidaria, co obxecto de alcanzar a máxima eficacia e eficiencia na consecución dos obxectivos marcados por esta lei.

Créase tamén o Consello da Economía Social e Solidaria de La Rioja como máximo órgano de coordinación e participación na materia no ámbito autonómico, regulando á vez a súa composición, estrutura e funcións.

Decreto 54/2022, de 19 de outubro, polo que se crea a Mesa de Diálogo Civil do Terceiro Sector da Acción social da Comunidade Autónoma de La Rioja

Mediante o presente Decreto créase a Mesa de Diálogo Civil do Terceiro Sector, coa finalidade de establecer un marco institucional organizado a través do cal canalizar o diálogo permanente entre o Goberno de A Rioja e as entidades do Terceiro Sector de Acción Social na devandita Comunidade Autónoma.

A Mesa, que se constitúe como un órgano colexiado, de carácter consultivo e paritario, ten como obxecto facilitar, impulsar e institucionalizar o diálogo entre o Goberno de A Ríoxa e as entidades do Terceiro Sector de Acción Social nesa Comunidade Autónoma en clave de gobernanza, canalizando o diálogo, a cooperación e a participación efectiva do Terceiro Sector de Acción Social no deseño e na execución das políticas públicas para promover, protexer e avanzar nos dereitos sociais da cidadanía, alcanzar a cohesión e a inclusión social en todas as súas dimensións e evitar a exclusión social daqueles colectivos máis vulnerables.

A tal efecto, considéranse entidades do Terceiro Sector de Acción Social aquelas organizacións de carácter privado, xurdidas da iniciativa cidadá ou social, baixo diferentes modalidades, que respondan a criterios de solidariedade e de participación social, con fins de interese xeral e ausencia de ánimo de lucro, que impulsen o recoñecemento e o exercicio dos dereitos civís, así como dos dereitos económicos, sociais ou culturais das persoas e grupos que sofren condicións de vulnerabilidade ou que se atopan en risco de exclusión social.

En todo caso, consideraranse como tales as asociacións, as fundacións, así como as federacións ou asociacións que as integren, sempre que cumpran co previsto neste Decreto. Tamén forman parte das entidades do terceiro sector social entidades de singularidade institucional como Cáritas Española, a Cruz Vermella Española ou a Organización Nacional de Cegos Españóis, que se rexerán pola súa normativa específica.

2.2.2.9. Navarra

Lei foral 1/2022, de 26 de xaneiro, de modificación da Lei Foral 2/2014, de 17 de febreiro, pola que se regulan os órganos reitores de determinadas fundacións

En virtude desta norma, lévase a cabo unha adaptación á modificación do Fuero Nuevo levada a cabo pola Ley Foral 21/2019, de 4 de abril, á Ley Foral 5/2018, de 17 de mayo, de Transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno, á Ley Foral 11/2019, de 11 de marzo, de la Administración de la Comunidad Foral de Navarra y del Sector Público Institucional Foral, e á Ley Foral 13/2021, de 30 de junio, de Fundaciones de Navarra.

En concreto, en canto incumbe á composición do padroado (art. 3), suprímese a mención ao titular da presidencia, elévase de dous a tres os membros elixidos polo Goberno de Navarra.

Engádense que as persoas candidatas a formar parte do devandito padroado deberán ter recoñecido prestixio profesional, coñecemento e experiencia nos ámbitos relacionados cos fins fundacionais no xeito que se especifique nos estatutos.

Desde a súa entrada en vigor, a Presidencia do padroado será elixida de entre os seus membros por maioría absoluta e mediante votación secreta.

Procurarase que a súa composición sexa o máis paritaria posible, para o que cada unha das institucións proponentes empregará criterios de paridade na súa proposta.

Ademais das incompatibilidades que lles poidan afectar por aplicación de calquera outra normativa vixente, non poderán ser elixidas nin nomeadas como membros do Padroado as persoas que se atopen nalgunha das seguintes circunstancias:

- a) Os concursados inhabilitados mentres non conclúese o período de inhabilitación.
- b) Ser condenado a pena que leve aparelada a inhabilitación xeral ou especial para o exercicio de cargos públicos.

- c) O persoal ao servizo das Administracións públicas con funcións que se relacionen directamente coas actividades propias das fundacións.
- d) Manter, no momento de ser elixidos para os cargos ou durante o exercicio dos mesmos, débedas vencidas e esixibles de calquera clase fronte á fundación.
- e) Manter calquera reclamación xudicial fronte á fundación, salvo as reclamacións laborais ou aquelas que expoñan os membros do padroado.
- f) Pertencer ao Consello de Administración ou órgano equivalente de máis de catro sociedades mercantís ou entidades corporativas. Quedan exceptuados os cargos que se desempeñen en representación da fundación ou por designación da mesma.
- g) Estar vinculado á fundación ou a sociedades ou entidades bancarias nas que participe esta con máis dun 20 por cento do capital por contrato de obras, servizos, subministracións ou traballo retribuído. Esta incompatibilidade alcanzará tamén a cónxuxes e asimilados e ás sociedades nas que o patrón, directa ou indirectamente, participe en máis dun 20 por cento, illadamente ou co seu cónxuxe, ascendentes ou descendentes ou nas que desempeñen os cargos de presidente, conselleiro delegado ou asimilado.
- h) Ocupar o cargo ou posto de patrón, presidente, conselleiro, administrador, director, xerente, asesor ou asimilados en entidades bancarias, as súas fundacións ou sociedades.
- i) Desempeñar calquera cargo político electo nas institucións da Unión Europea, do Estado, das comunidades autónomas e da Foral de Navarra e das Entidades Locais.
- j) Ocupar un alto cargo na Administración da Comunidade Foral de Navarra, na Administración Xeral do Estado, na Administración local ou en calquera das entidades do sector público, de dereito público ou privado, vinculadas ou dependentes delas.
- k) Ocupar un cargo executivo ou directivo nun partido político, asociación empresarial ou sindicato.

En canto ao nomeamento e toma de posesión dos patróns, esíxese que o Concello de Pamplona, ademais do Parlamento e do Goberno de Navarra, comuniquen ao Protectorado o nome das persoas elixidas que han de ocupar o devandito cargo.

Precísase que o nomeamento sexa aceptado na forma establecida na Lei Foral 13/2021, do 30 de xuño, de Fundacións de Navarra no prazo máximo de 1 mes desde a súa designación.

Altérase tamén a duración do cargo de patrón, fixándoa en seis anos, producíndose unha renovación parcial cada tres anos na forma que se determine nos estatutos, podendo ser reelixidos no mandato inmediatamente posterior (art. 5).

Modifícanse, así mesmo, as facultades do patrón (art. 8) e engádesse un Capítulo II bis, regulador do protectorado.

Lei Foral 4/2022, de 22 de marzo, de Cambio Climático e Transición Enerxética.

Modifica a Lei Foral 14/2006, de 11 de decembro, de Cooperativas de Navarra para introducir a expresamente a posibilidade de organizarse como cooperativas de consumidores e usuarios para participar na xeración, distribución, subministración, consumo, agregación, almacenamento de enerxía, incluída a renovable, prestación de servizos de eficiencia

enerxética ou similares cuxo obxectivo sexa ofrecer beneficios medioambientais, económicos e sociais aos socios, localidade ou comarca.

Lei Foral 10/2022, de 7 de abril, de modificación da Lei Foral 10/1996, de 2 de xullo, reguladora do réxime tributario das fundacións e das actividades de patrocinio e da Lei Foral 8/2014, de 16 de maio, reguladora do mecenado cultural e dos seus incentivos fiscais na Comunidade Foral de Navarra

Introduce unha reforma do réxime do mecenado, para ampliálo ao ambiental, e contribuír á necesaria consolidación e ao fortalecemento das entidades sen ánimo de lucro deste sector, como un dos eixos crave para o desenvolvemento económico e a cohesión social, outorgando o necesario protagonismo á sociedade civil, especialmente nun contexto de cambio climático e transición enerxética.

2.2.2.10. País Vasco

Decreto 262/2021, de 28 de decembro, de rexistro de asociación de persas consumidoras e usuarias de Euskadi

O presente Decreto ten por obxecto regular o rexistro de asociacións de persoas consumidoras e usuarias de Euskadi.

Trátase dun rexistro de carácter administrativo, público e gratuíto e estará adscrito á Dirección de Kontsumobide-Instituto Vasco de Consumo, de xestión e tramitación telemática.

O seu ámbito de aplicación comprende: a) as asociacións sen ánimo de lucro cuxa finalidade, establecida estatutariamente, sexa a protección e defensa dos intereses das persoas consumidoras e usuarias, ben con carácter xeral ou en relación con produtos ou servizos determinados, que se constituán de acordo con a lexislación vixente en materia de asociacións; b) as entidades constituídas por persoas consumidoras e usuarias conforme a lexislación cooperativa, entre cuxos fins figure necesariamente a educación e formación dos seus socios e socias e estean obrigadas a constituír un fondo con tal obxecto, segundo a súa lexislación específica e c) as federacións e confederacións das asociacións e entidades anteriormente citadas.

2.3. Sentenzas sobre cooperativas máis relevantes

Sentenza do Tribunal Supremo (Sala do Civil), de 13 de outubro de 2022, núm. 667/2022, recurso núm. 3821/2019:

O recurso de casación da presente sentenza interponse por dous cooperativistas da Sociedade Cooperativa de Vivendas Terras de Burgos contra tres entidades financeiras. Estes cooperativistas interesaron o reintegro das cantidades anticipadas e ingresadas en cada unha das tres entidades máis os seus intereses dende a fecha das respectivas entregas.

Polo tanto, o obxecto deste recurso é determinar o comezo do pagamento do interese legal das cantidades aportadas polo cooperativistas. Establece ao respecto o tribunal que o aspecto verdadeiramente relevante é o momento en que ambas entidades incorreron na responsabilidade do art. 1-2.º da Lei 57/1968, o cal se traduce no momento no que aceptaron os ingresos dos cooperativistas sen esixir a cooperativa promotora a apertura dunha conta especial con súa debida garantía. Polo tanto, resolve a Sala afirmando que os intereses, pola súa natureza remuneratoria, comezaron a pagarse dende ese mesmo momento.

Sentenza do Tribunal Supremo (Sala do Civil), Sección 1ª, de 28 de febreiro do 2023, núm. 321/2023, recurso núm. 3586/2019:

O presente recurso de casación foi promovido por un socio da cooperativa agraria de Castilla la Mancha e o seu obxecto é a impugnación do acordo da asemblea xeral da cooperativa que lle impuxo unha sanción de 12.000 euros pola comisión dunha falta tipificada como moi grave nos estatutos de dita cooperativa, ao incumprir as obrigas dos socios recollidas nos estatutos vende parte da súa produción de uva na campaña 2017/2018 fora da mesma.

En primeira instancia, o Xulgado do Mercantil entendeu probados os feitos pero considerou que a sanción era desproporcionada. Entón, a sociedade cooperativa demandada apelou a sentenza e a Audiencia Provincial desestimou o recurso de apelación. Debido a isto, a sociedade cooperativa formulou recurso de casación invocando infracción dos artigos 37 e 38 da Lei 11/2010 de Cooperativas de Castilla la Mancha e dos artigos 1 e 19 dos Estatutos Sociais, alegando ademais a aplicación da doutrina dos actos propios por considerar a sanción proporcionada xa que o demandante fora presidente da cooperativa nun pasado.

O Tribunal, sobre o control xudicial dos acordos disciplinarios das sociedades cooperativas alega que neste caso en particular dada a natureza patrimonial da sanción e o prexuízo económico que esta supón para o cooperativista, o ámbito da cognición do tribunal para revisar o acordo disciplinario é amplo e non se encontra imposto polo dereito á auto organización da sociedade cooperativa como podería estarlo no caso dun acordo doutra natureza.

Outro dato importante a ter en conta é o feito de que, de acordo ca proba practicada, impúxoselle a sanción máxima ao socio coa finalidade de disuadir ao cooperativistas de darse de baixa na cooperativa, xa que o feito determinante da sanción foi a solicitude de baixa. É doutrina reiterada por este tribunal que o socio pode abandonar voluntariamente a cooperativa cando o desexe coa recuperación das súas aportacións, sempre que cumpra os obrigas legais e estatutarias.

Por todo isto, o tribunal desestima o recurso de casación interposto pola cooperativa.

Sentenza do Tribunal Supremo (Sala do Civil), Sección 1ª, de 17 de abril de 2023, núm. 498/2023, recurso núm. 1037/2019:

Los demandantes, los Sres. Isidro e Genoveva exercitaron contra Caixabank, S.A. unha acción de declaración de nulidade dunha cláusula solo, alegando na súa demanda que non negociaron a inclusión de dita cláusula no contrato, senón que lles foi imposta.

Estes señores, o 19 de outubro de 2011 firmaron unha escritura de adxudicación con subrogación hipotecaria pola cal adquirirían un local comercial e se subrogaban na hipoteca ao promotor constituída pola cooperativa denominada Puente de Hierro S. Coop. And.

O Xulgado de Primeira Instancia apreciou o abusivo da cláusula, obrigando ao banco a restituír as cantidades percibidas pola súa aplicación. Sen embargo, a entidade bancaria demandada recorreu en apelación, estimando a Audiencia o recurso e desestimando a demanda.

Ao respecto, os demandado interpoñen recurso extraordinario por infracción procesal e recurso de casación.

A Sala do Tribunal Supremo, en canto ao coñecemento da cláusula pola subrogación, afirma que a sucesión contractual non releva a entidade financeira do seu deber de transparencia, nin sequera no caso no que, por ser cooperativistas, o préstamo ao promotor no que se subrogaron fora concedido á cooperativa a cal, tras a construción e adxudicación, transmitiu o inmovible aos consumidores.

En conclusión, pronúnciase a Sala afirmando que neste caso, o dereito a obter información a través da cooperativa non exime a entidade do cumprimento dos seus deberes de información.

2.4. Conclusións e recomendacións

I. A actividade normativa analizada evidencia unha clara tendencia cara á definición, regulación e fomento da economía social, tanto a nivel internacional, como autonómico. Contando España coa Lei 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social, dende fai máis dunha década, apréciase a influencia da Resolución da Conferencia Xeral da Organización Internacional do Traballo (OIT) relativa ao traballo decente e á economía social e solidaria. No seu texto apórtase un concepto da mesma; concepto que, á súa vez, foi obxecto de atención por parte de lexisladores autonómicos, como o canario e o rioxano. En concreto, procedeu a definila, aclarando que aglutina empresas, organizacións e outras entidades que realizan actividades económicas, sociais e medioambientais de interese colectivo ou xeral, baseándose nos principios de: cooperación voluntaria e axuda mutua; gobernanza democrática ou participativa; autonomía e independencia; primacía das persoas e da fin social sobre o capital e distribución e uso dos excedentes e dos beneficios, así como dos activos.

II. A devandita Resolución aclarou que as devanditas entidades, susceptibles de operar en tódolos sectores da economía, aspiran á viabilidade e á sustentabilidade a longo prazo, así como á transición da economía informal á economía formal. De acordo con este propósito, a normativa analizada acolle un conxunto de valores intrínsecos ao seu funcionamento e acordos co coidado das persoas e do planeta, a igualdade e a equidade, a interdependencia, a auto gobernanza, a transparencia, a rendición de contas, o traballo decente e os medios de vida dignos.

III. Constátase, asemade, unha clara evolución na incorporación de referencias aos procedementos dixitais e aos recursos electrónicos na normativa existente, catalizada en pasados anos co gallo de posibilitar a continuación da actividade económica pese ás medidas de distanciamento social adoptadas para conter a pandemia. A súa consolidación evidencia a ineludible adaptación do marco normativo vixente aos requirimentos da Cuarta Revolución Industrial en curso.

IV. Cómpre salientar a paulatina asunción polas entidades pertencentes á economía social dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (ODS), a cal preside a emerxencia de novos principios, algúns dos cales se engaden pola Ley 4/2022, de 31 de outubro, de Sociedades Cooperativas de Canarias aos principios cooperativos tradicionais, tales como a igualdade de xénero e a sustentabilidade empresarial e ambiental. Xorden tamén novos retos a afrontar polas entidades pertencentes á economía social, como a loita fronte ao despoboamento e o envellecemento da poboación.

V. Interesa, por último, destacar o pulo outorgado por algunhas comunidades autónomas aos seus respectivos órganos consultivos en materia de economía social.

3. AS SOCIEDADES COOPERATIVAS GALEGAS

3.1. Introducción

Galicia asumiu competencia exclusiva en materia de cooperativas en virtude da transferencia feita pola Lei orgánica 16/1995, do 27 de decembro, que ampliou a competencia recollida no art.28.7 do Estatuto de Autonomía. A regulación destas sociedades atópase na Lei 5/1998, do 18 de decembro, de cooperativas de Galicia¹. A dita lei, xunto co seu desenvolvemento normativo, proporcionou o marco legal para o desenvolvemento económico e empresarial das cooperativas galegas, contribuíndo á súa implantación nesta comunidade autónoma.

Entre as diferentes normas que se promulgaron ao abeiro da Lei está o Decreto de creación do Consello Galego de Cooperativas (Decreto 25/2001, do 18 de xaneiro), a do Rexistro de Cooperativas (Decreto 430/2001, do 18 de decembro) e unha norma específica para os procedementos de conciliación e arbitraje cooperativa (Decreto 248/2004, do 14 de outubro) que tamén constitúe unha novidade en relación co desenvolvemento polo resto de Comunidades. Ademais a comunidade conta co Decreto 225/2012, do 15 de novembro, de creación da Rede Eusumo para o fomento do cooperativismo e a economía social e a regulación do seu funcionamento. O programa recolle axudas específicas para o desenvolvemento de proxectos no ámbito da economía social (ES), cun catálogo específico dirixido ao ámbito rural. Esta rede, impulsada pola Consellería con competencias en Emprego e Igualdade, tenta difundir o espírito emprendedor no ámbito local, comarcal e transfronteirizo e contribuír á consolidación de emprego relacionado coa ES. Tal e como figura na declaración de principios da Rede, tenta promover este modelo empresarial en todo o territorio e especialmente en ámbito local. A formación, a divulgación e o asesoramento son estratexias prioritarias para contribuír a este obxectivo.

¹ O texto legal foi obxecto de varias modificacións, sendo as máis importantes as producidas pola Lei 14/2011, do 16 de decembro –de modificación da Lei de Cooperativas- ; pola Lei 6/2016, do 4 de maio, da Economía Social de Galicia e as relacionadas coa Lei 5/2017, do 19 de outubro, de Fomento da Implantación de Iniciativas Empresariais en Galicia.

As cooperativas clasifícanse en distintos tipos, que se recollen no cadro 3.1. De forma conxunta á dita clasificación, na determinación do tipo de cooperativa debe considerarse que a Lei de cooperativas introduce determinadas asimilacións. Así por exemplo, cando as persoas asociadas achegan o seu traballo persoal, a cooperativa queda baixo a regulación específica das cooperativas de traballo asociado de forma complementaria á regulación específica da clase de cooperativa de que se trate.

Cadro 3.1. Tipos de Cooperativas en Galicia.

TIPO	INTEGRANTES	OBJECTO/FIN
Agraria	Titulares de explotacións agrícolas, gandeiras ou forestais.	Mellora do aproveitamento das explotacións das súas persoas socias, os seus elementos ou compoñentes e a cooperativa. Mellora da poboación agraria e do desenvolvemento do medio rural. Atender calquera outro fin ou servizo que sexa propio da actividade agrícola, gandeira ou forestal ou estea relacionado directamente con elas.
Consumidores/as e usuarios/as	Persoas físicas e xurídicas e entidades ou organizacións de consumidores ou consumidoras que tivesen o carácter de destinatarios finais.	Procurar bens e servizos para o consumo das súas persoas socias e das persoas que convivan coas mesmas, producindo os bens e servizos que proporcionen ou adquiríndoos de Defensa e promoción dos dereitos dos dereitos das persoas consumidoras e usuarias.
Ensino	Depende da modalidade: De consumidores: asocian pais e nais do alumnado ou alumnos/as. De traballo asociado: asocian profesorado e demais profesionais do ensino, así como o persoal de administración e servizos.	Actividades docentes nos seus distintos niveis e modalidades. Actividades conexas ou que faciliten o seu obxecto principal (con carácter complementario).
Explotación comunitaria da terra	Titulares de dereitos de usos e aproveitamento de bens susceptibles de explotación agraria, que os ceden á cooperativa con independencia de traballar nela. Todos quen, sen ceder ningún dereito de goce, van prestar o seu traballo na cooperativa.	Xestionar unha única empresa ou explotación agraria, na que tamén poderán integrarse os bens que, por calquera título, posúa a cooperativa.
Do mar	Titulares de explotacións dedicadas a actividades pesqueiras, de industrias marítimo-pesqueiras, marisqueo, acuicultura e derivadas, nas súas diferentes modalidades de mar, rías, ríos, lagos e lagoas, e a profesionais das devanditas actividades.	Prestación de subministracións e servizos. Realización de operacións encamiñadas á mellora económica e técnica das actividades profesionais ou das explotacións dos seus socios.

TIPO	INTEGRANTES	OBJECTO/FIN
De servizos	Persoas físicas e/ou xurídicas titulares de actividades industriais ou de servizos, así como a profesionais e artistas que exerzan a súa actividade por conta propia.	Prestación de subministracións e servizos e/ou realización de operacións encamiñadas á mellora económica e técnica das actividades profesionais ou das explotacións dos seus socios e socias.
De servizos sociais	Persoas físicas que prestan o seu traballo na cooperativa. Tamén poden participar en calidade de socio as administracións ou entidades públicas ou os axentes sociais colaboradores na prestación de servizos.	Prestación de todo tipo de actividades e servizos sociais, públicos ou privados.
De traballo asociado	Persoas naturais con capacidade legal e física para desenvolver a actividade cooperativizada.	Proporciona ás persoas socias un posto de traballo no que producen en común bens e servizos.
De transportistas	Titulares de empresas do transporte ou profesionais que poidan exercer en calquera ámbito a actividade do transporte.	Organizar e/ou prestar servizos de transporte ou ben a realización de actividades que o fagan posible.
De transportistas de traballo asociado	Persoas naturais con capacidade legal e física.	Prestarlle á cooperativa o traballo persoal das persoas socias, realizando a actividade do transporte e/ou complementarias.
De vivenda	Persoas físicas que precisan aloxamento e/ou locais para si e as persoas que convivan con elas. Tamén os entes públicos, sen ánimo de lucro mercantil e as cooperativas que precisen aloxamento para aquelas persoas dependentes dos mesmos que teñan que residir, por razón do seu traballo ou función, nos arredores dunha promoción cooperativa ou que precisen locais para o desenvolvemento das súas actividades.	Procurar vivendas, locais ou instalacións complementarias para as persoas socias.
De explotación dos recursos acuícolas	Titulares de dereitos de uso e aproveitamento de bens, relacionados co exercicio de actividades de explotación dos recursos acuícolas, presten ou non o seu traballo, así como a quen, sen ceder dereito ningún de uso, vai prestar o seu traballo nela.	Explotación de recursos acuícolas en común por parte das persoas asociadas.

TIPO	INTEGRANTES	OBXECTO/FIN
De integración social	Persoas naturais de colectivos excluídos, as súas persoas titoras e máis o persoal de atención. Tamén poden participar como socias as administracións ou entidades públicas.	Prestación de servizos educativos, asistenciais, laborais e sanitarios ou calquera outra actividade económica coa que poidan integrarse persoas que sufran calquera tipo de exclusión social para o seu desenvolvemento laboral.
De crédito		Servir ás necesidades financeiras activas e pasivas das persoas socias e de terceiros, mediante o exercicio das actividades e dos servizos propios das entidades de crédito.
De seguros		Exercen a actividade aseguradora en calquera das súas ramas consonte a normativa ordenadora do seguro privado.
Sanitarias		Teñen por obxecto desenvolver actividades sanitarias nas súas distintas modalidades de seguros a prima fixa, de traballo asociado ou de persoas consumidoras e usuarias, e poderán realizar con carácter complementario actividades conexas ou que faciliten o seu obxecto principal.

Fonte: Lei 5/1998, de 18 de decembro, de Cooperativas de Galicia, en Texto Consolidado BOE-A-1999-6940

Ademais desta clasificación xenérica, pódese destacar a existencia dalgunhas especificidades o características específicas. En primeiro lugar, destacan tres especialidades das cooperativas de traballo asociado e asimiladas:

- *Cooperativas xuvenís*. As ditas cooperativas son constituídas maioritariamente por persoas socias traballadoras con idades comprendidas entre 16 e 29 anos². Pretenden proporcionar emprego e un marco estable de desenvolvemento profesional á xuventude, mediante a prestación do seu traballo persoal producindo en común bens e servizos para terceiros³.
- *Cooperativa mixta de traballo asociado*. Estas sociedades confórmanse para facilitar a captación de capital de terceiros nos proxectos cooperativos. Nestas cooperativas permítese o voto plural ponderado, debendo incluír nos seus estatutos o regulamento do exercicio de voto. A disposición adicional quinta da Lei reforza o papel das persoas socias de traballo fronte ás socias de capital⁴.

2 Cando as persoas socias teñan un grao de discapacidade igual ou superior ao 33%, a idade máxima será de 35 anos.

3 As cooperativas xuvenís contan con vantaxes para a súa constitución, coma a redución do capital mínimo de constitución ou a non necesidade de outorgamento de escritura pública. Transcorrido o prazo marcado nos estatutos -non superior a cinco anos- deben transformarse en cooperativa ordinaria ou disolverse.

4 a) As persoas socias de capital, as cooperativas e as sociedades controladas por estas ou as entidades públicas non poderán superar un terzo dos votos sociais, e as persoas socias traballadoras non poderán ter unha porcentaxe inferior a un terzo dos votos sociais

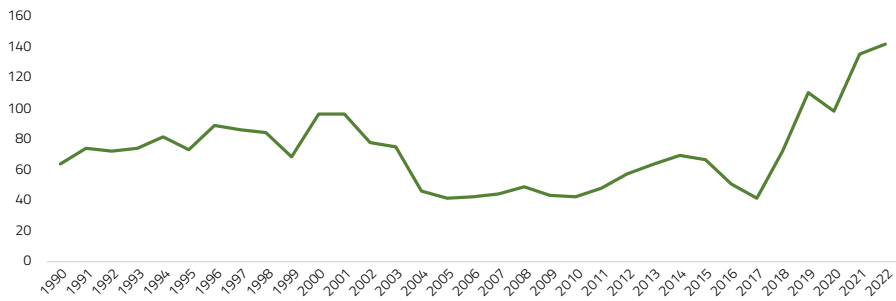
Finalmente, as cooperativas poden unirse para o desempeño de fins comúns de índole económica. A resultante será unha cooperativa de segundo grao, integrada por dúas ou máis cooperativas da mesma ou distinta clase. Ademais, as cooperativas poden asociarse para a defensa e promoción dos seus intereses en unións, federacións e confederacións de cooperativas.

Nos seguintes apartados analizaranse dúas situacións do panorama cooperativo en Galicia no ano 2022. Na primeira describirase a situación do emprendemento cooperativo dese ano atendendo ás novas cooperativas, as súas tipoloxías, distribución no territorio e persoas socias. A información deste apartado elabórase cos datos recollidos no Rexistro Galego de Cooperativas⁵, que inscribe e certifica os actos e negocios xurídicos das sociedades cooperativas na comunidade autónoma de Galicia. Na segunda parte do traballo analizaranse as cooperativa activas en Galicia a partir da evolución dos datos depurados no Informe da Economía Social en Galicia no ano 2021 (Cancelo & Botana, 2021) revisados acorde coas altas e baixas realizadas nos diferentes rexistros de cooperativas galegos co fin de determinar a situación real do cooperativismo e as súas características.

3.2. Evolución recente do emprendemento cooperativo en Galicia

Segundo os datos dispoñibles nos diferentes Rexistros de Cooperativas, ao longo de todo o ano 2022 creáronse en Galicia un total de 142 cooperativas novas en Galicia. Este dato converte este exercicio no de maior inscrición de entidades de toda a serie histórica, confirmando a tendencia a alza mantida dende 2017. O número de inscricións en 2022 supón unha variación relativa do 105% con respecto a 2021, un incremento sensiblemente inferior ao producido en anos anteriores pero que mantén a tendencia á alza comezada hai cinco anos (gráfico 3.1). Estes resultados reforzan a condición do cooperativismo como modelo empresarial refuxio en momentos de dificultades económicas.

Gráfico 3.1. Cooperativas constituídas en Galicia (1990-2022)

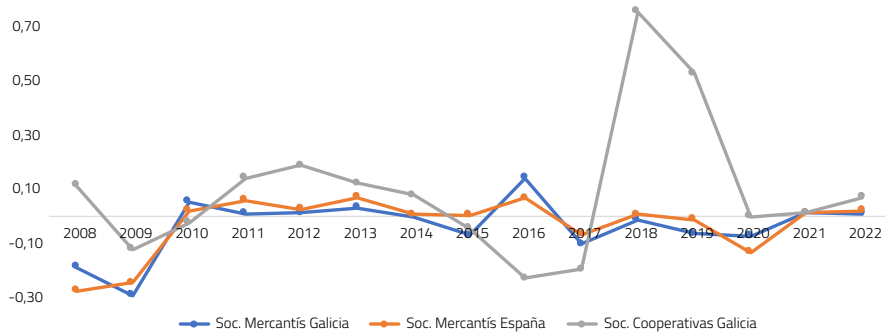
Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

No que refire a variación das Sociedade constituídas, parece que o cooperativismo albisca unha tendencia diferente a existente nas restantes sociedades empresariais tanto galegas

⁵ Se combinan os datos procedentes do Rexistro Central de Cooperativas, os catro rexistros provinciais, e tamén de Rexistros externos.

como estatais (gráfico 3.2). Mais para ver se este comportamento diferencial consolídase, é preciso seguir continuando coa súa análise por un período máis prolongado no tempo.

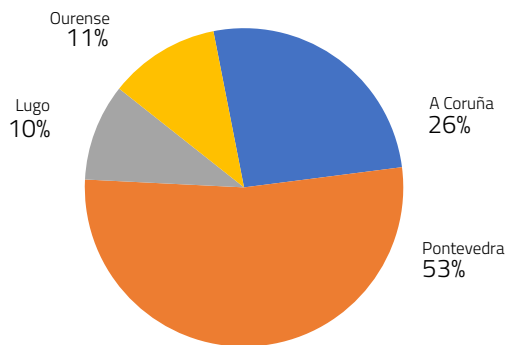
Gráfico 3.2. Variación no número de sociedades constituídas Galicia-España (2008-2022)

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas e o DIRCE (INE)

Con respecto a distribución territorial, Pontevedra volve destacar como provincia con maior pulo no que se refire a creación de cooperativas no ano 2022 (gráfico 3.3). De feito, algo máis da metade das novas cooperativas constituídas en Galicia nese ano atópanse nesa provincia, practicamente a mesma porcentaxe que no ano 2021 (un 53% e 52% respectivamente). A Coruña continúa coma segunda provincia con máis cooperativas creadas, reducindo lixeiramente a súa aportación con respecto ao ano 2021 e mantendo a distancia con Pontevedra (37 e 75 entidades para A Coruña e Pontevedra, respectivamente). No caso de Lugo e Ourense, e aínda que melloraron o número de entidades creadas con respecto ao exercicio anterior, seguen a moita distancia das provincias atlánticas.

Gráfico 3.3. Distribución das novas cooperativas por provincias (2022)

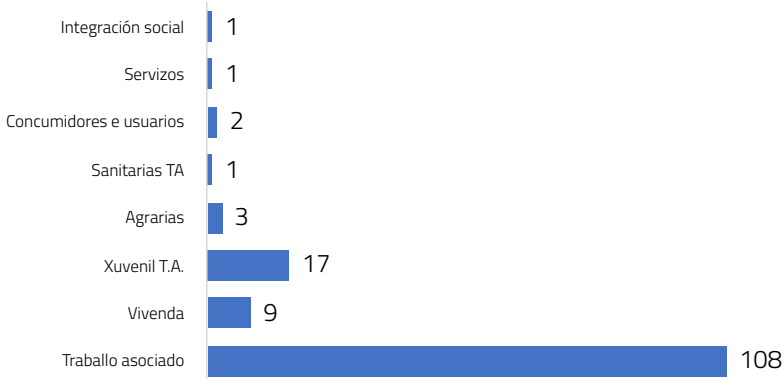

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

En canto á tipoloxía de cooperativas constituídas en Galicia no ano 2022 (gráfico 3.4), segue presente a tendencia comentada en informes anteriores ao incremento da incidencia

das cooperativas de traballo asociado fronte a outras modalidades. De feito, o 89% das novas cooperativas o son desta modalidade (sumando xuvenís e sanitarias) o que significa que a grande maioría das novas cooperativas buscan resolver as necesidades de emprego das persoas promotoras.

Gráfico 3.4. Distribución das novas cooperativas por tipo de cooperativa (2022)

Fonte:

elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

Nesta anualidade destaca/salienta a existencia de dúas novas cooperativas de modalidades pouco empregadas en Galicia: a de integración social e as sanitarias de traballo asociado. Asemade, cómpre sinalar novamente a evolución da creación de cooperativas xuvenís, o que mostra a parece indicar a vontade emprendedora da mocidade existente en Galicia.

Os datos de 2022 inxírense nun devalar iniciado nos últimos anos da evolución na creación de cooperativas (táboa 3.1). Así, nos últimos 15 anos se constituíron 1.088 novas entidades en Galicia. Destas, case 8 de cada dez novas cooperativas inscritas cada ano o fan baixo a modalidade de traballo asociado. Todas as novas cooperativas conformadas en 2022 son de primeiro grao, e só 7 -3 menos que no exercicio incluído no informe precedente- son constituídas sen ánimo de lucro, destacando esta escolla entre as cooperativas de traballo asociado. En canto ao sector de actividade, as referencias ao CNAE principal presentan alta variabilidade, volendo a destacar as destinadas á “construción de edificios residenciais ” con 11 cooperativas nesta actividade este ano.

Táboa 3.1. Cooperativas creadas por tipo de cooperativa (2008-2022)

Tipo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total	
																Número	%
Crédito	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Integración social	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Traballo asociado	13	18	20	28	42	45	58	54	39	31	62	75	81	102	108	776	71,32%
Consumidores e Usuarios	1	2	1	-	-	4	2	1	-	1			1	1	2	16	1,47%
Vivendas	17	4	12	9	5	-	1	3	5	3	5	16	4	14	9	107	9,83%
Agrarias	8	9	5	10	6	9	6	4	3	5	2	7	4	3	3	84	7,72%
Explotación com- mun. da terra	1	2	-	-	1	1	1	1	2	-	-	2	1	2	-	14	1,29%
Servicios	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	7	0,64%
Mar	2	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	0,64%
Transportistas	1	5	1	-	2	1	-	2	1	1	2	2	-	-	-	18	1,65%
Transportistas-T. A	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	0,28%
Seguros	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Sanitarias	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Servicios Sociais-T A	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	0,37%
Ensino	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Ensino-T A	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	5	0,46%
Educacionais	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Segundo Grao	1	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	5	0,46%
Xuvenil de traballo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	12	17	40	3,68%
TOTAIS	49	43	42	48	58	64	69	67	51	41	72	109	98	135	142	1.088	100%

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

3.3. Distribución das persoas socias nas novas cooperativas galegas.

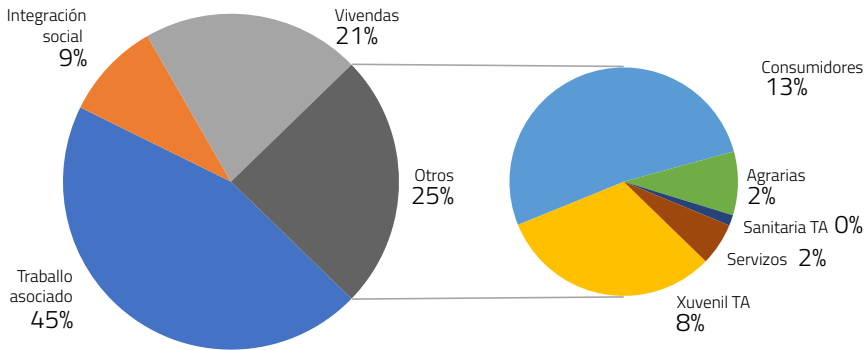
Segundo os datos do Rexistro Galego de Cooperativas, os datos actualizados a 31 de decembro de 2022 recollen un total de 542 persoas socias fundadoras (táboa 3.2), o que significa case 100 persoas máis en tan só 7 cooperativas adicionais constituídas con respecto a 2021. Neste conxunto de novas persoas socias, 270 persoas serían homes, 260 mulleres e 12 persoas xurídicas. No eido do traballo asociado consolídase o micro cooperativismo, situándose a inmensa maioría das entidades novas entorno ás dúas persoas socias. Cómpre salientar a particular casuística das cooperativa de integración social, que contan cunha base social moi superior á media ao contar con 51 persoas socias.

Táboa 3.2. Número de persoas socias fundadoras por tipo de cooperativa (2022)

	Número de persoas socias fundadoras	Media 2008-2019	Media 2020	Media 2021	Media 2022
Consumidores	69	46	10	8	35
Agrarias	12	34	5	3	4
Explotación comun. da terra	-	15	4	3	-
Traballo asociado	244	6	2	2	2
Servizos	8	-	-	4	8
Vivendas	114	35	5	12	13
Xuvenil TA	42	3	2	3	2
Integración Social	51	-	-	-	51
Sanitaria de traballo asociado	2	-	-	-	2
TOTAL	542		3	3	4

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

Con todo, o maior número de socios e socias fundadores de cooperativas en 2022, ao igual que nos exercicios anteriores, atópase nas cooperativas de traballo asociado, que achegan 4,5 de cada dez persoas socias fundadoras. Porén, esta cifra é menor á do exercicio anterior.

Gráfico 3.5. Participación de persoas socias das novas cooperativas galegas por tipo de cooperativa (2022)

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

No referente a distribución por sexo (táboa 3.3), as mulleres perden lixeiramente participación con respecto ao ano anterior, situándose no 48% fronte ao 51% do exercicio 2021. Tal e como se comentaba no informe 2021, este dato de participación das mulleres na constitución de sociedades é especialmente relevante para avaliar a eficacia da perspectiva de xénero nas políticas públicas en materia de emprendemento cooperativo.

Táboa 3.3. Número de persoas socias fundadoras por tipo de cooperativa e sexo (2022)

	Nº coop	Total Socios	Homes	N	2022	2021	2020
Consumidores	2	69	40	28	41%	25%	50%
Agraria	3	12	7	1	8%	13%	19%
Explotación comunitaria da terra	-	-	-	-	-	50%	50%
Traballo asociado	108	244	106	138	57%	52%	49%
Servizos	1	8	2	-	-	-	-
Vivendas	9	114	66	48	42%	52%	33%
Xuvenil de traballo asociado	17	42	25	17	40%	55%	14%
Sanitarias de TA	1	2	0	2	100%	-	-
Integración social	1	51	24	26	51%	-	-
Total	142	542	270	260	48%	51%	44%

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

Con referencia ao capital social, a táboa 3.4 informa do capital medio de constitución das sociedades cooperativas nos anos 2020 a 2022. Como se pode constatar, os datos de 2022 amosan unha redución sobre os de 2021, que destaca sobre todo na modalidade de cooperativas de vivenda e xuvenís, rompendo lixeiramente esta tendencia as cooperativas de traballo asociado.

Táboa 3.4. Capital social medio por tipo de cooperativa (2020-2022)

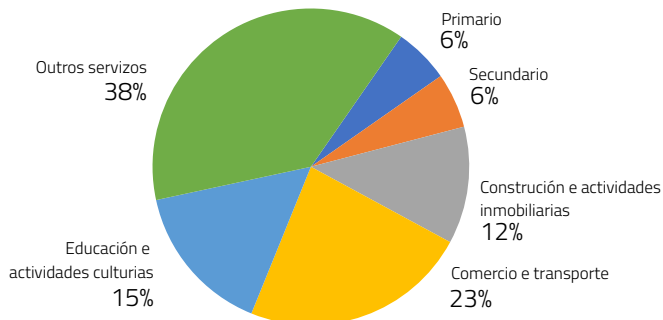
CLASE	CM 2022	CM 2021	CM 2020
Agraria	3.000,00 €	2.200,00 €	7.501,27 €
Consumidores e usuarios	3.000,00 €	3.000,00 €	3.500,00 €
Explotación comunitaria da terra	-	163.062,50 €	49.223,24 €
Traballo asociado	8.272,93 €	7.857,14 €	7.895,06 €
Servizos	8.000,00 €	4.000,00 €	-
Vivendas	5.666,67 €	7.857,14 €	3.525,00 €
Xuvenil de traballo asociado	6.087,50 €	6.616,67 €	8.716,67 €
Integración Social	4.500,00 €	-	-
Sanitaria de TA *	-	-	-
Total	7.619,74 €	9.535,45 €	8.123,76 €

*Para o ano 2022 non consta capital no caso das cooperativas sanitarias.

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

Para finalizar este apartado descriptivo do emprendemento cooperativo, o gráfico 3.6 recolle a participación relativa das sociedades cooperativas en función do seu sector de actividade. Como nos exercicios anteriores, a meirande parte destas sociedades se crean no sector servizos, en concordancia co seu peso relativo na economía galega. En concreto, preto de 9 de cada 10 cooperativas constituídas en 2022 operan neste sector, reforzando o seu posicionamento con respecto ao ano anterior. Neste segmento de actividade, destacan as actividades de comercio e transporte, que aportan 33 novas entidades; as actividades de construción e actividades inmobiliaria con 17 e, neste ano, as de educación e cultura onde se crearon 22 novas empresas cooperativas.

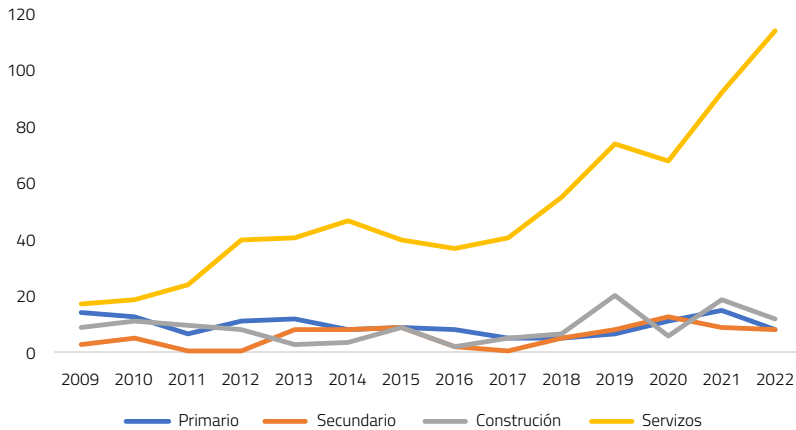
Gráfico 3.6. Cooperativas por sector de actividade (2022)

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

A ampliación do marco temporal de análise (gráfico 3.7) amosa como as tendencias de creación de sociedades cooperativas por sector de actividade son estables, cun sector servizos o alza e cun protagonismo claro sobre o resto de cooperativas inscritas noutros eidos de actividade.

Gráfico 3.7. Creación de cooperativas por sector de actividade (2009-2020)

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

3.4. Situación do cooperativismo galego

Como se adiantou no Informe da ES de Galicia 2021 (Cancelo & Botana, 2022) existe numerosa bibliografía que incide na necesidade de levar a cabo unha depuración dos datos existentes nos diferentes rexistros de cooperativas de Galicia (Babío Arcay e Jordán Rodríguez, 2008, 2010; Cancelo e Botana, 2019; Jordán Rodríguez e Babío Arcay, 2016; Jordán Rodríguez et al., 2004). En termos xerais, todos estes estudos inciden na problemática común de falta de baixa das entidades que non están en funcionamento. Así, no último informe publicado da ES en Galicia (2022) levouse a cabo unha depuración das entidades que non contaban con actividade a finais de 2021. A metodoloxía empregada para abordar este reto empregou distintas fontes, entre elas o contacto directo coas sociedades. En todo momento aplicouse un principio de prudencia, adoitando decisións conservadoras nas decisións (sobre todo, en caso de imposibilidade de contacto coas sociedades).

A primeira das labores realizadas foi determinar as fontes ás que se acudirían para configurar a base de datos sobre a que se levaría a cabo a análise. Despois de analizar as características dos datos existentes nas diferentes fontes que cuantifican ao cooperativismo galego en diferentes ámbitos -rexistros de cooperativas, Estatísticas de ES del Ministerio de Trabajo y Economía Social, Instituto Nacional de Estadística (INE), Instituto Galego de Estadística (IGE) e Axencia tributaria- acórdase que todas elas aportan información, pero esta non é comparable entre si ao non seguir os mesmos criterios á hora de incluír ou rexeitar parámetros, ademais de non contar todas coa mesma actualización.

Diante desta situación é polo que se decide partir dos datos dos rexistros autonómicos actualizada co Inventario do Cooperativismo Galego⁶ realizado en 2016 pola unión de cooperativas Espazocoop e actualizado posteriormente en 2019. Esta escolla susténtase principalmente na metodoloxía empregada na súa elaboración que complementa técnicas cuantitativas e cualitativas. Unha vez determinado o punto de partida, procédese coa súa depuración atendendo a diferentes criterios. Entendeuse como *activas* todas as cooperativas que tiñan depositadas as contas no rexistro de cooperativas ou no rexistro mercantil a partires do ano 2019, tivesen os cargos dos órganos de xestión actualizados ou se inscribisen nos dous últimos anos (2020 e 2021). Tamén se incluíron como activas aquelas que contiñan con algunha actividade pública neste período, entendendo como tal a existencia de páxina web, redes sociais ou a aparición en algún medio de comunicación. Pola contra, indicáranse como *non activas* aquelas entidades que figurasen nun proceso de liquidación publicado no Diario Oficial de Galicia, non teñan presentado as contas anuais dende con posterioridade a 2019 e/ou a Axencia Tributaria lle teña retirado o número de identificación Fiscal por inactividade.

Con esta combinación de fontes primarias configúrase unha base de datos da que se desprende que Galicia contaba a 31 d decembro de 2020 con un total de 1.145 cooperativas activas. Sobre este resultado, este ano, procedeuse a completalo coas altas e baixas que se procederon no exercicio 2022 sendo conscientes, sen embargo, que seguramente algunha das cooperativas antigas igual non contan con actividade. **Así, na actualidade existen en Galicia un total de 1.265 cooperativas activas** o que significa unha diferenza de 120 cooperativas máis que no exercicio anterior. Todas as tipoloxías de cooperativas presentan variación positiva (1 ou maior a 1) salvo no caso das cooperativas mixtas de traballo asociado, agrarias, e as de segundo grado.

En canto á súa tipoloxía, as cooperativas activas seguen unha distribución semellante á previamente comentada (táboa 3.5). Así, as cooperativas de traballo asociado son maioritarias no tecido cooperativo galego alcanzando o 65% si se agregan todas as modalidades. Séguenas as cooperativas agrarias cun 20% do total perdendo dous puntos con respecto ao ano pasado.

Táboa 3.5. Variación das cooperativas activas atendendo a base depurada (2021 – 2022)

Tipo	2021	2022	Variación
Crédito	1	1	0%
Ensinanza de traballo asociado	8	8	0%
Mixta de traballo asociado	2	1	-50%
Servizos sociais	3	3	0%
Transportistas de servizos	5	5	0%
Xuvenil de explotación comunitaria da terra	1	1	0%
Ensinanza	9	9	0%
Explotación comunitaria da terra	44	44	0%
Consumidores e usuarios	20	22	10%

⁶ Base de datos configurada no ano 2016 e financiada pola convocatoria de subvencións ás entidades asociativas, ás oficinas locais e a outras entidades colaboradoras da Rede Eusumo para o fomento do cooperativismo e da ES convocada pola orde do 11 de febreiro de 2016.

Tipo	2021	2022	Variación
Transportistas	32	32	0%
Servizos	21	21	0%
Agraria	261	255	-2%
Xuvenil de traballo asociado	23	40	74%
Mar	15	15	0%
Traballo asociado	633	732	16%
Segundo grado	7	6	-14%
Vivendas	58	67	16%
Integración social	1	2	100%
Transportistas de traballo asociado	1	1	0%
Sanitaria de traballo asociado	0	1	
TOTAIS	1.145	1.265	10%

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas

A desagregación das cooperativas activas por actividade económica principal (táboa 3.6) permite observar como se está a levar a cabo un cambio significativo no tecido cooperativo galego. Así, historicamente, unha maioría das entidades activas situábase no sector de actividade agrario e o manufactureiro, porén no último ano a maioría das cooperativas constituídas agrúpanse no comercio ao por maior e a hostalaría. Cómpre facer un seguimento deste comportamento por ver si se torna en tendencia mudando cara o sector terciario tal e como parece que se extrae das tendencias de constitución dos últimos anos.

Táboa 3.6. Distribución de cooperativas activas por actividade económica principal (2022)

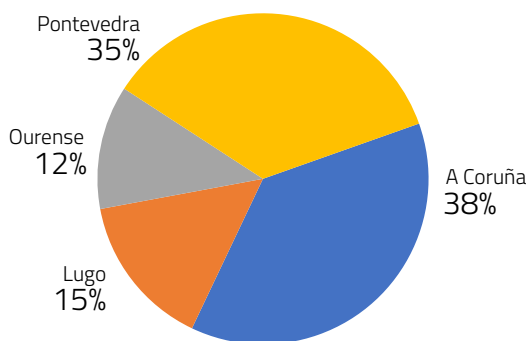
	2022	% respecto do total	Ate 2021	% respecto do total
	Total		Total	
A - AGRICULTURA, GANADERÍA, SILVICULTURA E PESCA	8	6%	337	29%
B - INDUSTRIAS EXTRACTIVAS	-	-	1	0%
C - INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	7	5%	113	10%
D - SUMINISTRO DE ENERXÍA ELÉCTRICA, GAS, VAPOR E AIRE ACONDICIONADO	1	1%	1	0%
E - SUMINISTRO DE AUGA, ACTIVIDADES DE SANEAMENTO, XESTIÓN DE RESIDUOS E DESCONTAMINACIÓN	-	-	2	0%
F - CONSTRUCCIÓN	12	8%	100	9%
G - COMERCIO AO POR MAIOR E AO POR MENOR; REPARACIÓN DE VEHÍCULOS DE MOTOR E MOTOCICLETAS	28	20%	141	12%

	2022		Ate 2021	
	Total	% respecto do total	Total	% respecto do total
H - TRANSPORTE E ALMACENAMENTO	5	4%	52	5%
I - HOSTELERÍA	19	13%	38	3%
J - INFORMACIÓN E COMUNICACIÓNS	7	5%	37	3%
K - ACTIVIDADES FINANCIERAS E DE SEGUROS	-	-	2	0%
L - ACTIVIDADES INMOBILIARIAS	5	4%	6	1%
M - ACTIVIDADES PROFESIONAIS, CIENTÍFICAS E TÉCNICAS	10	7%	90	8%
N - ACTIVIDADES ADMINISTRATIVAS E SERVIZOS AUXILIARES	3	2%	28	2%
P - EDUCACIÓN	11	8%	91	8%
Q - ACTIVIDADES SANITARIAS E DE SERVIZOS SOCIAIS	8	6%	40	3%
R - ACTIVIDADES ARTÍSTICAS, RECREATIVAS E DE ENTRETENIMIENTO	11	8%	33	3%
S - OUTROS SERVIZOS	7	5%	32	3%
T - ACTIVIDADES DOS FOGARES COMA EMPLEADORES DE PERSOAL DOMÉSTICO; ACTIVIDADES DOS FOGARES COMA PRODUCTORES DE BENS E SERVIZOS PARA USO PROPIO	-	-	1	0%
Total	142		1.145	

Fonte: elaboración propia a partir das Cooperativas activas

3.5. Distribución territorial do cooperativismo

A distribución das cooperativas activas por provincias non dista do xa enunciado en informes anteriores (gráfico 3.8). Así, a maior concentración de cooperativas activas atópase na provincia da Coruña e Pontevedra, que superan o 70 % do total destas entidades na comunidade. Cómpre salientar que as diferenzas de Pontevedra e Coruña vanse estreitando ano a ano, aínda que de xeito moi lento. Pola súa banda, Ourense segue a ser a provincia que conta con menor número de organizacións.

Gráfico 3.8. Distribución das cooperativas activas por provincias (2022)

Fonte: elaboración propia a partir das cooperativas activas

Esta tendencia de concentración de actividade é similar á polarización detectada nos eidos da poboación activa, o conxunto de empresas e o PIB en torno ás provincias de Coruña e Pontevedra (táboa 3.7). Con todo, séguese a observar que a concentración de sociedades cooperativas é lixeiramente inferior á do conxunto de empresas en Galicia.

Táboa 3.7. Sociedades Cooperativas activas en Galicia (Distribución territorial, 31.12.2022)

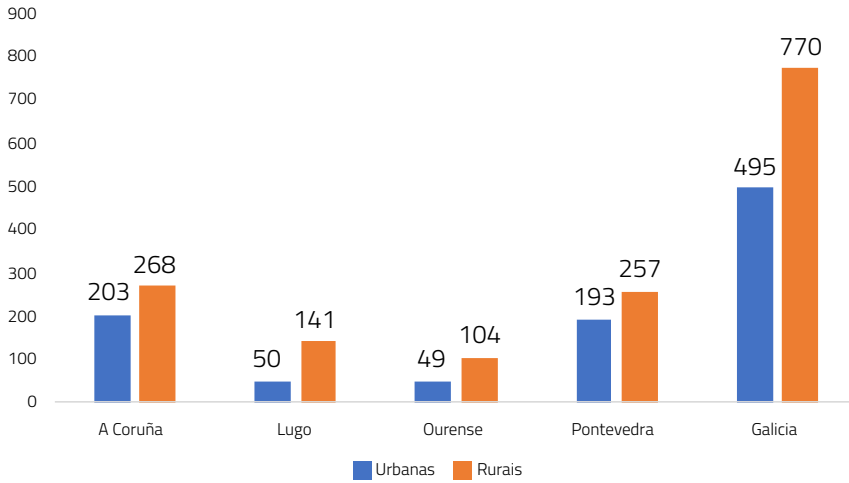
	COOPERATIVAS		Poboación Activa		Empresas		PIB (1)	
	Total	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%
A Coruña	474	37,5	518	41,9	81.161	41,3	28.304.959	45,5
Lugo	190	15,0	149	12,1	24.109	12,3	7.412.296	11,9
Ourense	153	12,1	128	10,4	22.373	11,4	6.379.371	10,3
Pontevedra	448	35,4	441	35,7	68.887	35,1	20.129.229	32,3
TOTAL	1.265	100,0	1.236	100,0	196.530	100,0	62.225.855	100,0

(1) Datos de 2018

Fonte: elaboración propia a partir dos datos do Rexistro Galego de Cooperativas e o IGE

Atendendo a dicotomía rural-urbana (gráfico 3.9), as cooperativas activas en 2022 seguen a manter o seu carácter rural, pois o 60 % do tecido cooperativo galego atópase en concellos desta localización⁷. A maior diferenza atópase na provincia de Lugo, onde case o 73 % das organizacións se atopan no rural. Pola contra, esas diferenzas son menos acenuadas nas provincias atlánticas, Coruña e Pontevedra, onde as diferenzas non alcanza o 57 % tendendo cara a paridade. Esta distribución territorial volve poñer de manifesto o valor potencial do cooperativismo como axente de desenvolvemento rural. Tamén acredita na súa capacidade de fixación de poboación nesta parte do territorio.

⁷ Considérase concello rural aquel que non conta con ningunha zona densamente poboada a nivel de parroquia (ZDP) segundo a clasificación publicada polo Instituto Galego de Estatística.

Gráfico 3.9. Distribución territorial das cooperativas galegas. Medio urbano e rural (2022)

Fonte: elaboración propia a partir dos datos das Cooperativas activas

O claro predominio das cooperativas en medio urbano en A Coruña e Vigo pode explicarse pola concentración de cooperativas existente nas urbes máis grandes destas provincias tal e como se pode observar na táboa 3.8. Así, en Vigo, concello con máis cooperativas da comunidade, teñen case o 14 % destas entidades (dous puntos máis que no exercicio anterior). No caso da provincia da Coruña, esta cidade, xunto con Ferrol e Santiago de Compostela, aportan outro 16 % do total do cooperativismo galego. Pola contra, a aportación que realizan as áreas urbanas de Lugo e Ourense é moi inferior, apenas acadando o 4 % cada unha delas.

Táboa 3.8. Distribución territorial das cooperativas por áreas urbanas e rurais (2022)

	URBANAS		RURAIIS	
	Total	% Total	TOTAL	% Total
A Coruña	83	6,56%	268	21,19%
Ferrol	36	2,85%		
Santiago de Compostela	84	6,64%		
Lugo	50	3,95%	141	11,15%
Ourense	49	3,87%	104	8,22%
Pontevedra	17	1,34%	257	20,32%
Vigo	176	13,91%		
TOTAL URBANAS	495			
TOTAL RURAIIS	-		770	

Fonte: elaboración propia a partir dos datos de Cooperativas activas

3.6. Conclusións

- A 31 de decembro de 2022 hai inscritas 1.265 cooperativas en Galicia que conta con actividade.
- Identifícanse 142 novas cooperativas en 2022, o que supón a cifra máis alta de toda a serie histórica. Con todo, o incremento detectado neste ano é inferior ao rexistrado en anos precedentes, o que pode indicar unha ralentización no crecemento destas entidades con respecto aos últimos anos. Séguese a medrar no número de cooperativas constituídas, pero a un menor ritmo do que viña observándose.
- A distribución territorial das novas cooperativas persiste no devalar polarizado da actividade económica na comunidade galega. Así, case oito de cada dez novas cooperativas localízanse nas provincias atlánticas, unha máis que no ano 2021.
- O 89 % das cooperativas galegas rexistradas en 2022 o fan baixo a figura de traballo asociado (4 puntos máis que no ano anterior) a que se consolida como una das fórmulas de autoemprego na comunidade.
- Mantéñese a necesidade de mellora na constitución e consolidación de cooperativas vinculadas a sectores estratéxicos da economía galega, como as cooperativas do mar, agrarias e de explotación en común da terra. Igualmente, detéctase unha baixa incidencia dos procesos de consolidación de cooperativas, en concreto, de creación de cooperativas de segundo grao.
- No que se refire ao número de persoas socias, no ano 2022 as novas cooperativas gañan dimensión con respecto ao ano anterior. Isto ven impulsado, sobre todo, pola existencia dunha nova cooperativa de inserción social con 50 persoas socias. Pola contra, nas cooperativas de traballo e agrarias as micro cooperativas consolídanse, predominando as entidades con só dúas persoas socias. A análise dos datos nas cooperativas que presentan desagregación por sexo do número de socios revela que a presenza feminina diminúe con respecto ao ano anterior, non alcanzando o 50 %.
- As novas cooperativas sitúanse maioritariamente no sector servizos, pero todos os sectores de actividade tiveron un aumento no número de cooperativas creadas agás no caso do sector secundario. Destaca a concentración de actividade das cooperativas en torno a tres bloques de actividade que aglutinan o 50 % das novas cooperativas: construción e actividade inmobiliarias, comercio e transporte e, educación e actividades culturais.
- As cooperativas activas en Galicia sitúanse principalmente nas provincias de Coruña e Pontevedra, atopándose os seus domicilios en territorios rurais fronte aos urbanos. Vigo é concello que máis empresas deste tipo aporta ao conxunto da comunidade galega, albergando case o 14 % (un punto máis que o ano pasado) das cooperativas da comunidade.
- Por último, sería de interese establecer mecanismos que faciliten e/ou fomenten os procesos de liquidación de cooperativas, co fin de instar a aquelas entidades que non teñan actividade a cursar a súa baixa no Rexistro.

3.7. Bibliografía

BABÍO ARCAJ, M. R., & JORDÁN RODRÍGUEZ, M. (2010). *Cooperativas de Galicia, informe de síntese*. 2010. Ed. Xunta de Galicia.

- BABÍO ARCAY, M. R., & JORDÁN RODRÍGUEZ, M. (2008). *Cooperativas de Galicia, informe de síntese*. 2007 (Vol. 1). Ed. Xunta de Galicia.
- BABÍO ARCAY, M. R. & JORDÁN RODRÍGUEZ, M. (2006). *Cooperativas de Galicia, informe de síntese*. 2005. Ed. Xunta de Galicia.
- CANCELO MÁRQUEZ, M. & BOTANA AGRA, M. (Dir). (2019). *Libro branco de la economía social en Galicia*. Ed. Centro de Estudios Cooperativos da USC, CECOOP.
- CANCELO MÁRQUEZ, M. & BOTANA AGRA, M. (Dir). (2022). *Informe da economía social en Galicia 2021*. Ed. Centro de Estudios Cooperativos da USC, CECOOP
- CANCELO MÁRQUEZ, M. & BOTANA AGRA, M. (Dir). (2021). *Informe da economía social en Galicia 2020*. Ed. Centro de Estudios Cooperativos da USC, CECOOP
- JORDÁN RODRÍGUEZ, M. & BABÍO ARCAY, M. R. (2016). *Cooperativas de Galicia, informe de síntese*. 2014. Ed. Xunta de Galicia.
- JORDÁN RODRÍGUEZ, M., COUTINHO VILLNUEVA, M., & MOUGÁN BOUZÓN, H. (2004). *Libro Branco do cooperativismo en Galicia*. Ed. Xunta de Galicia.

4. AS SOCIEDADES LABORAIS

4.1. Introducción

Neste capítulo abordarase a análise das Sociedades Laborais galegas no ano 2022, aínda que se incorporará, nalgún dato, un maior espazo temporal para estudar a evolución deste tipo de entidades da Economía Social en Galicia.

O esquema do capítulo non coincide cos do Libro Branco e os informes publicados nos anos anteriores por dúas cuestións: a non actualización da información estatística por parte do Ministerio de Traballo e Economía Social no apartado “Sociedades Laborais inscritas na Seguridade Social” fai que o último dato de referencia para a comparativa co conxunto de España e outras CC.AA. sexa o 2º trimestre do 2020, que xa foi publicado no informe correspondente a ese ano, polo que só faremos unha pequena referencia a dita información no informe actual. Por outra banda, grazas a concesión dun contrato baixo o programa Investigo, no informe anterior se poido facer unha depuración das Sociedades Laborais inscritas no rexistro da Xunta de Galicia e analizar as que consideramos como probablemente activas as cales conforman o punto de partida para o informe actual, incorporando as novas creacións e descartando as baixas no rexistro nese ano.

Así, partindo do concepto de Sociedades Laborais, pasaremos a análise da creación das novas entidades, a partir da información que publica o Ministerio de Traballo e Economía Social e da explotación dos datos do Rexistro galego de Sociedades Laborais da Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia. Nesta sección, ademais, faremos unha comparativa coa evolución no conxunto de España e coa creación no ano 2022 en outras CC.AA.

No apartado 4 analízanse os datos, para Galicia, de Sociedades Laborais activas, por sectores económicos, tipo de sociedade e por provincias.

No apartado 5 analízanse as baixas que se produciron no Rexistro galego de Sociedades Laborais no ano 2022.

No apartado 6 resumiremos a principal información dos datos dispoñibles para o ano 2020 e xa publicados no Informe dese ano, para manter viva a comparativa de Galicia coas outras comunidades autónomas, cos datos das sociedades inscritas na Seguridade Social e publicados polo Ministerio de Traballo e Economía Social.

Para finalizar, presentaremos as principais conclusións e datos relevantes deste capítulo.

4.2. Concepto

Como sinala a Agrupación Empresarial de Sociedades Laborais de Galicia (AESGAL) “unha Sociedade Laboral é aquela sociedade mercantil na que a maioría do capital social é propiedade dos traballadores que prestan nela servizos de forma retribuída, persoal e directa e cunha relación laboral por tempo indefinido.

Estas sociedades están rexidas pola Lei 44/2015 de 14 de outubro de sociedades laborais e participadas, a Lei de Sociedades de Capital e demais leis e regulamentos de aplicación.

Segundo recolle o Ministerio de Traballo, Migracións e Seguridade Social, as Sociedades Laborais poden ser Sociedades Anónimas ou de Responsabilidade Limitada, que se caracterizan polos seguintes requisitos:

- 1 “Polo menos a maioría do capital social é propiedade de traballadores que prestan nelas servizos retribuídos de forma persoal e directa, en virtude dunha relación laboral por tempo indefinido.
- 2 Ningún dos socios é titular de accións ou participacións sociais que representen máis da terceira parte do capital social, salvo que:
 - A sociedade laboral constitúese inicialmente por dous socios traballadores con contrato por tempo indefinido, na que tanto o capital social como os dereitos de voto estarán distribuídos ao cincuenta por cento, coa obriga de que nun prazo máximo de 36 meses cumpran os límites legais establecidos.
 - Se trate de socios que sexan entidades públicas, de participación maioritariamente pública, entidades non lucrativas ou da economía social, nese caso a participación poderá superar o devandito límite, sen alcanzar o 50% do capital social.
- 3 O número de horas/ano traballadas polos traballadores contratados por tempo indefinido, que non sexan socios, non é superior ao 49% do cómputo global de horas-ano traballadas na sociedade laboral polo conxunto dos socios traballadores. Non computará para o cálculo deste límite o traballo realizado polos traballadores con discapacidade de calquera clase en grao igual ou superior ao 33%.”

Así, forman parte dunha Sociedade Laboral:

- Os socios de clase laboral, que prestan os seus servizos retribuídos de forma directa e persoal, son propietarios de participacións sociais, que no seu conxunto, suporán algo máis do 50% do capital social (que poden ser accións nominativas ou participacións sociais, neste caso nomeadas de igual maneira, “clase laboral”). A súa relación laboral é por tempo indefinido.

- Os socios non traballadores que poden ser persoas físicas ou xurídicas propietarios de accións ou participacións sociais e sen relación laboral coa sociedade (as accións ou participacións destes socios noméanse “clase xeral”).

Para a constitución dunha Sociedade Anónima Laboral o capital mínimo é de 60.000 euros, cunha subscrición (e desembolso) de, polo menos, o 25% de cada acción. Nas limitadas o capital mínimo é de 3.000 pero debe estar totalmente subscrito e desembolsado.

4.3. Creación de Sociedades Laborais en Galicia e en España

Como xa se indicou na introdución, nesta sección abórdase a análise da creación de Sociedades Laborais en Galicia e España (número de entidades e de socios es socias iniciais) utilizando os datos publicados polo Ministerio de Traballo e Economía Social, así como os procedentes do Rexistro Administrativo da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia, para unha análise máis detallada do caso galego.

Táboa 4.1. Sociedades Laborais constituídas anualmente e socios iniciais en Galicia e España. 2009-2022

Ano	Galicia			España			% Galicia/España	
	Sociedades	Socios	Media socios	Sociedades	Socios	Media socios	Sociedades	Socios
2009	31	122	3,9	1.225	4.793	3,9	2,5	2,5
2010	47	166	3,5	1.252	4.590	3,7	3,8	3,6
2011	48	157	3,3	1.145	4.336	3,8	4,2	3,6
2012	60	263	4,4	1.006	3.895	3,9	6,0	6,8
2013	45	222	4,9	892	3.444	3,9	5,0	6,4
2014	42	146	3,5	770	2.860	3,7	5,5	5,1
2015	35	134	3,8	515	1.917	3,7	6,8	7,0
2016	29	106	3,7	417	1.398	3,4	7,0	7,6
2017	29	96	3,3	331	1.079	3,3	8,8	8,9
2018	45	138	3,1	347	1.144	3,3	13,0	12,1
2019	33	91	2,8	255	833	3,3	12,9	10,9
2020	22	54	2,5	211	621	2,9	10,4	8,7
2021	28	78	2,8	254	720	2,8	11,0	10,8
2022	24	58	2,4	211	593	2,8	11,4	9,8
VAR 2022/2009	-7,0	-64,0	-1,5	-1014,0	-4200,0	-1,1	8,8	7,2
TVA 2022/2009	-1,9	-5,6	-3,7	-12,7	-14,8	-2,5		
VAR 2022/2021	-4,0	-20,0	-0,4	-43,0	-127,0	0,0	0,4	-1,1
TVA 2022/2021	-14,3	-25,6	-13,2	-16,9	-17,6	-0,9		

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Traballo e Economía Social.

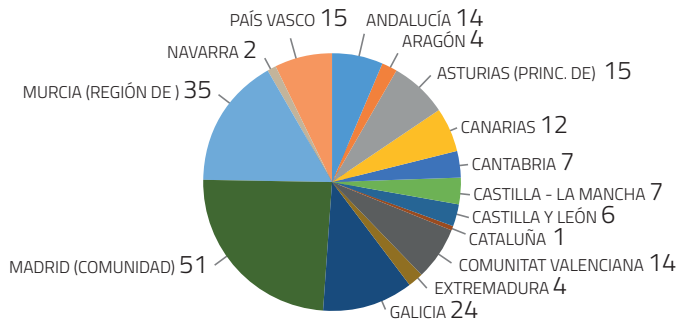
Como xa se sinalou no Libro Branco e nos Informes sobre a ES en Galicia anteriores, a constitución de sociedades laborais en Galicia non segue, exactamente o mesmo patrón que en España. Así, no período analizado (2009-2022), a taxa media de variación anual da creación destas empresas é do -1,9%, fronte ao -5,4% estatal. Galicia pasa así de representar o 2,5% das novas sociedades laborais en España no ano 2009 ao 8,8% no ano 2022, presentando a maior porcentaxe no ano 2018 (13%).

No ano 2022, a creación de sociedades laborais volve a descender, tanto en Galicia como en España, despois da recuperación que houbo no ano anterior, como consecuencia da saída da crise provocada pola COVID-19. Así, en Galicia constituíronse 24 novas entidades (4 menos que no ano anterior, cunha caída do 14,3%) mentres que en España creáronse 211 empresas (43 menos que no 2021, cunha caída do 16,9%).

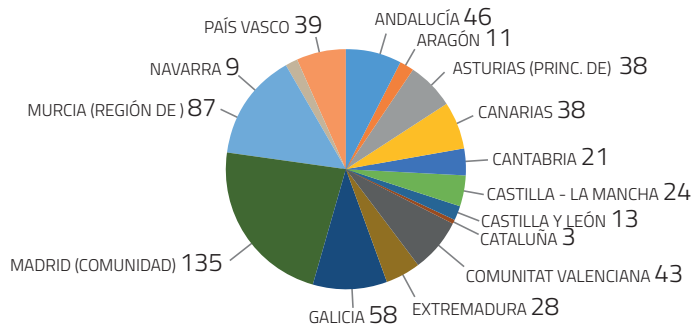
Se analizamos o que aconteceu cos socios iniciais, no conxunto do período analizado, 2009-2022, a caída media anual foi do 5,6% no caso galego e do 14,8% no conxunto español. Así, no ano 2022, as novas sociedades galegas constitúense con 58 socios iniciais (o que supón, con relación ao ano anterior, unha diminución do 13,2%). No conxunto estatal as novas entidades teñen 593 socios iniciais, 127 menos que o ano anterior e unha baixada do 17,6%.

No ano 2022 tres comunidades autónomas representan máis do 50% da constitución de sociedades laborais en España: Madrid (51 sociedades, o 24,2% do total), Murcia (35 sociedades, o 16,6%) e Galicia (24 novas, o 11,4%). As seguintes CC.AA. onde máis sociedades se constituíron foron País Vasco e Asturias (15), Andalucía e Comunidade Valenciana (14) e Canarias (12). En dúas comunidades, Baleares e A Rioxa, non se constituíu ningunha nova.

Gráfico 4.1. Sociedades Laborais constituídas no ano 2022 nas CC.AA.

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Gráfico 4.2. Socios iniciais nas Sociedades Laborais constituídas no ano 2022 por CC.AA.

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Se analizamos os datos de socios iniciais, atopámonos coa mesma situación, o que reflicte que na constitución de novas sociedades, sendo as CC.AA. con maior número de socios constituíntes, Madrid, Murcia e Galicia, sendo a media de 3.

No ano 2022 o sector onde se seguen a crear máis sociedades laborais é no sector servizos, tanto en Galicia (14 novas sociedades, o 58,3% do total) e en España (151 empresas, o 71,6%). Neste ano, o gran diferencial entre a constitución destas empresas entre Galicia e España e que na nosa comunidade creáronse 6 novas na industria (representando o 25% do total) mentres que, no conxunto do Estado son 30 novas e representan o 14%. No sector da construción en Galicia temos 3 novas sociedades (o 12,5%) e en España 25 (o 11,8%). Por último, no sector agrario temos unha nova en Galicia (o 4,2%) e no conxunto español 5 novas (o 2,4%).

Táboa 4.2. Sociedades Laborais constituídas segundo sector en Galicia e España 2009-2022

Ano	GALICIA													
	Total		Agricultura			Industria			Construcción			Servizos		
	Sociedades	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios
2009	31	122	0	0,0	0	6	19,4	24	5	16,1	17	20	64,5	81
2010	47	166	0	0,0	0	15	31,9	57	7	14,9	20	25	53,2	89
2011	48	157	0	0,0	0	8	16,7	30	5	10,4	15	35	72,9	112
2012	60	263	1	1,7	3	19	31,7	115	3	5,0	11	37	61,7	134
2013	45	222	2	4,4	6	12	26,7	71	3	6,7	10	28	62,2	135
2014	42	146	1	2,4	3	12	28,6	47	4	9,5	15	25	59,5	81
2015	35	134	1	2,9	3	3	8,6	12	5	14,3	22	26	74,3	97
2016	29	106	0	0,0	0	4	13,8	16	1	3,4	4	24	82,8	86
2017	29	96	0	0,0	0	3	10,3	10	2	6,9	8	24	82,8	78
2018	45	138	2	4,4	6	4	8,9	12	4	8,9	16	35	77,8	104
2019	33	91	0	0,0	0	3	9,1	9	1	3,0	3	29	87,9	79
2020	22	54	2	9,1	4	3	13,6	8	2	9,1	4	15	68,2	38
2021	28	78	1	3,6	2	2	7,1	5	2	7,1	4	23	82,1	67
2022	24	58	1	4,2	2	6	25,0	16	3	12,5	6	14	58,3	34

ESPAÑA														
Ano	Total		Agricultura			Industria			Construcción			Servizos		
	Sociedades	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios	Sociedades	%	Socios
2009	1.225	4.793	19	1,6	68	174	14,2	821	165	13,5	606	867	70,8	3.298
2010	1.252	4.590	21	1,7	72	178	14,2	674	159	12,7	549	894	71,4	3.295
2011	1.145	4.336	20	1,7	67	173	15,1	856	126	11,0	479	826	72,1	2.934
2012	1.006	3.895	18	1,8	68	153	15,2	735	95	9,4	357	740	73,6	2.735
2013	892	3.444	10	1,1	62	463	51,9	682	85	9,5	317	634	71,1	2.383
2014	770	2.860	12	1,6	41	128	16,6	522	78	10,1	299	552	71,7	1.998
2015	515	1.917	5	1,0	20	61	11,8	298	50	9,7	174	399	77,5	1.425
2016	417	1.398	5	1,2	23	51	12,2	222	40	9,6	127	321	77,0	1.026
2017	331	1.079	5	1,5	18	47	14,2	210	33	10,0	102	246	74,3	749
2018	347	1.144	6	1,7	19	49	14,1	229	36	10,4	117	256	73,8	779
2019	255	833	1	0,4	3	37	14,5	204	19	7,5	48	198	77,6	578
2020	211	621	7	3,3	32	30	14,2	94	17	8,1	47	157	74,4	448
2021	254	720	3	1,2	8	17	6,7	66	32	12,6	88	202	79,5	558
2022	211	593	5	2,4	14	30	14,2	105	25	11,8	65	151	71,6	409

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

A presenza das mulleres na estrutura destas sociedades acada, no ano 2022, o 41,4% dos socios iniciais en Galicia fronte ao 38,2% do conxunto do Estado, diminuíndo no caso galego a súa representación con relación ao ano anterior. O anterior pódese explicar xa que só hai un socio capitalista na constitución destas entidades en Galicia no ano 2022 e é un home. En calquera caso, no conxunto dos socios iniciais a presenza das mulleres nas sociedades laborais é maior que no conxunto do Estado.

Táboa 4.3. Tipoloxía dos socios e socias en Galicia e España 2021 e 2022

SOCIOS	ANO		Galicia	España
Total	2021	Total	78	715
		% Mulleres	42,3	38,2
	2022	Total	58	593
		% Mulleres	41,4	38,8
Socios traballadores	2021	Total	73	645
		% Mulleres	38,4	38,1
	2022	Total	57	546
		% Mulleres	42,1	38,8
Socios capitalistas	2021	Total	5	70
		% Mulleres	100,0	38,6
	2022	Total	1	47
		% Mulleres	0,0	38,3

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

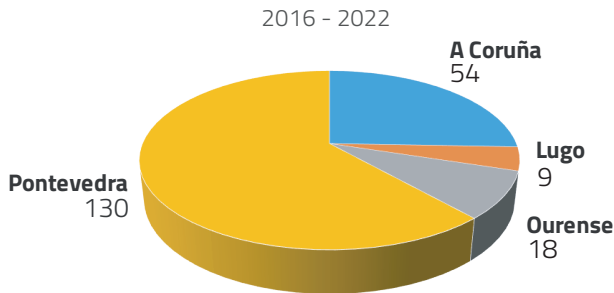
Táboa 4.4. Sociedades Laborais constituídas en Galicia e as súas provincias no período 2016-2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
A Coruña	7	6	15	9	8	8	1
Lugo	1	0	3	2	0	1	2
Ourense	3	4	3	2	2	2	2
Pontevedra	18	19	24	20	13	17	19
GALICIA	29	29	45	33	23	28	24
Porcentaxe sobre o total galego							
A Coruña	24,1	20,7	33,3	27,3	34,8	28,6	4,2
Lugo	3,4	0,0	6,7	6,1	0,0	3,6	8,3
Ourense	10,3	13,8	6,7	6,1	8,7	7,1	8,3
Pontevedra	62,1	65,5	53,3	60,6	56,5	60,7	79,2
GALICIA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Das 24 sociedades laborais constituídas en Galicia no ano 2022 o 79% (19) están domiciliadas na provincia de Pontevedra. As segundas provincias en dinamismo son Lugo e Ourense que con 2 novas sociedades representan o 8,3%, respectivamente, da creación. En A Coruña, rómpese a tendencia das edicións anteriores de este informe xa que só se constituíu unha nova sociedade laboral e pasa a representar o 4% das novas empresas galega.

Se analizamos o dato acumulado do período 2016-2022 (gráfico 4.3), das 211 sociedades constituídas en Galicia, 130 están na provincia de Pontevedra, 54 na Coruña, 18 en Ourense e 9 en Lugo.

Gráfico 4.3. Sociedades laborais constituídas nas provincias galegas: acumulado 2016-22

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Táboa 4.5. Sociedades Laborais constituídas en Galicia no período 2016-2022, segundo forma xurídica, media de socios e de capital social

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Total	Número	29	29	45	33	23	28	24
Media socios e socias	Número	3,7	3,4	3	3	2,5	3	2,5
Socias	Porcentaxe	21,6	26,5	33,3	33,3	33,3	38,2	41,4
Media K-Social persoas físicas (euros e porcentaxe)	clase laboral	31.221	19.725	18.773	53.598	15.061	21.427	22.692
	clase xeral	6.993	2.541	2.857	21.699	1.043	1.385	7.500
	% clase laboral	81,7	88,6	86,8	71,2	93,5	93,9	75,2

Fonte: Elaboración propia a partir do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Todas as sociedades laborais constituídas no período 2016-2022 presentan a forma xurídica de Sociedade Laboral Limitada (SLL). Con relación ao ano 2022 incrementábase a media de capital social aportado con relación aos dous anos anteriores, tanto no que atinxe as de clase laboral (22.692) como as de clase xeral (7.500 euros). O número medio de socios e socias mantense en torno aos 2,5.

4.4. Análise das Sociedades Laborais en Galicia e as súas provincias

A diferenza entre o número de Sociedades Laborais que constan como inscritas na Seguridade Social, segundo os datos do Ministerio de Traballo e Economía Social, e grazas a incorporación dun técnico de investigación baixo o programa Investigo, levounos no ano 2022 a facer unha primeira depuración da base de datos, partindo da información dispoñible no mes de xuño, eliminando as entidades que, aínda que están rexistradas por que non se deron de baixa no Rexistro, aparentemente, non teñen actividade económica. Neste informe partimos da base depurada, incorporando as empresas creadas no ano 2022 e eliminando as baixas producidas no rexistro da Xunta de Galicia nese ano.

Metodoloxía empregada: procura de información a partir de diversas fontes empresariais como: SABI, InfoEmpresa, Ministerio de Economía e Facenda, Axencia Estatal de Administración, Datos CIF, páxina web da empresa o Cámaras de Comercio.

A actualización da base de datos depurada do Rexistro autonómico da Xunta de Galicia mostran a presenza de 653 sociedades laborais na nosa comunidade, das cales o 3,7% son SAL (24) e o 96,3% son SLL (629), continuando a tendencia de maior presenza das segundas fronte ás primeiras.

A provincia na que están domiciliadas a maior porcentaxe segue a ser Pontevedra (42,4%), seguida da Coruña (30,8%), Ourense (15,1%) e Lugo (11,6%). Segundo a súa forma xurídica, as SAL presentan a súa maior representación en A Coruña (41,7%) seguida de Pontevedra (37,5%). A representación destas sociedades nas provincias de Ourense e Lugo acada o 4,2% e o 16,7%.

Táboa 4.6. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias segundo a súa forma xurídica. 2022

	SAL			SLL			TOTAL
	Número	% s/total	% s/ Galicia	Número	% s/total	% s/ Galicia	
A Coruña	10	4,9	41,7	194	95,1	30,8	204
Lugo	4	5,2	16,7	73	94,8	11,6	77
Ourense	1	1,0	4,2	95	99,0	15,1	96
Pontevedra	9	3,3	37,5	267	96,7	42,4	276
GALICIA	24	3,7	100,0	629	96,3	100,0	653

Fonte: Elaboración propia a partir da depuración dos datos do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Táboa 4.7. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias por grandes sectores. 2022.

GRANDES SECTORES	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	GALICIA
Agricultura	7	1	1	8	17
Industria	36	13	13	31	93
Construción	20	8	17	36	81
Servizos	141	55	65	201	462
TOTAL	204	77	96	276	653
	Porcentaxe sobre o total por provincia				
Agricultura	3,4	1,3	1,0	2,9	2,6
Industria	17,6	16,9	13,5	11,2	14,2
Construción	9,8	10,4	17,7	13,0	12,4
Servizos	69,1	71,4	67,7	72,8	70,8
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Porcentaxe sobre o total galego				
Agricultura	41,2	5,9	5,9	47,1	100,0
Industria	38,7	14,0	14,0	33,3	100,0
Construción	24,7	9,9	21,0	44,4	100,0
Servizos	30,5	11,9	14,1	43,5	100,0
TOTAL	31,2	11,8	14,7	42,3	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir da depuración dos datos do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

A maioría das sociedades laborais galegas exercen a súa actividade no sector servizos (70,8%), seguido pola industria (14,2%), construción (12,4%) e na agricultura (2,6%).

A Coruña e Pontevedra lideran a maior porcentaxe en todos os sectores de actividade, destacando o seu peso na agricultura (41,2% e 47,1%, respectivamente). No sector servizos e a construción, Pontevedra é a provincia con maior peso no conxunto galego (43,5% e 44,4%), sendo A Coruña a que maior porcentaxe representa no caso da industria (38,7%). Por outra banda, en Ourense destaca, despois dos servizos, na porcentaxe destas sociedades no sector da construción (17,7%), pero o seu peso no conxunto galego só é do 21%.

Se analizamos os grupos de actividade dentro dos servizos, 164 sociedades laborais operan no de comercio e reparación de vehículos (35,5%). O segundo grupo máis relevante pola presenza destas entidades é o de hostelería, onde temos 92 sociedades que representan o 19,9% do total. En Lugo, esta porcentaxe elévase de forma importante, acadando o 27,3% das entidades nesta provincia.

O terceiro grupo en importancia é o de actividades profesionais, científicas e técnicas no que operan 63 sociedades laborais, representando o 13,6% do total en Galicia. A Coruña presenta a maior representación neste grupo (14,9%).

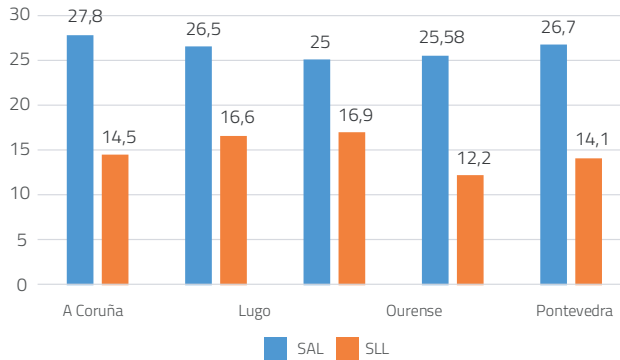
Táboa 4.8. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias: desagregación do sector servizos. 2022

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	GALICIA
Número de sociedades laborais nos grupos do sector servizos					
Comercio e reparación de vehículos	52	16	23	73	164
Transporte e almacenamento	4	5	8	4	21
Hostelería	21	15	13	43	92
Información e comunicacións	6	3	3	10	22
Actividades financeiras e de seguros	2	0	1	1	4
Actividades inmobiliarias	2	1	0	1	4
Activ. Profesionais, científicas e técnicas	21	6	8	28	63
Activ. administrativas e servizos auxiliares	7	0	0	7	14
Educación	9	2	0	6	17
Activ. Sanitarias e de servizos sociais	3	2	4	3	12
Activ. Artísticas, recreativas e entretememento	5	3	1	7	16
Outros sevizos	9	2	4	18	33
TOTAL SERVICIOS	141	55	65	201	462
Porcentaxes sobre o total do sector servizos					
Comercio e reparación de vehículos	36,9	29,1	35,4	36,3	35,5
Transporte e almacenamento	2,8	9,1	12,3	2,0	4,5
Hostelería	14,9	27,3	20,0	21,4	19,9
Información e comunicacións	4,3	5,5	4,6	5,0	4,8
Actividades financeiras e de seguros	1,4	0,0	1,5	0,5	0,9
Actividades inmobiliarias	1,4	1,8	0,0	0,5	0,9
Activ. Profesionais, científicas e técnicas	14,9	10,9	12,3	13,9	13,6

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	GALICIA
Activ. administrativas e servizos auxiliares	5,0	0,0	0,0	3,5	3,0
Educación	6,4	3,6	0,0	3,0	3,7
Activ. Sanitarias e de servizos sociais	2,1	3,6	6,2	1,5	2,6
Activ. Artísticas, recreativas e entretemento	3,5	5,5	1,5	3,5	3,5
Outros sevizos	6,4	3,6	6,2	9,0	7,1
TOTAL SERVICIOS	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir da depuración dos datos do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Gráfico 4.4. Antigüidade media das Sociedades Laborais nas provincias galegas, segundo a súa forma xurídica. 2022

Fonte: Elaboración propia a partir da depuración dos datos do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Se analizamos a antigüidade media das sociedades laborais galegas claramente é superior no caso das SAL, situándose no 26,7 anos de media en Galicia fronte ao 14,1% das SLL. As sociedades laborais máis lonxevas as atopamos na provincia de Lugo, cunha antigüidade media de 25,6 anos no caso das SAL e de 16,6 no caso das SLL.

Táboa 4.9. Antigüidade media das Sociedades Laborais en Galicia e as súas provincias por grandes sectores de actividade. 2022

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	GALICIA
Agricultura	16,0	22,0	8,0	7,6	11,9
Industria	14,1	18,8	16,1	13,2	14,8
Construcción	16,2	18,0	18,5	13,9	15,8
Servizos	15,2	16,5	16,9	12,5	14,4
TOTAL	15,1	17,1	16,9	12,6	14,6

Fonte: Elaboración propia a partir da depuración dos datos do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

As sociedades laborais galegas máis antigas as atopamos no sector da construción, cunha antigüidade media de 15,8 anos, sendo neste sector as ourensáns e as lucenses as que superan claramente esta idade (18,5 e 18 anos). No resto dos sectores a media de idade destas entidades está ao redor dos 15-16 anos, coa excepción da agricultura onde a media galega está en 11,9 anos, pola maior xuventude destas empresas en Ourense e Pontevedra (8 e 7,6 anos).

4.5. Análise das Sociedades Laborais dadas de baixa no Rexistro no ano 2022

En Galicia no ano 2022 déronse de baixa voluntaria no Rexistro da Xunta de Galicia 59 sociedades laborais limitadas (16 máis que no ano anterior). A maioría das baixas as atopamos en Pontevedra (23) e na Coruña (22), mantendo estas provincias o seu liderado nas baixas destas empresas. En Lugo producíronse só 3 baixas e 11 en Ourense.

Táboa 4.10. Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2021 en Galicia e as súas provincias, segundo a súa forma xurídica

	SAL	SLL	TOTAL
A Coruña	0	22	22
Lugo	0	3	3
Ourense	0	11	11
Pontevedra	0	23	23
GALICIA	0	59	59

Fonte: Elaboración propia a partir do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Por grandes sectores, o maior número de baixas o atopamos nos servizos, 40 no conxunto galego (67,8% do total), das cales: 17 están domiciliadas en Pontevedra, 12 en A Coruña. 8 en Ourense e 3 en Lugo. Asemade, Pontevedra é a provincia que presenta a maior porcentaxe de baixas neste sector no total de baixas (o 73,9%). O segundo sector co maior número de baixas é o industrial (12, que representa o 20,3%). Neste sector o maior número de desaparicións o atopamos na Coruña (6) seguida de Pontevedra (4) e Ourense (2). En Lugo todas as sociedades laborais que deron baixa operaban no sector servizos (3).

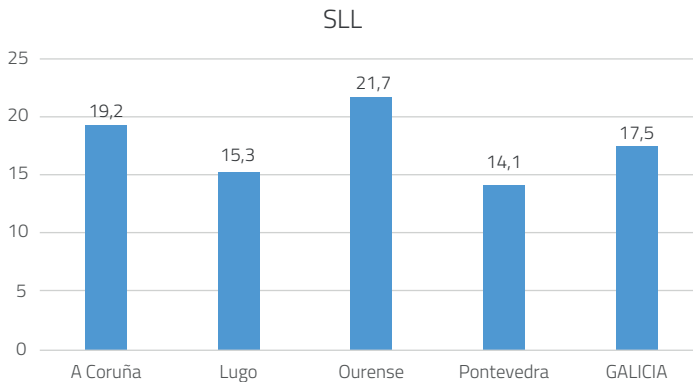
Táboa 4.11. Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia e as súas provincias, por grandes sectores de actividade

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	GALICIA
Agricultura	0	0	0	0	0
Industria	6	0	2	4	12
Construcción	4	0	1	2	7
Servizos	12	3	8	17	40
TOTAL	22	3	11	23	59
Porcentaxe sobre o total					
Agricultura	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industria	27,3	0,0	18,2	17,4	20,3
Construcción	18,2	0,0	9,1	8,7	11,9
Servizos	54,5	100,0	72,7	73,9	67,8
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Se analizamos a antigüidade das sociedades dadas de baixa no ano 2022 en Galicia, a media é de 17,5 anos (aumentando en algo máis de 7 puntos con relación ao informe anterior. Por provincias destaca claramente as baixas en Ourense, cunha antigüidade media de 21,7 anos, seguida das coruñesas, con 19,2 anos de antigüidade.

Gráfico 4.5. Antigüidade das Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia e as súas provincias, segundo a súa forma xurídica

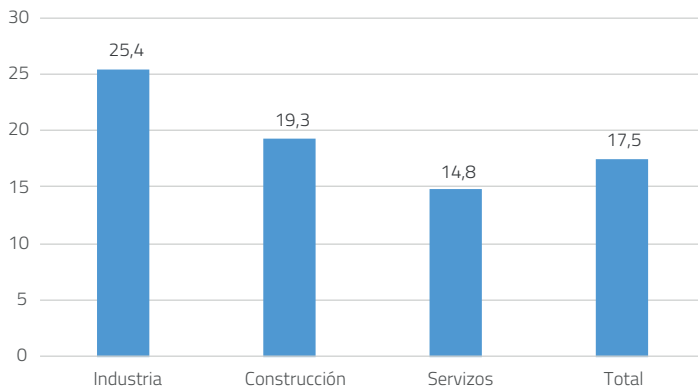

Fonte: Elaboración propia a partir do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

Por sector de actividade, as sociedades dadas de baixa máis antigas as atopamos na industria (25,4 anos), seguidas polas que operan no sector da construción (19,3) sendo as

máis novas as sociedades que se deron de baixa no sector dos servizos (14,8). Neste ano non se produciu ningunha baixa no sector de agricultura, gandería e pesca.

Gráfico 4.6. Antigüidade das Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia, por grandes sectores de actividade

Fonte: Elaboración propia a partir do Rexistro Administrativo de Sociedades Laborais. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade. Xunta de Galicia

4.6. Resumo da comparativa das Sociedades Laborais inscritas na Seguridade Social en Galicia e España no 2º trimestre do 2020

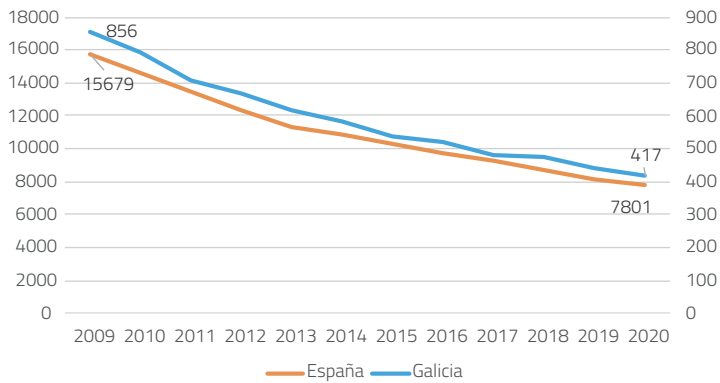
A non actualización, por parte do Ministerio de Traballo e Economía Social, da información do número de sociedades laborais inscritas na Seguridade Social e os empregos nas mesmas, fai imposible unha comparativa da situación das mesmas de Galicia con España e outras Comunidades Autónomas, polo que, nesta sección, limitámonos a reproducir os principais datos recolleitos no informe anterior, relativos a xuño do 2020.

En xaneiro de 2020 en Galicia había 442 sociedades laborais inscritas na Seguridade Social. Ao longo do ano se rexistraron 22 novas e, ata o 30 de xuño, déronse de baixa 47 o que nos arroxa un saldo neto de -25 sociedades, dato inicialmente mellor que o do ano anterior, que hai que matizar xa que non estamos a analizar o mesmo espazo temporal. A porcentaxe de creación neta de sociedades en Galicia neste ano foi de -5,7% o que nos sitúa por debaixo da media española neste indicador (-4,4%). A evolución ao longo do período da creación neta no conxunto do estado e en Galicia é moi similar, con diferenzas nalgúns dos anos da serie.

Táboa 4.12. Creación neta de Sociedades Laborais en Galicia e España. 2009-2020

GALICIA						
Ano	Sociedades activas 01/01	Novas sociedades rexistradas	Sociedades activas 31/12	Sociedades dadas de baixa	Creación neta de sociedades	% Creación neta de sociedades
2009	971	31	856	146	-115	-11,8
2010	856	47	791	112	-65	-7,6
2011	791	48	709	130	-82	-10,4
2012	709	60	669	100	-40	-5,6
2013	669	45	618	96	-51	-7,6
2014	618	42	582	78	-36	-5,8
2015	582	35	539	78	-43	-7,4
2016	539	29	519	49	-20	-3,7
2017	519	29	481	67	-38	-7,3
2018	481	45	473	53	-8	-1,7
2019	473	33	442	64	-31	-6,6
2020	442	22	417	47	-25	-5,7
ESPAÑA						
Ano	Sociedades activas 01/01	Novas sociedades rexistradas	Sociedades activas 31/12	Sociedades dadas de baixa	Creación neta de sociedades	% Creación neta de sociedades
2009	17.651	1.225	15.679	3.197	-1.972	-11,2
2010	15.679	1252	14.574	2.357	-1.105	-7,0
2011	14.574	1.145	13.465	2.254	-1.109	-7,6
2012	13.465	1006	12.294	2.177	-1.171	-8,7
2013	12.294	892	11.322	1.864	-972	-7,9
2014	11.322	770	10.828	1.264	-494	-4,4
2015	10.828	515	10.313	1.030	-515	-4,8
2016	10.313	417	9.787	943	-526	-5,1
2017	9.787	331	9.234	884	-553	-5,7
2018	9.234	347	8.725	856	-509	-5,5
2019	8.725	255	8.160	820	-565	-6,5
2020	8.160	211	7.801	570	-359	-4,4

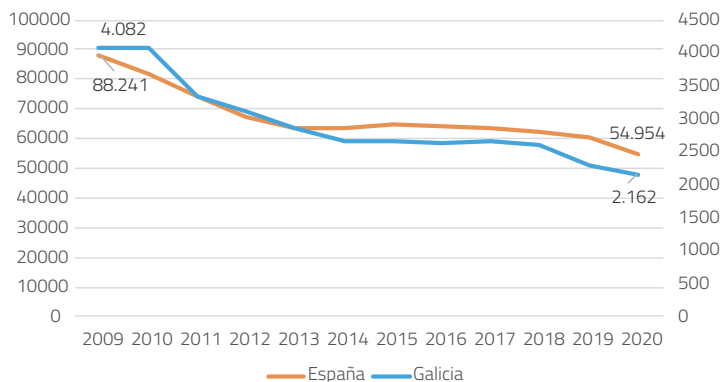
Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Gráfico 4.7. Evolución número de sociedades Galicia y España 2009-2020

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

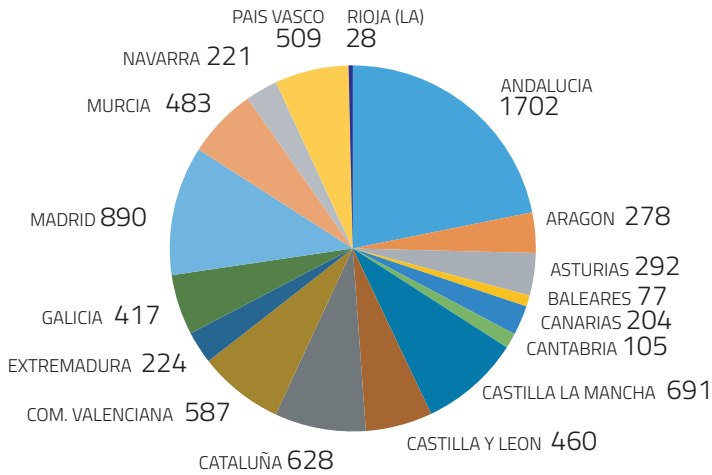
A evolución das sociedades laborais en Galicia, continua a senda decrecente que xa se puxo de manifesto no Libro Branco da Economía Social de Galicia no ano 2019. Así, a 30/06 do ano 2020 había 417 sociedades inscritas na Seguridade Social (S.S.), sendo 439 menos das que había no ano 2009, cunha taxa de variación media anual do -6,3 %, moi similar á media española (-6,1 %), tal e como se pode apreciar no gráfico anterior. No último ano, a variación foi do -5,7% no caso galego, sendo superior a caída que na media estatal (-4,3%). O que resulta de interese é que estas caídas do número de entidades non foran maiores, dada a crise económica provocada pola pandemia sanitaria a causa da COVID-19, sendo, incluso, menores que a media do período completo.

No número de traballadores a situación é dunha maior caída no caso galego que perde 1.920 empregos no conxunto do período, cunha variación media anual do -5,6% fronte ao -4,2% da media estatal. Con todo, no último ano en Galicia perdéronse 123 empregos, o que supón unha caída do -5,4%, sendo esta moi inferior á media de España (-8,8%).

Gráfico 4.8. Evolución número de traballadores nas Sociedades Laborais en Galicia e España 2009-2020

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Gráfico 4.9. Número de Sociedades laborais inscritas na Seguridade Social por CC.AA. 2020

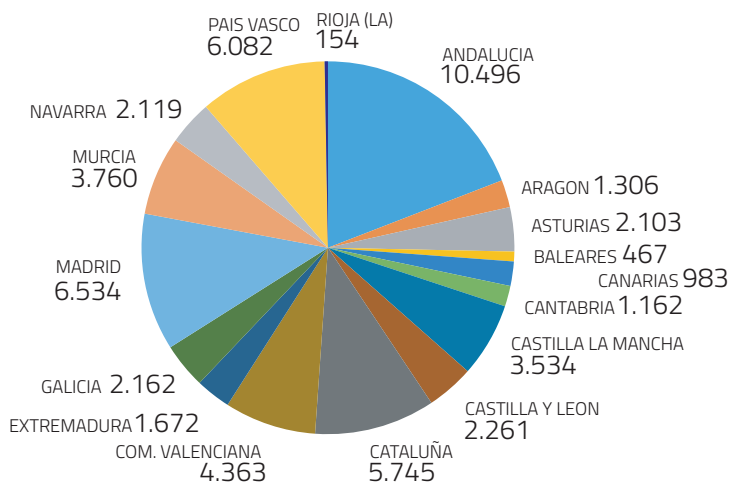
Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.*

A Comunidade Autónoma que ten o maior número de sociedades laborais é Andalucía que con 1.702 representaría o 21,8% do total das 7.796 españolas (sen incluír a Ceuta e Melilla) e que supón máis de dos puntos que o seu peso no PIB de España (19,3%)¹. Madrid, Castela- A Mancha, Cataluña e a Comunidade Valenciana séguenlle de cerca pero nestas comunidades o peso das sociedades laborais é inferior a súa achega ao PIB de España. Galicia é a novena CC.AA. segundo o seu peso nas Sociedades Laborais en España, representando o 5,3% do total, o que supón unha porcentaxe lixeiramente superior ao seu peso no PIB (5,2%).

No número de empregos, Andalucía, con 10.496 segue a ser a CC.AA. con maior presenza (o 19% do total, 54.903 que suman as comunidades analizadas). En cambio, se analizamos o cociente empregos/sociedades a CC.AA. con maior valor do mesmo é País Vasco con 11,9, seguida de Navarra e Cantabria, co 9,6 e o 9,4%, respectivamente. Galicia, con 2.162 empregos, representaría o 3,9% do total (polo que a súa representación é claramente inferior á que víamos co número de sociedades e a ratio de emprego por número de sociedades, de 5,2, está moi afastada da media, que se sitúa en 7,0, e só supera as comunidades de Castela- A Mancha, Castela e León e Aragón.

1 Dato de Contabilidade Rexional de España do INE

Gráfico 4.10. Número empregos nas Sociedades laborais inscritas na Seguridade Social por CC.AA. 2020

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Táboa 4.13. Sociedades Laborais inscritas na Seguridade Social en 2020 por CC.AA.: porcentaxe sobre o total de España no número de sociedades e empregos e media do emprego

	Sociedades % s/total	Emprego s/ total	Media emprego
ANDALUCIA	21,8	19,1	6,2
ARAGON	3,6	2,4	4,7
ASTURIAS	3,7	3,8	7,2
BALEARES	1,0	0,9	6,1
CANARIAS	2,6	2,1	5,7
CANTABRIA	1,3	1,8	9,4
CASTILLA-LA MANCHA	8,9	6,4	5,1
CASTILLA Y LEON	5,9	4,1	4,9
CATALUÑA	8,1	10,5	9,1
COM. VALENCIANA	7,5	7,9	7,4
EXTREMADURA	2,9	3,0	7,5
GALICIA	5,3	3,9	5,2
MADRID	11,4	11,9	7,3
MURCIA	6,2	6,8	7,8
NAVARRA	2,8	3,9	9,6
PAIS VASCO	6,5	11,1	11,9
RIOJA (LA)	0,4	0,3	5,5
TOTAL	100,0	100,0	7,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Se atendemos á forma xurídica, no ano 2020 tiñamos 27 Sociedades Anónimas Laborais (SAL) que daban emprego a 346 persoas, polo que son 3 sociedade menos que no ano anterior (-6,9%) e 31 empregos menos (-10,3%). En España a tendencia é a mesma que en Galicia, pero cunha menor caída das SAL e do emprego (-4,1% e -8,4%, respectivamente).

A evolución das Sociedades Limitadas Laborais (SLL) é similar. En Galicia no ano 2020 había 390 entidades que daban emprego a 1.816 persoas o que supoñen 22 menos que no ano anterior (-5,3%) e unha perda de 92 empregos (-4,8%). A caída do número de sociedades é lixeiramente menor en España (-4,1%) e a perda de empregos é sensiblemente superior (-8,4%).

Para analizar a distribución por grandes sectores das sociedades temos que acudir aos datos por Centros de Cotización. A referencia temporal é a mesma, os datos do 2020 están referidos a 30 de xuño.

No ano 2020 o 4,8% das sociedades laborais españolas do sector agrario están en Galicia (7), as cales representan o 1,6% do total destas entidades na CC.AA. O sector no que atopamos máis empresas é no de Servizos, 305 en Galicia que representan o 67,6% do total, porcentaxe lixeiramente superior que o peso deste sector na media española (64,9%). Na industria galega hai 77 entidades deste grupo da ES que supoñen o 17,1% do total, porcentaxe inferior do que presentan no conxunto do Estado (19,2%). Por último, na construción atopámonos con 62 sociedades laborais en Galicia (o 5,3% do total español e o 14,1% do galego).

Táboa 4.14. Distribución sectorial por Centros de Cotización en Galicia e España. 2020

	CENTROS			TRABALLADORES			Media traballadores	
	GALICIA	ESPAÑA	% GA/ES	GALICIA	ESPAÑA	%GA/ES	GALICIA	ESPAÑA
Agricultura	7	147	4,8	18	965	1,9	2,6	6,6
Industria	77	1.593	4,8	702	15.106	4,6	9,1	9,5
Construción	62	1.169	5,3	252	7.496	3,4	4,1	6,4
Servizos	305	5.375	5,7	1.300	31.387	4,1	4,3	5,8
TOTAL	451	8.284	5,4	2.272	54.954	4,1	5,0	6,6

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos publicados polo Ministerio de Trabajo e Economía Social.

Con respecto ao número de traballadores, o maior cociente con relación ao número de centros de cotización a atopamos no sector industrial, con 9,1 en Galicia porcentaxe lixeiramente inferior que a media española (9,5). No lado oposto atopamos ao sector da agricultura, que presenta 2,6 traballadores por centro de cotización en Galicia e, o algo máis do dobre (6,6) en España. Nos sectores de construción e servizos, este cociente está entornado ao 4,2 en Galicia e, algo superior (sobre 6) en España.

4.7. Conclusións

As Sociedades Laborais son unha fórmula de auto emprego que xurdiron para dar saída a empresas que estaban en situación e crise, aínda que se constata que moitas das constituídas son de nova creación. Son sociedades mercantís nas que a maioría do capital social

é propiedade dos traballadores que prestan servizos de forma retribuída, persoal e directa cunha relación laboral por tempo indefinido.

No ano 2022 constituíronse 24 novas sociedades laborais en Galicia, 14 no sector servizos, 6 na industria (que aumenta con relación ao 2021), 3 na construción e 1 na agricultura. Son 4 menos que no ano anterior, cunha variación do -14%, situándose por debaixo da caída media do Estado (-16,9%).

Por provincias, A maior creación prodúcese en Pontevedra, con 19 novas empresas representando o 79,2% das sociedades constituídas seguida de Lugo e Ourense, onde se constituíron 2 novas, respectivamente. En A Coruña só se creou unha nova sociedade, polo que pasou de representar o 28,6% no ano 2021 ao escaso 4,2% no 2022.

Por comunidades autónomas, hai tres que representan máis do 50% da constitución de sociedades laborais en España: Madrid (51 sociedades, o 24% do total, descendendo con relación ao ano anterior), Murcia (35 sociedades, o 16,6%) e Galicia (24 novas, o 11,4%).

A presenza das mulleres na estrutura destas novas sociedades acadada, no ano 2022, o 41,4% dos socios iniciais en Galicia fronte ao 38,2% do conxunto do Estado, diminuíndo no caso galego a súa representación con relación ao ano anterior, pese ao cal mantén unha maior presenza das mulleres que no conxunto e España.

Actualizando a base depurada da información do Rexistro de Sociedades Laborais da Xunta de Galicia do ano 2021, no ano 2022 habería 653 sociedades activas na nosa comunidade, atopándose a maioría as provincias de Pontevedra (276) e A Coruña (204). A maioría exercen a súa actividade nos servizos (70,8%), seguida pola industria (14,2%), construción (12,4%) e agricultura (2,6%). A súa antigüidade media é de 14,6 anos. As sociedades con máis idade as atopamos en Lugo, 17,1 anos, sobre todo na agricultura (22 anos) e na industria (18,8)

A evolución destas sociedades, en Galicia e España, segundo os datos publicados polo ministerio, é decrecente no tempo. No último ano, a data de 30 de xuño do 2020, hai 417 sociedades galegas inscritas na Seguridade Social, sendo 439 menos que as que había no ano 2009, cunha caída media anual similar á media española (-6,3%).

Nese ano, perdéronse 123 empregos nestas sociedades en Galicia, -5,4%, caída moi inferior á media española (-8,8%).

A presenza das mulleres na estrutura destas sociedades en Galicia acadou o 66,7% no ano 2020 na categoría de socios capitalistas e o 33,3% nos traballadores, sendo ambas porcentaxes superiores ás da media española (40,8% e 31,1%). Con relación ao informe anterior, aumenta o peso feminino na categoría de socios capitalistas aínda que diminúe nos traballadores. No conxunto, as mulleres representan o 35,2% dos socios, reducindo a súa participación con relación ao ano anterior (42,9%).

5. EMPRESAS DE INSERCIÓN

5.1. Introducción

A regulación das empresas de inserción a nivel estatal réxese pola Lei 44/2007, do 13 de decembro, para a regulación do réxime de empresas de inserción, modificada pola Lei 27/2009, do 30 de decembro, de medidas urxentes para o mantemento e o fomento do emprego e a protección de persoas desempregadas. No seu Artigo 4, defínese a empresa de inserción como “aquela sociedade mercantil ou sociedade cooperativa legalmente constituída que, debidamente cualificada polos organismos autonómicos competentes na materia, realice calquera actividade económica de produción de bens e servizos, cuxo obxecto social teña como fin a integración e formación sociolaboral de persoas en situación de exclusión social como tránsito ao emprego ordinario”. Ademais de proporcionar un traballo remunerado e formación específica, as empresas de inserción deberán ter servizos de intervención o acompañamento para facilitar a posterior incorporación ao mercado de traballo ordinario.

Segundo a Lei 44/2007, as empresas de inserción deben cumprir, ademais dos relativos ao rexistro e ás entidades promotoras, os seguintes requisitos:

- Estar promovidas e participadas por entidades sen ánimo de lucro. Esta participación será, como mínimo, o 51% en sociedades mercantís.
- Manter, en cómputo anual, a lo menos un 30% de traballadores en proceso de inserción durante os primeiros tres anos de actividade e de a lo menos o 50% a partir do cuarto.
- Non realizar actividades económicas diferentes ás do seu obxecto social
- Dedicar a lo menos un 80% dos resultados ou excedentes do exercicio á mellora das estruturas produtivas e de inserción
- Presentar anualmente un Balance Social da actividade da empresa
- Dispoñer dos medios necesarios para cumprir cos compromisos derivados dos itinerarios de inserción sociolaboral

Atendendo ao disposto na Lei 31/2015, de 9 de setembro, pola que se modifica e actualiza a normativa en materia de autoemprego e se adoptan medidas de fomento e promoción do traballo autónomo e da economía social, as empresas de inserción adquiren a consideración de *entidades prestadoras de servizos de interese económico xeral*.

A esta medida engádese a Lei 9/2017, de 8 de novembro, de contratos do sector público, que entrou en vigor en marzo do 2018, que favorece o desenvolvemento do sector ao incorporar novas oportunidades de contratación para as empresas de inserción. Entre outras, que as administracións públicas deberán reservar a participación en determinadas licitacións a empresas de inserción; que dividiranse os contratos en lotes, podendo reservarse tamén lotes a empresas de inserción e que se dará prioridade ás ofertas con mellor calidade/prezo, fronte ás máis baratas, debendo terse en consideración criterios sociais ou ambientais para avaliar a calidade.

No que respecta ás disposicións normativas sobre as empresas de inserción en Galicia compre sinalar dúas.

Por unha banda, a Lei 10/2013, do 27 de novembro, de inclusión social de Galicia, dispón no seu artigo 62 que a Xunta de Galicia *promoverá as empresas de inserción* como recurso para facilitar a incorporación ao mercado laboral ordinario das persoas en situación ou risco de exclusión social, cualificación esta que será acreditada polo Sistema galego de servizos sociais.

Por outra banda, aprobouse recentemente o Decreto 178/2022, do 15 de setembro, no que se regula o procedemento para a cualificación das empresas de inserción de Galicia e o seu rexistro administrativo. Este Decreto ven a substituír ao Decreto 156/2007, do 19 de xullo, e trata de superar algunhas das dificultades prácticas que se observaron na súa aplicación, relativas tanto á cualificación e inscrición das empresas de inserción para que poidan empezar a operar como tales, como ao proceso de incorporación das persoas destinatarias finais dos seus servizos.

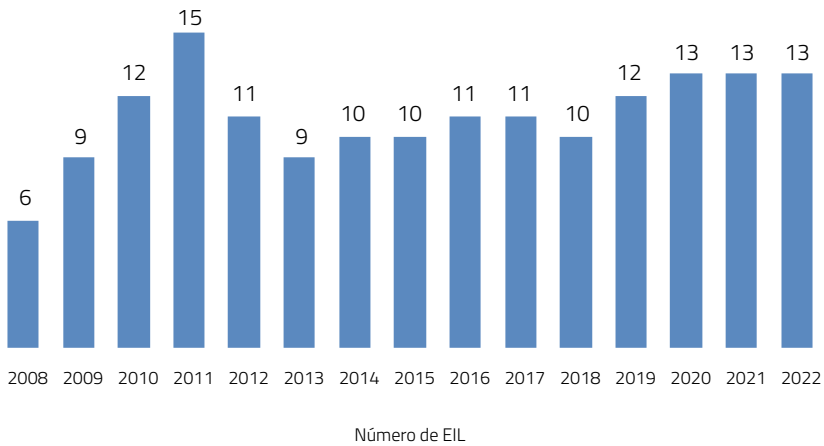
As empresas de inserción teñen como trazo característico o requisito de aplicación dun itinerario de inserción, que debe ser aceptado pola persoa en situación de exclusión social contratada. As accións de intervención consistirán nun conxunto de servizos, prestacións, acción de orientación, tutoría e procesos personalizados e asistidos de traballo remunerado, formación no posto de traballo ou habituación laboral e social, encamiñados a satisfacer ou resolver problemáticas específicas derivadas da situación de exclusión.

5.2. As empresas de inserción en Galicia

Descríbimos a continuación os trazos característicos das Empresas de Inserción (EI) en Galicia. Empregaremos a información que nos proporciona a Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia, os datos dispoñibles na base de datos SABI e tamén datos proporcionados pola Asociación de Empresas de Inserción de Galicia (AEIGA). Presentaremos os datos básicos como son o número de EI en Galicia, a actividade que desenvolven, algúns datos financeiros e outros datos relativos ao emprego que xeran.

Desde o comezo do rexistro en Galicia no 2008 ata o 2022, rexistráronse 25 EI. Como pode observarse no gráfico 5.1, tras unha caída previa, desde o 2013 a cifra de EI situouse nunha tendencia crecente ata as 13 actuais.

Gráfico 5.1. Evolución do número de EI en Galicia (2008-2022)

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos proporcionados pola Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia.

En decembro de 2022 hai 13 empresas de inserción activas e rexistradas na Xunta de Galicia. A máis nova rexistrouse no 2021 e a que leva máis tempo o fixo no 2008 (cadro 5.1). Todas teñen a forma xurídica de sociedade limitada.

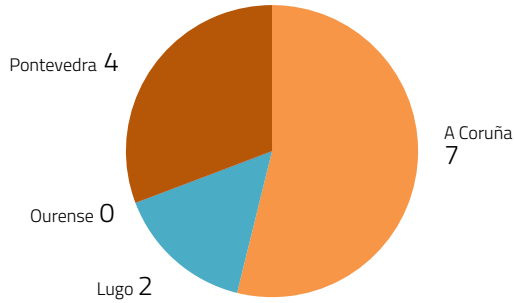
Cadro 5.1. EI en Galicia 2022. Ano de rexistro e forma xurídica

Nome da empresa	Ano de rexistro	Forma xurídica
PRIMICIAS RAIÑA, SLU	2021	Sociedade limitada
VIVIR DO TRABALLO EIL, SLU	2020	Sociedade limitada
AHORTAS EIL, SLU	2019	Sociedade limitada
SERVICIOS COMERCIALES DE INSERCIÓN LABORAL EIL, SLU	2019	Sociedade limitada
TROCO SOLIDARIO SLU	2017	Sociedade limitada
ARROUPA SANTIAGO EIL, SLU	2015	Sociedade limitada
FEITO PONTEVEDRA EIL, SLU	2014	Sociedade limitada
COROCEIRO EIL, SLU	2012	Sociedade limitada
PROPERDIS EIL, SLU	2011	Sociedade limitada
COMPOSTELA INSERTA EIL, SLU	2010	Sociedade limitada
EIL GRUPO DILL, SLU	2010	Sociedade limitada
EIL INSERGAL, SLU	2009	Sociedade limitada
EIL CORMO INTEGRAL, SLU	2008	Sociedade limitada

Fonte: Datos proporcionados pola Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia.

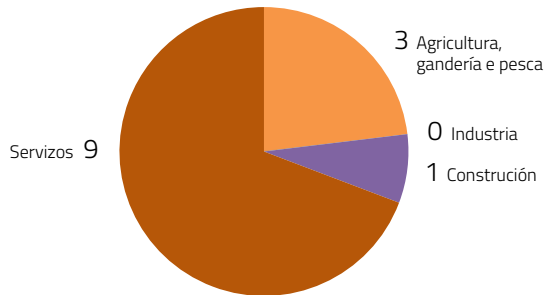
Por provincias, a maioría, 7, teñen a sede na provincia de A Coruña, 4 en Pontevedra e 2 en Lugo (gráfico 5.2). En canto ás actividades desenvolvidas por estas empresas, nove delas clasifícanse no sector servizos, tres no sector primario e outra na construción (gráfico 5.3). No cadro 5.2, incluímos o detalle da actividade principal que desenrola cada unha delas e o código CNAE-2009 de catro díxitos.

Gráfico 5.2. El en Galicia 2022. Número de El por provincias.

Fonte: Datos proporcionados pola Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia.

Gráfico 5.3. El en Galicia 2022. Distribución por sectores

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos proporcionados pola Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia.

Cadro 5.2. El en Galicia 2022. Actividade e código CNAE-2009

EMPRESA	CNAE	Actividade	Sector
PRIMICIA RAÍÑA, SLU	161	Agricultura ecolóxica (producción e comercialización).	Agricultura
VIVIR DO TRABALLO EIL, SLU	3831	Clasificación e reutilización de produtos posconsumo.	Servizos
AHORTAS EIL, SLU	4631	Horticultura ecolóxica. Comercio de froitas e hortalizas.	Agricultura
SERVICIOS COMERCIALES DE INSERCIÓN LABORAL EIL, SLU	4779	Comercio polo miúdo de artigos de segunda man.	Servizos
TROCO SOLIDARIO, SLU	4719	Restauración de antigüidades de mobles e outros produtos, para posterior venda.	Servizos
ARROUPA SANTIAGO EIL, SLU	4690	Recollida, valorización e comercialización de roupa de segunda man.	Servizos
FEITO PONTEVEDRA EIL, SLU	8130	Servizos forestais e de xardinería.	Servizos
COROCEIRO EIL, SLU	142	Explotación gandeira.	Agricultura
PROPERDIS EIL, SLU	4121	Albañilería e pequenos traballos de construción en xeral.	Construción
EIL GRUPO DILL, SLU	8110	Actividades de limpeza, reparacións, mantemento de edificios, proxectos e obras.	Servizos
COMPOSTELA INSERTA EIL, SLU	8121	Servizos de limpeza, recollida de aceite vexetal usado, transporte de mercancías.	Servizos
EIL INSERGAL, SLU	5621	Servizo de catering	Servizos
EIL CORMO INTEGRAL, SLU	8130	Traballos forestais e xardinería. Servizos de atención ás persoas. Pequenos traballos de construción e reparación.	Servizos

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos proporcionados pola Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Trballo Autónomo e Economía Social da Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia.

Co obxecto de reflexar a actividade das empresas, recolleemos na táboa 5.1 o Importe neto da cifra de vendas das EI galegas desde 2017. Tomamos os datos da base SABI¹. Ao peche deste traballo, o último dato dispoñible é o do 2021. Debe terse en conta que este é un ano aínda moi marcado polos protocolos sanitarios fronte á pandemia do COVID-19.

1 Só nun caso, empregouse o dato dos Ingresos de explotación ao non estar dispoñible o Importe neto da cifra de vendas.

Táboa 5.1. Importe neto cifra de vendas* das EI en Galicia, 2017-2021**

	2017	2018	2019	2020	2021
Nº empresas**	10	10	12	10	11
Importe neto cifra de vendas (euros)	1.613.829	1.721.649	2.256.915	2.195.630	2.983.376

(*) No caso de non dispoñer do Importe neto da cifra de vendas, tómanse os Ingresos de explotación.

(**) Só se consideran aquelas que teñen datos en SABI.

Fonte: Elaboración propia con datos de SABI

Agora ben, dado que o número de empresas non é o mesmo todos os anos, resulta máis ilustrativo o dato do importe neto da cifra de vendas por traballador (táboa 5.2), resultante de distribuír o total do importe neto da cifra de vendas entre o total de empregados medios (isto é, calculados a tempo completo). Neste caso só podemos considerar para o cálculo ás EI que teñen o dato de número de empregados na base SABI. Pode comprobarse que se superan todos os anos do período os 26.000 euros por empregado. Por outra parte, entre o 2019 e o 2021 obsérvase un incremento importante do número de traballadores (de 74 a 108), a pesar de que o número de empresas considerado é menor.

As cifras da facturación por traballador nas EI galegas garanten que estas empresas compren coa combinación de obxectivos deste tipo de iniciativas empresariais: a viabilidade empresarial e o desenvolvemento de metodoloxías que fagan posible a inserción laboral das persoas en, ou en risco de, exclusión.

Táboa 5.2. Número de empregados (medios) e importe neto cifra de vendas por traballador (euros) nas EI* en Galicia, 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Nº empresas*	9	10	12	10	11
Nº Empregados (medios)	49	55	74	83	108
Importe neto cifra de vendas por empregado (euros)	29.034	31.303	30.499	26.453	27.624

(*) Só se consideran aquelas que teñen datos do número de traballadores na base SABI.

Fonte: Elaboración propia con datos de SABI

Co obxecto de poder obter algunha información adicional sobre a actividade das EI en Galicia, empregamos agora os datos ofrecidos pola Asociación de Empresas de Inserción de Galicia (AEIGA).

No 2022, AEIGA conta con 9 empresas asociadas. Nelas había empregadas 211 persoas, (táboa 5.3) das que o 58% eran mulleres. Do total de persoas empregadas, 147 o estaban na modalidade de inserción (gráfico 5.4), das cales o 61% eran mulleres (90 mulleres). As cifras recollidas no gráfico 5.4 amosan un crecemento importante da contratación de mulleres en inserción (de 17 en 2019 a 90 no 2022), que pasan a superar ao número de homes desde o 2021.

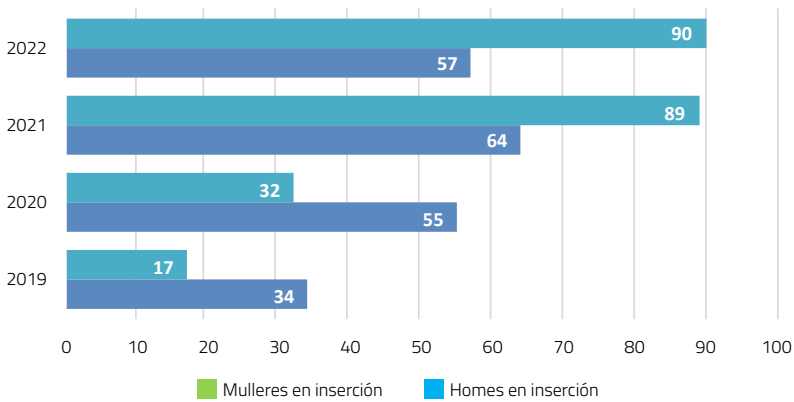
Táboa 5.3. Persoas empregadas nas EI de AEIGA total e por sexo, 2019-2022

	Nº de empresas (*)	TOTAL persoas empregadas	Total Homes	Total Mulleres
2019	8	87	61	26
2020	8	140	74	66
2021	8	182	72	110
2022	9	211	88	123

Nota: A cifra non recolle necesariamente todas as empresas de AEIGA senón aquelas para as que dispoñemos do dato.

Fonte: Información proporcionada por AEIGA

Gráfico 5.4. Persoas contratadas en inserción nas EI de AEIGA por sexo, 2019-2022.

Nota: No 2022 son 9 empresas, no resto son 8 empresas.

Fonte: Información proporcionada por AEIGA

Con respecto ás subvencións, ademais das axudas públicas ás que pode optar calquera outra empresa, hai axudas e subvencións específicas para as EI. En Galicia, a Consellería de Emprego e Igualdade da Xunta de Galicia convoca anualmente axudas para fomentar tanto a creación como o mantemento deste tipo de empresas. Ditas axudas permiten cubrir unha parte do custo salarial das persoas vulnerables e tamén do custo adicional que se deriva do emprego deste tipo de traballadores.

En concreto, na Orde de 27 de decembro de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras das axudas ás empresas de inserción (EI) e ás súas entidades promotoras, e procédese a súa convocatoria para o ano 2022, especifícanse dous programas de axudas:

- Programa I: axudas ao mantemento do custo salarial das persoas traballadoras en risco ou situación de exclusión social.
- Programa II: axudas para compensar os custos adicionais do emprego de persoas en risco ou situación de exclusión social.

Neste segundo programa dispóñense axudas para:

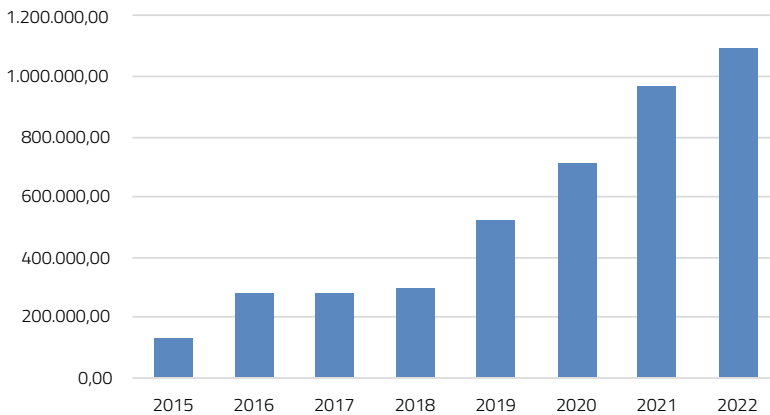
- asistencia técnica para a creación mellora e diversificación de EI;
- inicio e posta en marcha da actividade;
- creación e ampliación de novos postos de traballo para persoas en inserción;
- contratación de xerentes ou persoas técnicas;
- contratación de persoal técnico en orientación e acompañamento á inserción;
- formación para as persoas en proceso de inserción e
- realización de labores de mediación laboral.

Nalgunha destas subvencións o incentivo base poderá incrementarse en certas porcentaxes (acumulables entre si) cando a persoa contratada é unha muller, cando a persoa contratada é maior de 45 anos e cando o centro de traballo está nun concello rural.

A partida orzamentaria dirixida a estes programas de incentivos prevista para o 2022 ascendía inicialmente a un total de 1.000.000 euros.

No gráfico 5.5, obsérvase o importante incremento que se foi producindo nestas axudas nos últimos anos: o orzamento executado incrementouse desde os 126.990,96 euros do ano 2015 ata o 1.094.166,22 euros do 2022.

Gráfico 5.5. Contía das subvencións da Xunta de Galicia específicas para as EI, 2015-2022 (orzamento executado, euros)

Fonte: Información proporcionada por AEIGA

Por outra banda, aínda que non son específicas das empresas de inserción, comprende tamén sinalar as axudas do Bono consolida economía social, dirixidas a apoiar a consolidación das entidades da economía social de Galicia. En conxunto, as catro empresas de inserción que acadaron estas axudas para as anualidades 2021-2022 obtiveron un total de 47.839 euros².

Ademais da importante aportación que a integración no mercado laboral de persoas en exclusión supón para a cohesión social, a actividade das EI proporciona tamén un retorno

² DOG, 20 de maio de 2022. Resolución do 10 de maio de 2022, da Dirección Xeral de Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social, pola que se dá publicidade das subvencións concedidas ao abeiro da Orde do 4 de agosto de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras das subvencións para o apoio á consolidación das entidades da economía social de Galicia Bono consolida economía social.

económico para as administracións públicas, fundamentalmente vía impostos. Tamén supón un aforro para as administracións públicas dado que unha parte importante das persoas traballadoras en inserción deixan de percibir a renda de integración social (en Galicia a RISGA). Segundo estimacións para o ano 2020 da Federación de Asociaciones Empresariales de Empresas de Inserción (FAEDEI) a suma do retorno económico e do aforro para as administracións públicas supera as axudas públicas recibidas polas EI consideradas. Segundo as súas estimacións, o retorno social por posto de inserción a xornada completa polas dúas partidas mencionadas foi de 6.687,86 euros en España³. Non dispoñemos de datos máis recentes.

5.3. Conclusións

As empresas de inserción teñen como obxecto a mellora da empregabilidade e a incorporación ao mercado laboral ordinario das persoas en situación ou risco de exclusión social. Con tal fin, deséñase un itinerario de inserción individualizado, dun máximo de tres anos de duración, que debe ser aceptado pola persoa en situación de exclusión social contratada.

No 2022, o número de empresas de inserción en Galicia mantívose en 13. Delas, 9 clasifícanse no sector servizos, 3 no sector primario e 1 na construción. Por provincias, a maioría, 7, teñen a sede na provincia de A Coruña, 4 en Pontevedra e 2 en Lugo. Todas teñen a forma xurídica de sociedade limitada.

Polo que se refire ao número de persoas empregadas e ao importe neto da cifra de vendas por traballador, os datos dispoñibles na base SABI no momento de pechar este traballo só chegan ao ano 2021. Neles se observa o crecemento continuado do número de persoas empregadas en empresas de inserción en Galicia (empregados medios), que chegan a 108 no 2021. En canto á facturación por traballador, no 2021 acadou os 27.624, o que supón unha certa recuperación tras a baixada experimentada no 2020, ano este marcado polo confinamento. Debe terse en conta que, aínda que algo máis laxos, o 2021 segue a ser un ano moi marcado polos protocolos sanitarios fronte á pandemia.

Por outra banda, se atendemos ás cifras proporcionadas por AEIGA sobre as 9 empresas pertencentes á asociación, elevouse considerablemente o número de persoas contratadas: de 87 no 2019 a 211 no 2022, das cales 147 estaban na modalidade de inserción. O incremento obsérvase especialmente no caso das mulleres en inserción: de 17 mulleres contratadas nesta modalidade no 2019 a 90 no 2022, superando por segundo ano consecutivo o número de homes (57).

En canto ás subvencións dirixidas en Galicia especificamente ás EI, a Xunta de Galicia incrementounas considerablemente nos últimos anos. Tendo en conta o orzamento executado, as axudas creceron desde os 126.990,96 euros do 2015 ata o 1.094.166,22 euros do 2022. Ao referirnos as axudas, compre lembrar que as empresas de inserción constitúen unha importante aportación para a cohesión social ao facilitar a integración no mercado laboral de persoas en exclusión. Pero, ademais, supoñen un retorno económico para as AA.PP., fundamentalmente vía impostos, e un aforro para as mesmas, dado que unha parte importante das persoas traballadoras en inserción deixan de percibir a renda de integración social (coma o RISGA).

En síntese, a actividade das empresas de inserción galegas ao longo dos últimos anos levou asociado un incremento considerable na contratación de persoal, especialmente

³ Non se inclúen as EI de Cataluña <https://faedei.org/wp-content/uploads/2021/11/infografi%CC%81a-memoria-2020.pdf>

mulleres en inserción. Isto implica que as EI puideron seguir desenvolvendo a súa función principal, a inserción, nunha situación socio-económica especialmente crítica. Por outra banda, se atendemos ás cifras de produción por traballador medio dispoñibles para o 2021, estas vanse recuperando tras a caída do ano anterior, a pesar do incremento no número de traballadores. Toda esta evolución ven da man dun aumento, tamén importante, das axudas outorgadas desde a Xunta de Galicia.

6. OS CENTROS ESPECIAIS DE EMPREGO

6.1. Introducción

A día de hoxe, as persoas con discapacidade sofren limitacións no uso e desfrute dos dereitos sociais e económicos, especialmente en canto á participación no mercado de traballo. Os dereitos laborais das persoas con discapacidade, ao igual que os de todos os cidadáns, están recoñecidos en España polo artigo 35.1 da Constitución.

Coa definición establecida pola OMS (Organización Mundial da Saúde) no ano 2001, a discapacidade pasa a ser un fenómeno complexo que non contempla ao individuo de forma illada, senón na súa interacción coa sociedade na que vive. Esta definición recoñece, por primeira vez, o contexto social como factor determinante na discapacidade dunha persoa. Estamos a falar de que en torno ao 15% da poboación mundial ten algún tipo de discapacidade (OMS, decembro 2020).

Por outra banda os Dereitos Fundamentais das persoas con discapacidade experimentaron un renovado impulso tras a aprobación da Convención sobre os dereitos das persoas con discapacidade (ONU, 2006).

Este colectivo tamén está no punto de mira da “Estrategia de las Naciones Unidas para la Inclusión de la Discapacidad (UNDIS), 2019”, e na Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible.

A Lei 13/1982, do 7 de abril, de integración social dos minusválidos estableceu as bases das políticas públicas de discapacidade e supuxo un innegable avance no recoñecemento de dereitos e na inclusión social das persoas con discapacidade. Segundo o artigo 43 os Centros Especiais de Empleo (CEE):

i) son aqueles cuxo obxectivo principal é o de realizar unha actividade produtiva de bens ou de servizos, participando regularmente nas operacións do mercado, e teñen como finalidade o asegurar un emprego remunerado para as persoas con discapacidade; á vez que son un medio de inclusión do maior número destas persoas no réxime de emprego ordinario. Debendo prestar os servizos de axuste persoal e social que requiran as persoas traballadoras con discapacidade, segundo as súas circunstancias e conforme ao que se determine regulamentariamente.

ii) o persoal dos CEE estará constituída polo maior número de persoas traballadoras con discapacidade que permita a natureza do proceso produtivo e, en todo caso, polo 70 por 100 daquela.

iii) a relación laboral dos traballadores con discapacidade que presten os seus servizos nos centros especiais de emprego é de carácter especial, conforme ao artigo 2.1. g) de Texto Refundido da Lei do Estatuto dos Traballadores, aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1995, do 24 de marzo, e réxese pola súa normativa específica.

Os CEE son unha das entidades que configuran a Economía Social, e queda reflexado tanto na Lei estatal de Economía Social (Lei 5/2011, do 29 de marzo), como máis tarde no ordenamento xurídico galego na Lei 6/2016, do 4 de maio, da Economía Social de Galicia.

Os Centros Especiais de Emprego, partícipes da Economía Social, son xeradores de oportunidades de emprego para as persoas con discapacidade; constituíndo así unha saída para que este colectivo poida exercer o seu dereito ao traballo.

Na actualidade hai dúas posibilidades de integración laboral das persoas con discapacidade. Dun lado, a integración directa no mercado aberto ordinario de traballo e doutro a integración no mercado protexido a través de Centros Especiais de Emprego.

Normativa

Na lei estatal 13/1982, do 7 de abril prodúcese un punto de inflexión coa aprobación da (Ley de Integración Social del Minusválido), hoxe chamada Ley General de la Discapacidad («BOE» núm. 289, de 03/12/2013), que recoñece os dereitos das persoas con discapacidade e establece, por primeira vez, a obrigatoriedade de incorporar unha porcentaxe non inferior ao 2% de traballadores con discapacidade nas empresas de máis de 50 traballadores (artigo 42). E ademais configurou os centros especiais de emprego como unidades produtivas que, participando regularmente no mercado, teñen como finalidade primordial a integración laboral das persoas con discapacidade, así como a prestación dos servizos de axuste persoal e social que estes traballadores requiran. Establece que as persoas con discapacidade teñen dereito ao traballo, en condicións que garantan a aplicación dos principios de igualdade de trato e non discriminación (artigo 35). E sinala os tipos de emprego das persoas con discapacidade (artigo 37.2): a) Emprego ordinario, nas empresas e nas administracións públicas, incluído os servizos de emprego con apoio. b) Emprego protexido, en centros especiais de emprego e en enclaves laborais. c) Emprego autónomo. No artigo 43 da citada lei, defínense os centros especiais de emprego para a inclusión laboral das persoas con discapacidade (obxectivo, persoal, relación laboral e engádense os CEE de iniciativa social -apartado 4, con efectos de 9 de marzo de 2018, pola disposición final 14 da Lei 9/2017, de 8 de novembro. Ref. BOE-A-2017-12902-.

O artigo 27 da Convención sobre os dereitos das persoas con discapacidade (CDPD), (13/12/2006, ONU) recoñece o dereito das persoas con discapacidade a traballar. En España, ratifícase o 23/11/2007 e publícase no BOE de 21/4/2008.

No ano 2011 apróbase a Lei 5/2011, do 29 de marzo, de Economía Social, (complementada coa Lei 31/2015, do 9 de setembro) e no artigo 5 cita de maneira explícita aos Centros Especiais de Emprego (CEE) como unha das entidades que forman parte da Economía Social.

En virtude das competencias que con carácter exclusivo ten asumidas a Comunidade Autónoma de Galicia no artigo 27.2 3º do seu Estatuto de autonomía en materia de asistencia social, aprobouse a Lei autonómica 4/1993, do 14 de abril, que veu ordenar e estruturar o sistema integrado de servizos sociais da Comunidade Autónoma de Galicia, englobando os Centros Especiais de Emprego como equipamentos propios dos servizos de atención especializada dirixidos a persoas con discapacidade. Doutra banda, a citada norma estatal está desenvolvida por medio do Real decreto 2273/1985, do 4 de decembro,

que establece, entre outros aspectos, que a creación destes centros esixe a súa inscrición nun rexistro administrativo dependente da Administración xeral do Estado ou da correspondente comunidade autónoma, segundo o ámbito competencial, e o artigo 32.3º da Lei 4/1993, do 14 de abril, tamén prescribe de que todas as entidades prestatarias de servizos sociais terán que estar rexistradas, con carácter previo ao comezo das súas actividades nun rexistro administrativo creado para o efecto.

Por medio do Real decreto 1928/1984, do 12 de setembro, sobre traspaso de funcións e servizos do Estado á Comunidade Autónoma de Galicia en materia da Unidade Administradora do Fondo Nacional de Protección ao Traballo, transferíronse á nosa comunidade autónoma as funcións e servizos inherentes ás competencias estatutariamente asumidas en materia de centros especiais de emprego, atribuíndoselle o seu exercicio á consellería competente en materia de traballo polo Decreto 168/1984, do 15 de novembro. Posteriormente xurdiu a necesidade de complementar mediante unha norma a regulación e funcionamento do Rexistro Administrativo dos CEE de Galicia, e nace así o Decreto 200/2005 do 7 de xullo.

A Lei 6/2016, de 4 de maio, da Economía Social de Galicia («DOG» núm. 93, de 18/05/2016, «BOE» núm. 147, de 18/06/2016), no artigo 6 constata aos Centros Especiais de Emprego como unha das 10 entidades que forman parte da economía social de Galicia.

6.2. Tipoloxía dos centros especiais de emprego

Os CEE poden ser de carácter público ou privado, con ou sen ánimo de lucro. Isto significa que poden ser creados polas Administracións Públicas directamente ou en colaboración con outros organismos, por entidades, por persoas físicas, xurídicas ou comunidades de bens coa única esixencia de que teñan capacidade xurídica e de obrar para ser empresarios.

Na disposición final décimo cuarta da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de Contratos do Sector Público engádesse un apartado 4 ao artigo 43 do texto refundido da Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, aprobado por Real Decreto Legislativo 1/2013, do 29 de novembro, no que define aos Centros Especiais de Emprego de Iniciativa Social (CEEIS) como:

- Aqueles promovidos e participados en máis dun 50%, directa ou indirectamente, por unha ou varias entidades, xa sexan públicas ou privadas, que non teñan ánimo de lucro ou que teñan recoñecido o seu carácter social nos seus Estatutos, xa sexan asociacións, fundacións, corporacións de dereito público, cooperativas de iniciativa social ou outras entidades da economía social.
- Aqueles cuxa titularidade corresponda a sociedades mercantís nas que a maioría do seu capital social sexa propiedade dalgunha das entidades sinaladas anteriormente, xa sexa de forma directa ou ben indirecta a través do concepto de sociedade dominante regulado no art. 42 do Código de Comercio.
- En todos os casos, os estatutos ou acordo social deben obrigar ao reinvestimento íntegro dos beneficios para a creación de oportunidades de emprego para persoas con discapacidade e a mellora continua da súa competitividade e da súa actividade de economía social, tendo en todo caso a facultade de optar por reinvestilos no propio centro especial de emprego ou noutros centros especiais de emprego de iniciativa social.

Nesta liña, o “Anteproxecto da Lei Integral de Impulso da Economía Social”(abril 2023), prevé unha modificación do artigo 5 sobre as entidades da ES, clarificando o ámbito de aplicación, de maneira que incluíría aos CEE de *iniciativa social*, e introduce o concepto de empresa social salientando a declaración de entidades que prestan servizos de interese económico xeral.

En definitiva, os CEE, son unha realidade que favorece a xeración de emprego para as persoas con discapacidade, á vez que contribúen a xerar unha sociedade mellor, onde as persoas sitúanse no centro das decisións.

Un estudo realizado por CIRIEC- España (Monzón et al. 2014) clasifica os CEE da economía española en CEE da Economía Social (CEE ES) e CEE da Economía Capitalista (CEE EC) centrándose na análise do seu comportamento, prescindindo de criterios xurídicos e administrativos. Devandita análise derívase dos seus obxectivos principais (ben ter un impacto social ou ben ter un beneficio para os seus propietarios e accionistas) e da diferente titularidade da empresa pública ou privada. O seguinte cadro recolle a clasificación dos CEE realizada neste estudo.

Cadro 6.1. Tipoloxía dos CEE en función das súas características socioeconómicas

CENTROS ESPECIAIS DE EMPREGO (CEE)	Obxectivo principal	Titularidade
CEE da Economía Social	Obtención dun impacto social	Privada
CEE da Economía Pública	Obtención dun impacto social	Pública
CEE da Economía Capitalista	Obtención de beneficios para os seus propietarios ou accionistas	Privada
a) con personalidade xurídica		
b) sin personalidade xurídica (persoas físicas)		

Fonte: Monzón, J.L., Antuñano, I. & Murgui, S. (2014)

Segundo os datos do Rexistro de CEE da Xunta de Galicia correspondentes ao ano 2022 existían un total de 124 CEE, dos cales 53 Centros teñen como obxectivo a obtención dun impacto social. Na seguinte táboa observamos unha traxectoria ascendente que se estancou no ano 2020 por mor da crise da Covid-19, pero que se recuperou e se veu incrementada cun total de 7 novos centros no último ano, os cales se crearon baixo a iniciativa capitalista.

Táboa 6.1. CEE por tipoloxía de Centro

	CEE		
	Total	Iniciativa Social	Iniciativa Capitalista
2017	106	56	50
2018	109	56	53
2019	111	57	54
2020	111	57	54
2021	117	58	59
2022	124	53	71

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igaldade.

6.3. Forma Xurídica

Os CEE adoptan na súa maioría a forma xurídica de Sociedade Limitada. Segundo os datos proporcionados por CIRIEC-España, en 2017 o 67.74% dos CEE ES e o 76.79% dos CEE EC eran Sociedades Limitadas. Esta tendencia non só é a predominante no ano 2022 senón que se ve incrementada, superando un 81% de media. En menor medida temos Asociacións e Sociedades Anónimas (S.A.) nos CEE ES, mentres que nos CEE EC adoptan a forma de S.A. ou de persoa física.

Táboa 6.2. Número e Porcentaxes de CEE (ES, EC) segundo a súa forma xurídica. Galicia, 2022.

	Economía Social		Economía Capitalista		Total CEE	
	Número	%	Número	%	Número	%
Asociación	7	13,2	2	2,8	9	7,3
Sociedade Anónima	5	9,4	5	7,0	10	8,1
Sociedade Limitada	41	77,4	60	84,5	101	81,5
Persoa Física	0	0,0	4	5,6	4	3,2

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

6.4. Distribución provincial e sectores de actividade

Nesta sección preséntase a distribución provincial e os sectores de actividade nos que están presentes os CEE de Galicia seguindo a tipoloxía de centros de CIRIEC-España e a información proporcionada polo Rexistro de CEE da Xunta de Galicia.

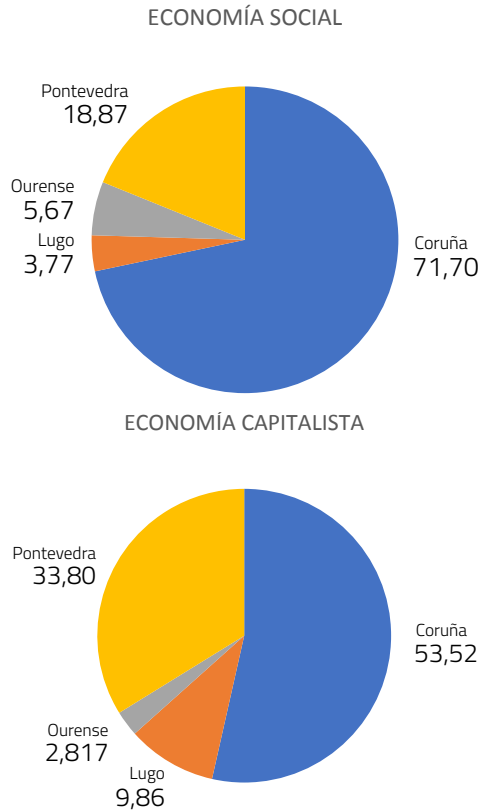
Na seguinte táboa mostramos o número de CEE a nivel provincial tendo en conta o seu obxectivo principal. Podemos observar que na provincia de Coruña radican máis da metade do total de CEE (61.3%) con igual presenza tanto da Economía Social como da Economía Capitalista. En segundo lugar está a provincia de Pontevedra, cun 27;4% dos Centros, onde a maioría (24) perseguen a obtención de beneficios para os seus propietarios ou accionistas. A provincia de Ourense, que conta co menor número de CEE rexistra 3 Centros onde o obxectivo principal é a obtención dun impacto social, fronte a 2 de iniciativa privada.

Táboa 6.3. Número de CEE a nivel provincial. Ano 2022

	Economía Social	Economía Capitalista	Total	% sobre total
Coruña	38	38	76	61,3
Lugo	2	7	9	7,3
Ourense	3	2	5	4,0
Pontevedra	10	24	34	27,4
Galicia	53	71	124	100,0

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

Gráfico 6.1. Distribución provincial CEE (%), Galicia, Ano 2022

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

En relación aos sectores de actividade nos que están presentes os CEE da Comunidade Galega no ano 2022, podemos afirmar que case a metade corresponden ao sector servizos, e logo destacan a industria, o comercio e o transporte; tendencia que se ven mantendo desde o ano 2017.

A presenza dos CEE de iniciativa social no sector servizos é superior a dos de iniciativa empresarial. Pola contra os CEE de economía capitalista, despois dos servizos, son protagonistas na industria, no transporte no comercio.

Táboa 6.4. CEE por tipoloxía e sector de actividade, Galicia, ano 2022

	Economía Social		Economía Capitalista		Total CEE	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Agricultura	8	7	0	1	8	8
Industria	9	9	13	15	22	24
Construción	0	0	1	1	1	1
Comercio	8	7	8	12	16	19
Transporte	3	2	12	12	15	14
Hostalaría	0	0	1	2	1	2
Servizos	30	28	24	28	54	56
Porcentaxe sobre o total						
Agricultura	13,8	13,2	0,0	1,4	6,8	6,5
Industria	15,5	17,0	22,0	21,1	18,8	19,4
Construción	0,0	0,0	1,7	1,4	0,9	0,8
Comercio	13,8	13,2	13,6	16,9	13,7	15,3
Transporte	5,2	3,8	20,3	16,9	12,8	11,3
Hostalaría	0,0	0,0	1,7	2,8	0,9	1,6
Servizos	51,7	52,8	40,7	39,4	46,2	45,2

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

Se nos centramos nas actividades dos CEE do sector servizos, (táboa 6.5) podemos afirmar que se concentran en maior medida no grupo N, de actividades administrativas e servizos auxiliares, seguido dos grupos M e Q da clasificación CNAE (2009). As actividades administrativas e de servizos auxiliares representan máis da metade do total do sector servizos (o 67,8%), e as actividades profesionais ocupan o segundo lugar cun 10,7% seguidas por actividades sanitarias e de servizos sociais co 8,9%. Os CEE tanto de Economía Social como de Economía Capitalista protagonizan as actividades administrativas e servizos auxiliares (N). Afondando na clasificación, as persoas empregadas dedícanse principalmente á limpeza xeral de edificios e as actividades de xardinería, con relación ao total do grupo N. Os CEE de iniciativa capitalista dedícanse maiormente á limpeza xeral de edificios, mentres que os de ES destacan as actividades de xardinería. Podemos constatar que esta tendencia é similar nos últimos anos.

Táboa 6.5. Actividades dos CEE no sector servizos, Galicia, 2022

	Economía Social		Economía Capitalista		Total	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
J-Información e Comunicaci3ns	0	0	1	1	1	1
M-Actividades profesionais, científicas e t3cnicas	3	2	3	4	6	6
N-Actividades administrativas e servizos auxiliares	17	17	19	21	36	38
O-Administraci3n p3blica e defensa	1	1	0	1	1	2
P-Educaci3n	0	0	1	1	1	1
Q-Actividades sanitarias e de servizos sociais	5	5	0	0	5	5
R- Actividades artísticas, recreativas, e de entretemento	2	2	0	0	2	2
S-Outros servizos	2	1	0	0	2	1
Total	30	28	24	28	54	56

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Aut3nomo e Economía Social. Consellería de Promoci3n do Emprego e Igualdade.

6.5. Mercado de traballo nos CEE

6.5.1. O emprego das persoas con discapacidade. 2021

As persoas con discapacidade enfr3ntanse a maiores dificultades e barreiras que o resto da poboaci3n no 3mbito da inserci3n laboral, o cal as conduce a maiores taxas de pobreza e de exclusi3n social. Por esta raz3n, a integraci3n laboral das persoas con discapacidade (PCD) 3 unha condici3n necesaria para garantir os seus dereitos.

No ano 2021 en Galicia rexistr3ronse 130.900 persoas con certificado de discapacidade en idade de traballar, para unha taxa de prevalencia do 7,8% (case o 8% da forza de traballo de 16 a 64 anos est3 representada polo colectivo de persoas con discapacidade).

Táboa 6.6. O emprego (miles) das persoas con e sen discapacidade, Galicia e Espa3a. 2021

	PCD (con discapacidade)		PSD (sen discapacidade)	
	GALICIA	ESPA3A	GALICIA	ESPA3A
Total	130,9	1929,4	1528,9	28626,3
Activos	37,7	668,2	1172,2	22237,9
Inactivos	93,2	1261,2	356,8	6388,4

Fonte: INE. El empleo de las personas con discapacidad

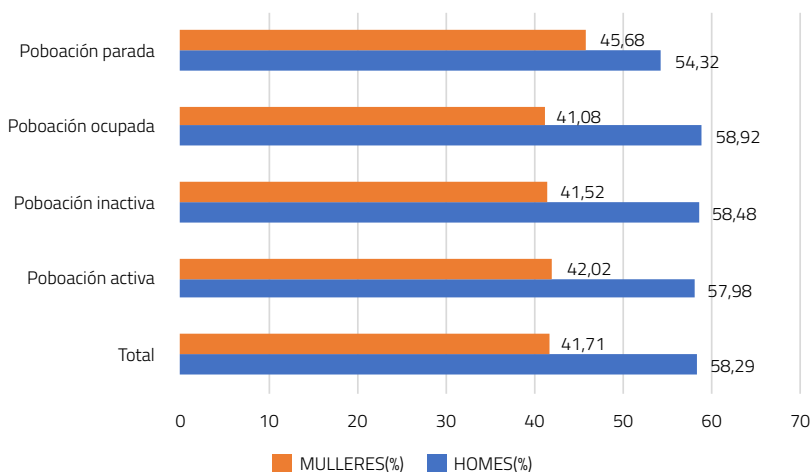
Unha característica moi significativa deste colectivo con respecto 3 súa situaci3n laboral 3 a menor presenza no mercado laboral, as cifras reflexan un 28,8 % de activos no caso de

Galicia; de maneira que a maioría son inactivos, aspecto que aumenta notablemente coa idade e co grao de discapacidade recoñecido.

No conxunto do Estado Español no ano 2021 había 1.929.400 persoas con discapacidade en idade de traballar (de 16 a 64 anos), o que supuxo o 6,3% da poboación total en idade laboral, sendo a porcentaxe de activos do 34,6%.

No ano 2021, en Galicia, dentro do colectivo das Persoas Con Discapacidade os homes representan o 58,3% fronte as mulleres (41,7%). Superan ás mulleres en 17 puntos en canto a poboación inactiva. Hai máis homes traballando (58,9%), e menos mulleres paradas (45,7%).

Gráfico 6.2. Persoas Con Discapacidade segundo actividade e sexo. Galicia. 2021 (%)

Fonte: IGE. Enquisa de poboación activa. Emprego das persoas con discapacidade; INE. El empleo de las personas con discapacidad

Ao comparar as taxas de actividade da poboación con e sen discapacidade, destaca a baixa taxa de actividade das persoas con discapacidade no mercado laboral galego.

A *taxa de actividade* para as Persoas Con Discapacidade é do 28,8%, 47,9 puntos por debaixo da do colectivo de PSD. Ademais é lixeiramente maior no caso das mulleres 29% fronte a 28,6% dos homes, situación que muda se falamos das persoas sen discapacidade (81,1% homes e 72,4% mulleres). A evolución da taxa de actividade da poboación con discapacidade de Galicia en 2021 foi negativa xa que baixou 1,7 puntos respecto á do ano 2020.

A *taxa de emprego* das Persoas Con Discapacidade foi do 22,6%, distanciándose 45,3 puntos por debaixo da taxa correspondente ás PSD. Isto supón que aínda non ben unha de cada 4 persoas con discapacidade en Galicia ten emprego. O colectivo masculino das PCD supera ao feminino en canto a ocupación (0,6 puntos), ao igual que ocorre no grupo das persoas sen discapacidade cunha diferenza de 9,4 puntos. A súa evolución foi negativa, diminuindo en 1,8 puntos en relación ao ano anterior.

E a *taxa de paro* é considerablemente superior para as PCD, 21,3% fronte a 11,4% no caso da poboación sen discapacidade. A comparativa é vantaxosa para o colectivo de homes con discapacidade, posto que é 3 puntos inferior á feminina. A taxa aumentou entre 2020 e 2021 en 1,3 puntos.

Táboa 6.7. Taxas de actividade, emprego e paro da poboación con e sen discapacidade, e sexo. Galicia e España. Ano 2021 (%)

	Persoas sen discapacidade						Persoas con discapacidade					
	Galicia			España			Galicia			España		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
Taxa de actividade	81,1	72,4	76,7	82,6	72,8	77,7	28,6	29,0	28,8	34,2	35,3	34,6
Taxa de emprego	72,7	63,3	67,9	72	60,7	66,3	22,9	22,3	22,6	26,6	27,1	26,9
Taxa de paro	10,4	12,6	11,4	12,9	16,7	14,7	20,1	23,1	21,3	22,0	23,0	22,5

Fonte: IGE. Enquisa de poboación activa. Emprego das persoas con discapacidade; INE. El empleo de las personas con discapacida

No contexto español, o máis destacable do colectivo de persoas con discapacidade é a súa baixa participación no mercado laboral ao igual que sucede no caso galego.

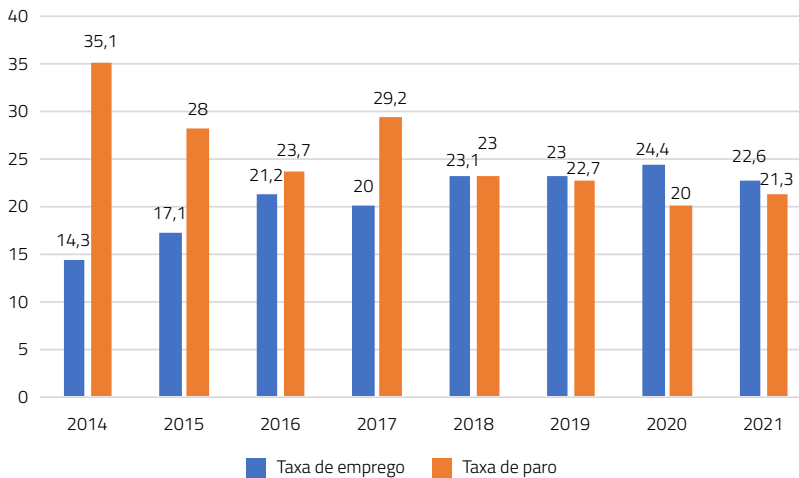
En 2021 a súa *taxa de actividade* foi do 34,6% (0,3 puntos máis que en 2020), é dicir, 43,1 puntos inferior á da poboación sen discapacidade. Do mesmo xeito que sucede para a poboación xeral, as mulleres con discapacidade tiñan menos presenza activa no mercado laboral. As mulleres mostran unha taxa de actividade maior á dos homes con discapacidade (1,1 puntos) no caso das mulleres sen discapacidade a súa taxa é 9,8 puntos menor que a dos homes.

En 2021, a *taxa de emprego* das PCD en España foi do 26,9%, máis de 39 puntos inferior á das persoas sen discapacidade (66,3%). As mulleres mostran unha taxa de emprego superior (27,1% fronte a 26,6% dos homes), aínda que este é un fenómeno que difire entre as persoas sen discapacidade acadando maiores diferenzas (11,3 puntos menos para a taxa feminina). Dita taxa aumentou en 0,2 puntos respecto ao ano 2020.

Pola súa banda, o 22,5% da poboación activa con discapacidade atopábase en situación de *desemprego*. A diferenza coa poboación sen discapacidade é de case 8 puntos (22,5% fronte a 14,7%). A taxa de paro das mulleres é superior a dos homes en ambos colectivos, pero sen embargo a brecha non é tan grande entre as PCD (1 punto) como no grupo das PSD (3,8 puntos). Respecto ao ano 2020, a taxa de paro reduciuse en 0,7 puntos.

O seguinte gráfico mostra a evolución positiva da taxa de emprego (de 14,3% a 22,6%), e a baixada na taxa de paro (de 35,1% a 21,3%) nos últimos oito anos (2014-2021).

Gráfico 6.3. Evolución da taxa de emprego e de paro das persoas con discapacidade. Galicia. 2014-2021 (%)

Fonte: IGE. Enquisa de poboación activa. Emprego das persoas con discapacidade

A participación no mercado laboral da poboación con discapacidade ven determinada polo grao e o tipo de discapacidade que padeza a persoa. Así, das 37.700 persoas con discapacidade que formaban parte da poboación activa en 2021, a meirande parte (o 56,5%) tiña un grao de discapacidade de entre o 33% e o 44%.

Outras características desta poboación son que as discapacidades sensorial e a física levan asociadas unha maior taxa de emprego. Pola contra as taxas de actividade cando as limitacións son intelectuais e mentais non se traducen en emprego.

A taxa de emprego das PCD dende o ano 2014 incrementouse en 8.3 puntos, este aumento prodúcese en todos os tipos de discapacidade, sendo de case 9 puntos na física (19,9% a 28,6%).

O nivel educativo das persoas con discapacidade en idade activa, é notablemente inferior ao das persoas sen discapacidade. As PCD teñen estudos na súa maioría secundarios (68,6%), destacando a porcentaxe de mulleres con estudos superiores (19,8%), máis de 5 puntos por encima dos homes.

Táboa 6.8. Porcentaxe de poboación con discapacidade segundo nivel de estudos e sexo Galicia, 2021 (%)

	Total	Homes	Mulleres
Poboación analfabeta e estudos primarios	14,7	14,8	14,5
Secundaria e programas de formación e inserción laboral	68,6	70,8	65,6
Superiores	16,7	14,4	19,8

Fonte: IGE. Enquisa de poboación activa. Emprego das persoas con discapacidade

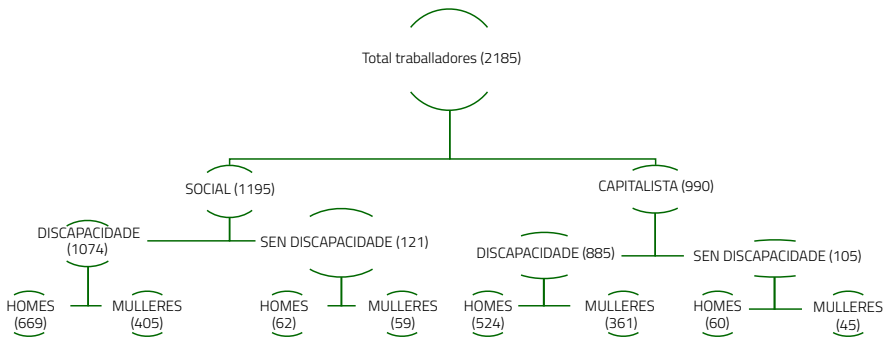
A evolución nestes últimos anos corrobora como ambos colectivos experimentaron ganancias na formación tanto na educación secundaria como na superior, descendendo a porcentaxe que tan só ten estudos de primaria e salientando nos homes un incremento nos estudos de secundaria e programas de formación e inserción laboral.

6.5.2. O emprego nos CEE galegos. 2022

Neste epígrafe facemos unha análise da situación do emprego nos CEE galegos durante o ano 2022.

Máis da metade das persoas empregadas (55%) realizan o seu traballo en Centros cuxo obxectivo é obter un impacto social. O 90% do persoal presenta algún tipo de discapacidade (tanto na ES, como na EC), cunha maior presenza do colectivo masculino (61% na ES, e 59% na EC).

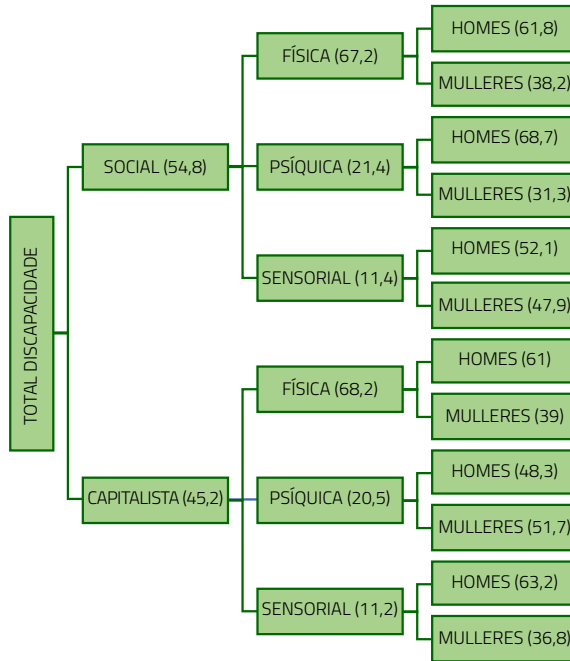
Gráfico 6.4 Distribución do número de traballadores nos CEE, Galicia, 2022

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

Do total de persoas con discapacidade, o 54,8% faíno en Centros da Economía Social. A discapacidade física é a que ten unha maior presenza no mercado laboral, máis do 67% tanto na ES, como na EC; seguida da psíquica e da sensorial. O número de traballadores homes é maior en todos os tipos de discapacidade na ES, alcanzando o 68,7% na psíquica. Pola contra as mulleres traballadoras só están por encima na discapacidade psíquica (51,7%) na Economía Capitalista.

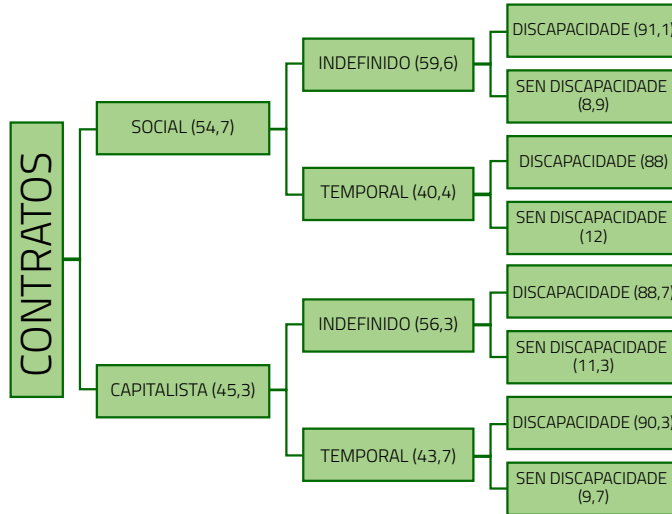
Gráfico 6.5. Porcentaxe de traballadores nos CEE por tipos de discapacidade, Galicia, 2022

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

A Economía Social lidera a contratación nos CEE galegos cun 54.7% do total, predominando os de carácter indefinido (59,6% ES; 56,3% EC) fronte aos temporais (40,4% ES; 43,7% EC). Seguindo a filosofía dos CEE as persoas beneficiadas son na súa inmensa maioría con discapacidade, porcentaxes que alcanzan incluso o 91%. Ademais son os Centros cun impacto social os que lideran a contratación indefinida ao colectivo con discapacidade (91,1%) fronte ao 88,7% da EC. En canto ao xénero, a contratación ten un marcado carácter masculino.

Gráfico 6.6 Distribución do número de traballadores nos CEE
asegundo natureza do contrato, Galicia, 2022

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

A nivel provincial, máis da metade do total de traballadores dos CEE están na provincia da Coruña (58.3% e 57,5%). En segundo lugar destaca Ourense na Economía Social, e Pontevedra na Economía Capitalista. Hai unha maior presenza de traballadores homes, tan so as mulleres son as protagonistas en Pontevedra na EC, e igualan na EC en Ourense.

Táboa 6.9. Porcentaxe de traballadores nos CEE a nivel provincial, Galicia, 2022

	ECONOMÍA SOCIAL			ECONOMÍA CAPITALISTA		
	TOTAL	HOMES	MULLERES	TOTAL	HOMES	MULLERES
Coruña	58,3	61,1	38,9	57,5	66,3	33,7
Lugo	2,1	80	20	9,7	54,2	45,8
Ourense	25,0	65,9	34,1	1,0	50	50
Pontevedra	14,6	50,6	49,4	31,8	48	52
Galicia	100,0	61,2	38,8	100,0	59	41

Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

Do total de empregados con discapacidade, a maioría fano no sector servizos (48,1%), seguido da industria (30,2%), e xa en menor medida no transporte (8,4%) e no comercio (7,7%). Este patrón é semellante nos traballadores sen discapacidade.

O sector servizos nun 40,9% e a industria nun 36,7% son os que aglutinan aos traballadores dos CEE da Economía Social. Por outra banda, os Centros da Economía Capitalista están moi presentes nos servizos (56,5%) seguido da industria (22,1%). Tanto a construción como a hostalaría apenas son significativos a nivel de emprego nos CEE galegos.

Táboa 6.10. Número de traballadores e porcentaxe nos CEE por sectores de actividade, Galicia, 2022

	ECONOMÍA SOCIAL		ECONOMÍA CAPITALISTA		TOTAL	
	DISCAPACIDADE	SEN DISCAPACIDADE	DISCAPACIDADE	SEN DISCAPACIDADE	DISCAPACIDADE	SEN DISCAPACIDADE
Agricultura	82	11	8	1	90	12
Industria	401	38	190	29	591	67
Construcción	0	0	12	4	12	4
Comercio	82	13	69	10	151	23
Transporte	72	7	92	7	164	14
Hostalaría	0	0	9	0	9	0
Servizos	437	52	505	54	942	106
Total	1074	121	885	105	1959	226
PORCENTAXE						
Agricultura	7,6	9,1	0,9	1,0	4,6	5,3
Industria	37,3	31,4	21,5	27,6	30,2	29,6
Construcción	0,0	0,0	1,4	3,8	0,6	1,8
Comercio	7,6	10,7	7,8	9,5	7,7	10,2
Transporte	6,7	5,8	10,4	6,7	8,4	6,2
Hostalaría	0,0	0,0	1,0	0,0	0,5	0,0
Servizos	40,7	43,0	57,1	51,4	48,1	46,9

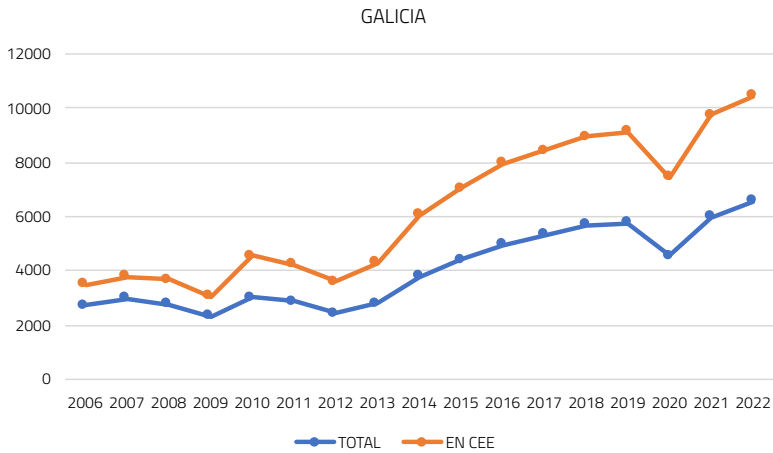
Fonte: Rexistro CEE Xunta de Galicia. Secretaría Xeral de Apoio ao Emprego, Traballo Autónomo e Economía Social. Consellería de Promoción do Emprego e Igualdade.

6.5.3. Os contratos nos CEE. 2022

Analizamos o volume total de contratos específicos a persoas con discapacidade realizados tanto en empresa ordinaria como en centros especiais de emprego. Por contratos específicos enténdese aqueles que están dirixidos de forma exclusiva a persoas con discapacidade, de acordo coa estatística recollida polo Servizo Público de Emprego, SEPE; é dicir, os contratos a persoas cuxa discapacidade foi declarada no mesmo.

En Galicia no ano 2022 leváronse a cabo 6.580 contratos específicos a PCD, dos cales 3.864 foron en CEE. Isto supón un incremento do 9,8% no primeiro caso, e do 2,8% no segundo; trala caída producida no ano anterior por mor da Covid-19 e retomando así a senda crecente que se viña producindo dende o ano 2013.

Gráfico 6.7 . Contratos Específicos a PCD, Galicia, 2006-2022 (Miles).

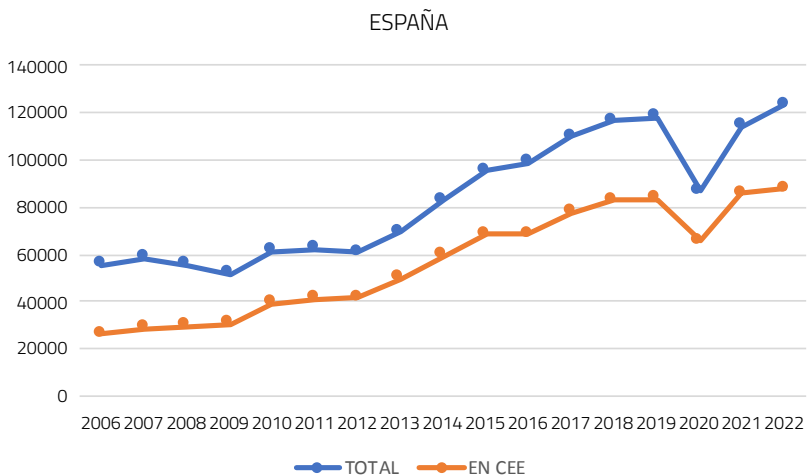

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

En 2022 realizáronse un total de 123.515 contratos específicos para persoas con discapacidade en España. Dos cales 87.714 leváronse a cabo en CEE, de maneira que do total de contratos realizados no exercicio a persoas con discapacidade, os CEE agrupan o 71%, poñendo de manifesto a relevancia do emprego protexido para a inclusión laboral de persoas con discapacidade. As contratacións en CEE oscilaron dende os 920 na Rioxa ata os 22.410 en Andalucía.

Trala recuperación en 2021 do emprego específico a persoas con discapacidade con aínda máis intensidade (logrando un crecemento anual do 31,8%), no 2022 crécese de novo, aínda que de maneira máis moderada (8%).

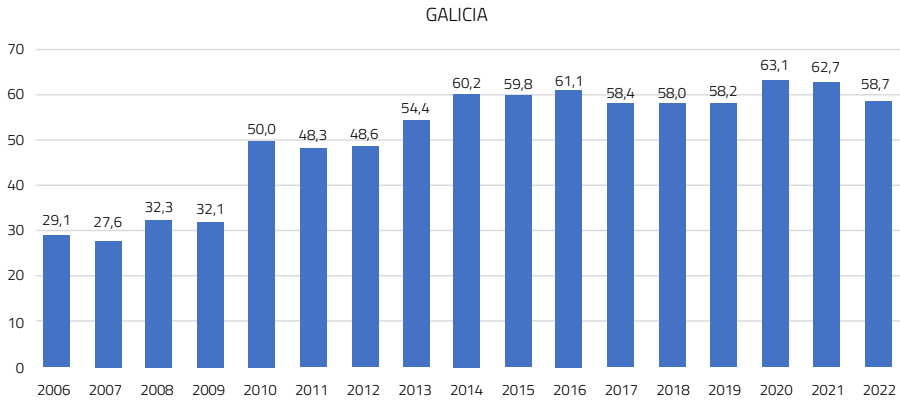
Gráfico 6.8. Contratos Específicos A PCD, España, 2006-2022 (Miles)

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

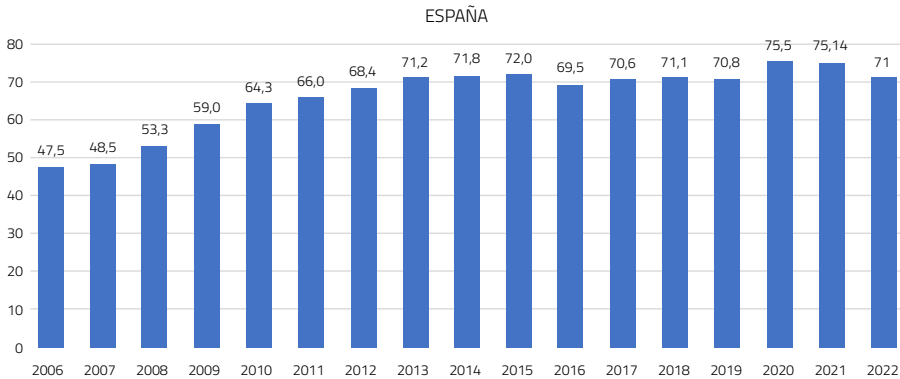
Segundo os datos do SEPE, dende o ano 2013 para Galicia e o 2008 para España, máis da metade dos contratos específicos a PCD realizáronse en CEE. A evolución é máis positiva no caso español acadando o 75,5% no ano 2020, onde 6 de cada 8 contratos leváronse a cabo en CEE; mentres que nos CEE galegos foi do 63,1% o que representa a 3 de cada 5 contratos.

Gráfico 6.9. Contratos Específicos a PCD en CEE, Galicia (% do total), 2006-2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

Gráfico 6.10. Contratos Específicos a PCD en CEE, España (% do total), 2006-2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

Con relación ao tipo de contrato, os contratos temporais superan case o 60% do total de contratos específicos realizados a PCD en Galicia en todos os anos analizados, chegando a alcanzar o 81,4% no ano 2014. Pola contra a nivel nacional, a temporalidade é máis acentuada xa que supera case o 65% no período de estudo, acadando a cifra do 84,3% no ano 2015. No ano 2022, mellora esta tendencia de xeito que as cifras descenden ao 59,3% para Galicia, e ao 63,5% para o conxunto nacional.

Esta situación empeora de xeito considerable si falamos dos CEE, porque tan só 2 de cada 8 contratos son de carácter indefinido tanto en Galicia como en España no ano 2022. Polo tanto consolídase a temporalidade no emprego deste colectivo.

Táboa 6.11. Contratos específicos realizados a PCD en Galicia en función do tipo de contrato (%), 2006-2022

	Totais (Inclue CEE)		En CEE	
	Indefinidos(%)	Temporais (%)	Indefinidos(%)	Temporais (%)
2006	42,5	57,5	19,9	80,2
2007	40,6	59,4	21,1	78,9
2008	37,7	62,3	16,6	83,4
2009	37,3	62,7	12,9	87,1
2010	30,7	69,3	10,9	89,1
2011	27,9	72,1	4,4	95,6
2012	26,7	73,4	6,3	93,7
2013	20,9	79,1	7,3	92,7
2014	18,6	81,4	6,5	93,5
2015	18,9	81,1	6,4	93,6
2016	19,9	80,1	6,8	93,2
2017	20,7	79,3	6,4	93,6
2018	22,4	77,6	9,1	90,9
2019	22,0	78,0	11,1	88,9
2020	22,3	77,7	10,2	89,8
2021	20,9	79,1	10,2	89,8
2022	40,7	59,3	25,0	75,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

Táboa 6.12. Contratos específicos realizados a PCD en España en función do tipo de contrato (%), 2006-2022

	Totais (Inclue CEE)		En CEE	
	Indefinidos(%)	Temporais(%)	Indefinidos(%)	Temporais(%)
2006	36,8	63,2	10,0	90,0
2007	36,0	64,0	11,2	88,8
2008	33,3	66,7	11,3	88,8
2009	28,3	71,7	9,0	91,0
2010	26,5	73,5	7,0	93,0
2011	23,9	76,1	5,6	94,4
2012	19,6	80,4	3,6	96,4
2013	16,7	83,3	7,2	92,8
2014	16,3	83,7	7,1	92,9
2015	15,7	84,3	6,1	93,9

	Totais (Inclue CEE)		En CEE	
	Indefinidos(%)	Temporais(%)	Indefinidos(%)	Temporais(%)
2016	19,0	81,0	8,2	91,8
2017	19,1	81,0	8,8	91,2
2018	20,2	79,8	10,2	89,8
2019	19,0	81,0	8,7	91,3
2020	18,7	81,3	9,9	90,1
2021	20,1	79,9	12,2	87,8
2022	36,5	63,5	24,8	75,2

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do SEPE: Estadísticas de contratos

6.5.4. Os salarios nos CEE

O feito de ter unha discapacidade inflúe no salario medio do traballador. Os datos máis recentes dispoñibles proceden da Enquisa do salario das persoas con discapacidade do Ine, e refírense ao ano 2020; así o salario medio anual bruto dos traballadores por conta allea con discapacidade foi de 20.799,3 euros, un 1,1% máis que no ano anterior (2019). Esta cifra foi un 17,8% menor que a das persoas sen discapacidade (25.305,3 euros). Pero a diferenza no caso dos homes o porcentaxe ascende ao 21%, mentres que no caso das mulleres é un 14,7% menor. Dentro do mesmo colectivo con discapacidade, as mulleres cobran de media un 12,5% menos que os homes.

Na seguinte táboa mostramos os datos máis actualizados das táboas salariais en base aos Convenios Colectivos dos CEE. Por unha banda dispoñemos do Acordo Parcial do XVI Convenio Colectivo dos CEE a nivel estatal, anos 2022-23-24 publicado (no BOE, 16 febreiro 2023); e o Convenio colectivo autonómico galego para o ano 2022.

Táboa 6.13. Salario base, en euros, en función dos Convenios Colectivos dos CEE.

GRUPO PROFESIONAL	Convenio Colectivo Estatal (2022-23-24)	Convenio Colectivo CEE GALICIA (2022)	
	B.O.E.	CEE INICIATIVA SOCIAL	CEE NON INICIATIVA SOCIAL
Persoal Titulado Nivel 3	1.815,63	1.646	2.008
Persoal Titulado Nivel 2	1.379,88	1.427	1740
Persoal Técnico Superior Nivel 1	1.270,94	1.317	1.606
Persoal Técnico	1.027,13	1.086	1.345
Persoal Técnico Auxiliar	964,88	1.026	1.252
Persoal Operario Auxiliar	830,00	1.026	1.252
Persoal Directivo		1.756	2.142

Fonte: BOE, DOG

No Convenio galego acordan aprobar o contido das táboas cun incremento salarial do 8 %; e ademais distinguen entre Centros atendendo á iniciativa dos mesmos. No Convenio estatal está reflexado o salario base para os anos 2022, 2023 e 2024.

6.6. Políticas de creación de emprego. 2021

As axudas para “Integración Laboral de persoas con discapacidade” teñen como destinatarios os Centros Especiais de Emprego, e os centros ordinarios de traballo. No primeiro caso, teñen por obxecto promover proxectos xeradores de emprego de carácter innovador para traballadores con discapacidade desempregados, axudar ao mantemento de postos de traballo mediante a concesión de subvencións e axudas para estes fins, e financiar os custos derivados da contratación de unidades de apoio.

Do total das axudas de apoio á creación de emprego no ano 2021 en España o 74,8% foron destinadas á integración laboral de persoas con discapacidade, e os CEE son os principais beneficiarios co 98%, dirixidas na súa gran maioría ao mantemento de postos de traballo.

En Galicia no mesmo ano, o 75,8% do total das axudas de apoio á creación de emprego foron destinadas á integración laboral das persoas con discapacidade. As provincias máis beneficiadas foron A Coruña con máis da metade (51,9%), seguida de Pontevedra (36,6%). Os CEE recibiron o 91,5% das axudas, destinadas principalmente ao mantemento de postos de traballo (86%). Con estas axudas, creáronse 116 postos de traballo (a maioría en Coruña e Pontevedra), mantívose a plantilla de 3.713 persoas con discapacidade e as unidades de apoio axudaron a 639 persoas (a gran maioría na Coruña seguida de Pontevedra).

As axudas totais víronse incrementadas nun 18,5% en relación ao ano anterior (2020) para o caso galego, e nun 11,6 para o conxunto do Estado español.

Táboa 6.14 Axudas para a integración laboral de persoas con discapacidade. Galicia e España. 2021. Euros

AXUDAS TOTAIS		CENTROS ESPECIAIS DE EMPREGO						
		AXUDAS TOTAIS EN CEE	Proxectos xeneradores de emprego		Mantemento de postos de traballo		Unidades de apoio	
			Postos creados	Importe	Persoas con discapacidade	Importe	Persoas que reciben apoio	Importe
Coruña	12.244.631,5	11.361.690,9	66	1.074.823,2	2.048	9.679.501,6	334	607.366,1
Lugo	1.032.783,0	824.783,0	10	121.083,0	175	694.644,5	4	9.055,9
Ourense	1.690.542,1	1.475.161,6	1	18.240,0	224	1.394.346,2	28	62.575,4
Pontevedra	8.625.658,8	7.918.824,8	39	656.043,1	1.266	6.793.225,7	273	469.556,0
GALICIA	23.593.615,5	21.580.460,3	116	1.870.188,9	3.713	18.561.718,0	639	1.148.553,4
ESPAÑA	460.398.460,0	451.160.354,5	1.559	16.561.483,9	87.304	413.684.531,0	21.245	20.914.339,6

Fonte: Ministerio de Trabajo e Seguridade Social. Estadísticas. <https://www.mites.gob.es/es/estadisticas/anuarios/2021/index.htm>

6.7. Estrutura financeira e estrutura de ingresos

Neste apartado analízanse os datos da estrutura financeira e a estrutura de ingresos dos CEE de Galicia para os anos 2013, 2017, 2019, 2020 e 2021, último ano dispoñible a partir da información dos balances e contas de resultados ofrecidos na base de datos SABI e das listaxes nominais dos centros que dispón a Xunta de Galicia.

No ano 2021, había activos 53 CEE de economía social e 71 de economía capitalista, pero non se dispón de todos os datos na base consultada, nalgúns dos casos porque corresponden ás formas xurídicas de asociacións ou persoas físicas. Os datos mais relevantes do ano 2021 preséntanse na táboa 6.15., e corresponden a 43 CEE de economía social e 54 de economía capitalista, o que supón o 83% do total de CEE de economía social e o 79% dos CEE de economía capitalista.

Táboa 6.15. Estrutura financeira dos CEE 2021 (miles de euros)

	Social	Capitalista	Total
Patrimonio neto	164.089	80.874	244.963
Fondos propios	155.781	77.870	233.651
Capital	50.600	8.117	58.717
Reservas	81.587	57.472	139.059
Subv+legados	11.750	2.860	14.609
Pasivo no corrente	50.967	26.285	77.251
Pasivo corrente	86.566	36.155	122.721
Total patrimonio neto y pasivo	301.622	143.313	444.936
Importe neto de la cifra de negocios	228.649	198.055	426.703
Otros ingresos de explotación	53.502	16.815	70.317
Ingresos financieros	1.315	483	1.798
Total ingresos	283.524	215.352	498.876

Fonte: Elaboración propia a partir da Xunta de Galicia e SABI. Nota: datos a 31 de decembro de 2021. Inclúe datos de 2020 para un CEE social, e de 2019 para dous CEE capitalista

Os recursos financeiros dos CEE, do mesmo xeito que os do resto de empresas sociais, están formados por unha mestura de recursos propios e alleos, entre os cales os ingresos obtidos da actividade comercial representan unha parte significativa. Estes recursos financeiros poden proceder de: (i) o desenvolvemento da súa actividade, a través da reinvestimento de beneficios; (ii) das achegas dos titulares dos CEE en forma de accións, participacións ou calquera outra achega conforme ao tipo de sociedade na que se constituíu o centro, e (iii) de recursos alleos como créditos bancarios, doazóns, axudas da administración pública, etc.

É de interese coñecer a evolución da estrutura financeira por tipoloxía de centro, que se presenta na táboa 16 para os anos de estudo.

Táboa 6.16. Estructura financeira CEE de Galicia por tipoloxía de centro (%). Anos 2013, 2017, 2020 e 2021

	Economía Social				Economía Capitalista				Total			
	2013	2017	2020	2021	2013	2017	2020	2021	2013	2017	2020	2021
Capital	23,9	21,4	18,1	16,8	15,7	6,2	5,8	5,7	22,5	16,9	14,1	13,2
Reservas	22,3	23,7	28,9	27,0	25,2	29,4	38,1	40,1	22,8	25,4	31,9	31,3
Total fondos propios	60,1	57,7	52,8	51,6	47,8	43,2	50,9	54,3	57,9	53,4	52,2	52,5
Subv. doazóns e legados	4,3	3,5	3,2	3,9	2,0	2,1	2,6	2,0	3,9	3,1	3,0	3,3
Total patrimonio neto	64,3	61,1	56,0	54,4	49,8	45,3	54,5	56,4	61,7	56,4	55,5	55,1
Pasivo non corrente	13,7	15,8	19,8	16,9	13,0	26,8	18,6	18,3	13,6	19,1	19,4	17,4
Pasivo corrente	22,0	23,1	24,1	28,7	37,3	27,9	26,9	25,2	25,2	24,5	25,0	27,6
Total pasivo	35,7	38,9	44,0	45,6	50,3	54,7	45,5	43,6	38,8	43,6	44,5	44,9
TOTAL PATRIMONIO (neto + pasivo)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

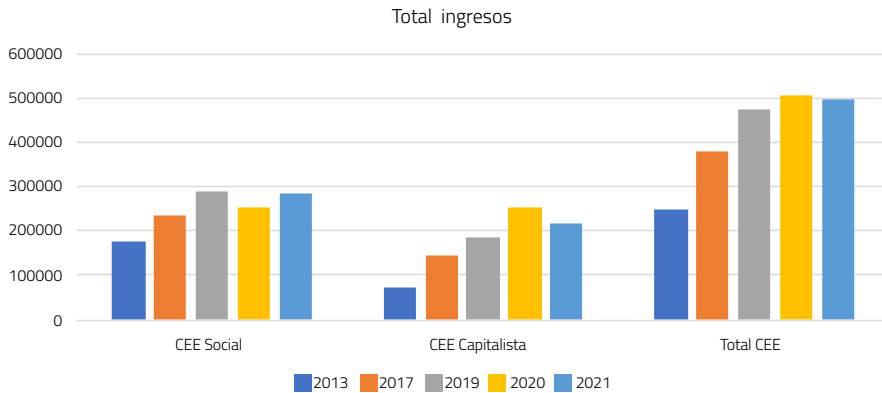
Fonte: Elaboración propia a partir da Xunta de Galicia e SABI. Nota: datos a 31 de decembro de cada ano. Os datos de 2021 inclúen datos de 2020 para un CEE social, e de 2019 para dous CEE capitalista

A estrutura porcentual dos recursos financeiros nos anos de estudo sinala un peso importante dos fondos propios nos CEE da economía social, que estaba ao redor do 60% ata os últimos anos no que este peso diminúe ao 52%. Nos CEE da economía capitalista o peso dos fondos propios era menor pero nos dous últimos anos aumento pasando do 48% ao 51% entre 2019 e 2020 e acadando o 54,5% en 2021. Algunhas das vantaxes de dispoñer dun importante volume de fondos propios é a maior garantía fronte a terceiros, a non existencia de restricións nin obrigacións de amortización sobre eses recursos e, ademais, que os investidores externos á organización non exercen ningún control sobre os devanditos recursos. Con todo, cabe sinalar que o nivel óptimo de fondos propios pode depender do tipo de actividade que realice cada centro, podendo existir unha elevada diversidade.

Nos catro anos de referencia a principal fonte de financiación dos CEE de economía social foi o patrimonio neto, aínda que en descenso nos últimos anos, representando os fondos propios o 60% do total do patrimonio neto e pasivo en 2019, o 52,8% en 2020, e o 51,6% en 2021. Pola contra, no caso dos CEE de iniciativa empresarial ou capitalista o peso dos fondos propios foi en aumento, dende un 49% en 2019, pasando ao 54,5% en 2020 e ao 56,4% en 2021. No último ano o pasivo ten un peso similar nos CEE de economía social e de economía capitalista, pois supoñen o 45,6% e o 43,6% respectivamente do total do patrimonio. O peso do pasivo corrente é superior nos CEE de economía social, cun 28,7% do total do patrimonio en comparación co 25,2% da economía capitalista. As subvencións, doazóns e legados representan unha maior porcentaxe nos CEE da economía social, sendo no último ano do 3,9% fronte ao 2% dos CEE da economía capitalista.

Con relación aos ingresos, obsérvase unha evolución positiva entre 2013 e 2021, cunha taxa anual de crecemento para o total dos CEE do 9,3% (250 millóns de euros máis) que no caso dos CEE da economía capitalista acada o 14,9% (144 millóns máis), sendo a taxa para os CEE da economía social do 6% (106 millóns máis). O gráfico 6.11 representa a evolución do total de ingresos por tipoloxía.

Gráfico 6.11. Evolución dos ingresos dos CEE de Galicia (miles de euros)

Fonte: Elaboración propia a partir da Xunta de Galicia e SABI. Nota: datos a 31 de decembro de cada ano. Os datos de 2021 inclúen datos de 2020 para un CEE social, e de 2019 para dous CEE capitalista

Nos últimos anos a evolución dos ingresos foi dispar, os CEE de economía social viron reducidos os seus ingresos totais entre 2019 e 2020 en máis de 39 millóns de euros, para incrementarse no último ano en 31,2 millóns de euros. Pola súa parte, no caso dos CEE de economía capitalista, o aumento de ingresos entre 2019 e 2020 de máis de 69 millóns de euros foi seguido dun descenso de 38,1 millón de euros entre 2020 e 2021. Así, para o total de CEE obtense un aumento de ingresos entre 2020 e 2019 de case 30 millóns de euros, e unha caída no último ano de 6,8 millóns de euros. Estas cifras supoñen que entre 2020 e 2021 os ingresos totais dos CEE caeron un 1,3%, derivado do descenso do 3,4% na cifra de negocios e do aumento dun 12,4% doutros ingresos de explotación. Por tipoloxía de centro, no último ano obsérvase un incremento do 12,4% nos ingresos totais dos CEE de economía social e un descenso do 15% nos ingresos totais dos CEE de economía capitalista.

Na seguinte táboa amosamos a evolución da estrutura de ingresos dos CEE da comunidade galega, na que se destaca a caída do peso da cifra de negocio no total de ingresos dos CEE, especialmente no caso dos CEE de economía social.

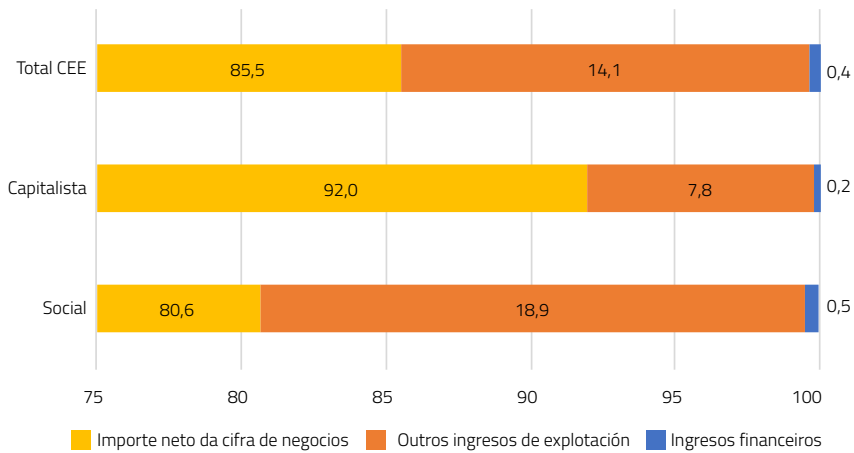
Táboa 6.17. Estrutura de ingresos CEE Galicia por tipoloxía de Centro (%)

	Economía Social				Economía Capitalista				Total			
	2013	2017	2020	2021	2013	2017	2020	2021	2013	2017	2020	2021
Importe neto cifra negocios	87,8	88,0	80,5	80,6	95,4	95,1	94,2	92,0	90,0	90,7	87,4	85,5
Outros ingresos de explotación	11,9	11,7	19,1	18,9	4,2	4,8	5,7	7,8	9,7	9,1	12,4	14,1
Ingresos financeiros	0,3	0,3	0,4	0,5	0,3	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4
Total ingresos	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Fonte: Elaboración propia a partir da Xunta de Galicia e SABI. Nota: datos a 31 de decembro de cada ano. Os datos de 2021 inclúen datos de 2020 para un CEE social, e de 2019 para dous CEE capitalista

No gráfico 6.11 amosase a estrutura de ingresos dos CEE da comunidade galega cos datos dispoñibles do ano 2021. Os CEE son produtores de mercado segundo os criterios da Contabilidade Nacional, e polo tanto, máis do 50% dos seus ingresos proceden das súas vendas no mercado. O peso da cifra de negocios é superior no caso dos CEE de economía capitalista, ao redor de 10 puntos nos anos de estudo, nos que se observa un aumento ano a ano doutros ingresos de explotación para todo tipo de CEE. No ano 2021 o 80,6% dos ingresos dos CEE da economía social procedía das súas vendas, sendo esa porcentaxe maior no caso dos centros da economía capitalista (92%). O peso doutros ingresos de explotación, fundamentalmente debido as subvencións de explotación incluídas nesta partida, é claramente superior nos CEE da economía social (18,9% no último ano) que nos CEE da economía capitalista (7,8%).

Gráfico 6.12. Estrutura de ingresos dos CEE de Galicia por tipoloxía de Centro 2021(%)

Fonte: Elaboración propia a partir da Xunta de Galicia e SABI. Nota: datos a 31 de decembro de cada ano. Os datos de 2021 inclúen datos de 2020 para un CEE social, e de 2019 para dous CEE capitalista

6.8. Conclusións

Os Centros Especiais de Emprego, partícipes da Economía Social, son xeradores de oportunidades de emprego para as persoas con discapacidade. En función da súa finalidade, temos CEE da Economía Social que buscan ter un impacto social, e os CEE da Economía Capitalista que perseguen un beneficio para os seus propietarios e accionistas.

Segundo os datos do Rexistro de CEE da Xunta de Galicia correspondentes ao ano 2022 existían un total de 124 CEE, dos cales 53 Centros teñen como obxectivo a obtención dun impacto social. Retómase a traxectoria ascendente que estaba estancada por mor da crise da Covid-19, creándose un total de 7 novos centros baixo a iniciativa capitalista.

En torno ao 81% dos CEE adoptan a forma xurídica e Sociedade Limitada (77,4% ES; 84,5% EC).

Case a metade dos CEE centran as súas actividades no sector servizos (45,2%), levando a cabo na súa maioría actividades administrativas e servizos auxiliares e concretamente de limpeza xeral de edificios e de xardinería.

Mercado de traballo das persoas con discapacidade

Case o 8% da forza de traballo de 16 a 64 anos está representada polo colectivo de persoas con discapacidade en Galicia no ano 2020.

A menor presenza no mercado laboral reflexa unha taxa de actividade tan só dun 28,8 %, o que supón 47,9 puntos por debaixo da do colectivo de persoas sen discapacidade. A taxa de emprego foi do 22,6%, a 45,3 puntos de distancia do grupo de persoas sen discapacidade. Por outra banda, o 21,3% da poboación activa con discapacidade atopábase en situación de *desemprego*, fronte a 11,4% para poboación sen discapacidade. En relación ao ano 2020 todas as taxas experimentaron un descenso, excepto a de paro que aumentou.

Mais da metade da poboación activa das PCD tiña un grao de discapacidade de entre o 33% e o 44%. As discapacidades sensorial e a física levan asociadas unha maior taxa de emprego.

As PCD teñen estudos, na súa maioría secundarios (68,6%), aínda que o 16,7% alcanzaron estudos de nivel superior.

Mercado de traballo nos CEE galegos

No ano 2022 máis da metade das persoas empregadas (55%) realizan o seu traballo en Centros cuxo obxectivo é obter un impacto social. O 90% do persoal presenta algún tipo de discapacidade, cunha maior presenza do colectivo masculino.

Do total de persoas con discapacidade, o 54,8% faíno en Centros da Economía Social. A discapacidade física é a que ten unha maior presenza no mercado laboral, seguida da psíquica e da sensorial.

A Economía Social lidera a contratación nos CEE galegos cun 54.7% do total, predominando os de carácter indefinido (59,6% ES; 56,3% EC). Seguindo a filosofía dos CEE as persoas beneficiadas son na súa inmensa maioría con discapacidade, porcentaxes que alcanzan incluso o 91%. Ademais son os Centros cun impacto social os que lideran a contratación indefinida ao colectivo con discapacidade (91,1%) fronte ao 88,7% da EC.

A nivel provincial, máis da metade do total de traballadores dos CEE están na provincia da Coruña.

O sector servizos nun 40,9% e a industria nun 36,7% son os que aglutinan aos traballadores dos CEE da Economía Social.

Segundo os datos do SEPE, dende o ano 2013 para Galicia e o 2008 para España, máis da metade dos contratos específicos a Persoas Con Discapacidade realizáronse en CEE. No caso galego de cada 5 contratos, 3 realizáronse nun CEE no ano 2022. Tan só 2 de cada 8 contratos nos CEE son de carácter indefinido tanto en Galicia como en España no ano 2022.

En Galicia no ano 2021, o 75,8% do total das axudas de apoio á creación de emprego foron destinadas á integración laboral das persoas con discapacidade. As provincias máis beneficiadas foron A Coruña con máis da metade (51,9%), seguida de Pontevedra (36,6%). Os CEE recibiron o 91.5% das axudas, destinadas principalmente ao mantemento de postos de traballo (86%). As axudas totais víronse incrementadas nun 18,5% en relación ao ano anterior (2020).

Estrutura financeira e de ingresos

A partir dos datos contables dispoñibles para 2021 dos CEE (43 CEE de economía social e 54 de economía capitalista), se observa un peso importante dos fondos propios na estrutura

financeira dos CEE, dun 52% nos de economía social e dun 54% nos de economía capitalista. Estes porcentaxes nos últimos anos foron en diminución para os CEE de economía social e en aumento para os de economía capitalista. Pola súa parte o peso do pasivo é similar entre as dúas tipoloxías, mentres que as subvencións, doazóns e legados representan unha maior porcentaxe nos CEE da economía social.

En relación aos ingresos, no último ano detéctase un descenso do 1,3% dos ingresos totais dos CEE, resultado da caída do 3,4% na cifra de negocios e do aumento dun 12,4% doutros ingresos de explotación. Os datos son dispares segundo a tipoloxía de centro, cun aumento do 12,4% nos ingresos totais dos CEE de economía social e un descenso do 15% do de economía capitalista. A orixe dos ingresos, no ano 2021, foron derivados nun 80,6% das vendas no caso dos CEE de economía social e nun 92% no caso dos centros da economía capitalista. O peso doutros ingresos de explotación, fundamentalmente debido as subvencións de explotación incluídas nesta partida, é claramente superior nos CEE da economía social (18,9% no último ano) que nos CEE da economía capitalista (7,8%).

6.9. Bibliografía

- CANCELO, M & BOTANA, M. (Dirs.) (2021). *Informe sobre a economía social en Galicia 2019*. Universidade de Santiago de Compostela. Centro de Estudos Cooperativos (CECOOP).
- CHAVES ÁVILA, R. JULIÁ IGUAL, J.F. & MONZÓN CAMPOS, J.L. (Dirs.) (2019). *Libro Blanco del cooperativismo y la economía social valenciana*. CIRIEC-España, Centro Internacional de Investigación e Información sobre la Economía Pública, Social y Cooperativa. ISBN-13: 978-8494948381.
- MONZÓN, J.L., ANTUÑANO, I. & MURGUI, S. (2014): Informe sobre el impacto económico y social de los Centros Especiales de Empleo en España, Resumen ejecutivo, Fundación ONCE.
- MONZÓN, J.L.; CUÑAT, R.J. & HERRERO, M. (2019). *Las empresas sociales en la Comunitat Valenciana: tipología, perfiles e impacto*. CIRIEC España.
- MONZÓN-CAMPOS, J. L. & HERRERO-MONTAGUD, M. (2016) Identificación y análisis de las características identitarias de la empresa social europea: aplicación a la realidad de los Centros Especiales de Empleo de la economía española. CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa, N° 87, pp. 295-326.
- TORRES MARTÍNEZ, J. (2018). "La contribución de la economía social a la inserción". En: Fajardo García, G. (coord.): *La promoción del emprendimiento y la inserción social desde la economía social*. Centro Internacional de Investigación e Información sobre la Economía Pública, Social y Cooperativa, CIRIEC-España. ISBN: 9788494948312

LEXISLACIÓN:

- ESPAÑA. Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos. <https://www.boe.es/boe/dias/1982/04/30/>
- ESPAÑA. Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12632>
- ESPAÑA Ley 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2011-5708

GALICIA. Ley 6/2016, de 4 de mayo, de la economía social de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2016-5943>

GALICIA. Decreto 200/2005, de 7 de julio, por el que se regula la autorización administrativa y la inscripción en el Registro administrativo de Centros Especiales de Empleo de Galicia, y su organización y funcionamiento. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2005/20050719/Anuncio18086_es.html

7. AS CONFRARÍAS DE PESCADORES

7.1. Introducción

As confrarías de pescadores en Galicia están reguladas pola Lei 11/2008 de 3 de decembro de pesca de Galicia (art. 78 ao 95) e polo Decreto 8/2014 de 2014 de 16 de xaneiro¹, que as definen como corporacións de dereito público, sen ánimo de lucro, representativas de intereses económicos dos seus asociados (armadores de buques de pesca e traballadores do sector extractivo) e que actúan como órganos de consulta e colaboración coas administracións competentes en materia de pesca marítima e de ordenación do sector pesqueiro.

Son entidades asociativas que levan adiante proxectos para desenvolver programas de mellora para o sector, co obxecto de satisfacer as necesidades e intereses dos seus socios contribuíndo ao desenrolo local, a cohesión social e a sustentabilidade no ámbito da pesca e da extracción.

Recoñécense como entidades de Economía Social na Lei 5/2011 de Economía Social de España e na Lei 6/2016 de Economía Social de Galicia, ao cumprir os requisitos fixados pola Lei (Botana e Millán, 2017): a realización de actividades económicas, a primacía das persoas e do fin social sobre o capital, a promoción da solidariedade interna e coa sociedade, a aplicación dos resultados en función do traballo ou servizo aportado e independencia respecto aos poderes públicos.

7.2. Principais datos das confrarías galegas

A exposición e primeira venda dos produtos pesqueiros frescos comercialízanse nas lonxas, maioritariamente xestionadas polas confrarías de pescadores. Segundo o último dato publicado pola confederación Empresarial Española da Economía Social (CEPES)² en España,

¹ Aínda que a lexislación básica de ordenación do sector pesqueiro corresponde á Lei estatal 3/2001 de 26 de marzo de Pesca Marítima del Estado, que regulan as confrarías nos art. 45 a 51.

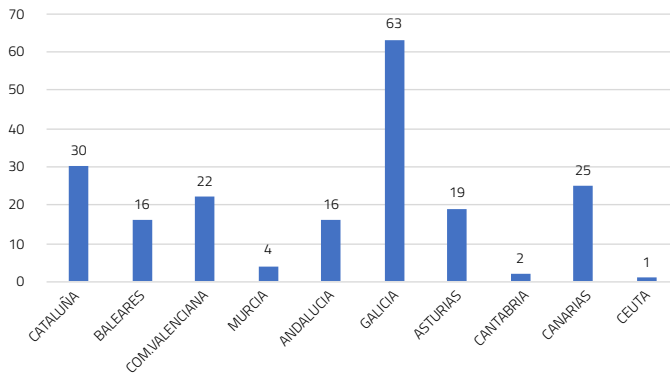
² https://www.cepes.es/social/entidades_cofradias_pescadores

no ano 2019, había 133 lonxas xestionadas por confrarías que facturaron 4.646,8 millóns de euros³.

Con relación as confrarías por CC.AA., a distribución das mesmas, recóllese no seguinte gráfico, no que se pode observar que Galicia é a comunidade con maior número (63) representando o 31,8 % do total español. A seguinte rexión con maior peso é Cataluña, que con 30 confrarías representa o 15,2 % do Estado. As seguen Canarias e a Comunidade Valenciana, con 25 e 22 confrarías.

As confrarías en España organízanse en 22 federacións das cales 18 son provinciais e 4 interprovinciais. En Galicia, hai 3 federacións, que se corresponden con as 3 provincias costeiras e conforman a "Federación galega de confrarías de pescadores". A nivel estatal, a gran agrupación a constitúe a "Federación Nacional de Cofradías de Pescadores

Gráfico 7.1. Número de confrarías por CC.AA.

Fonte: Federación Nacional de Confrarías de Pescadores (<https://www.fnpc.eu/relacion-de-cofradias>). Data de consulta 20/06/2023

Das confrarías galegas 6 se atopan na provincia de Lugo, 35 na provincia de A Coruña e 22 na de Pontevedra.

No ano 2022 as afiliacións medias á Seguridade Social no Réxime Especial do Mar ascenderon a 19.871 segundo os datos do Ministerio de Inclusión, Seguridade Social y Migraciones, e representan o 31% das afiliacións no conxunto do Estado. As afiliacións ás confrarías galegas supoñen, polo tanto, o 56% dos traballadores e empresarios que cotizan á Seguridade Social neste réxime.

No ano 2022⁴ en Galicia había 11.060 afiliados as Confrarías de pescadores (434 menos que no ano anterior. Por provincias, en A Coruña atopamos o maior número de afiliacións, 5.342 e un aumento de 223 (4,4%). Pontevedra é a segunda federación en importancia con 5.167 federacións e que presenta unha caída de -598 con relación ao ano anterior (-10,4%). En Lugo temos 551 afiliacións, sendo a perda de -59. Con relación ao informe anterior, destacar que en A Coruña seguen a aumentar o número de afiliacións mentres que en Pontevedra aumenta a diminución do número de afiliacións.

³ Este dato no ha sido actualizado por CEPES

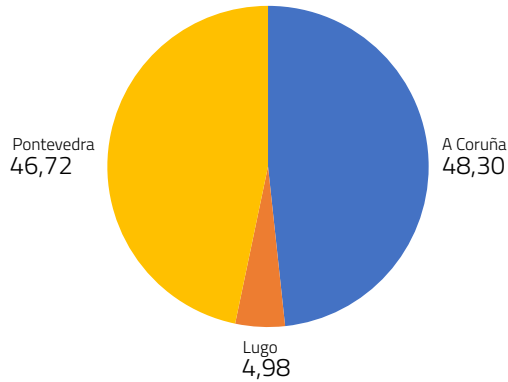
⁴ Os datos de afiliacións nas confrarías do ano 2022 son, realmente, de data 25/04/2023

Táboa 7.1. Afiliados nas confrarías de Galicia por provincia.

FEDERACIÓN					
		A CORUÑA	LUGO	PONTEVEDRA	GALICIA
Empresas	2021	1.816	120	2.065	4.001
	2022	1.941	115	2.007	4.063
Traballadores/as	2021	3.303	490	3.700	7.493
	2022	3.401	436	3.160	6.997
Afiliados/as	2021	5.119	610	5.765	11.494
	2022	5.342	551	5.167	11.060
Comparativa 2022/2021					
Empresas	Número	125	-5	-58	62
	TVA %	6,88	-4,17	-2,81	1,55
Traballadores/as	Número	98	-54	-540	-496
	TVA %	2,97	-11,02	-14,59	-6,62
Afiliados/as	Número	223	-59	-598	-434
	TVA %	4,36	-9,67	-10,37	-3,78

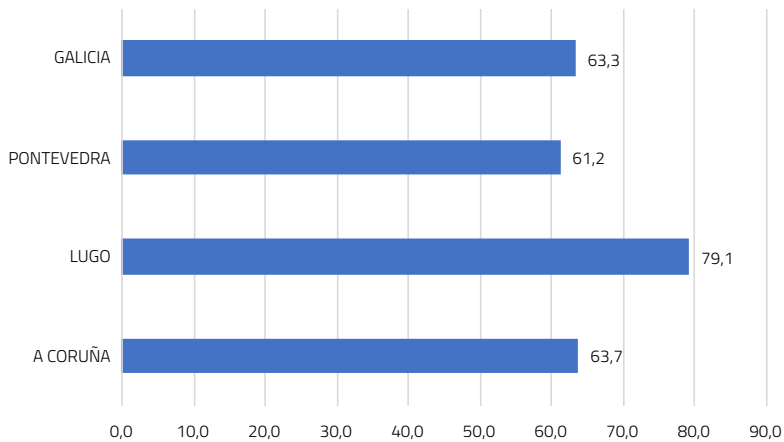
Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

No ano 2022 as afiliacións crecen, tanto no que respecta as empresas como aos traballadores e traballadoras só na federación de A Coruña (223 novas afiliacións, cun incremento do 4,4%, que é especialmente importante nas de empresa, 125 novas e un aumento de case un 7%). En Pontevedra temos 58 afiliacións menos no caso de empresas e 540 menos no caso de persoas traballadoras. En Lugo atopamos unha diminución de 5 empresas afiliadas e 54 persoas traballadoras. No conxunto galego, por mor da mellora que se produciu na Coruña, as afiliacións só medran no caso das empresas, 62 máis que no ano 2021 (1,6%), pero caen en 434 (-3,8%) as persoas traballadoras afiliadas.

Gráfico 7.2. Distribución provincial do total de afiliados/as nas confrarías galegas.2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Como xa se adiantou, é como reflicte o gráfico anterior o 48,3 % das afiliacións nas confrarías galegas atópanse na federación de A Coruña (que aumenta en porcentaxe cor relación ao informe anterior), o 46,7 % na pontevedresa e, por último, preto do 5% das afiliacións están na federación lucense. Estas dúas federacións perden peso no conxunto galego.

Gráfico 7.3. Peso dos traballadores/as afiliados nas confrarías galegas. 2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

A maior parte das afiliacións corresponden aos traballadores (63,3%), que perden peso con relación ao informe anterior (case dous puntos), atopando a maior diferenza na , federación lucense onde a porcentaxe se eleva ao 79,1% do total. Na federación coruñesa esta porcentaxe é do 63,7%.

As persoas traballadoras seguen representando a maior porcentaxe das afiliacións galegas, pero volven a reducir o seu peso, neste ano en -1,9 puntos. Por federacións, Lugo segue a ser a que presenta unha porcentaxe moi por riba da media galega, o 79,1 % reducindo lixeiramente o peso con relación ao ano 2021 (que era do 79,7 %).

Táboa 7.2. Distribución das empresas afiliadas nas confrarías galegas segundo a súa forma xurídica.

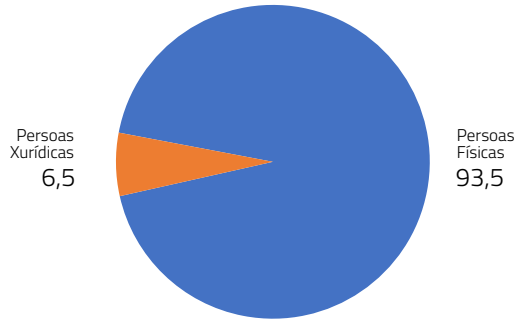
FEDERACIÓN					
		A CORUÑA	LUGO	PONTEVEDRA	GALICIA
Persoas Físicas	2021	1.623	40	1.917	3.580
	2022	1.820	57	1.922	3.799
Persoas Xurídicas	2021	90	60	71	221
	2022	121	58	85	264
Total	2021	1.713	100	1.988	3.801
	2022	1.941	115	2.007	4.063

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Segundo a súa fórmula xurídica, a maioría das empresas afiliadas nas confrarías galegas son persoas físicas, 3.799, que representan o 93,5% do total, sendo 219 máis que no ano 2021, polo que se volve a recuperar a tendencia de crecemento que atopamos no informe anterior e antes do ano 2019. Por provincias, atopamos un aumento do peso das persoas físicas na provincia de A Coruña, onde aumentan en 197 as afiliacións e pasan a representar o 93,8% do total. En Lugo e Pontevedra tamén aumentan lixeiramente, 17 e 5, respectivamente.

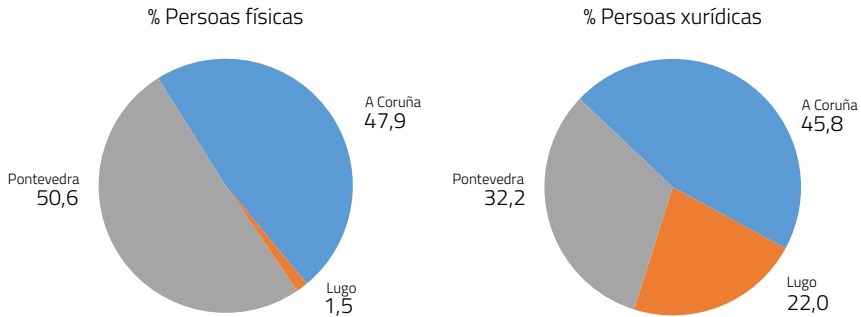
As persoas xurídicas afiliadas en Galicia acadan un valor de 264 no ano 2022, polo que hai 43 máis que no ano anterior. A maior afiliación atópase na federación de A Coruña, que con 121, aumenta en 31 con relación ao ano anterior (representando o 32% do total). En Lugo estas afiliacións diminúen lixeiramente (-2) e pasan a ser dun total de 58 (o 22% das galegas) e en Pontevedra aumentan en 14 estas afiliacións, con lo que se no ano 2022 hai 85 (o 37,2%).

Gráfico 7.4. Peso das empresas afiliadas nas confrarías galegas segundo as súa forma xurídica. 2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

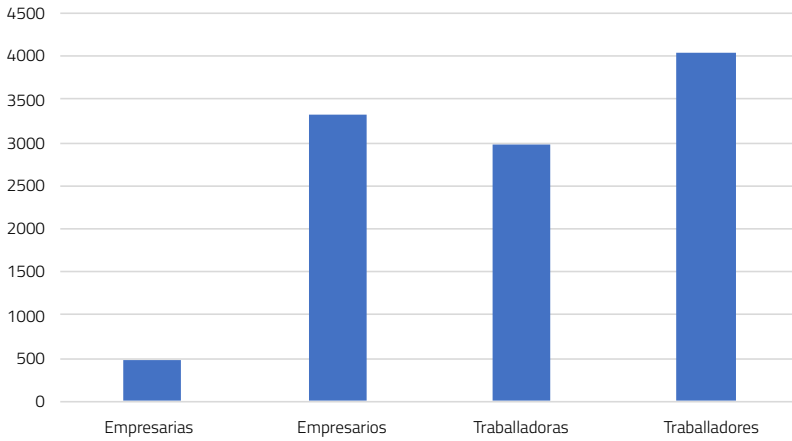
Gráfico 7.5. Peso das persoas físicas e xurídicas afiliadas nas confrarías galegas por provincias no ano 2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

No conxunto galego, a maior representatividade da muller dentro dos afiliados nas confrarías de pescadores prodúcese no colectivo de persoas traballadoras, acadando un total de 2.974 afiliacións (volvendo a aumentar, neste caso 114 máis que no ano anterior) e representando o 42,4% do total (o 86% das mulleres afiliadas). Esta cifra reduciuse en 15, ata as 480 afiliacións femininas no caso das empresas, representando o 12,6% deste colectivo (e soamente o 14% das afiliacións femininas).

Gráfico 7.6. Afiliacións por sexo en Galicia no ano 2022

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Táboa 7.3. Distribución por sexo dos empresarios/as e dos traballadores/as.

			A CORUÑA	LUGO	PONTEVEDRA	GALICIA
Empresarios/as	Home	2021	1.642	109	1.755	3.506
		2022	1.656	51	1.611	3.318
	Muller	2021	174	11	310	495
		2022	165	6	309	480
Traballadores/as	Home	2021	2.340	470	1.823	4.633
		2022	2.239	420	1.386	4.045
	Muller	2021	963	20	1.877	2.860
		2022	1.181	16	1.777	2.974
TOTAL	Home	2021	3.982	579	3.578	8.139
		2022	3.895	471	2.997	7.363
	Muller	2020	1.137	31	2.187	3.355
		2022	1.346	22	2.086	3.454

Comparativa 2022/2021						
Empresarios/as	Home	Absoluto	14	-58	-144	-188
		TV (%)	0,9	-53,2	-8,2	-5,4
	Muller	Absoluto	-9	-5	-1	-15
		TV (%)	-5,2	-45,5	-0,3	-3,0
Traballadores/as	Home	Absoluto	-101	-50	-437	-588
		TV (%)	-4,3	-10,6	-24,0	-12,7
	Muller	Absoluto	218	-4	-100	114
		TV (%)	22,6	-20,0	-5,3	4,0
TOTAL	Home	Absoluto	-87	-108	-581	-776
		TV (%)	-2,2	-18,7	-16,2	-9,5
	Muller	Absoluto	209	-9	-101	99
		TV (%)	18,4	-29,0	-4,6	3,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

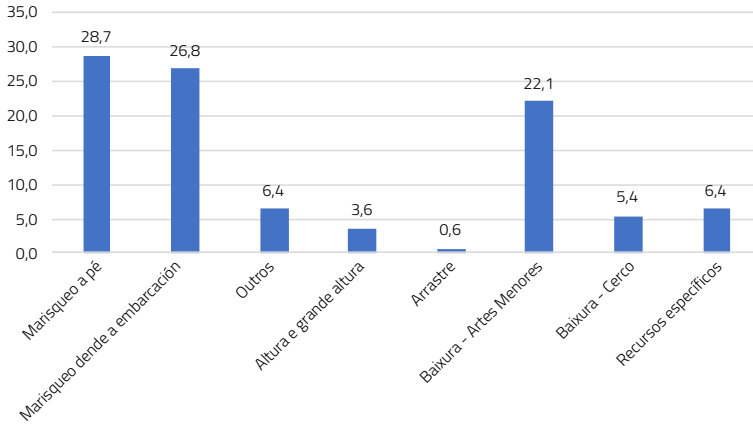
Por provincias hai grandes variacións na representatividade feminina nas confrarías. Dentro das persoas traballadoras temos a maior representación feminina en Pontevedra onde 1.777 das afiliacións son mulleres, o que supón o 50,7% do total destas afiliacións, aínda que se reducen en 100 con relación ao ano anterior. En Lugo, pola contra, temos 16 afiliadas traballadoras, que non chegan ao 4% do total.

No caso da representatividade empresarial, a maior presenza feminina a atopamos novamente na provincia de Pontevedra, que con 309 afiliacións (1 menos que no ano anterior) supoñen o 15% do total deste grupo. A provincia onde atopamos a menor presenza feminina neste grupo é novamente en Lugo, que con 11 empresarias (10 máis que no ano anterior) representa o 9,2% do total da federación.

Con relación ao total de afiliacións, a maior presenza feminina a atopamos, como era previsible, na provincia de Pontevedra cun 41%, seguida de A Coruña, cun 25,7% e, por último, Lugo, cun escaso 4,5%.

Con relación ao ano anterior, aumenta a presenza feminina nas afiliacións galegas, 99, o 3%, debido ao aumento de 114 no caso das traballadoras (un 4%) e, a pesar da diminución no caso das empresarias (15 afiliacións menos, o -3%). Deste xeito o 31,9% das afiliacións nas confrarías galegas son mulleres.

Con relación ao ano anterior, prodúcense diminucións das afiliacións de empresarias en todas as federacións, 9 no caso de A Coruña, 5 en Lugo e 1 en Pontevedra. No caso das traballadoras, so medran na provincia de A Coruña (218). En Lugo estas afiliacións baixan en 4 e 100 en Pontevedra, sendo o saldo final en Galicia dun aumento de 114. O balance final e dun aumento da presenza feminina nas confrarías galegas, ao pasar do 29,2% ao 31,9%.

Gráfico 7.7. Peso das confrarías galegas por sectores de produción no ano 2022.

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

No ano 2022 das 11.058 afiliacións Nas confrarías o 28,7% (3.171) atópanse no sector de marisqueo a pé, sendo a segunda actividade en importancia o marisqueo dende embarcación, 2.963 (o 26,8%) e a pesca de baixura, 2.440 (22,1%).

Táboa 7.4. Datos de afiliación nas confrarías galegas por federacións segundo sector de produción no ano 2022 e peso na provincia

Sector de produción		A CORUÑA	LUGO	PONTEVEDRA	GALICIA
Pesca de baixura: frota de artes menores	Número	1.396	118	926	2.440
	%	26,1	21,4	17,9	22,1
Recursos específicos	Número	348	25	335	708
	%	6,5	4,5	6,5	6,4
Pesca de baixura: frota do cerco	Número	395	63	135	593
	%	7,4	11,4	2,6	5,4
Pesca de arrastre do litoral	Número	14	50	6	70
	%	0,3	9,1	0,1	0,6
Pesca de altura e grande altura	Número	66	286	49	401
	%	1,2	51,9	0,9	3,6
Marisqueo desde embarcación	Número	1.710	0	1.253	2.963
	%	32,0	0,0	24,3	26,8
Outros (bateas..)	Número	181	1	530	712
	%	3,4	0,2	10,3	6,4
Marisqueo a pé	Número	1.231	8	1.932	3.171
	%	23,0	1,5	37,4	28,7
TOTAL	Número	5.341	551	5.166	11.058
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Na provincia de A Coruña e Pontevedra, o sector onde exercen a súa actividade a maior porcentaxe de afiliados as confrarías é o de marisqueo desde embarcación, acadando o 32% das afiliacións totais. Na provincia de Pontevedra, a maior porcentaxe a atopamos no sector de marisqueo a pé (37,4%) e na federación de Lugo no de pesca de altura e grande altura, con máis do 50% das afiliacións.

Táboa 7.5. Peso das afiliacións provinciais por sector de produción no conxunto galego. 2022

Sector de produción	A CORUÑA	LUGO	PONTEVEDRA	GALICIA
Pesca de baixura: frota de artes menores	57,2	4,8	38,0	100,0
Recursos específicos	49,2	3,5	47,3	100,0
Pesca de baixura: frota do cerco	66,6	10,6	22,8	100,0
Pesca de arrastre do litoral	20,0	71,4	8,6	100,0
Pesca de altura e grande altura	16,5	71,3	12,2	100,0
Marisqueo desde embarcación	57,7	0,0	42,3	100,0
Outros (bateas..)	25,4	0,1	74,4	100,0
TOTAL	38,8	0,3	60,9	100,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos do Rexistro de Confrarías proporcionados pola Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Analizando o peso das federacións no conxunto galego, a de A Coruña representa o 66,6% na pesca de baixura (frota do cerco, o 57,7% do marisqueo desde embarcación e o 57,2% da pesca de baixura (frota de artes menores). A federación lucense destaca por representar máis do 71% na pesca de arrastre do litoral e pesca de altura e de grande altura e a pontevedresa que supón máis do 74% en outros (bateas..).

7.3. A flota pesqueira en Galicia

O sector pesqueiro ten en Galicia unha importancia estratéxica, tanto pola súa relevancia na economía como pola dimensión social que representa coa contribución á fixación de poboación en zonas pouco desenvolvidas do noso litoral. Este sector inclúe toda a actividade económica procedente da extracción, acuicultura, piscicultura, marisqueo e o seu procesado. Analizaremos de seguido varios indicadores que mostran a cuantificación do sector pesqueiro, tanto dende o punto de vista dos recursos (buques, permisos de marisqueo) como dos resultados (capturas de peixes e vendas nas lonxas). Pola súa parte, as confrarías de pescadores son as principais organizacións asociativas do sector da pesca, polo que se presenta tamén información relativa á evolución das mesmas.

A importancia da flota de Galicia en relación ao resto do estado se observa nos resultados recollidos na táboa 7.6, onde se presentan os datos de 2022 en relación ao número de buques pesqueiros, antigüidade, arqueo e eslora media da flota nas Comunidades Autónomas españolas: Galicia representa o 49% do total de buques e algo máis do 42% do arqueo total da flota pesqueira española. A pesar do peso da flota galega, os buques teñen unha antigüidade media de 37 anos, dous por riba da media española, e unha eslora total media tamén inferior, sendo de 9 metros, cando o dato para o total nacional sitúase en 11 metros. As características da flota galega son claramente opostas ás do País Vasco, que conta cos buques de menor antigüidade e maior tamaño, de modo que co 2,2% do total de buques de España, ocupa o segundo lugar en arqueo co 26,4%.

Táboa 7.6. Número de buques pesqueiros, arqueo (GT), antigüidade e eslora media da flota por C. A. do porto base. 2022

CCAA PUERTO BASE	Total buques	Antigüedad Media	Arqueo (GT)	Eslora total promedio
GALICIA	4.244	37	135.045	8,9
PRINCIPADO DE ASTURIAS	260	24	4.949	10,9
CANTABRIA	131	24	6.672	16,8
PAIS VASCO	194	22	84.615	30,3
CATALUÑA	637	33	16.655	13,8
C. VALENCIANA	521	28	17.852	15,4
BALEARES	309	37	2.636	9,4
ANDALUCIA	1.419	31	29.175	12,0
MURCIA	187	38	3.453	11,1
CEUTA	14	47	106	10,4
MELILLA	0	0	0	0,0
CANARIAS	741	43	19.009	9,8
Total buques	8.657	35	320.168	11,0

Fonte: Datos do Censo de Flota Pesquera operativa a 31 de decembro de cada ano. Estadísticas Pesqueras. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación

Na táboa 7.7 preséntanse os datos publicados nas páxinas *web* das federacións provinciais de confrarías galegas, estes datos están pendentes de actualización, polo que difiren dos aportados na táboa 7.6. Segundo os datos das confrarías, case o 51% dos buques da flota galega son de A Coruña, o 45% de Pontevedra e o 4% de Lugo. A pesar do maior número de buques en A Coruña, é Pontevedra a que ten a maior capacidade total, representando o 55% de Galicia, e cunha potencia que representa a metade do total de Galicia. Pola súa parte a flota de Lugo destaca pola súa capacidade media, pois cun arqueo de 138 GT por buque está moi por riba da media galega de 32 GT, situándose Pontevedra en 39 GT e A Coruña en 17,6 GT por buque.

Táboa 7.7. Flota pesqueira nas confrarías galegas

FEDERACION	Buques		Arqueo		Potencia	
	(Número)	%	(GT)	%	(CV)	%
A CORUÑA	2.261	51,0	39.861	28,0	137.454	37,1
LUGO	176	4,0	24.349	17,1	51.026	13,8
PONTEVEDRA	2.000	45,1	78.164	54,9	181.853	49,1
TOTAL	4.437	100	142.374	100	370.333	100

Fonte: Federacións de confrarías de A Coruña, Lugo e Pontevedra. Data de consulta: 15/05/2023

A evolución da flota pesqueira galega, en canto a número de buques, arqueo e potencia, recóllese na táboa 7.8 que presenta os datos de 2015, 2021 e 2022, desagregada

en función do tipo de pesca: internacional (gran altura), comunitaria (altura) e nacional (Cantábrico- Noroeste). A maior parte da nosa flota pesqueira opera nos caladoiros nacionais (Cantábrico/Noroeste) 4.058 buques no ano 2022, que supoñen o 96% do total, unha porcentaxe similar ao longo dos anos de estudo.

O número de buques pesqueiros está a descender en Galicia entre os anos 2015 e 2022, pasando de 4.438 a 4.232 cunha taxa de variación anual media negativa do 0,7%, o que supón 206 buques menos. No ano 2022 en Galicia hai 28 buques menos que en 2021, debido á perda de 30 buques no caladoiro nacional e 3 na pesquería comunitaria, mentres que aumentou en 5 o número de buques dedicados á pesca de gran altura.

Polo que respecta ao arqueo da flota, detéctase un aumento do mesmo de 3.989 GT's no último ano, rompendo co descenso que se viña detectando dende 2015 a 2021, este incremento débese á pesquería internacional, que é o caladoiro que ten a maior capacidade (supón o 54% do total) posto que a de altura e o caladoiro nacional diminúen. Similares resultados obtéñense para os datos de potencia dos buques, pois aínda que teñen taxas anuais negativas entre 2015 e 2022 do 0,26%, no último ano aumenta a potencia na pesquería de gran altura.

Táboa 7.8. Buques pesqueiros en Galicia: 2015-2022

Buques pesqueiros						
	2015	2021	2022	Diferencia 2022-21	Diferencia 2022-15	T.V.A. (%) 2022/15
Total	4.438	4.260	4.232	-28	-206	-0,68
Pesquería internacional. Gran altura	105	99	104	5	-1	-0,14
Pesquería comunitaria. Altura	72	73	70	-3	-2	-0,40
Caladoiro Nacional. Cantábrico / Noroeste	4.261	4.088	4.058	-30	-203	-0,69
Arqueo GT						
Total	142.155	127.812	131.801	3.989	-10.354	-1,07
Pesquería internacional. Gran altura	75.851	65.426	71.176	5.750	-4.675	-0,90
Pesquería comunitaria. Altura	20.902	20.699	19.855	-844	-1.047	-0,73
Caladoiro Nacional. Cantábrico / Noroeste	45.402	41.687	40.770	-917	-4.632	-1,53
Potencia C.V.						
Total	366.356	351.211	359.741	8.530	-6.615	-0,26
Pesquería internacional. Gran altura	121.029	103.348	116.333	12.985	-4.696	-0,56
Pesquería comunitaria. Altura	40.262	45.278	43.230	-2.048	2.968	1,02
Caladoiro Nacional. Cantábrico / Noroeste	205.064	202.585	200.178	-2.407	-4.886	-0,34

Fonte: IGE a partir dos datos da Consellería do Mar. Rexistro de Buques pesqueiros. Datos a 31 de decembro de cada ano.

7.4. Permisos de marisqueo

A actividade marisqueira consiste no exercicio da extracción, a pé ou dende embarcación, de varias especies de moluscos, crustáceos e outras especies. A regulación do marisqueo recóllese na Lei 11/2008 de 3 de decembro de Pesca de Galicia, que clasifica as zonas de explotación marisqueira e regula a forma de outorgar as autorizacións ou concesións, que corresponde na actualidade á Consellería do Mar da Xunta de Galicia

Como se pode observar na táboa 7.9, no ano 2022 en Galicia había un total de 3.614 permisos de marisqueo, 62 menos que o ano anterior e 212 menos que no ano 2015. Esta redución prodúcese fundamentalmente nos marisqueos asignados ás mulleres, que pasaron dos 2.980 no ano 2015 aos 2.702 no ano 2022, son, polo, tanto 278 permisos menos. No caso dos homes, entre 2015 e 2022 aumentou o número en 66 permisos.

Entre 2019 e 2020 recuperárase o número de permisos en mulleres en 130, pero no ano 2021 volveu a reducirse en 32 permisos, e volve a perder 29 no 2022. No caso dos homes, segue diminuíndo o número de permisos, no 2020 en 183, no 2021 en 16, e en 2022 en 33. As taxas anuais foron ato o ano 2019 negativas para as mulleres e positivas para os homes, pasando a cambiar o signo no ano 2020, e sendo negativas para os dous grupos nos dous últimos anos.

Táboa 7.9. Permisos de marisqueo a pé en Galicia 2015-2022

	Número			Tasas de variación (%)	
	Total	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres
2015	3.826	846	2.980		
2016	3.799	961	2.838	13,59	-4,77
2017	3797	990	2.807	3,02	-1,09
2018	3.792	1.070	2.722	8,08	-3,03
2019	3.777	1.144	2.633	6,92	-3,27
2020	3.724	961	2.763	-16,00	4,94
2021	3.676	945	2.731	-1,66	-1,16
2022	3.614	912	2.702	-3,49	-1,06

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

Táboa 7.10. Permisos de marisqueo segundo idade e sexo, 2015 e 2022

	2015				2022			
	Número de permisos		% sobre o total		Número de permisos		% sobre o total	
	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres
Total	846	2.980	100	100	912	2.702	100	100
Ata 30 anos	110	84	13,0	2,8	50	41	5,5	1,5
De 31 a 40 anos	271	352	32,0	11,8	215	228	23,6	8,4
De 41 a 50 anos	284	841	33,6	28,2	318	1.038	34,9	38,4
De 51 a 60 anos	156	1.210	18,4	40,6	279	997	30,6	36,9
Máis de 60 anos	25	493	3,0	16,5	50	398	5,5	14,7

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

Na táboa 7.10 preséntase a evolución dos permisos de marisqueo segundo idade e sexo. No caso das mulleres, a maior porcentaxe de permisos, no ano 2022, concéntranse no tramo de idade comprendido entre os 41 e o 50 anos (38,4%) seguido das mulleres entre 51 e os 60 anos (36,9%), as maiores de 60 anos (14,7%), as que teñen entre 31 e 40 anos (8,4%) e, a menor porcentaxe atópase no grupo de mulleres menores de 31 anos (1,5%). A distribución indica que se vai aumentando o peso das mulleres de entre 41 e 50 anos, ao tempo que diminúe o peso das de menor idade, en comparación coa distribución de 2015.

No caso dos homes, a maior porcentaxe de permisos atopámola nos que teñen unha idade comprendida entre os 41 e os 50 anos (34,9%), seguida dos comprendidos entre 51 e 60 anos (30,6%), os que teñen entre 31 e 40 anos (23,6%), os menores de 31 anos e os de máis de 60 anos teñen un peso similar (5,5%). En comparación co ano 2015 vese unha redución dos permisos nos primeiros tramos de idade e un aumento nos últimos tramos.

En calquera caso, esta distribución indica que as mulleres mariscadoras teñen unha idade media máis elevada ca dos homes, aínda que para eles, parece que se está tamén a elevar a idade media.

Como se recolle na táboa 7.11, o aumento entre 2015 e 2022 dos permisos de marisqueo asinados aos homes prodúcese nos tramos de idade comprendidos entre 41 e 50 anos, cun aumento de 34 permisos, e unha taxa de variación anual media de case o 1,6%, no tramo de 51 a 60 anos, cun aumento de 123 permisos (taxa de variación anual do 8,7%), e no tramo de máis de 60 anos con 25 permisos (taxa variación anual do 10,4%). No caso das mulleres, tan só aumenta o número de permisos no tramo de idade comprendido entre os 41 e 50 anos, con 197 permisos máis en 2022 respecto a 2015, o que representa unha taxa anual positiva do 3%. No resto de tramos, redúcense o número de permisos asignados, sendo as maiores reducións as que se producen nos tramos de idade comprendidos entre os 51 e 60 anos (cunha perda de 213 permisos, e unha taxa de variación anual media do -2,7%) e as de idade entre 31 e 40 anos (onde se perden 124 permisos, cunha taxa de variación anual media do -6%). Esta situación é similar á do ano anterior.

Táboa 7.11. Variación dos permisos de marisqueo 2015-2022 por tramos de idade e sexo

	Absoluta (número)		T.V.A. media (%)	
	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres
Total	66	-278	1,08	-1,39
Ata 30 anos	-60	-43	-10,65	-9,74
De 31 a 40 anos	-56	-124	-3,25	-6,02
De 41 a 50 anos	34	197	1,63	3,05
De 51 a 60 anos	123	-213	8,66	-2,73
Máis de 60 anos	25	-95	10,41	-3,01

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

En relación á distribución de permisos entre homes e mulleres, por idades, no ano 2022, as mulleres teñen a maior porcentaxe de permisos en todas as idades agás no primeiro tramo (ata 30 anos), no que os homes representan o 57,6% dos permisos de marisqueo. Así, as mulleres representan o 74,8% do total, o 51,5% das persoas comprendidas entre 31 e 40 anos, o 76,6% das comprendidas entre 41 e 50 anos, o 78,1% das que teñen entre 51 e 60 anos e case o 89% das maiores de 60 anos.

Táboa 7.12. Distribución dos permisos de marisqueo entre homes e mulleres, 2015 e 2021 (%)

	2015		2022	
	Homes	Mulleres	Homes	Mulleres
Total	22,11	77,89	25,24	74,76
Ata 30 anos	56,70	43,30	54,95	45,05
De 31 a 40 anos	43,50	56,50	48,53	51,47
De 41 a 50 anos	25,24	74,76	23,45	76,55
De 51 a 60 anos	11,42	88,58	21,87	78,13
Máis de 60 anos	4,83	95,17	11,16	88,84

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

Nas seguintes táboas (7.13 e 7.14) recóllense o reparto dos permisos de marisqueo a pé, segundo sexo e confrarías (ou agrupación de mariscadores), así como as variacións entre os anos 2015 e 2022.

As confrarías que teñen un número de permisos inferior ou igual a 15 (en 2022) agrúpanse por provincia. En A Coruña suman 15, das que 10 son confrarías, 1 é unha cooperativa do mar e 1 é unha agrupación. En Lugo agregáronse 6, das que 5 son confrarías e 1 é unha asociación de mariscadoras. Por último, na provincia de Pontevedra agregáronse os datos de 4 confrarías.

Táboa 7.13. Permisos de marisqueo a pé por confrarías ou agrupacións de mariscadores (número) 2015 e 2022

	Total		Homes		Mulleres	
	2015	2022	2015	2022	2015	2022
Total	3.826	3.614	846	912	2.980	2.702
A Coruña	1614	1528	468	528	1146	1000
Agrupación mariscadores Río Anllóns	30	25	4	4	26	21
Confraría de A Coruña	92	55	50	29	42	26
Confraría de A Pobra do Caramiñal	113	90	29	36	84	54
Confraría de Barallobre (Fene)	56	45	23	13	33	32
Confraría de Cabo de Cruz (Boiro)	173	192	43	69	130	123
Confraría de Camariñas	65	54	6	5	59	49
Confraría de Cedeira	30	18	10	4	20	14
Confraría de Corcubión	12	26	1	5	11	21
Confraría de Corme (Ponteceso)	32	20	14	14	18	6
Confraría de Ferrol	44	30	41	29	3	1
Confraría de Lira (Carnota)	16	38	1	9	15	29
Confraría de Malpica	29	46	17	29	12	17
Confraría de Miño	16	32	1	22	15	10
Confraría de Mugarodos	62	59	26	30	36	29
Confraría de Muros	81	77	21	19	60	58
Confraría de Muxía	52	39	40	29	12	10
Confraría de Noia	390	392	44	79	346	313
Confraría de O Pindo (Carnota)	28	39	10	24	18	15
Confraría de Pontedeume	20	20	6	4	14	16
Confraría de Rianxo	142	144	16	43	126	101
de menos de 15 permisos en 2022(sumaa)	113	73	56	28	57	45
Lugo	42	36	19	12	23	24
Confraría de Ribadeo	19	16	12	7	7	9
de menos de 15 permisos en 2022(sumaa)	23	20	7	5	16	15

	Total		Homes		Mulleres	
	2015	2022	2015	2022	2015	2022
Pontevedra	2170	2050	359	372	1811	1678
Confraría de A Guarda	52	50	19	19	33	31
Confraría de Arcade (Soutomaior)	101	84	17	12	84	72
Confraría de Baiona	70	39	14	15	56	24
Confraría de Cambados	202	220	10	15	192	205
Confraría de Carril (Vilagarcía)	83	80	10	21	73	59
Confraría de Lourizán (Pontevedra)	151	174	60	52	91	122
Confraría de Moaña	72	60	0	2	72	58
Confraría de O Grove	411	356	61	85	350	271
Confraría de Pontevedra	227	240	69	72	158	168
Confraría de Raxó (Poio)	43	52	22	16	21	36
Confraría de Redondela	130	98	34	7	96	91
Confraría de Vilaboa	65	61	4	3	61	58
Confraría de Vilanova	228	240	18	30	210	210
Confraría de Vilaxoán (Vilagarcía)	59	68	7	13	52	55
O.P.P. 20 - A Illa de Arousa	253	210	2	1	251	209
de menos de 15 permisos en 2022 (sumaa)	23	18	12	9	11	9

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

Táboa 7.14. Variación nos permisos de marisqueo 2015-22, peso das confrarías e outras organizacións, e peso da muller

	T.V.A. 2022/15			% S/ total	% Mulleres 2022
	Total	Homes	Mulleres		
Total	-0,81	1,08	-1,39	100,00	74,76
A Coruña	-0,78	1,74	-1,93	42,28	65,45
Agrupación mariscadores Río Anllóns	-2,57	0,00	-3,00	0,69	84,00
Confraría de A Coruña	-7,09	-7,49	-6,62	1,52	47,27
Confraría de A Pobra do Caramiñal	-3,20	3,14	-6,12	2,49	60,00
Confraría de Barallobre (Fene)	-3,08	-7,83	-0,44	1,25	71,11
Confraría de Cabo de Cruz (Boiro)	1,50	6,99	-0,79	5,31	64,06
Confraría de Camariñas	-2,61	-2,57	-2,62	1,49	90,74
Confraría de Cedeira	-7,04	-12,27	-4,97	0,50	77,78
Confraría de Corcubión	11,68	25,85	9,68	0,72	80,77
Confraría de Corme (Ponteceso)	-6,49	0,00	-14,52	0,55	30,00
Confraría de Ferrol	-5,32	-4,83	-14,52	0,83	3,33

	T.V.A. 2022/15			% S/ total	% Mulleres 2022
	Total	Homes	Mulleres		
Confraría de Lira (Carnota)	13,15	36,87	9,88	1,05	76,32
Confraría de Malpica	6,81	7,93	5,10	1,27	36,96
Confraría de Miño	10,41	55,52	-5,63	0,89	31,25
Confraría de Mugardos	-0,71	2,07	-3,04	1,63	49,15
Confraría de Muros	-0,72	-1,42	-0,48	2,13	75,32
Confraría de Muxía	-4,03	-4,49	-2,57	1,08	25,64
Confraría de Noia	0,07	8,72	-1,42	10,85	79,85
Confraría de O Pindo (Carnota)	4,85	13,32	-2,57	1,08	38,46
Confraría de Pontedeume	0,00	-5,63	1,93	0,55	80,00
Confraría de Rianxo	0,20	15,17	-3,11	3,98	70,14
de menos de 15 permisos en 2022	-6,05	-9,43	-3,32	2,02	61,64
Lugo	-2,18	-6,35	0,61	1,00	66,67
Confraría de Ribadeo	-2,43	-7,41	3,66	0,44	56,25
de menos de 15 permisos en 2021	-1,98	-4,69	-0,92	0,55	75,00
Pontevedra	-0,81	0,51	-1,08	56,72	81,85
Confraría de A Guarda	-0,56	0,00	-0,89	1,38	62,00
Confraría de Arcade (Soutomaior)	-2,60	-4,85	-2,18	2,32	85,71
Confraría de Baiona	-8,02	0,99	-11,40	1,08	61,54
Confraría de Cambados	1,23	5,96	0,94	6,09	93,18
Confraría de Carril (Vilagarcía)	-0,52	11,18	-3,00	2,21	73,75
Confraría de Lourizán (Pontevedra)	2,05	-2,02	4,28	4,81	70,11
Confraría de Moaña	-2,57	..	-3,04	1,66	96,67
Confraría de O Grove	-2,03	4,85	-3,59	9,85	76,12
Confraría de Pontevedra	0,80	0,61	0,88	6,64	70,00
Confraría de Raxó (Poio)	2,75	-4,45	8,00	1,44	69,23
Confraría de Redondela	-3,96	-20,21	-0,76	2,71	92,86
Confraría de Vilaboa	-0,90	-4,03	-0,72	1,69	95,08
Confraría de Vilanova	0,74	7,57	0,00	6,64	87,50
Confraría de Vilaxoán (Vilagarcía)	2,05	9,25	0,80	1,88	80,88
O.P.P. 20 - A Illa de Arousa	-2,63	-9,43	-2,58	5,81	99,52
de menos de 15 permisos en 2021	-3,44	-4,03	-2,83	0,50	50,00

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE obtidos da Consellería do Mar.

Con relación ao ano 2015, no ano 2022 en Galicia diminúe lixeiramente o número de permisos, a unha a taxa anual do -0,8%, o que supón 212 permisos menos. No último ano a caída foi de 62 permisos, dos que 32 corresponden á provincia de A Coruña, e 33 á de

Pontevedra, aumentando en 3 o número de permisos en Lugo. A evolución é dispar segundo confrarías, así, na provincia de A Coruña entre 2021 e 2022 destacan os aumentos de permisos nas confrarías de Corcubión (7 permisos máis) e Lira (9), e pola contra, a perda de 10 permisos na confraría de O Pindo ou de 8 permisos na de A Pobra do Caramiñal. En Pontevedra perdéronse, no último ano, entre outros, 19 permisos na confraría de O Grove, 12 na de Redondela e 10 na de Vilanova, mentres que o aumento de número de permisos é destacable nas confrarías de Lourizán (13) e de Cambados(8).

En relación á distribución espacial dos permisos en 2022, o maior número de permisos de marisqueo a pé concéntrase na provincia de Pontevedra (o 56,7% do total), cun total de 2.050 permisos, que son xestionados por un total de 18 confrarías e unha O.P.P. (Organizacións de Produtores de Pesca). Nesta provincia os permisos están concentrados en poucas de asociacións ou confrarías, pois en cinco delas están o 62% dos permisos, son a Confraría de O Grove (356 permisos que representan o 17,4% da provincia), Pontevedra (240, 11,75%), Vilanova (240, 11,7%) e Cambados (220, 10,7%), e a O.P.P. A Illa de Arousa con 210 permisos representa o 10,2%.

A provincia que segue, polo seu peso no total dos permisos galegos é A Coruña, con 1.528, que representan o 42,3% do total, e son xestionados por case que o dobre de confrarías ou agrupacións que en Pontevedra, ao contar con 32 confrarías, 2 agrupacións e 1 cooperativa. Destaca a confraría de Noia con 392 permisos que representa o 25,7% do total provincial, seguida de as confrarías de Cabo de Cruz (Boiro) que con 192 representa o 12,6%, e Rianxo (144, 9,4%).

Na provincia de Lugo obsérvase unha menor actividade marisqueira, que con 36 permisos representa menos do 1% do total. A confraría con maior número de permisos é a de Ribadeo (16), e as outras 4 confrarías e 1 asociación de mariscadores repártense os 20 permisos restantes.

En relación á evolución dende o ano 2015, a provincia de Lugo é a que presenta a maior caída na taxa de variación anual media no número de permisos (-2,18%), seguida de Pontevedra (-0,81%) e A Coruña (-0,79%).

En termos absolutos, perdéronse entre 2015 e 2022 un total de 212 permisos de marisqueo, resultado da perda de 278 permisos das mulleres e o aumento de 66 permisos dos homes. Ao igual que acontece co total galego, os permisos asignados a homes medraron entre 2015 e 2022 nas provincias de A Coruña e Pontevedra (60 e 13 respectivamente) ao tempo que decrecen no caso das mulleres (146 e 133). En Lugo a situación é a contraria, con 7 permisos menos de homes e 1 máis de mulleres en 2022 que en 2015.

Aínda que se perden permisos asignados ás mulleres, estes seguen a representar o maior porcentaxe de permisos, sendo en 2022 o 74,76% do total en Galicia (2.702 permisos fronte aos 912 dos homes). Por provincias é en Pontevedra onde representan unha porcentaxe maior, co 81,8% do total (1.678 permisos), seguido de A Coruña (65,4%, e 1.000 permisos) e, por último Lugo, onde o 66,7% dos permisos (24) están asignados a mulleres.

7.5. Venda nas lonxas galegas

As lonxas son as instalacións nas que se realiza a primeira venda dos produtos da pesca e do marisqueo, sendo o control do desembarque e a primeira venda responsabilidade dos titulares da concesión da lonxa, como poden ser as confrarías, cooperativas ou outras entidades (Xunta de Galicia, *PescadeRías*).

A maior parte do peixe que se vende nas 46 lonxas (46 en Galicia) é xestionado polas confrarías de pescadores, con algunhas excepcións: a asociación de armadores de Burela, a Autoridade Portuaria de Vigo, algunha cooperativa, una asociación de marisqueiras, unha Organización de Produtores Pesqueiros e un par de sociedades (venta de algas).

A importancia do sector e a busca continua da mellora no mesmo leva a que no ano 2008 dende a Consellería do Mar da Xunta de Galicia, cree a marca "PescadeRías" como "selo de identidade para a promoción e defensa dos pescados e marisco procedente da flota artesanal" na que están asociadas as lonxas galegas, entre outros centros e empresas de distribución ou transformación. Na súa páxina *web* atópase a información relativa as lonxas da nosa CC.AA.

Na táboa 7.15 recóllese información sobre a pesca capturada nos portos de titularidade estatal e das comunidades autónomas co obxectivo de establecer o peso relativo de Galicia no conxunto do Estado.

Táboa 7.15. Pesca capturada nos portos de titularidade estatal e das comunidades autónomas

	Pesca total (miles de toneladas)				2020 (%)	TVA 2020/19 (%)	TVA 2021/20 (%)	TVA 2020/15 (%)	TVA 2021/15 (%)
	2015	2019	2020	2021					
España: total portos	454,3	586,4	519,9	..	100	-11,3	..	2,7	..
España: portos da Admón. do Estado	220,1	205,4	163,4	163,0	31,4	-20,5	-0,2	-5,8	-4,9
España: portos das CCAA	234,1	381,0	356,6	..	68,6	-6,4	..	8,8	..
Galicia: total portos	230,0	322,2	252,2	..	48,5	-21,7	..	1,9	..
Galicia: portos da Admón. do Estado	123,7	117,6	72,2	67,9	13,9	-38,6	-6,0	-10,2	-9,5
A Coruña	43,7	35,9	33,3	28,3	6,4	-7,3	-14,9	-5,3	-7,0
Ferrol - San Cibrao	0,3	0,1	0,2	0,2	0,0	20,4	29,4	-8,0	-2,6
Marín - Pontevedra	1,8	1,7	1,9	2,7	0,4	9,9	44,1	1,1	7,2
Vigo	77,9	79,8	36,8	36,6	7,1	-53,9	-0,6	-13,9	-11,8
Portos da Comunidade Autónoma	106,3	204,6	180,0	..	34,6	-12,0	..	11,1	..

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE con datos do anuario estatístico de Portos do Estado

A importancia da pesca galega no conxunto español é, independentemente da titularidade do porto, moi elevada. Así, pódese afirmar que representa máis do 48% do total da pesca española, e case o 44% cando se trata de portos da Administración do Estado, e máis do 50% da pesca dos portos españois de titularidade das CC.AA. Estas porcentaxes foron similares nos últimos anos.

No conxunto dos portos galegos no ano 2020 desembarcáronse 252.184 toneladas de peixe, representando o 48,5% do conxunto de portos de España. A maior parte deste peixe, 180.017 toneladas desembarcou en portos galegos de titularidade da Comunidade Autónoma (71%) mentres que nos portos da Administración do Estado desembarcáronse 72.167 toneladas (o 29% restante). Os últimos datos que están dispoñibles corresponden só aos portos de titularidade estatal do ano 2021, nos que a pesca capturada caeu case un

6% en relación ao ano 2020, continuando cos descenso na pesca capturada observados entre 2019 e 2020 nos que as caídas eran moi superiores (28,6). Tan só nos portos de Ferrol e Marín obsérvanse crecementos, e aínda superiores aos do ano anterior, pero que en termos absolutos supoñen cantidades pequenas.

Con relación ao ano 2015 a captura de peixe en 2020 en Galicia presenta unha taxa anual de variación do 1.8%, por debaixo do conxunto de España (2,7%). En Galicia, en 2020 nos portos de titularidade estatal as capturas caeron un 10,2%, mentres que nos galegos aumentaron un 11,1%.

Cos datos dispoñibles para 2021, pódese dicir que a pesca capturada no total de portos de Administración do Estado caeu dende 2020 nun 0,24%, que para o caso de Galicia foi do 6% como xa se sinalou. O porto de A Coruña ten un peso do 41,7% do total de portos da Administración do Estado en Galicia, sufriu a maior caída con 4.968 toneladas menos que en 2020, un descenso do 14,9%. O porto de Vigo representa o 53,9% e decrece só en 215 toneladas (taxa do -0.6%). Pola súa parte, os portos de Ferrol-San Cibrao e Marín-Pontevedra, aínda que teñen volumes moi inferiores, experimentan importantes aumentos no último ano.

En total, no ano 2022 vendéronse nas lonxas galegas 134.287 toneladas de produtos procedentes da pesca fresca, que xeraron un valor de case 437 millóns de euros (táboa 7.16).

Segundo os datos publicados pola Consellería do Mar, no seu Anuario de Pesca, no que se recolle a información segundo as lonxas con maior produción (táboa 7.16), a Lonxa de A Coruña cun volume de vendas de 27,6 mil toneladas representa o 20,6% do total, en termos monetarios as vendas acadan un valor de 64,9 millóns de euros, representando o 14,8% do total. A lonxa de Vigo é a segunda en importancia, cun volume de máis de 23,6 mil toneladas (18,3% do total) e un valor económico de 91,9 millóns de euros (o 21% do total). As seguintes lonxas en importancia, segundo o volume de venda de produtos pesqueiros son: Ribeira (18,3%), Burela (12,3%) e Celeiro (10,4%).

Os datos de 2022 son superiores aos acadados no ano anterior, en total aumentou a venda en 1,5 mil toneladas que en valor supoñen 12,4 millóns de euros máis. Este dato é moi positivo, logo da perda experimentada no ano anterior, aínda que non compensa o retroceso entre 2020 e 2021 que fora de 17,5 mil toneladas. Obsérvase polo tanto para o total das lonxas un incremento do 1,1% na cantidade de produto e do 2,9% en valor, o que é indicativo do bo comportamento nos prezos.

A evolución no é igual entre as distintas lonxas, así, na lonxa de A Coruña hai un descenso de 447 toneladas pero un aumento de 307 miles de euros, o que indica a suba dos prezos. Na lonxa de Vigo o comportamento é similar, cun descenso de 1.652 toneladas e un aumento de 3.878 miles de euros. Tamén obsérvase unha caída na cantidade vendida na lonxa de Burela (2.483 toneladas) que vai acompañada dun descenso dos importes (3.820 miles de euros menos). Celeiro e Ribeira creceron tanto en volume como en valor no último ano.

Con relación ao 2015, nestas lonxas diminúe a cantidade de peixe desembarcada a unha taxa de variación media anual do 4,1% e tamén o valor monetario da mesma (-0,7%). Estas caídas prodúcense en todas as lonxas, tan só na lonxa de Ribeira atópase unha taxa positiva do valor (2,9%).

Táboa 7.16. Venda de produtos pesqueiros nas lonxas galegas segundo lonxa. Cantidadade (miles de toneladas) e valor (millóns de euros)

	Miles de toneladas			TVA 2022/15 (%)	% s/ total 2022	Millóns de euros			TVA 2022/15 (%)	% s/ total 2022
	2015	2021	2022			2015	2021	2022		
Total	180,5	132,8	134,3	-4,1	100	458,2	425,0	437,4	-0,7	100
Burela	24,8	19,	16,5	-5,6	12,3	74,6	67,0	63,2	-2,3	14,4
Celeiro	15,9	13,4	13,9	-1,9	10,4	52,3	43,3	48,9	-1,0	11,2
A Coruña (Lonja Coruña, S.A.)	39,7	28,1	27,7	-5,0	20,6	78,2	64,6	64,9	-2,6	14,8
Ribeira	27,7	22,4	24,5	-1,7	18,3	33,0	37,7	40,2	2,9	9,2
Vigo	32,1	25,2	23,6	-4,3	17,6	103,4	88,0	91,9	-1,7	21,0
Resto	40,2	24,6	28,	-5,0	20,9	116,7	124,4	128,4	1,4	29,3

Fonte: elaboración propia a partir de datos do IGE, procedentes da Consellaría do Mar. Anuario de Pesca. Nota: noméanse as lonxas con maior nivel de produción

Na táboa 7.17 recóllese a venda de produtos segundo a especie nos anos 2015, 2021 e 2022. Así, en 2022, o peixe é a especie máis relevante xa que supón o 81% da venda en volume e o 66% en valor monetario, aínda que entre os anos 2015 e 2022 en ambos casos, hai unha redución tanto en volume (5,8% anual), como no valor de venda (3% anual).

No ano 2020 diminuíran as vendas de case a totalidade dos produtos pesqueiros, incluída a comercialización de peixes que caera ao redor dun 2,4% en volume e un 6,0% en importe entre 2019 e 2020, no ano 2021 segue a redución de vendas nun 16% e de valor nun -4,2%. En 2022 os descenso en relación a 2021 seguen no caso dos Peixes, caendo en case 7 mil toneladas e 2,6 miles de euros (caídas do 6% en volume e 0,9% en cantidade)

Para outras especies o comportamento é diferente, así entre 2021 e 2022, destaca o aumento das cantidades e valor dos cefalópodos (que representan o 11,2% do total en volume e un 10,5% do total en valor) cun incremento de máis de 8 mil toneladas e 17 millóns de euros o que supón incrementos non último ano do 114% e 58,5% respectivamente (continuando coa evolución do ano anterior). Destaca tamén a evolución positiva nese ano dos bivalvos (son o 5,6% do total en cantidade e o 16,8% en valor), no seu volume de vendas incremento de 468 toneladas (taxa do 6,6%) pero que reduce o valor en 3,2 millóns de euros (descenso do 4,3%).

En relación ao resto das especies de maior relevancia (crustáceos, equinodermos e algas) o seu peso en termos económicos, salvo as algas, é maior que o peso en volume, destacando os crustáceos que representan o 5,4% do valor total das vendas e o 1,1% do volume.

Táboa 7.17. Venda de produtos pesqueiros nas lonxas galegas segundo especie. Cantidad (toneladas) e valor (miles de euros)

	Toneladas			tva 2022/ 15 (%)	tc 2021- 22 (%)	Miles de euros			TVA 2022/ 15 (%)	tc 2021- 22 (%)
	2015	2021	2022			2015	2021	2022		
Total	180.464	132.783	134.287	-4,1	1,1	458.195	424.955	437.398	-0,7	2,9
Algas	450	599	691	6,3	15,4	304	421	543	8,6	29,0
Bivalvos	7.777	7.088	7.556	-0,4	6,6	64.058	74.068	70.904	1,5	-4,3
Cefalópodos	5.067	7.031	15.064	16,8	114,3	18.983	29.098	46.113	13,5	58,5
Crustáceos	980	1.431	1.462	5,9	2,2	16.371	22.958	23.405	5,2	1,9
Equinodermos	641	857	729	1,9	-14,9	2.505	7.142	7.718	17,4	8,1
Gasterópodos	3	2	1	-14,5	-50,0	9	32	23	14,3	-28,1
Peixes	165.149	115.559	108.593	-5,8	-6,0	354.791	290.056	287.448	-3,0	-0,9
Poliquetos	5	4	5	0,0	25,0	250	246	313	3,3	27,2
Resto de descargas	393	213	185	-10,2	-13,1	923	935	932	0,1	-0,3

Fonte: elaboración propia a partir de datos do IGE, procedentes da Consellaría do Mar. Anuario de Pesca. Nota: noméanse as especies con maior nivel de produción.

Para máis información, no Anuario de pesca 2022 publicado pola Consellería do Mar na súa páxina web pódese atopar información detallada da comparativa por lonxa entre os anos 2021 e 2022, tanto en importes como en cantidades, así como a evolución mensual.

7.6. Conclusións

No ano 2022 había 63 confrarías de pescadores, que representan o 31,8% do total das españolas (198), organizadas en 3 federacións e que conforman a Federación Galega de Confrarías de Pescadores. En Lugo atopamos 6 confrarías, 35 en A Coruña e 22 en Pontevedra.

No ano 2022 tiñamos 11.494 afiliacións as confrarías de pescadores en Galicia, das cales o 65,2 % son traballadores e traballadoras (7.493) e 4.001 corresponden a empresas.

Por federacións, A Coruña representa a maior porcentaxe de afiliacións (o 48,3%), seguida de Pontevedra (46,7 %) e Lugo (5%), manténdose esta representación tanto no caso de empresas como de traballadores/as, que supoñen o 63% das afiliacións galegas, é suben ao 79% en Lugo.

No ano 2022 detéctase unha nova caída no número de afiliacións nas confrarías de pescadores (aínda que moi lixeira), 434 menos (o -3,8% de variación) que se produciu pola caída nas afiliacións de persoas traballadoras (-496, o -6,6%) que non foron compensadas polo aumento das afiliacións empresariais (62 novas, un 1,6%).

Por provincias, as afiliacións crecen so na de A Coruña, Coruña (223 novas afiliacións, cun incremento do 4,4%, que e especialmente importante nas de empresa, 125 novas e un aumento de case un 7%).

A maior caída produciuse en Pontevedra, onde temos 58 afiliacións menos no caso de empresas (-2,8%) e 540 menos no caso de persoas traballadoras (-11%). En Lugo caen nun 4% as empresas afiliadas e o 11% as persoas traballadoras.

As mulleres teñen unha maior representación dentro do colectivo de persoas traballadoras, 2.974 (114 máis que no ano anterior), que supoñen o 42,4% destas afiliacións e o 86% das femininas. As afiliacións, no caso das empresarias, diminúe en 15 con relación ao 2021, acadando un total de 480 e representando o 12,6% do total. En calquera caso, as afiliacións de empresarios varóns diminuíu mais que as de mulleres, polo que a súa representación neste colectivo aumentou lixeiramente con relación ao ano anterior.

Por sectores, a maior porcentaxe de afiliacións as atopamos no sector de marisqueo a pé (28,7%, 3.171) segundo a segunda actividade en importancia o marisqueo dende embarcación, 2.963 (o 26,8%) e a pesca de baixura, 2.440 (22,1%).

Na provincia de A Coruña e Pontevedra, o sector onde exercen a súa actividade a maior porcentaxe de afiliados as confrarías é o de marisqueo desde embarcación, acadando o 32% das afiliacións totais. Na provincia de Pontevedra, a maior porcentaxe a atopamos no sector de marisqueo a pé (37,4%) e na federación de Lugo no de pesca de altura e grande altura, con máis do 50% das afiliacións.

No ano 2022 en Galicia había un total de 3.614 permisos para o marisqueo, 62 menos que no ano anterior e 212 menos que no 2015, polo que continua a tendencia dos anos anteriores. Esta redución prodúcese fundamentalmente nos marisqueos asignados ás mulleres, que pasaron dos 2.980 no ano 2015 aos 2.702 no ano 2022, son, polo, tanto 278 permisos menos. No caso dos homes, entre 2015 e 2022 aumentou o número en 66 permisos.

A distribución de permisos, por xénero, indica que as mulleres mariscadoras teñen unha idade media máis elevada ca dos homes, aínda que para eles, parece que se está a elevar a idade media tamén, o que se terá que ir analizando nos próximos anos.

O total de pesca desembarcada nos portos galegos no ano 2020 foi de 252.184 toneladas de peixe, o que supón un 1,86% máis que no ano anterior, e que representa o 48,5% da pescada desembarcada no conxunto de portos de España.

Os últimos datos que están dispoñibles para o ano 2021 corresponden só aos portos de titularidade estatal do ano 2021, nos que a pesca capturada caeu case un 6% en relación ao ano 2020, continuando cos descenso na pesca capturada observados entre 2019 e 2020 nos que as caídas eran moi superiores (28,6

En total, no ano 2022 vendéronse nas lonxas galegas 134.287 toneladas de produtos procedentes da pesca fresca, que xeraron un valor de case 437 millóns de euros. A maior porcentaxe, en cantidade, vendeuse na Lonxa de A Coruña (o 21%), pero se analizamos o peso das vendas medida en valor económico, o maior o atopamos na de Vigo (o 21% do total).

8. AS SOCIEDADES AGRARIAS DE TRANSFORMACIÓN

8.1. Introducción

Nos derradeiros anos debido a mellora dos sistemas de comunicación, tanto físicos como tecnolóxicos, ao que compre engadir o cambio de concepción da actividade do sector primario, estase a comprobar unha maior aposta pola produción agrícola, gandeira e forestal en Galicia. O anterior posibilita a revitalización do eido rural, o que sen dubida favorecera a repoboación para combater o problema da “España vaciada” (Vaquero e Losa, 2020; Vaquero, 2021); acadar unha explotación responsable dos recursos locais que hai no eido rural, como parte dos ODS das Nacións Unidas (NU) e, finalmente, conseguir unha economía sostible e respectuosa como se persigue no Pacto Verde Europeo¹.

As Sociedades Agrarias de Transformación (SAT) son un exemplo do aproveitamento responsable do medio rural, algo que nas Comunidades Autónomas cunha forte presenza do sector agrario, resulta moi relevante, tal e como sucede en Galicia: 3,4 % do Valor Engadido Bruto (VAB) e o 3,8 % do emprego (López-Iglesias, 2019). Esta cifra ascendería ao 6,9 % se consideramos o sector agroalimentario. Asemade, o sector primario é un elemento clave para mitigar o proceso de despoboamento da Galicia interior e frear a polarización económica e xoga un importante papel para a conservación do medio natural (Informe Ardán, 2020, 2021, 2002).

Finalmente, compre recordar que o asociacionismo agrario é un dos instrumentos máis relevantes para o desenvolvemento económicos do sector primario, en especial as actividades agrícolas, gandeiras e forestais. Nun mercado totalmente globalizado, precisan da

1 En concreto un dos piares nos que se basea o Pacto Verde Europeo é acadar unha alimentación saudable e xusta en circuitos curtos. O obxectivo é alimentar a poboación sen destruír os recursos, xa que unha produción irracional de alimentos dana a biodiversidade, contamina a auga e o solo, e fomenta o despilfarro (Pacto Verde Europeo, 2019). Dende a Comisión Europea se é consciente desta necesidade e para acadar este obxectivo dotouse dun investimento de 7.500 millóns de euros no Fondo Europeo Agrario de Desenvolvemento Rural. O que se persegue é impulsar os cambios estruturais necesarios que se requiren para aplicar o Pacto Verde Europeo. Asemade, a iniciativa Horizon Europe destinará 5.000 millóns de euros para reforzar o financiamento da investigación nos obxectivos prioritarios, principalmente para abordar cambios estruturais nas zonas rurais.

aplicación e desenvolvemento de fórmulas asociativas que posibiliten unha estratexia competitiva (Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación, 2023).

En consecuencia, comprende abordar o papel das SAT en Galicia como entidades da Economía Social. Para acadar este obxectivo, este seguiráse o seguinte esquema. Tras esta introdución, o segundo apartado aborda o concepto e características destas entidades. A continuación, realízase a través dunha análise comparada, o estudo das SAT en Galicia. Posteriormente se sinalan un conxunto de recomendacións. Finaliza este estudo cunha serie de conclusións.

8.2. Concepto e características

As dúas figuras asociativas con maior presenza no sector agrario da Economía Social son as SAT e as cooperativas agrarias. Ámbalas dúas entidades potencian o asociacionismo para o desenvolvemento da Economía Social, se ben cada unha presenta as súas propias características.

Xuridicamente, as SAT configúranse como figuras intermedias entre as sociedades civís e as cooperativas mercantís de capital cunha finalidade económico-social en relación á produción, transformación e comercialización de produtos agrícolas, gandeiros ou forestais. Asemade, o desenvolvemento das SAT posibilita a realización de melloras na contorna rural, promoción e desenvolvemento agrario, así como outros servizos vinculados a estas actividades. Polo tanto, este tipo de entidades desenvolven un papel económico e social, nunha contorna de sociedade civil e personalista, e con elementos mercantís (Vidal et al., 2001).

Se ben entre as cooperativas agrarias e as SAT existe unha proximidade funcional, polo que comparten moitos elementos, tamén compróbasen importantes diferenzas. Así, a diferenza das cooperativas agrarias, as SAT permiten unha maior flexibilidade nos seus estatutos, unha cuestión moi relevante. O funcionamento das cooperativas basease na regra 1: 1 (un socio, un voto), pero nas SAT o habitual é utilizar o voto proporcional en base a participación individual do capital social subscrito. As cooperativas agrarias teñen un maior grao de esixencia para a súa constitución (por exemplo, ao establecer un capital social mínimo), o que non sucede nas SAT, que asemade, non precisan dotar reservas ou fondos específicos obrigatorios. Ademais, nas SAT pódense realizar operacións con terceiros non asociados, pero non así cooperativas (Juliá e Server, 2003).

En resumo, a creación e a xestión das SAT resulta moito máis flexible que para as cooperativas agrarias (Bel, 1995). Pola contra, esta ampla liberdade provoca a existencia de múltiples variantes dentro desta figura. O anterior pode converter as SAT en entidades híbridas (Mauleón e Genovart, 2018; Arroyo et al., 2018).

Para entender o actual funcionamento das SAT convén analizar os seus orixes. A referencia seminal das SAT foron os Grupos Sindicais de Colonización (GSC), unha fórmula asociativa dos anos 40 do século XX, regulada pola Lei de Colonización de Interese Local, de 25 de novembro de 1946 (Román, 2008). Os GSC se configuraban como entes intermedios entre agricultores e o Estado, creados coma unha entidade semipública e consorcial, para mellorar a situación económica e social do medio rural. A partir da década dos 80, en virtude do Real Decreto-Lei 31/1977, de 2 de xuño, sobre extinción da sindicación obrigatoria, re-forma de estruturas sindicais e reconversión do organismo autónomo "Administración Institucional de Servizos Socio-Profesionais" comeza a creación das SAT, modernizando a estrutura dos antigos GSC (Gómez, 2022).

O marco normativo da SAT a nivel estatal é o seguinte: o Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, polo que se aproba o estatuto que regula as SAT, a Orde de 14 de setembro de 1982, que desenvolve e o Real Decreto 1773/1681, de 3 de agosto, polo que se aproba o Estatuto que regula as SAT e a Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre réxime fiscal das cooperativas, ademais da Lei 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social. Subsidiariamente, aplicaranse as disposicións establecidas no Código Civil para as sociedades civís. Asemade, as Comunidades Autónomas (CC.AA), a partir de 1982, ven aprobando a súa propia normativa. A primeira Comunidade Autónoma (C.A) en regular as SAT foi o País Vasco, a través do Real Decreto 3177/1982, de 15 de outubro. En Galicia foi co Real Decreto 795/1985, de 30 de abril, sobre traspaso de funcións da Administración do Estado, só tres anos despois da norma vasca. Isto permite sinalar a relevancia deste sector e das SAT para a nosa C.A. Asemade, en Galicia contase coa Lei 6/2016, de 4 de maio de economía social de Galicia.

En resumo, as SAT serían sociedades civís de finalidade económica e social no ámbito da produción, transformación, comercialización de produtos agrícolas, gandeiros e forestais, a realización de melloras no medio rural, promoción e desenvolvemento agrario e a prestación de servizos, ademais da prestación de servizos comúns relacionados con estas actividades. A partir de da definición anterior pódese indicar que coas SAT se posibilita a creación de sociedades para un mellor desenvolvemento do sector primario, có obxecto de garantir unha maior capacidade de competir nun mercado cada vez máis globalizado. Coas SAT se conseguen tres obxectivos: (i) mellorar a produción, transformación e comercialización de produtos agrícolas, gandeiros e forestais; (ii) potenciar a reagrupación de superficies e explotacións, a modernización de explotacións agrarias e (iii) a realización de melloras no medio rural, a prestación de servizos á comunidade rural, a promoción e o desenvolvemento agrario.

As SAT posibilitan unha fórmula societaria para potenciar o fenómeno asociativo e alcanzar un papel máis relevante en todo o proceso por parte dos produtores, ademais de garantir unha maior transparencia na toma de decisións sobre transformación e comercialización dos produtos (elementos todos presentes no ADN da Economía Social). Graza as SAT acadase que as actividades económicas se atopan moito máis ligadas ao medio rural, o que pode ser un importante aliciente para mellorar a situación das zonas rurais, que dende hai varias décadas enfróntanse a importantes desafíos para garantir a súa supervivencia (Vaquero e Losa, 2020; Vaquero, 2021); ademais por medio destas entidades se potencian os recursos endóxenos da zona. Asemade, grazas a este tipo de asociacionismo agrario mellorase a competitividade, xa que as SAT posibilitan unha concentración e ordenación da oferta, un mellor acceso e aproveitamento dos recursos e unha clara aposta pola formación no sector agrícola. En resumo, unha mellor posición do sector agrícola e gandeiro no mercado, o que garante maiores doses de competencia pero non así.

Finalmente, as SAT poden xogar un papel moi importante no obxectivo de acadar unha alimentación saudable e xusta en circuitos cortos. A Comisión Europea² sinala que o sector agroalimentario ten un impacto considerable no medio ambiente, ao indicar que 1/3 das emisións mundiais de gases de efecto invernadeiro é consecuencia dos sistemas alimentario. As SAT posibilitan a utilización respectuosa dos recursos e polo tanto, son o vehículo ideal para apostar pola estratexia "da granxa á mesa", a redución do uso de plaguicidas e fertilizantes en agricultura, o menor uso do uso de antimicrobianos en gandeiría e acuicultura

2 En concreto, a UE ten coma obxectivo transformar a forma de producir e de consumir alimentos na UE para reducir a pegada medioambiental dos sistemas alimentarios, reforzar a súa resiliencia fronte as crises e seguir garantindo a dispoñibilidade de alimentos saudables e asequibles, tanto no presente como no futuro.

e, finalmente, para mellorar a utilización de terras agrícolas dedicadas a agricultura ecolóxica (Pacto Verde Europeo, 2019).

As SAT teñen personalidade xurídica propia, polo que é necesario a súa inscrición no Rexistro correspondente: Rexistro Xeneral de SAT do Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (MAPA) ou Rexistro das SAT de cada Comunidade Autónoma, se o seu ámbito de actuación é estatal ou autonómico, respectivamente. Asemade, as SAT tamén poden asociarse, ou integrarse entre si, o que posibilita un desenvolvemento a maior escala das súas actividades, o que sen dúbida reforza a súa competitividade.

As SAT deben ter como mínimo 3 socios, pero ningún deles con máis dun terzo do capital social. Asemade, se posibilita que as persoas xurídicas tamén poidan ser titulares ata o 50 % do capital social. Para ser socio dunha SAT é necesario cumprir cunha serie de requisitos: (i) ser titular (coma propietario ou arrendatario) dunha explotación agraria ou forestal; (ii) ser traballador autónomo (ben por conta allea ou propia do Réxime Especial Agrario da Seguridade Social) e (iii) ser titular dunha explotación gandeira e ser persoa xurídica con fins agrarios ou ser titular dunha explotación agraria.

Os socios terán dereito a tomar parta na Asemblea Xeral e participar na adopción de acordos. Asemade, están obrigados a participar nas actividades da SAT en base ao indicado nos estatutos sociais e satisfacer a cota de participación no capital social e do resto das obrigas de contido persoal ou económico imposto nos Estatutos Sociais. Con respecto ás débedas sociais contraídas coa SAT, primeiro responderá o patrimonio social e, en segundo lugar, os socios de forma mancomunada, salvo que nos Estatutos da SAT se estableza a súa limitación de responsabilidade.

As SAT deberá contar co Libro Rexistro de socios, o Libro de Actas Xeral, Xunta Reitora e do resto de órganos de goberno aprobados nos seus Estatutos e os libros de contabilidade de natureza obrigatoria (Diario, Inventario e Balances). Nas SAT é a Asemblea Xeral a que aproba con plena autonomía os estatutos polos que vai rexerse o seu funcionamento. O funcionamento das SAT é personalista, posto que o importante é o socio por riba da achega económica realizada; isto obriga a que a súa substitución só sexa posible se o candidato reúne as características esixidas á persoa que vai a reemplazar, sendo necesario que a Asemblea Xeral aprobe o cambio (Vargas, 2010, 2012). Polo tanto, o factor humano, tal e como ocorre con outras entidades que conforman a ES é fundamental no seu funcionamento.

Os Estatutos Sociais establecerán as condicións para o ingreso dos socios a as causas de baixas (transmisión total da súa participación, morte o incapacidade legal do socio, separación voluntaria e exclusión forzosa) e os seus efectos. En concreto, a baixa do socio supondrá a liquidación definitiva da súa participación no patrimonio social na cantía que lle corresponda. Asemade, o socio que cause baixa será responsable fronte á SAT do cumprimento das obrigas ata a data de perda da súa condición de socio.

O tratamento fiscal das SAT atópase establecido no artigo 6 da Lei do Imposto sobre Sociedades e na Disposición Adicional Primeira da Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre Réxime Fiscal de Cooperativas. Establécese que para as SAT será de aplicación o réxime tributario xeneral, estando suxeitas ao Imposto sobre Sociedades. A súa tributación é lixeiramente diferente ás cooperativas, xa que esas últimas farano a un tipo reducido (20 %), salvo as cooperativas de crédito (25 %) que precisamente farano igual que as SAT. O anterior, que beneficia claramente as cooperativas agrarias, fronte a SAT, pode implicar un incentivo á transformación de SAT a cooperativas, posto que as remite ao réxime fiscal xeral (Julia e Server, 2003). Asemade, resulta curioso que o réxime fiscal da SAT este recollido na Lei de Réxime Fiscal de Cooperativas, cando non se trata dunha cooperativa. A nota máis

destacable é que as operacións entre as SAT e os seus socios se valorarán a prezos de mercado (o prezo normal dos bens, servizos e prestacións que houberan acordados entre partes independentes), aínda que se recollen algunhas especialidades para o caso que se realicen servizos e subministros para os socios.

A normativa fiscal contempla dous importantes beneficios para este tipo de entidades (Server e Marín, 2004). En primeiro lugar, a exención total no Imposto sobre Transmisións Patrimoniais e Actos Xurídicos Documentados para os actos de constitución e ampliación de capital³. É por outra banda, unha bonificación do 95 % no Imposto sobre Actividades Económicas. Asemade, se a SAT ten a consideración de explotación asociativa prioritaria, poderá beneficiarse do establecido na Lei 19/1995, de 4 de xullo, de Modernización de Explotacións Agrarias⁴. Para poder acollerse a este conxunto de beneficios fiscais, as SAT deben estar constituídas conforme ao Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, polo que se aproba o estatuto que regula as sociedades agrarias de transformación e estar validamente inscritas no Rexistro do Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación ou do Rexistro correspondente da Comunidade Autónoma. O Cadro 8.1 resume toda esta información.

Cadro 8.1. Características básicas das SAT

Definición	Sociedades civís de finalidade económico-social dedicadas á produción, transformación e comercialización de produtos agrícolas, gandeiros e forestais.
Capital social mínimo	O mínimo fixarano os socios, debendo estar desembolsado, polo menos, o 25 %. O resto do capital deberá desembolsarse nun prazo máximo de 6 anos.
Número de socios	Mínimo de tres persoas (físicas, xurídicas ou comunidades de bens). Poderán asociarse para promover unha SAT as persoas que sexan titulares dunha explotación agraria ou traballador agrícola e as persoas xurídicas que persigan fins agrarios. Ningún socio poderá adquirir produtos elaborados por unha SAT para lucrase pola súa venda.
Personalidade	Xurídica propia, independente da personalidade dos seus membros.
Responsabilidade	Ilimitada, salvo que se limite polos Estatutos da SAT. Das débedas sociais responderá, en primeiro lugar, o patrimonio social e, de forma subsidiaria, os socios de forma mancomunada, salvo que nos estatutos se estableza a súa limitación.

3 Na actualidade esta exención aplícase a todo tipo de entidades, polo que non é unha vantaxe fiscal para as SAT. Así, o Real Decreto-Lei 13/2010, de 3 de decembro, establece unha exención a todas as operacións societarias relativas á constitución de sociedades, o aumento de capital, as achegas que efectúen os socios que non supoñan aumento de capital e o traslado a España da sé de dirección efectiva ou do domicilio social dunha sociedade cando nin unha nin outro estivesen previamente situados nun estado membro da UE.

4 En concreto o artigo 6 da Lei 19/1995, de modernización das explotacións agrarias, establece que as explotacións asociativas prioritarias poderán adoptar a forma de SAT, posibilitando un trato preferente nos seguintes casos: *"adjudicación de superficies agrarias realizadas polas Administracións Públicas, nas contratacións de seguros agrarios subvencionadas con fondos públicos, no acceso ás actividades formativas organizadas ou financiadas polas Administracións Públicas para mellorar a cualificación profesional dos agricultores, na concesión das axudas establecidas para a mellora das estruturas agrarias de produción, sen prexuízo do disposto pola normativa comunitaria. Para estes efectos poderanse establecer criterios de modulación en función da dedicación e a renda dos titulares, así como da localización das explotacións, nas axudas incluídas nos programas de ordenación de producións agrarias ou de ámbito territorial específico, sempre que iso sexa compatible coas finalidades dos devanditos programas e na asignación das cotas ou dereitos integrados nas reservas nacionais, constituídas en aplicación ou desenvolvemento da normativa reguladora das correspondentes organizacións comúns de mercado, sempre en concordancia coas condicións establecidas, para o efecto, nas devanditas normas"*.

Denominación social	Será libre, debendo incluír a denominación “Sociedade Agraria de Transformación”, ou “SAT” e o número que lle corresponda no Rexistro Xeneral, con expresión da clase de responsabilidade da mesma fronte a terceiros, por exemplo SAT de responsabilidade limita.
Constitución	Estatutos Sociais.
	Inscrición no Rexistro Xeneral de SAT do MAPA ou na Consellería Autonómica correspondente, en función do territorio en que se implante.
Rexistro mercantil	Non é obrigatoria.
Ingresos/baixas dos socios	Os Estatutos Sociais establecerán as condicións para o ingreso dos socios a as causas de baixas e os seus efectos.
Réxime fiscal	Lei do Imposto de Sociedades, réxime xeral (tipo impositivo do 25%) e no disposto na Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre Réxime Fiscal de Cooperativas.
Órganos de administración	Asemblea xeral: órgano supremo de expresión da vontade dos socios, no que participarán todos os socios, con competencia exclusiva na elección dos membros da Xunta Reitora e da comisión de liquidación.
	Xunta Reitora: órgano de goberno, representación e administración ordinaria da SAT. A Asemblea Xeral poder asumir, se así se indica nos estatutos as funcións da Xunta Reitora cando a SAT teña menos de 10 socios.
	Presidencia: órgano unipersonal coas facultades estatutarias que se establezan, que incluírá necesariamente a representación da SAT, sen prexuízo das conferidas á Xunta Reitora.
	Asemade, nos estatutos pódese contemplar a existencia de outros órganos de xestión, asesoramento e control, debendo establecer o modo de elección dos seus membros, número e competencias.

Fonte: Elaboración propia a partir da Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre réxime fiscal das cooperativas (Disposición adicional primeira); Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, que regula as Sociedades Agrarias de Transformación e a Orde de 14 de setembro de 1982 que desenvolve o Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, que regula as Sociedades Agrarias de Transformación

É posible sinalar un conxunto de vantaxes para as SAT, sendo a maior parte as mesmas que para unha sociedade civil. Primeira, a responsabilidade patrimonial no ten que ser ilimitada, xa que pode limitarse á achega que realiza cada socio (se así o indican os estatutos), o que posibilita que o patrimonio individual dos socios quede á marxe da sociedade⁵. Segunda, permite mellorar a rendibilidade da explotación agraria, posibilitando a introdución de novos sistemas de produción con menores custos, pola existencia de economías de escala, e ao mesmo tempo con técnicas sostibles e compatibles co respecto ao medio ambiente, algo que resulta moi necesario para poder cumprir cos obxectivo dos Pacto Verde Europeo. Terceira, garante un ambiente motivador para os partícipes, posto que son os donos da sociedade e posibilitando un grao de implicación e compromiso maior. Cuarta, permite importantes facilidades para acceder a axudas e subvencións das diferentes administracións públicas, tanto estatais como autonómicas, tal e como establece, por exemplo,

⁵ Polo tanto, si os socios desexan limitar a súa responsabilidade, deberán recoller nos estatutos sociais esta característica. De optar por esta vía, deberán indicalo na súa denominación social.

a Lei 19/1995, de 4 de xullo, de modernización das explotacións agrarias. Quinta, ao ter personalidade xurídica propia, aumentan as posibilidades de mellorar a súa capacidade para obter financiamento, moi por riba do que se pode obter de forma individual, mellorando a súa capacidade crediticia.

Con todo, as SAT tamén presenta un conxunto de limitacións. Primeira, ao tratarse dunha sociedade de duración determinada, nalgún momento ten que abordarse a tarefa da disolución, xogando a comisión de liquidación un papel moi importante. Segundo, como o voto é ponderado en función de capital social aportado, pode resultar complicado a toma de decisións. Terceiro, as SAT esixen un maior número de trámites e maiores dificultades no seu funcionamento que o resto de sociedades civís, o cal pode provocar certo desinterese cara a súa creación. Finalmente compre destacar que existe unha falta de detalle no establecemento de algúns elementos xurídicos e económicos en este tipo de sociedades, o que provoca unha ampla heteroxeneidade e casuística dos estatutos que regulan as SAT (Mauleón e Genovart, 2018).

Porén convén sinalar que SAT veñen cumprindo un importante papel no proceso de modernización da ES agraria en España (Román, 2008). Debese indicar que este tipo de entidades garanten un modelo de organización social diferente e, ao mesmo tempo, posibilitan unha maior conexión co mercado, unha mellora das explotacións, un aumento da produción o que repercute nunha mellora económica e social para os partícipes na SAT e ao mesmo tempo é moito máis permeable á introdución de elementos de desenvolvemento sostible que as sociedades mercantís.

Asemade, compre indicar que os estudos sobre as SAT son escasos, a diferenza do que existe, por exemplo coas cooperativas, incluso das agrarias. A atención dende o punto de vista académico e profesional é moi reducido en relación a súa importancia histórica e presente, en parte polos problemas ao acceso á información. Tamén é necesario mellorar notablemente en relación a información estatística das SAT. Precisamente ata 1992, os datos publicados polo Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (MAPA) resultaba moi exhaustivos, pero co comezo da transferencia de competencias das SAT cara as CC.AA. redúcese a información. De feito resulta moi complicado obter unha descrición pormenorizadas da súa distribución a nivel nacional (Román, 2008), mais alo duns indicadores básicos que son os que presentaremos para Galicia neste capítulo, xa que son todos os que se facilitan de forma centralizada para todas as CC. AA.

En efecto, dende fai moitos anos o MAPA publica anualmente un breve informe con información estatística sobre as SAT a nivel estatal, con certa desagregación provincial. Esta información resulta moi básica posto que só inclúe o número total das SAT, considerando o número de socios e o total do capital social, recollendo, ademais, o desglose polo obxecto social a sociedade. Esta información publícase tamén a nivel provincial. Con todo, somos da opinión que é netamente mellorable. Por exemplo, sería recomendable contar coa facturación das SAT, coñecer a súa relevancia cuantitativa no sector agroalimentario e da ES, as principais características das SAT, algún tipo de clasificación das mesmas ou o número de empregados. Polo tanto, dende o MAPA (a nivel estatal), como dende a Consellería de Promoción de Emprego e Igualdade (Xunta de Galicia), sería recomendable que se ampliase a información pública das SAT, xa que resulta escasa nos portais webs. Non ter esta información dispoñible- aínda que algunhas CC.AA. a facilitan baixo petición- pode ser unha das causas do escaso número de traballos e investigacións sobre este tipo de entidades. Esta realidade resulta contraditoria co peso das SAT, xa que hai traballos que indican que se ben as cooperativas son as principais entidades da ES no ámbito agrario, a cota de mercado das SAT se sitúa entre o 10 % e 25 % do total (Julia e Server, 2003).

En segundo lugar, creemos necesaria una actualización da normativa estatal da SAT, xa que é de principios da década dos 80, o cal supón un claro desfase en relación á realidade económica tan cambiante, en especial nos últimos anos. Porén, esta normativa non actualizada segue sendo válida pola súa flexibilidade de tipo social e polo escasa imposición de obrigacións económicas e financeiras respecto as sociedades cooperativas agrarias (Vargas, 2010, 2012), con todo, o anterior non debe ser unha escusa para non actualizar o seu contido. O anterior ven sendo unha demanda -ao igual que a mellora de información estatística- que ano tras ano indicamos neste Libro Branco da Economía Social, pero que ata o momento non acadou unha resposta que permitise mellorar as limitacións exposta.

8.3. As Sociedades de Transformación Agraria en Galicia

Galicia conta co seu propio rexistro autonómico das SAT (Xunta de Galicia, 2022b). O seu ámbito de aplicación se atopa a aquelas SAT, Federacións ou Asociacións cuxos socios, titulares de explotacións agrarias, teñan radicadas as mesmas no ámbito territorial na nosa CA.

A **Táboa 8.2** recolle, para o período 2016-2022, o número, socios e o capital social (en millóns de euros) das SAT. Do seu estudo pódese sinalar como diminúe o número de entidades que se acollen a esta modalidade, chegando a supoñer 12.092 a nivel nacional en 2022 (unha lixeira redución de 53 SAT respecto a 2021). Polo que respecta ao número de socios é de 303.200, cun aumento de 789 respecto a 2021. Dende 2016 ata 2022 comprobábase unha redución de 307 entidades, que se debe ao proceso de concentración das entidades, como indica o importante aumento do capital social, que pasa dos 669 en 2016 aos 1.025 millóns de euros en 2022, consolidando a tendencia rexistrada dende 2017. Polo tanto, a agrupación das SAT é unha realidade a nivel nacional, o anterior permite que este tipo de entidades compita en mellores condicións.

Táboa 8.1. SAT inscritas segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (2016-2022) (a 31 de decembro de cada ano)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SAT inscritas	12.479	12.438	13.379	12.317	12.221	12.145	12.092
Número de socios	312.115	301.240	300.209	306.989	304.839	302.411	303.200
Capital social (en millóns de euros)	669	1.211	1.054	1.034	1.031	1.207	1.025

Fonte: Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación, MAPA (varios anos).

A **Táboa 8.2** reflicte o número de entidades, socios e capital social das SAT por CC.AA. A **Táboa 8.3** realiza o mesmo exercicio, pero en base a porcentaxes. Constátase a forte presenza deste tipo de entidades en varias CCAA: Andalucía (1.909), Castela-A Mancha (1.642), Comunidade Valenciana (1.553), Castela e León (1.176), Cataluña (1.149) e Galicia (1.050), que ocupa o sexto posto nesta clasificación. Todas elas, salvo o caso de Cataluña, que pode responder a outras cuestións relativas á cultura organizativa propia desas CA, son rexións cunha forte presenza económica do sector primario. Este sería sobre todo o caso de Andalucía (15,8 % de todas as SAT a nivel nacional), Castela-A Mancha (13,6 %) ou Comunidade Valenciana (12,8 %). En Galicia a porcentaxe situase no 8,7 % do total nacional,

ocupando a posición 8 de 17. O importante peso relativo do agricultura e gandería na nosa CA explica este resultado.

Polo que respecta ao número de socios, a maior parte concéntranse na Comunidade Valenciana (24,7 %) e Andalucía (20,7%), xa que entres estes dous territorios recollen o 45,4 % dos socios das SAT. Galicia ten unha menor importancia relativa, co 3,3 % dos socios das SAT a nivel nacional, ocupando unha posición máis baixa (8 de 17) que a obtida polo número de entidades, o que permite sinalar a menor dimensión polo número de socios das SAT na nosa CA. Finalmente, polo que respecta ao grao de concentración do capital social das SAT, destaca Andalucía (19,3 % do total nacional), Estremadura (17,6 %) e Cataluña (14,1 %). Galicia (5,5 %) sitúase, novamente na posición 8 de 17.

Táboa 8.2. SAT inscritas por CC. AA. segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (a 31 de decembro de 2022)

	Número de SAT	Número de socios	Capital social (en millóns de euros)
Andalucía	1.909	62.806	197,7
Aragón	666	17.616	39,7
Asturias	147	1.833	8,7
Illas Baleares	152	1.329	5,9
Illas Canarias	434	6.523	10,7
Cantabria	291	2.271	4,5
Castela e León	1.176	16.128	59,5
Castela-A Mancha	1.642	33.816	101,0
Cataluña	1.149	33.151	145,0
Comunidade Valenciana	1.553	74.857	99,9
Estremadura	506	6.214	180,3
Galicia	1.050	10.104	56,4
Madrid	158	5.696	7,9
Murcia	508	20.745	69,1
Navarra	514	5.702	18,2
País Vasco	136	1.237	4,1
A Rioxa	101	3.172	16,3
Total	12.092	303.200	1.025

Fonte: Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación. MAPA (2023).

Táboa 8.3. SAT inscritas por CC. AA. segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico, en porcentaxe (a 31 de decembro de 2022)

	Número de SAT	Número de socios	Capital social
Andalucía	15,8%	20,7%	19,3%
Aragón	5,5%	5,8%	3,9%
Asturias	1,2%	0,6%	0,8%
Illas Baleares	1,3%	0,4%	0,6%
Illas Canarias	3,6%	2,2%	1,0%
Cantabria	2,4%	0,7%	0,4%
Castela e León	9,7%	5,3%	5,8%
Castela-A Mancha	13,6%	11,2%	9,9%
Cataluña	9,5%	10,9%	14,1%
Comunidade Valenciana	12,8%	24,7%	9,7%
Extremadura	4,2%	2,0%	17,6%
Galicia	8,7%	3,3%	5,5%
Madrid	1,3%	1,9%	0,8%
Murcia	4,2%	6,8%	6,7%
Navarra	4,3%	1,9%	1,8%
País Vasco	1,1%	0,4%	0,4%
A Rioxa	0,8%	1,0%	1,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

Fonte: Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación. MAPA (2023).

A **Táboa 8.4** recolle o número medio de socios e o capital social medio por socio, o que permite unha comparanza moito máis homoxénea. Constátase como en Galicia o número medio de socios por SAT é dos máis reducidos a nivel nacional (9,6) sendo a media nacional (25,1) máis de 2,5 veces o resultado para Galicia. A Comunidade Valenciana (48,2) é a que presenta unha ratio maior. Polo que respecta ao capital social por socio das SAT, Galicia ten 5.584 euros, un resultado que contrasta cos 29.010 de Extremadura ou os 1.335 da Comunidade Valenciana. Ámbolos dous resultados responden a maior/menor peso relativo do sector primario nestas CC. AA.

Táboa 8.4. Número medio de socios por SAT e capital social por socio por SAT (a 31 de decembro de 2022)

	Número medio de socios por SAT	Capital social por socio por SAT (en euros)
Andalucía	32,9	3.147
Aragón	26,5	2.256
Asturias	12,5	4.745
Illas Baleares	8,7	4.416
Illas Canarias	15,0	1.637
Cantabria	7,8	1.989
Castela e León	13,7	3.689
Castela-A Mancha	20,6	2.986
Cataluña	28,9	4.373
Comunidade Valenciana	48,2	1.335
Estremadura	12,3	29.010
Galicia	9,6	5.584
Madrid	36,1	1.393
Murcia	40,8	3.331
Navarra	11,1	3.199
País Vasco	9,1	3.343
A Rioxa	31,4	5.127
Total	25,1	3.380

Fonte: Elaboración propia a partir do Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación. MAPA (2023).

A **Táboa 8.5** recolle, para as catro provincias galegas as SAT inscritas, o número de socios e o importe do capital social en millóns de euros para 2022. A **Táboa 8.6** establece as porcentaxes a nivel provincial respecto ao total autonómico. Son as provincias de A Coruña (49,8 %) e Lugo (27,0 %) as que máis SAT rexistran (807 en total). A porcentaxe de socios é maior nas provincias de A Coruña (45,8 %) e Pontevedra (25,6 %) e os capitais sociais máis elevado dáse nas SAT das provincias de A Coruña (43,7 %) e Lugo (38,6 %), con 46,5 millóns de euros en total.

Táboa 8.5. SAT inscritas en Galicia segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (a 31 de decembro de 2022)

	Número de SAT	Número de socios	Capital social (en millóns de euros)
A Coruña	523	4.626	24,7
Lugo	284	1.906	21,8
Ourense	106	958	2,3
Pontevedra	137	2.614	7,6
Galicia	1.050	10.104	56,4

Fonte: Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación. MAPA (2023).

Táboa 8.6. SAT inscritas en Galicia segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico, en porcentaxe (a 31 de decembro de 2022)

	Número de SAT	Número de socios	Capital social
A Coruña	49,8%	45,8%	43,7%
Lugo	27,0%	19,5%	38,6%
Ourense	10,1%	9,3%	4,1%
Pontevedra	13,0%	25,6%	13,5%
Galicia	100,0%	100,0%	100,0%

Fonte: Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación. MAPA (2023).

Unha cuestión que merece destacar, que xa foi indicado en Cancelo e Vaquero (2019, 2020, 2021, 2022) son as axudas públicas que se adoitan conceder para favorecer o asociacionismo agrario, e que debido aos elementos que configuran as SAT, permiten que este tipo de entidades sexan unhas das grandes beneficiarias, algo que tamén foi analizado neste capítulo. Para iso hai que ter presente a convocatoria que realiza anualmente o MAPA para o fomento da integración de entidades asociativas agroalimentarias de ámbito supraautonómico.⁶ Asemade, en Galicia, dende a Consellería de Medio Rural estableceuse unha serie de axudas destinadas ao fomento da utilización de instalacións e equipamentos en común en réxime asociativo, cofinanciadas co Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional (FEDER) no marco do Programa de Desenvolvemento Rural (PDR) de Galicia.⁷ O obxectivo destas

6 A última convocatoria publicada no BOE foi a Orden de 10 de novembro de 2022, pola que se convocan anticipadamente, para o ano 2023, as axudas destinadas ao fomento da integración de entidades asociativas agroalimentarias de ámbito supraautonómico, https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/integracion-asociativa/extractoboeconvocatoriaafi2023_tcm30-636244.pdf, pero esta convocatoria declarouse deserta trala publicación da resolución do MAPA do 19 de xaneiro de 2023, https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/integracion-asociativa/resolucionconvocatoriaafi2023desierta-firmada_tcm30-640993.pdf

7 No PDR para Galicia estableceuse en seis prioridades de desenvolvemento atendendo aos obxectivos transversais de innovación, medio ambiente, redución do cambio climático e adaptación ao mesmo: fomentar a transferencia do coñecemento e innovación nos sectores agrarios e forestal e nas zonas rurais; mellorar a viabilidade das explotacións agrarias e a competitividade; potenciar a organización da cadea alimentaria, restaurar, preservar e mellorar os ecosistemas relacionados coa agricultura e silvicultura; promover a eficiencia dos recursos e potenciar o paso a unha economía baixa en carbono e, finalmente, favorecer a inclusión social, a redución da pobreza e o desenvolvemento económico das zonas rurais (Xunta de Galicia, 2022b). A última convocatoria publicada no DOGA foi a Orde, do 30 de decembro de 2022, pola que se establecen as bases reguladoras das axudas para os investimentos

axudas é acadar un uso máis racional dos factores de produción e a introdución de novas tecnoloxías no rural.

8.4. Recomendacións

Resulta necesario afondar máis no estudo das SAT, polo importante peso deste tipo de entidades sobre o sector agro-industrial (Román, 2008), en especial en aquelas CC.AA onde o peso do sector primario sigue tendo un papel significativo, como ocorre en Galicia, onde a agricultura e ganadería representa o 3,8 % do emprego e o 3,4 % do Valor Engadido Bruto en 2025 (Iglesias, 2019), porcentaxes que permite sinalar como na nosa mantén certa especialización no sector agrario. En efecto, cando se trata de sinalar o seu impacto hai moi poucas investigacións que poñen en valor as SAT; e as que tratan esta parte da ES, o fan dende unha perspectiva puramente descritiva. O anterior pode se unha rémora para acadar un maior desenvolvemento das mesmas, xa que non permite poñer en valor a súa relevancia económica e social.

En segundo lugar, comprobouse como a información dispoñible das SAT é netamente mellorable, xa que resulta moi escasa, o que sen dúbida é unha rémora para afondar no papel que poden desenvolver este tipo de entidades (Román et al., 2020; Cancelo e Vaquero, 2020, 2021). A pouca información dispoñible está nas páxinas *web* das administracións públicas con competencias na materia. A única fonte con datos homoxéneos é o Informe Anual de SAT do MAPA, un breve documento de catro páxinas de estatísticas moi básicas. Tanto é así que non hai información sobre a facturación das SAT, a súa importancia cuantitativa dentro do sector agro alimentario ou mesmo sobre a ES. Tampouco atopase información sobre as características das SAT ou o seu número de empregados. En consecuencia, un ano mais dende esta publicación demandamos a necesidade de contar cun rexistro central onde figure toda a información dispoñible das CC.AA e relación as SAT.

8.5. Conclusións

As SAT son un tipo de entidades que contribúen ao beneficio do colectivo fronte ao individual, potenciando o desenvolvemento das persoas e o medio rural. As SAT a teñen unha significativa importancia como instrumento asociativo no sector primario. Unha cuestión moi a ter en conta si consideramos o aínda relevante peso destas actividades sobre o Produto Interior Bruto Rexional e o nivel de emprego asociado a elas. Asemade, grazas as SAT se posibilita o asociacionismo como resposta do sector agrícola aos cambios producidos na economía e sociedade, unha estrutura que posibilita aos socios reter o control dos procesos produtivos (Román, 2008).

A Comunidade Autónoma de Galicia ten unha serie de elementos diferenciados no sector primario que potencian o desenvolvemento do asociacionismo agrario. En consecuencia son as cooperativas agrarias e as SAT as figuras que normalmente se utilizan para conseguir unha agrupación e defensa dos seus intereses. Isto permite poñer en común a produción, a transformación, os servizos ou o proceso comercializador.

en transformación e comercialización de produtos agrarios cofinanciadas polo Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (Feader) e se convocan para o exercicio orzamentario de 2023 (código de procedemento MR340A).

En Galicia, en 2022, había 1.050 entidades baixo esta forma societaria, onde participan 10.104 socios, cun capital social de 56,4 millóns de euros. Unhas cifras que permiten situar a Galicia como a sexta Comunidade Autónoma por número de SAT e a oitava por número de socios e capital social. O peso do sector primario sobre os indicadores económicos e laborais en Galicia permiten xustificar esta conclusión, de forma parecida ao que sucede co resto de CC.AA cun importante peso relativo do sector agrario, gandeiro e forestal, como sucede en Andalucía, Extremadura, Castela e León e Castela-A Mancha.

Son as provincias da Coruña e Lugo as que teñen un maior número de SAT, algo similar obtense a partir do estudo do número de socios e o importe de capital social. Asemade, da análise efectuada pódese comprobar como Galicia presenta, en 2022, un reducido número medio de socios por SAT (9,6) en relación ao indicador a nivel nacional (25,1), aínda que a dotación media por socio en Galicia (5.584 euros) é superior ao resultado obtido a nivel nacional (3.380 euros).

Sen dúbida toda esta información debe permitir reflexionar sobre a achega das SAT para a transformación do sector agrario en Galicia, pero tamén para mellorar a situación demográfica, económica e social do medio rural na nosa Comunidade Autónoma.

Finalmente, queremos volver a indicar o escaso tratamento da SAT como entidade de Economía Social. Apenas existe información máis alo dos datos que proporcionan as administracións públicas (central e autonómica) en cuestión relacionadas coa publicidade, rexistro e control. Os datos publicados nas diferentes páxinas webs son moi limitados, o que impide a análise completa deste tipo de entidades. Neste estudo, para poder realizar unha análise comparada, empregouse a información recollida no Informe Anual relativo as SAT (onde figura o número total das SAT no conxunto do Estado), indicando o número de socios que as conforman e o total do capital social. Asemade recolle o número de SAT constituídas, o número novo de socios e o total do capital social aportado polos socios a nivel provincial. Poren, sería necesario contar con maior información, por exemplo o seu peso específico dentro do sector agroalimentario e na economía social, principais características das SAT, número de entidades que deixan de operar, clasificación das SAT ou mesmo o número de empregados.

Feitas as oportunas consultas ao departamento correspondente do Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación, por se fora posible ampliar a información, comprobouse como os datos que se publican son os que facilitan as CC. AA, de aí a necesidade de establecer maiores exixencias as administracións rexionais para que faciliten esa información. É certo que se poden solicitar as diferentes CC.AA de maneira inividualizada. Pero de cara a realizar futuros traballos de investigación compre dispoñer de forma centralizada a citada información. Na actualidade, mellorar a calidade e cantidade da información estatística das SAT é unha materia pendente.

8.6. Bibliografía

- ARROYO, A., BARRIO, A., BERCOVITZ, R. e BERCOVITZ, A. (2018). Sociedades Agrarias de Transformación. En BERCOVITZ, A (Dir.), *Sociedades Mercantiles*, Aranzadi, 2ª edición, Navarra.
- BEL, P. (1995). Similitudes y diferencias entre las sociedades cooperativas agrarias y las sociedades agrarias de transformación a la luz de los principios cooperativos tras el Congreso de Manchester. *REVESCO. Revista de estudios cooperativos*, 61, 107-126. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1148545>

- CANCELO, M. & VAQUERO, A. (2019). As sociedades agrarias de Transformación. En CANCELO, M. e BOTANA, M.J. (Dir.) *Libro Branco da Economía Social en Galicia 2018*. Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_010128e-2fbde4a97822979233560832e.pdf
- CANCELO, M. & VAQUERO, A. (2020). As sociedades agrarias de Transformación. En CANCELO, M. e BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2019*. Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_efd9eec05f6f4f06a6f9acc3349cb475.pdf
- CANCELO, M. & VAQUERO, A. (2021). As sociedades agrarias de Transformación. En CANCELO, M.ª. T e BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2020*. Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_c3785a77154648ec-be696e3095f50a0a.pdf
- CANCELO, M. & VAQUERO, A. (2022). As sociedades agrarias de Transformación. En CANCELO, M. e BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2021*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_d13d0619b-15c4e7db362c826a3603516.pdf
- COMISIÓN EUROPEA (2019). Pacto verde europeo. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es
- ESPAÑA. Real Decreto-Lei 31/1977, de 2 de xuño, sobre extinción da sindicación obrigatoria, reforma de estruturas sindicais e reconversión do organismo autónomo "Administración Institucional de Servizos Socio-Profesionais". <https://www.boe.es/buscar/pdf/1977/BOE-A-1977-13586-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, que regula as Sociedades Agrarias de Transformación. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1981/BOE-A-1981-18431-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Orde de 14 de setembro de 1982 que desenvolve o el Real Decreto 1776/1981, de 3 de agosto, que regula as Sociedades Agrarias de Transformación. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1982/BOE-A-1982-26295-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Lei 20/1990, de 19 de decembro, sobre réxime fiscal das cooperativas (Disposición adicional primeira). <https://www.boe.es/buscar/pdf/1990/BOE-A-1990-30735-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Lei 19/1995, de 4 de xullo, de Modernización de Explotacións Agrarias. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-16257-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Real Decreto 1010/2015, do 6 de novembro, polo que se establecen as bases reguladoras da concesión de axudas a investimentos materiais ou inmateriais en transformación, comercialización e desenvolvemento de produtos agrarios no marco do Programa Nacional de Desenvolvemento Rural 2014-2020 para o fomento da integración de entidades asociativas agroalimentarias de carácter supraautonómico. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-12052-consolidado.pdf>
- ESPAÑA. Orde de 10 de novembro de 2022, do Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación, pola que se convocan anticipadamente, para o ano 2023, as axudas destinadas ao fomento da integración de entidades asociativas agroalimentarias de ámbito supraautonómico. <https://www.boe.es/boe/dias/2022/11/17/pdfs/BOE-B-2022-35861.pdf>

- GALICIA. Lei de 6/2016, de 4 de maio, de economía social de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2016/BOE-A-2016-5943-consolidado.pdf>
- GALICIA. Real Decreto 795/1985, de 30 de abril, sobre traspaso de funcións da Administración do Estado á Comunidade Autónoma de Galicia en materia de Sociedades Agrarias de Transformación. <https://www.boe.es/eli/es/rd/1985/04/30/795>
- GALICIA. Orde, do 30 de decembro de 2022, pola que se establecen as bases reguladoras das axudas para os investimentos en transformación e comercialización de produtos agrarios cofinanciadas polo Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (Feader) e se convocan para o exercicio orzamentario de 2023 (código de procedemento MR340A). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2023/20230127/AnuncioG0426-301222-0007_gl.html
- GOBERNO DE ESPAÑA. Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (Varios anos): *Informe Anual de Sociedades Agrarias de Transformación*, <https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/industriaagroalimentaria/sociedades-agrarias-de-transformacion/>
- GÓMEZ, M. (2022). "Las sociedades agrarias de transformación como entidades de la economía social y vectores de desarrollo sostenible", *REVESCO: Revista de Estudios Cooperativos, Universidad Complutense de Madrid*, Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales, Escuela de Estudios Cooperativos, 141, 82254-82. <https://revistas.ucm.es/index.php/REVE/article/view/82254>
- INFORME ARDÁN (2021). *Informe ARDÁN Galicia 2021*, ARDÁN Información Empresarial | CZFV
- INFORME ARDÁN (2022). *Informe ARDÁN Galicia 2022*, ARDÁN Información Empresarial | CZFV
- JULIA, J.F. & SERVER, R.J. (2003). Social Economy Companies in the Spanish Agricultural Sector: Delimitation and Situation in the Context of the European Union. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 74 (3), 465-488. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8292.00231>
- LÓPEZ, E. (2019). El sector agrario y agroalimentario en Galicia; balance de las transformaciones desde la integración europea, 1986-2016. *Revista Galega de Economía*, 28(3), 1-20. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7289607>
- MAULEÓN, e. (2015). La sociedad agraria de transformación a la luz de los principios cooperativos de la ACI y de la Ley de Economía Social. *CIRIEC España- Revista Jurídica*, 27, 459-494. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5383003>
- MAULEÓN, E. & GENOVART, J.I (2018). La inclusión de la sociedad agraria de transformación en la Ley de Economía Social. Pretensión del legislador o realidad en la praxis empresarial. *CIRIEC-España. Revista Jurídica*, 29, pp. 1-38. <http://ciriec-revistajuridica.es/wp-content/uploads/029-007.pdf>
- COMISIÓN EUROPEA (2019). Pacto Verde Europeo, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es
- MINISTERIO DE AGRICULTURA, PESCA E ALIMENTACIÓN (2023). Sociedades agrarias de transformación. <https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/integracion-asociativa/sociedades-agrarias/> (data de consulta: 1 de xuño de 2023).
- ROMÁN, C. (2008). Las Sociedades Agrarias de Transformación en España: un análisis histórico. *CIRIEC-España. Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 63, 65-87. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2921176>
- ROMÁN, C.; GUZMÁN, B.; MENDOZA, J. & PÉREZ, M^a. V. (2020). La sostenibilidad social de las SATs. Una propuesta de indicadores para su evaluación. *REVESCO- Revista de Estudios*

- Cooperativos*, 133, 71-80. https://www.researchgate.net/publication/340889137_La_sostenibilidad_social_de_las_SATs_una_propuesta_de_indicadores_para_su_evaluacion
- SERVER IZQUIERDO, R.J. & MARÍN, M. (2004). Fiscalidad de las empresas de economía social. *Mediterráneo Económico*, Editorial Cajamar Caja Rural de crédito, 6, 223-237. <https://www.publicacionescajamar.es/publicacionescajamar/public/pdf/publicaciones-periodicas/mediterraneo-economico/6/6-77.pdf>
- VAQUERO, A. & LOSA, V. (2020). Actuaciones desde la administración pública para evitar la despoblación del medio rural ¿Qué se puede hacer desde los ayuntamientos y diputaciones? *Revista Gallega de Economía*, 29 (2). <https://revistas.usc.gal/index.php/rge/article/view/6723>
- VAQUERO, A. (2021). Actuaciones presupuestarias y fiscales de las administraciones locales para evitar el despoblamiento del medio rural: situación actual y líneas de mejora, *Presupuesto y gasto público*, 102, 151-166. <https://www.ief.es/docs/destacados/publicaciones/revistas/pgp/102.pdf>
- VARGAS, C. (2010). Las sociedades agrarias de transformación. Aproximación crítica a su régimen legal. *Revista de derecho de sociedades*, 35, 159-180.
- VARGAS, C. (2012). *Las sociedades agrarias de transformación*. Editorial Dykinson.
- VIDAL, F., SEGURA, B. & RAYOS, J.A. (2001). Situación económico-financiera de las Sociedades Agrarias de Transformación (SAT) de comercialización hortofrutícola de la provincia de Alicante. *Investigación Agraria, Producción y Protección Vegetales*, 16(1), 71-86.
- XUNTA DE GALICIA (2022a). Oficina virtual do Medio Rural. Rexistro de Sociedades Agrarias de Transformación, <https://ovmediorural.xunta.gal/gl/tramites/sats>
- XUNTA DE GALICIA (2022b). Programa de desenvolvemento rural 2014-2020 de Galicia, <https://pdr-mediatorural.xunta.gal/es/pdr/el-programa>

9. AS COMUNIDADES E MANCOMUNIDADES DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN

9.1. Introducción

Na comunidade galega, as comunidades e mancomunidades de montes veciñais en man común incorpóranse coma entidades propias diferenciais no eido da economía social (ES). Para estes efectos, ademais da lexislación específica relativa á ES considérase a normativa específica nesta materia, tanto a nivel estatal coma autonómica para Galicia: a Lei 55/1980, de 11 de novembro, de montes veciñais en man común e a Lei 13/1989 de 10 de outubro, de montes veciñais en man común (Bastida e Vaquero, 2019, 2020 ; Vaquero e Bastida, 2021, 2022).

Neste capítulo do Informe da Economía Social en Galicia descríbese a situación en Galicia das comunidades e mancomunidades de montes veciñais en man común como parte do tecido que configura a economía social na nosa comunidade autónoma. A continuación, analízase a situación dos montes veciñais de man común (MVMC), para posteriormente afondar no estudo das comunidades de montes veciñais de man común (CMVMC). O cuarto apartado sitúa a análise nas mancomunidades de montes veciñais de man común (MMVMC). O capítulo remata cunha serie de recomendacións e conclusións a partir dos resultados expostos.

9.2. Os Montes Veciñais en Man Común

Os montes veciñais en man común (MVMC) son unha forma de propiedade comunal propia de Galicia. A competencia sobre o réxime xurídico destas institucións é exclusiva desta Comunidade Autónoma, tal e como sinala o artigo 27.11 do Estatuto de Autonomía. Os MCMC están regulados pola Lei 13/1989, de 10 de outubro, de montes veciñais e o Decreto 260/1992, de 4 de setembro, polo que se aproba o regulamento para a execución da Lei 13/1989 de 10 de outubro. Son aqueles montes de titularidade de agrupacións veciñais,

entendidas como grupos sociais, non coma entidades administrativas. O seu aproveitamento é en réxime de comunidade, sen asignación de cotas por parte dos seus partícipes, que o son por cuestións de veciñanza. Polo tanto, son espazos privados que pertencen ás comunidades veciñais titulares deste dereito colectivo (Bastida et al., 2020). Asemade, os MCMC teñen diferentes características diferenciais, entre as que destacan a súa indivisibilidade (non son susceptibles de reparto entre a veciñanza); son inalienables (non están suxeitos a compravenda), son inembargables, e están suxeitos a xestión democrática no seu funcionamento (Bastida e Vaquero, 2019; Bastida et al., 2020; Vaquero e Bastida, 2021; 2022)

Este conxunto de características propias permiten a utilización de prácticas relacionadas co ben común e a colectividade. O monte galego permite a realización de múltiples actividades, tanto directas como indirectas. Dentro das primeiras se podería mencionar a mellora da explotación forestal, a través do xeración de madeira ou o aproveitamento da biomasa coma combustible; aproveitamento gandeiro, produción de cogomelos, castañas, noces, resinas ou plantas aromáticas e medicinais, entre outras. Dentro das indirectas, pódese citar o deseño e promoción de rutas recreativas ou programas de conservación do medio ambiente. A explotación destas actividades permite fixar poboación no medio rural, freando a tendencia á perda poboacional que poñe en risco a supervivencias de moitos núcleos rurais (Vaquero e Losa, 2020; Vaquero e Bastida, 2021, Vaquero, 2021; Vaquero e Santirso, 2023). Finalmente, non se pode obviar que o monte galego, ten capacidade para introducir novas actividades, que se ben non sempre teñen unha grande rendibilidade económica, tamén posibilitan unha importante función social e medioambiental (Foro Económico de Galicia, 2019; Bastida et al., 2021).

Todas estas actividades comparten coma denominador común a utilización sostible dos recursos locais e o fomento do crecemento endóxeno e rexional, polo que o monte galego ten potencial para conformar un dos principais motores de emprego no medio rural. As comunidades e as mancomunidades de montes veciñais teñen a posibilidade de aproveitar estes recursos máis alo da mera función extractiva, o que supón un maior valor engadido para o sector primario en particular e a economía xeral no seu conxunto. Asemade, este aproveitamento é claramente respectuoso co medio ambiente, en liña co establecido no Pacto Verde Europeo (2019) que postula un aproveitamento racional do recursos naturais.

A superficie forestal en Galicia é, fundamentalmente, de titularidade privada (97,3% do total da superficie forestal na comunidade galega, preto de 2 millóns de hectáreas (ha). En 2022, hai unicamente 234 montes públicos, cunha superficie de 53.216 ha. Máis da metade (50,4%) son de propiedade dos concellos e entidades locais menores. O 35,5 % son montes de utilidade pública, mentres que o 14,1 % restante pertence ao Estado ou a Comunidade Autónoma (**Táboa 9.1**). A distribución de superficie non segue a mesma orde. Así, o 41,1 % da superficie son montes de utilidade pública, mentres que o 39,8 % están en mans de concellos ou entidades locais menores, e o 19,1 % son do Estado ou Comunidade Autónoma.

Táboa 9.1. Número e superficie segundo o tipo de montes públicos, por distrito. 2022

DISTRITO	Catálogo UP		Patrimonial (Estado ou CC.AA.)		Patrimonial (Concello ou E.L.M.)		Total	
	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie
Ferrol	13	4.199	12	2.435	8	2.305	33	8.940
Bergantiños - Mariñas - Coruñasas	15	1.543	5	249	14	1.176	34	2.968
Santiago - Meseta Interior	6	588	2	22	15	3.936	23	4.546
Barbanza	13	923	0	0	11	4.951	24	5.874
Fistera	16	3.111	0	0	15	1.954	31	5.065
A Mariña Lucense	2	315	0	0	3	1.581	5	1.896
A Fonsagrada - Os Ancares	1	150	1	15	29	1.851	31	2.015
Terra de Lemos	0	0	1	30	9	2.474	10	2.504
Lugo - Sarria	0	0	2	0	1	24	3	24
Terra Chá	0	0	0	0	4	554	4	554
O Ribeiro - Arenteiro	1	601	0	0	0	0	1	601
Miño - A Arnoia	0	0	1	0	2	105	3	105
Valdeorras - Trives	2	7.121	0	0	0	0	2	7.121
Verín - Viana	0	0	5	6.866	0	0	5	6.866
A Limia	3	473	1	10	4	102	8	585
Deza - Tabeirós	0	0	1	5	2	148	3	153
O Condado - A Paradanta	2	68	0	0	1	37	3	105
Vigo - Baixo Miño	7	2.430	0	0	0	0	7	2.430
Caldas - O Salnés	2	367	2	496	0	0	4	863
Galicia	83	21.890	33	10.128	118	21.198	234	53.216

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

Na liña do reflectido en informes precedentes, a provincia de A Coruña segue tendo o maior número de montes e superficie de natureza pública en 2022 (62,0 % e 51,1 %, respectivamente) con independencia da clasificación. Porén, a provincia de Pontevedra destaca polo escaso número (7,3 %) e superficie de montes de utilidade pública (6,7 %). Na provincia de Lugo a superficie relativa é tamén reducida (13,1 %) (Táboa 9.2).

Táboa 9.2. Número e superficie segundo o tipo de montes públicos, por provincia en porcentaxe. 2022

DISTRITO	Catálogo UP		Patrimonial (Estado ou CC.AA.)		Patrimonial (Concello ou E.L.M.)		Total	
	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie	Nº Montes	Superficie
A Coruña	75,9%	47,3%	57,6%	26,7%	53,4%	67,6%	62,0%	51,5%
Lugo	3,6%	2,1%	12,1%	0,4%	39,0%	30,6%	22,6%	13,1%
Ourense	7,2%	37,4%	21,2%	67,9%	5,1%	1,0%	8,1%	28,7%
Pontevedra	13,3%	13,1%	9,1%	4,9%	2,5%	0,9%	7,3%	6,7%
Galicia	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

En 2022 Galicia rexistra 3.371 MVMC, cunha superficie de 661.832 has. (Táboa 9.3) e un tamaño medio de 196 ha, oscilando entre as 89 ha do distrito Miño-A Arnoia e as 427 ha do de Verín-Viana. Este distrito, ademais, é o que rexistra a maior superficie total, case 93.600 ha. Esta importante dimensión media conforma superficies con alto potencial de utilización, o que permitiría un maior desenvolvemento dos MVMC.

Táboa 9.3. Número e superficie dos montes veciñais en man común por distrito. 2022

DISTRITO	Total		
	Nº Montes	Superficie (ha)	Superficie media (ha)
Ferrol	15	4.953	330
Bergantiños - Mariñas Coruñesas	23	3.146	137
Santiago - Meseta Interior	15	3.922	261
Barbanza	167	24.703	148
Fisterra	77	11.350	147
A Mariña Lucense	56	19.504	348
A Fonsagrada - Os Ancares	275	44.842	163
Terra de Lemos	208	62.218	299
Lugo - Sarria	288	45.420	158
Terra Chã	96	28.631	298
O Ribeiro - Arenteiro	276	29.440	107
Miño - A Arnoia	338	30.187	89
Valdeorras - Trives	209	66.212	317
Verín - Viana	219	93.578	427
A Limia	255	58.443	229
Deza - Tabeirós	135	16.288	121
O Condado - A Paradanta	147	30.930	210
Vigo - Baixo Miño	203	37.720	186
Caldas - O Salnés	369	50.346	136
Galicia	3.371	661.832	196

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

A distribución provincial dos MVMC é moi desigual a nivel provincial (**Táboa 9.4**), destacando Ourense, que achega máis do 38 % destas entidades e o 42,0 % da súa superficie total. A continuación estaría a provincia de Lugo, con participacións do 27,4 % e o 30,3 % para o número de MVMC e superficie, respectivamente. A Coruña é a provincia con menor representación desta propiedade, con 48.074 ha (7,3 % da superficie total).

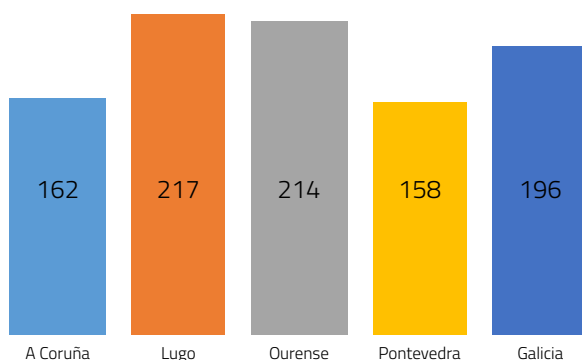
Táboa 9.4. Número e superficie dos montes veciñais en man común por provincia. 2022

	Total			%	
	Nº Montes	Superficie (ha)	Superficie media (ha)	Nº Montes	Superficie (ha)
A Coruña	297	48.074	161,9	8,8%	7,3%
Lugo	923	200.615	217,4	27,4%	30,3%
Ourense	1.297	277.859	214,2	38,5%	42,0%
Pontevedra	854	135.284	158,4	25,3%	20,4%
Galicia	3.371	661.832	196,3	100%	100%

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

O tamaño medio da superficie dos MVMC en 2022 era moi similar na provincias de Ourense (214 ha) e Lugo (217 ha), ámbolos dous casos por riba da media galega (196 ha), cuestión que pon en evidencia a importancia do medio agrario nestes dúas provincias. Tamén se rexistran tamaños medios próximos nas outras dúas provincias, sendo A Coruña a que presenta un menor valor medio de superficie por MVMC con 162 ha, mentres que para a provincia de Pontevedra é de 158 (**Gráfico 9.1**).

Gráfico 9.1. Superficie media dos montes veciñais de man común por provincia. 2022

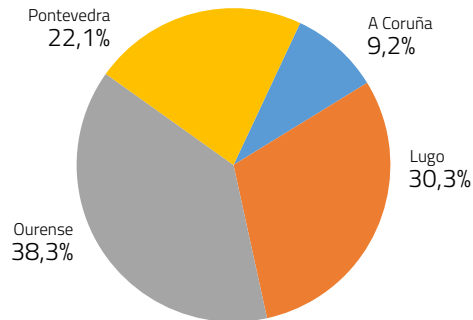
Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

A continuación abordase a situación das comunidades de montes veciñais de man común (CMVMC) e as mancomunidades de montes veciñais de man común (CMVMC). Compre lembrar que ámbalas dúas pertencen a agrupacións veciñais que se aproveitan consuetudinariamente do monte en réxime de comunidade.

9.3. Comunidades de Montes Veciñais en Man Común

As CMVMC son as entidades que xestionan os MVMC. A súa participación está moi ligada ao lugar onde se localiza o monte veciñal. En 2022 había 3.029 CMVMC. Ourense, con 1.160 agrupacións, é a provincia con maior presenza destas unidades (38,3 %), mentres que A Coruña presenta a menor achega ao total con 9,2 % (**Gráfico 9.2**).

Gráfico 9.2. Número de CMVMC por provincia. 2022

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

As CMVMC están constituídas por persoas, que adquiren a condición de comuneiros. Segundo se recolle na Lei 2/2006, do 14 de xuño, de Dereito Civil de Galicia, os comuneiros son as persoas titulares de unidades económicas, produtivas ou de consumo, con casa aberta e residencia habitual independente dentro da área xeográfica sobre a que se asente o grupo social ao que tradicionalmente estivese adscrito o aproveitamento do monte. Por definición, estas entidades teñen carácter aberto e inclusivo, e os comuneiros poden variar no tempo.

En 2022 en Galicia había preto de 118.000 comuneiros. A meirande parte están na provincia de Pontevedra (43,9 %), seguida de Ourense (26,8 %). Pola contra, menos dun 30 % dos comuneiros se atopan nas provincias de A Coruña e Lugo. Na análise por distritos (**Táboa 9.5**), destacan as porcentaxes de comuneiros de Caldas-O Salnés (19,0 %) e Vigo-Baixo Miño (15,8 %). Porén, o distrito de Ferrol supón o 1 % dos comuneiros. O número medio de comuneiros en 2022 é de 39 por CMVMC, oscilando entre un mínimo de 6 no distrito de A Fonsagrada-Os Ancares e 137 do distrito de Vigo-Baixo Miño. Na análise do número medio de comuneiros por provincia (**Gráfico 9.3**) destaca con claridade a provincia de Pontevedra (78), que case duplica o número medio na comunidade galega. Pola contra, o número medio de comuneiros nas provincias de Ourense (27) e Lugo (22) é relativamente menor.

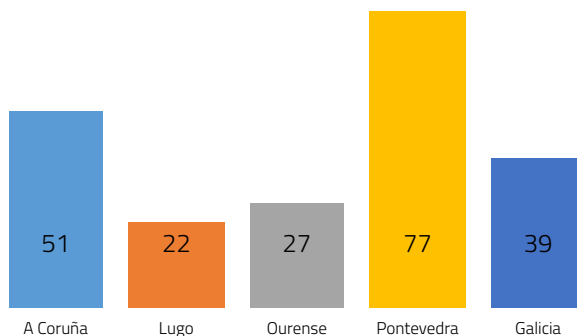
Como se desprende destes datos, a análise conxunta do número de CMVMC e de comuneiros por provincias revela que as respectivas achegas non se corresponden. Así, Pontevedra presenta a maior concentración de comuneiros (43,8 %), sendo a terceira provincia en función da presenza relativa de CMVMC (22,1 %). Isto pode suxerir que a atomización da propiedade nesta provincia é superior a do resto. A situación máis equilibrada se atopa na provincia de A Coruña, co 9,2 % das CMVMC e o 12,2 % dos comuneiros (**Gráfico 9.4**).

Táboa 9.5. Número de comunidades de montes veciñais en man común e comuneiros por distrito. 2022

DISTRITO	Nº CMVMC	Media nº comuneiros	Nº total de comuneiros	% do total de comuneiros
Ferrol	14	75	1.053	0,9%
Bergantiños - Mariñas Coruñesas	22	65	1.422	1,2%
Santiago - Meseta Interior	16	36	572	0,5%
Barbanza	152	53	8.061	6,8%
Fistera	76	43	3.248	2,8%
A Mariña Lucense	55	55	3.020	2,6%
A Fonsagrada - Os Ancares	276	6	1.721	1,5%
Terra de Lemos	204	21	4.354	3,7%
Lugo - Sarria	288	23	6.516	5,5%
Terra Chá	96	48	4.644	3,9%
O Ribeiro - Arenteiro	249	28	6.908	5,9%
Miño - A Arnoia	291	28	8.066	6,8%
Valdeorras - Trives	199	18	3.635	3,1%
Verín - Viana	202	34	6.777	5,8%
A Limia	219	28	6.141	5,2%
Deza - Tabeirós	126	20	2.566	2,2%
O Condado - A Paradanta	118	67	7.908	6,7%
Vigo - Baixo Miño	138	137	18.852	16,0%
Caldas - O Salnés	288	78	22.337	19,0%
Galicia	3.029	39	117.801	100,0%

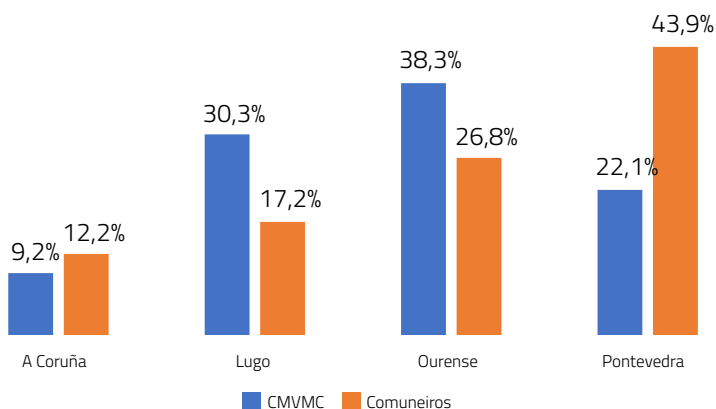
Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

Gráfico 9.3. Número medio de comuneiros por provincia. 2022

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2021, Xunta de Galicia (2023).

Gráfico 9.4. CMVMC e comuneiros. 2022 (%)

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023).

As CMVMC deben cumprir unha serie de requirimentos de tipo administrativo, coma a declaración anual de investimentos obtidos e os reinvestimentos acometidos. Porén, non todas as entidades teñen o mesmo grao de cumprimento (Táboa 9.6). En informes precedentes apuntouse a que as dificultades de reunión asociadas ás medidas establecidas para frear a pandemia da COVID-19 podían explicar a falta de cumprimento das obrigas administrativas. Sen embargo, segundo os datos rexistrados pola Consellería de Medio Rural da Xunta de Galicia, en 2022 seguen detectándose fallas nos cumprimentos das obrigas, que varían por distrito e por provincia (Táboa 9.7).

Táboa 9.6. Comunidades de montes veciñais en man común segundo a súa situación administrativa. 2022

DISTRITO	Cumplen coas obrigas administrativas	Non cumpren coas obrigas administrativas	
		Falta de comunicación anual de reinvestimentos (*)	Outras causas**
Ferrol	57,1%	35,7%	7,1%
Bergantiños - Mariñas Coruñesas	36,4%	18,2%	45,5%
Santiago - Meseta Interior	50,0%	---	50,0%
Barbanza	60,5%	17,1%	22,4%
Fisterra	39,5%	7,9%	52,6%
A Mariña Lucense	63,6%	10,9%	25,5%
A Fonsagrada - Os Ancares	42,4%	21,7%	35,9%
Terra de Lemos	56,4%	14,2%	29,4%

DISTRITO	Cumplen coas obrigas administrativas	Non cumpren coas obrigas administrativas	
		Falta de comunicación anual de reinvestimentos (*)	Outras causas**
Lugo - Sarria	46,2%	24,7%	29,2%
Terra Chá	65,6%	14,6%	19,8%
O Ribeiro - Arenteiro	21,7%	29,7%	48,6%
Miño - A Arnoia	23,0%	18,9%	58,1%
Valdeorras - Trives	34,2%	13,6%	52,3%
Verín - Viana	53,5%	15,4%	31,2%
A Limia	45,2%	23,3%	31,5%
Deza - Tabeirós	57,1%	18,3%	24,6%
O Condado - A Paradanta	67,0%	10,2%	22,9%
Vigo - Baixo Miño	75,4%	9,4%	15,2%
Caldas - O Salnés	63,2%	15,3%	21,5%

(*) *Falta de comunicación anual de investimento (art. 125 da Lei 7/2012, de montes de Galicia*

(**) *Outras causas: xunta reitora sen renovar, falta de comunicación do censo actualizado de comuneiros...*

Fonte: *Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)*

Táboa 9.7. CMVMC segundo a súa situación administrativa por provincias. 2022

Provincia	Cumplen coas obrigas administrativas	Non cumpren coas obrigas administrativas	
		Falta de comunicación anual de reinvestimentos *	Outras causas**
Coruña, A	52,1%	14,6%	33,2%
Lugo	50,4%	19,6%	30,0%
Ourense	34,1%	20,5%	45,3%
Pontevedra	65,2%	13,7%	21,0%

Notas:

(*) *Falta de comunicación anual de investimento (art. 125 da Lei 7/2012, de montes de Galicia*

(**) *Outras causas: xunta reitora sen renovar, falta de comunicación do censo actualizado de comuneiros...*

Fonte: *Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)*

Coma se dixo previamente, unha das obrigas das CMVMC é a declaración dos ingresos obtidos. A **Táboa 9.8** recolle a análise da evolución dos ingresos medios das CMVMC entre 2017 e 2022. Os datos para o conxunto da comunidade galega reflicten unha importante aumento nos ingresos (55%) e algo menor nos investimentos (15%) das CMVMC.

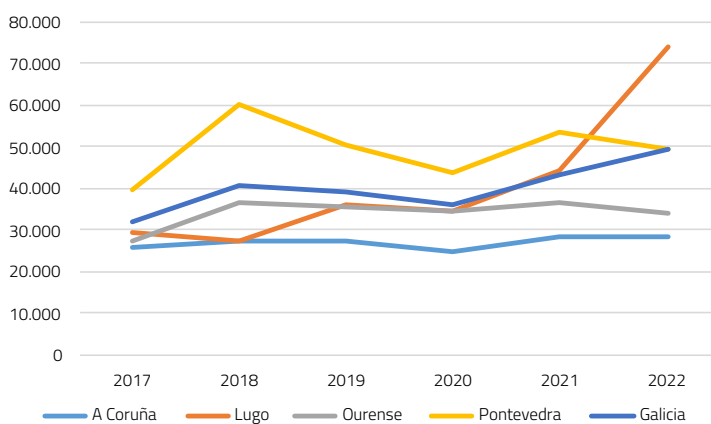
O **Gráfico 9.5** presenta esta información permitindo detectar o comportamento crecente dos ingresos e investimentos medios das CMVMC. O **Gráfico 9.6** mide a rendibilidade aproximada a partir do cociente entre ingresos e investimentos medios. As provincias de Lugo e Pontevedra son as presenta un maior ratio.

Táboa 9.8. Ingresos e investimentos medios das CMCMC (€). 2017-2022

	2017		2020		2021		2022		Evolución	
	Ingreso	Investimento	Ingreso	Investimento	Ingreso	Investimento	Ingreso	Investimento	Ingreso	Investimento
A Coruña	25.980	16.207	24.792	13.735	28.219	17.843	28.379	14.881	9,2%	-8,2%
Lugo	29.316	11.854	34.381	14.342	44.050	18.720	73.985	18.683	152,4%	57,6%
Ourense	27.679	16.799	34.380	21.976	36.614	25.058	34.105	28.072	23,2%	67,1%
Pontevedra	39.748	24.958	43.539	24.347	53.509	29.060	49.302	22.556	24,0%	-9,6%
Galicia	31.984	18.256	36.123	19.732	43.275	23.720	49.582	21.825	55,0%	19,5%

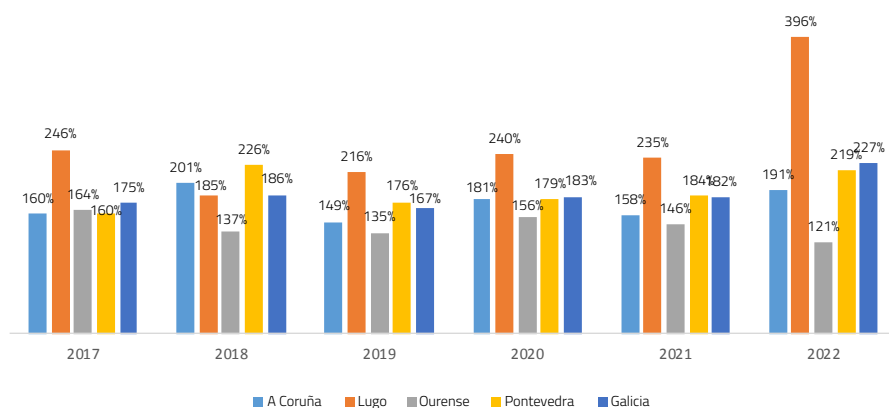
Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

Gráfico 9.5. Ingresos e investimentos medios das CMVMC por provincia. 2017-2022

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

Gráfico 9.6. Relación Ingresos/Investimentos medios das CMVMC. 2017-2022

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

9.4. Mancomunidades de Montes Veciñais en Man Común (MMVMC).

A Lei 6/2016, do 4 de maio, da economía social de Galicia tamén inclúe no catálogo de entidades de aplicación as mancomunidades de montes veciñais en man común (MMVMC). No ano 2022 había 36 entidades deste tipo rexistradas en Galicia (**Táboa 9.9**). Máis da metade destas entidades están na provincia de Pontevedra (55,6 %), mentres que Ourense (8,3 %) aporta a menor porcentaxe de mancomunidades (**Gráfico 9.7**). Por outra banda, o 40,0 % das que se atopan na provincia pontevedresa están no distrito de Caldas-O Salnés, que en conxunto achega o 22,2 % das MMVMC de Galicia

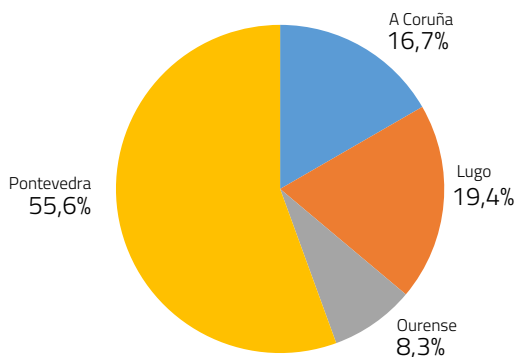
Táboa 9.9. Mancomunidades rexistradas en Galicia. 2022

NOME	CONCELLO	DISTRITO	PROVINCIA
ORGANIZACIÓN GALEGA DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN	Varios Galicia	Varios Galicia	Varias
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN DAS RÍAS DE AROUSA E NOIA-MUROS	Boiro	Barbanza	A Coruña
MANCOMUNIDADE DE ARDELEIROS E ZARAMAGOSO	Lousame	Barbanza	A Coruña
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN LOUSAME	Lousame	Barbanza	A Coruña
MANCOMUNIDADE SERRA DO BARBANZA	O Porto do Son	Barbanza	A Coruña
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN BARBANZA SUR	Ribeira	Barbanza	A Coruña
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN DE CARNOTA	Carnota	Fisterra	A Coruña
MANCOMUNIDADE SERRA DE RAÑADOIRO	Baralla	A Fonsagrada - Os Ancares	Lugo
MANCOMUNIDADE SERRA DE PICATO	Baralla	A Fonsagrada - Os Ancares	Lugo
MANCOMUNIDADE VAL DE RAO	Navia de Suarna	A Fonsagrada - Os Ancares	Lugo
MANCOMUNIDADE CARQUEIXA	Negueira de Muñiz	A Fonsagrada - Os Ancares	Lugo
MANCOMUNIDADE PASO DO CERVO	Folgozo do Courel	Terra de Lemos	Lugo
MANCOMUNIDADE LUGO SUR	Monforte de Lemos	Terra de Lemos	Lugo
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN TERRA CHÁ	Guitiriz	Terra Chá	Lugo
MANCOMUNIDADE DE AVIÓN	Avión	O Ribeiro - Arenteiro	Ourense
MANCOMUNIDADE DE MMVMC DA COMARCA DE MONTERREI	Monterrei	Verín - Viana	Ourense
MANCOMUNIDADES DE MMVMC DA SERRA DO XURES	Baltar	A Limia	Ourense

NOME	CONCELLO	DISTRITO	PROVINCIA
MANCOMUNIDADE DE MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN DO CONCELLO DE CERCEDO	Cerdedo	Deza - Tabeirós	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE MVMC A PARADANTA	A Cañiza	O Condado - A Paradanta	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO COVELO-A CAÑIZA	O Covelo	O Condado - A Paradanta	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE OIA	Oia	Vigo - Baixo Miño	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE REDONDELA	Redondela	Vigo - Baixo Miño	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE SALCEDA DE CASELAS	Salceda de Caselas	Vigo - Baixo Miño	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE VIGO	Vigo	Vigo - Baixo Miño	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO ACIBAL	Barro	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE FRAGAS	Campo Lameiro	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE COTOBADE	Cotobade	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO ACIBAL	Moraña	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE PONTECALDELAS	Pontecaldelas	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE CARITEL	Pontecaldelas	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE PONTEVEDRA	Pontevedra	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE VILAGARCÍA DE AROUSA	Vilagarcía de Arousa	Caldas - O Salnés	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO MORRAZO	Varios Pontevedra	Varios Pontevedra	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO VAL MIÑOR	Varios Pontevedra	Varios Pontevedra	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO NOROESTE DE PONTEVEDRA	Varios Pontevedra	Varios Pontevedra	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DO PEDROSO	Varios Pontevedra	Varios Pontevedra	Pontevedra
MANCOMUNIDADE DE PRODUTORES DE BIOMASA FORESTAL PRIMARIA DO SUR DE GALICIA	Varios Pontevedra	Varios Pontevedra	Pontevedra

Fonte: Anuario de Estatística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023)

Gráfico 9.7. Mancomunidades de MVMC por provincia.2022

Fonte: Anuario de Estadística Forestal de Galicia 2022, Xunta de Galicia (2023).

9.5. Recomendacións

As CMVMC son unha figura específica no eido da ES característica da Comunidade Autónoma de Galicia, onde a titularidade corresponde as agrupacións veciñais, que non contemplan a súa divisibilidade. O carácter aberto e inclusivo destas entidades, conxuntamente coas potencialidades de explotación dos recursos no marco dunha actividade sostible deberían proporcionar os cimentos dun conxunto de actividades xeradoras de emprego, básicas para reverter a tendencia á despoboación do rural en Galicia.

Na análise dos datos dispoñibles sobre as CMVMC identifícanse un conxunto de eivas que poden limitar a explotación destes recursos. Entre elas, destacan tres:

- As carencias de cualificación na xestión e explotación dos recursos
- Un baixo nivel de interese e compromiso por parte dos comuneiros
- Unha excesiva centralidade da explotación forestal no marco da actividade económica

Estas tres limitacións, ademais, se retroalimentan. Así, as CMVMC -entidades xestoras dos MVMC- non sempre garanten unha boa xestión profesional nin un compromiso elevado por parte dos seus membros, pola ausencia de tradición e cultura de asociacionismo. Esta ausencia de cualificación limita a capacidade de implantar innovacións e/ou diversificar actividades. Asemade, a aparente falla de compromiso por parte dos partícipes das CMVMC prexudica o seu rol no marco decisional, e polo tanto a súa participación na toma de decisións relacionadas con estas entidades por parte da Xunta de Galicia, en especial a través do Consello Social de Galicia. Como dato ilustrativo deste papel menor, cómpre destacar que só 34 entidades deste tipo están adheridas ao devandito organismo, cando a Lei 6/2016, de 4 de maio, da economía social de Galicia, inclúe a estas organizacións como parte da ES nesta Comunidade Autónoma.

Recentemente aparecen certas iniciativas legais dirixidas a potenciar os usos dos montes galegos, na procura de beneficios socioeconómicos. Por exemplo, a Lei 3/2018, de 28 de decembro de medidas fiscais e administrativas da Xunta de Galicia introduce un conxunto de actuacións inclúe a regulación do arrendamento dos montes para favorecer

unha explotación rendible, conxuntamente a unha batería de medidas que pretenden minimizar o risco de abandono das parcelas forestais. Asemade, en marzo de 2022 a Xunta de Galicia anunciou que sometía a consulta a futura Lei de MVMC, para que se transforme en una ferramenta útil contra o abandono do medio rural e a infrautilización do monte. Esta Lei, que pretende actualizar a Lei 13/1989¹, pon de manifesto o interese da Xunta de Galicia por impulsar un cambio na xestión forestal privada e que mellore a gobernanza nos órganos de decisión e representación das CMVMC sen penalizar a actual situación dos comuneiros.

No texto do que se están a recoller valoracións mudase cambia o concepto de comuneiro, de forma que se permite que entren como tales as persoas físicas ou xurídicas que teñan relación co monte veciñal. Esta proposta, que pode dinamizar a actividade económica do monte, polo menos en aqueles que están subexplotados ou si tan sequera están en explotación, no esta exenta de problemas, posto que a xestión deses MVMC poden verse condicionado por intereses de empresas. Polo tanto, é necesario encaixar este tipo de explotación máis ligada a unha actividade mercantilista co tratamento xermánico dos MVMC.

Asemade, e tal e como indicamos en anteriores edicións deste Informe da Economía Social en Galicia, somos da opinión da necesidade de continuar e mellorar o catálogo de incentivos fiscais que fomenten o aproveitamento do monte e de continuar coa política de subvencións para favorecer a explotación sustentable dos nosos montes, por todos os beneficios –non só económicos– que supón este tipo de actividades. Finalmente, creemos necesario que as CMVMC e as MMVMC realicen un esforzo de planificación produtiva do seus recursos co obxecto de avaliar todo o seu potencial. Ademais creemos na necesidade de garantir un maior control fiscalizador e actuacións internas sobre as CMVMC.

Finalmente, queremos sinalar que na nosa Comunidade Autónoma temos un amplo espazo cun enorme potencial económico nunha parte importante das zonas rurais, pero esta infraexplotada e sufrindo un intenso proceso de perda económica e demográfica (Bastida, Vaquero e Vázquez, 2021).

9.6. Conclusións

As conclusións que se poden sinalar van na liña do exposto na edicións anteriores do Informe da Economía Social en Galicia consolidando a nosa valoración que a persistencia no tempo das comunidades de montes veciñais amosan que os sistemas de produción comunitarios poden desenvolver institucións autónomas, algo que resulta de gran interese na nosa Comunidade Autónoma polo importante peso económico do sector primario. As cifras expostas neste capítulo indican que os MVMC supoñen un recurso produtivo importante, pero que non sempre se utilizan adecuadamente. En consecuencia, hai que afondar en mellorar as actuacións xa sinaladas, para que este recurso exclusivo de Galicia, poda acadar o papel que lle corresponde no desenvolvemento económico-social da nosa Comunidade

¹ Entre outros cambios previos a este novo proxecto de Lei, en decembro de 2021, na Lei 18/2021, de 27 de decembro, de medidas fiscais e administrativas aprobáronse un conxunto de modificacións en esta materia. Máis concretamente o capítulo III aborda diversas medidas en materia de medio rural, modificando a Lei 13/1989, de 10 de outubro, de montes veciñais en man común, que pretende completar a regulación aplicable á declaración dos MCMC en estado de grave abandono ou degradación. Asemade, introdúcese, determinadas precisións entre a regulación da Lei 7/2012, de 28 de xuño, de montes de Galicia, e a Lei 11/2021, de 14 de maio, de recuperación da terra agraria de Galicia. En concreto modificouse as actuacións a levar a cabo en caso de que o monte se atope en estado de abandono, ou sexa, cando a CMVMC non pode xestionar o monte. Nesta caso, a Xunta de Galicia pasaría a xestionar publicamente o mesmo, e asemade, establececese a posibilidade de alugar esta superficie a por un tempo máximo de 50 anos á empresas interesadas.

Autónoma dentro dunha contorna sostible, e tendo en conta o compromiso co cumprimento cos Obxectivos do Desenvolvemento Sostibles (ODS).

A tenor dos datos expostos, aínda queda un importante traballo por realizar nos vindeiros anos se queremos que as CMVMC e MMVMC acaden o papel que lles corresponde na economía social de Galicia. Para iso é necesario un maior esforzo para mellorar a rendibilidade das explotacións forestais, o que terá non so beneficios económicos, senón tamén sociais e medioambientais. Sen dúbida, a nova Lei de MVMC de Galicia marcará un antes e un despois no tratamento deste recurso.

9.7. Bibliografía

- BASTIDA, M^a. & VAQUERO, A. (2019): As comunidades e mancomunidades de montes man común, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Libro Branco da Economía Social en Galicia 2018*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_010128e-2fbde4a97822979233560832e.pdf
- BASTIDA, M^a. & VAQUERO, A. (2020): As comunidades e mancomunidades de montes man común, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2019*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_efd9eec-05f6f4f06a6f9acc3349cb475.pdf
- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & CANCELO, M. (2019): La Ley de Economía Social de Galicia en FAJARDO, G. E CHAVEZ, R. (Eds.) *La economía social en la Comunidad Valenciana: regulación y políticas públicas*, 43-52, CIRIEC-España. <http://ciriec.es/wp-content/uploads/2019/11/libro-es-valenciana.pdf>
- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & CANCELO, M. (2020): “La contribución de la ley de economía social al desarrollo territorial y a la mejora del empleo”, *Revesco- Revista de estudios cooperativos*, 134, 1-20. <https://revistas.ucm.es/index.php/REVE/article/view/69174>
- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & VÁZQUEZ, M.A. (2021): “A New Life for Forest Resources: The Commons as a Driver for Economic Sustainable Development—A Case Study from Galicia”, *Land*, 10(2): 99. <https://www.mdpi.com/2073-445X/10/2/99>
- COMISIÓN EUROPEA (2019): *El pacto verde europeo*, Bruselas. Un Pacto Verde Europeo (europa.eu) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es
- FORO ECONÓMICO DE GALICIA (2019): Xornada sobre o sector forestal, Ribadavia, 30 de maio de 2019.
- VAQUERO, A. (2021): Actuaciones presupuestarias y fiscales de las administraciones locales para evitar el despoblamiento del medio rural: situación actual y líneas de mejora, *Presupuesto y gasto público*, 102, pp. 151-166. <https://www.ief.es/docs/destacados/publicaciones/revistas/pgp/102.pdf>
- VAQUERO, A. & BASTIDA, M^a. (2021): As comunidades e mancomunidades de montes man común, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2020*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_c3785a77154648ec-be696e3095f50a0a.pdf
- VAQUERO, A. & BASTIDA, M^a. (2022): As comunidades e mancomunidades de montes man común, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia*

- 2021, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1977/BOE-A-1977-13586-consolidado.pdf>
- VAQUERO, A. & BASTIDA, M^a. (2021): "A Economía Social como modelo de desenvolvemento para Galicia", *Documento 32 do Foro Económico de Galicia*, <https://foroekonomi-codegalicia.es/documentos.html>
- VAQUERO, A. & LOSA, V. (2020): "Actuaciones desde la administración pública para evitar la despoblación del medio rural ¿Qué se puede hacer desde los ayuntamientos y diputaciones?", *Revista gallega de economía*, 29 (2), 1-14. <https://dialnet.unirioja.es/ejemplar/564688>
- VAQUERO, A. & SANTIRSO, M. (2023): Actuaciones desde la óptica presupuestaria y tributaria para combatir la despoblación en municipios pequeños. *V Encuentro Red Localis*, Santiago de Compostela. <https://redlocalis.com/actividad.html?a=70&c=2>
- XUNTA DE GALICIA (Varios anos): *Anuario de Estadística Forestal de Galicia*, Santiago de Compostela, https://mediorural.xunta.gal/es/areas/forestal/ordenacion/estadistica_forestal_gallega/. Normativa
- ESPAÑA. Lei 5/2011, do 29 de marzo, de economía social. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2021/20211231/AnuncioC3B0-271221-0002_es.html
- ESPAÑA. Lei 55/1980, de 11 de novembro, de montes veciñais de man común. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1980/BOE-A-1980-25463-consolidado.pdf>
- GALICIA. Decreto 260/1992, de 4 de setembro, polo que se aproba o regulamento para a execución da Lei 13/1989 de 10 de outubro, de montes veciñais de man común. https://transparencia.xunta.gal/tema/informacion-de-relevancia-xuridica/consulta-publica-previa/consultas-pechadas/-/cpp/0005/decreto-polo-que-modifica-decreto-2601992-4-setembro-polo-que-aproba-regulamento?langId=es_ES
- GALICIA. Decreto 52/2014, de 16 de abril, polo que se regulan as instrucións xerais de ordenación e de xestión de montes de Galicia. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2014/20140508/AnuncioG0165-250414-0003_es.html
- GALICIA. Decreto 32/2016, de 23 de marzo, polo que se modifica o Decreto 52/2014, de 16 de abril, polo que se regulan as instrucións xerais de ordenación e de xestión de montes de Galicia. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2016/20160404/AnuncioG0426-290316-0002_es.html
- GALICIA. Lei 13/1989 de 10 de outubro, de montes veciñais de man común. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1990/BOE-A-1990-3358-consolidado.pdf>
- GALICIA. Lei 2/2006, de 14 de xuño, de dereito civil de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-14563-consolidado.pdf>
- GALICIA. Lei 3/2018, de 28 de decembro de medidas fiscais e administrativas da Xunta de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2019/BOE-A-2019-3997-consolidado.pdf>
- GALICIA. Lei 6/2016, do 4 de maio, de economía social de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2016/BOE-A-2016-5943-consolidado.pdf>
- GALICIA. Lei 7/2012, de 28 de xuño, de montes de Galicia. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2012/BOE-A-2012-11414-consolidado.pdf>
- GALICIA. Lei 11/2021, de 14 de maio, de recuperación da terra agraria de Galicia. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2021/20210521/AnuncioC3B0-190521-0001_gl.html
- GALICIA. Lei 18/2021, de 27 de decembro, de medidas fiscais e administrativas da Xunta de Galicia. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2021/20211231/AnuncioC3B0-271221-0002_es.html

10. AS MUTUAS DE SEGUROS E MUTUALIDADES DE PREVISIÓN SOCIAL

10.1. Introducción

Entre os distintos tipos de entidades privadas que poden desenvolver a actividade aseguradora figuran as mutuas de seguros e as mutualidades de previsión social. As mutuas de seguros son sociedades mercantís sen ánimo de lucro, que teñen por obxecto a cobertura aos socios, sexan persoas físicas ou xurídicas, dos riscos asegurados mediante unha prima fixa pagadeira ao comezo do período do risco. O obxectivo da mutua é maximizar os beneficios que prestan aos seus mutualistas.

Pola súa parte, as mutualidades de previsión social son entidades aseguradoras privadas sen ánimo de lucro que exercen unha modalidade aseguradora de carácter voluntario complementaria ao sistema da Seguridade Social obrigatoria, mediante aportacións dos mutualistas, persoas físicas ou xurídicas, ou de outras entidades ou persoas protectoras. Non obstante, algunhas mutualidades, xa recoñecidas, poderán seguir funcionando como alternativas á Seguridade Social.

Segundo o art. 44 da Lei 20/2015, no referido á previsión de riscos sobre as persoas, as mutualidades de previsión social poderán realizar as seguintes operacións de seguro: a) cobertura das contingencias de morte, viuvez, orfandade, xubilación e dependencia, en forma de capital ou renda, así como o outorgamento de prestacións por razón de matrimonio, maternidade, fillos e defunción; b) cobertura das contingencias de accidentes e invalidez para o traballo, enfermidade, defensa xurídica, e asistencia; e c) prestar axudas familiares para subvenir as necesidades motivadas polos feitos ou actos xurídicos que impidan temporalmente o exercicio da profesión.

En canto á previsión do risco sobre as cousas, poderán asegurarse danos sobre os seguintes bens: a) vivendas de protección oficial e outras de interese social sempre que estean habitadas polo propio mutualista e a súa familia; b) maquinaria, bens e instrumentos de traballo de mutualistas que sexan emprendedores e pequenos empresarios; e c) colleitas de fincas cultivadas persoalmente polo agricultor ou a súa familia, cando a súa cobertura non

este comprendida no plan anual de seguros agrarios combinados, así como os bosques, gandos, colmeas, viveiros piscícolas e granxas de cría de animais para consumo que estean integrados na unidade de explotación familiar.

As mutualidades de previsión social que cumpran determinados requisitos poderán tamén outorgar prestacións sociais vinculadas ás citadas operación de seguros.

Por outra banda, as mutualidades de previsión que obteñan a autorización administrativa correspondente poderán operar por ramos de seguro y non estarán suxeitas aos límites impostos no artigo 44.

A competencia sobre as Mutualidades de Previsión Social non integradas na Seguridade Social transfírese á Comunidade Autónoma de Galicia na Lei Orgánica 16/1995, de 27 de decembro, de transferencia de competencias á Comunidade Autónoma.

A regulación autonómica concrétase nas seguintes normas¹:

- Orde do 5 de maio de 1999 pola que se crea o Rexistro Autonómico de Mutualidades de Previsión Social Non Integradas na Seguridade Social.
- Decreto 277/1999, do 14 de outubro, polo que se regula a cualificación de xubilación mutual protexida.

Dado o carácter en xeral básico da normativa estatal, rexen supletoriamente as seguintes disposicións

- Real Decreto 1430/2002, do 27 de decembro, polo que se aproba o Regulamento de mutualidades de previsión social.
- Orde ECO/734/2004, do 11 de marzo, sobre os departamentos e servizos de atención ó cliente e o defensor do cliente das entidades financeiras.
- Lei 20/2015, do 14 de xullo, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras
- Real Decreto Lexislativo 1060/2015, do 20 de novembro, de ordenación, supervisión e solvencia das entidades aseguradoras e reaseguradoras

O réxime xurídico das mutualidades de previsión social é complexo como consecuencia da súa dobre natureza, como entidades aseguradoras e como entidades da economía social. Entre as características que permiten encadralas neste segundo grupo figuran (Montero, Reza e Pedrosa, 2016): a) os principios de participación democrática que rexen o seu goberno e xestión, de xeito que a distribución de beneficios e a participación na toma de decisións non están determinadas polas aportacións aos fondos da mutua; b) son entidades sen ánimo de lucro; c) a solidariedade que as caracteriza, de modo que, na meirande parte dos casos, as prestacións son as mesmas para todos os mutualistas independentemente da súa contribución; e d) a independencia dos poderes públicos.

¹ <https://www.conselleriadefacenda.gal/areas-tematicas/politica-financeira-e-te-souro/souro/supervision-e-inspeccion-de-entidades-e-distribuidores-de-seguros/normativa-de-mutualidades-de-prevision-social>

10.2. Identificación do sector en Galicia

As mutuas de seguros poden ser de ámbito nacional, autonómico, provincial ou local. Segundo o rexistro público de entidades aseguradoras da Dirección General de Seguros², en decembro de 2022 había activas en España 26 mutuas de ámbito nacional. Delas, unha ten a súa sede en Galicia. Trátase da Sociedad de Seguros Mutuos Marítimos de Vigo, mutua de seguros y reaseguros a prima fija (cadro 10.1).

Con respecto ás mutualidades de previsión social, hai 3 de ámbito territorial no rexistro de Mutualidades de Previsión da Consellería de Facenda e Administración Pública da Xunta de Galicia³ (cadro 10.1): Unión de Artesanos Mutualidad de Previsión Social a prima fija; Mutualidad de Previsión Social del Noroeste a prima fija y Mutualidad de Previsión Social a prima fija, Unión Protectora

Cadro 10.1. Mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia. Ano 2022.

Entidade	Tipo	Localidade
SOCIEDAD DE SEGUROS MUTUOS MARÍTIMOS DE VIGO, MUTUA DE SEGUROS Y REASEGUROS A PRIMA FIJA	Mutua de seguros	Vigo (Pontevedra)
UNIÓN DE ARTESANOS MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL A PRIMA FIJA	Mutualidade de previsión social	Santiago de Compostela (A Coruña)
MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL DEL NOROESTE A PRIMA FIJA	Mutualidade de previsión social	Ferrol (A Coruña)
MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL A PRIMA FIJA, UNIÓN PROTECTORA	Mutualidade de previsión social	Santiago de Compostela (A Coruña)

Fonte: Rexistro de entidades aseguradoras e reaseguradoras da Dirección General de Seguros do Ministerio de Economía e rexistro de mutualidades de previsión social da Consellería de Facenda da Xunta de Galicia.

Recollemos no cadro 10.2 o obxecto social das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia.

² <http://rrpp.dgsfp.mineco.es/>

³ <https://www.conselleriadefacenda.gal/es/servizos-e-tramites/listaxe-servizos/mediadores-de-seguros/registro-de-mutualidades>

Cadro 10.2. Ámbito de cobertura das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia. Ano 2022.

Entidade	Ámbito de cobertura
SOCIEDAD DE SEGUROS MUTUOS MARÍTIMOS DE VIGO, MUTUA DE SEGUROS Y REASEGUROS A PRIMA FIJA	Vehículos marítimos, lacustres e fluviais; mercancías transportadas; responsabilidade civil vehículos marítimos, lacustres e fluviais; accidentes.
UNIÓN DE ARTESANOS MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL A PRIMA FIJA	Prestar asistencia médico-cirúrxica aos mutualistas ou aos seus beneficiarios.
MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL DEL NOROESTE A PRIMA FIJA	Ramo de vida. Previsión de riscos sobre as persoas, contra circunstancias ou acontecementos de carácter fortuito y previsible, cubrindo os riscos de morte, xubilación e a opción de rescatar o capital.
MUTUALIDAD DE PREVISIÓN SOCIAL A PRIMA FIJA, UNIÓN PROTECTORA	Cobertura do seguro de enfermidade na súa modalidade de prestación de servizos médico-hospitalarios.

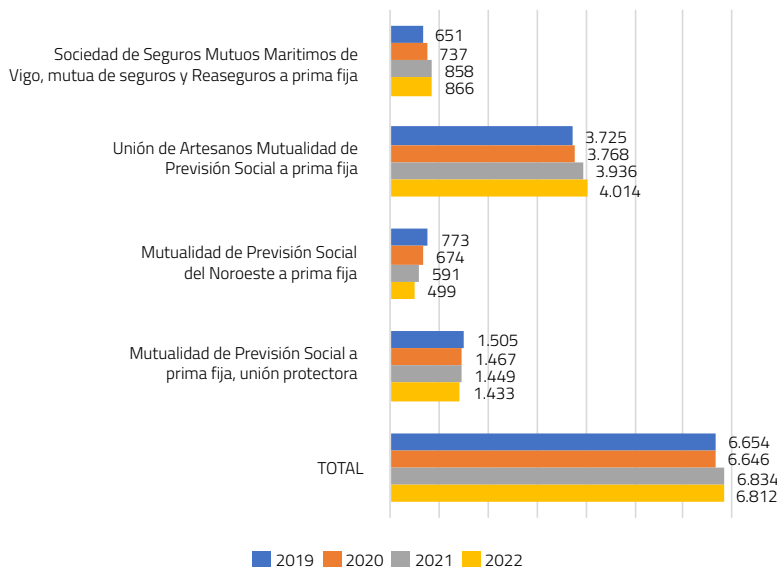
Fonte: Rexistro da Dirección General de Seguros do Ministerio de Economía e Estatutos das mutualidades.

Aínda que non son un número elevado, as mutuas de seguros e mutualidades de previsión social que están neste momento activas en Galicia teñen unha longa traxectoria. Atendendo á información dispoñible nas *webs* e informes das entidades, a Sociedad de Seguros Mutuos Marítimos de Vigo nace como compañía aseguradora de buques de pesca en 1896; a Unión de Artesanos ten a súa orixe en 1926; a Mutualidad de Previsión Social del Noroeste foi constituída en 1987 e emana do Fondo de previsión social de astilleros e talleres del Noroeste, S.A. creada no 1962; e a Unión Protectora nace en 1892 en Santiago de Compostela.

Todas as mutualidades de previsión social galegas considéranse de reducida dimensión, dado que os seus ingresos brutos anuais por primas devengadas non exceden os 5 millóns de euros. En consecuencia, non figura ningunha nos Listados de Empresas máis relevantes da Economía Social de CEPES, polo seu volume de patrimonio.

En 2022, as entidades consideradas acollen a 6.812 mutualistas (gráfico 10.1), unha cifra similar á do ano anterior. Agora ben, compre ter en conta que as cifras de asegurados son maiores dado que, ademais dos asinantes da póliza, deben incluírse outros beneficiarios das mesmas (cónxuxes, fillos menores...). Na Unión de Artesanos, o número de mutualistas a 31 de decembro era de 4.014, aos que hai que engadir outros 1.897 beneficiarios, o que fai un total de 5.911 asegurados. No caso da Unión Protectora, aos 1.433 mutualistas titulares súmanse outros 679 beneficiarios, acadando a cifra de 2.112 asegurados. Na Mutualidad de Previsión Social del Noroeste, aos 499 mutualistas engadiríanse 40, sendo así 539 os asegurados. En suma, as mutualidades de previsión social cubrirían un total de 8.562 asegurados, aos que se engaden os 866 mutualistas da Sociedade de Seguros Mutuos Marítimos de Vigo, facendo un total de 9.428 asegurados.

Gráfico 10.1. Número de mutualistas¹ nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia

⁽¹⁾Recóllese unicamente o número de mutualistas. O número de beneficiarios das pólizas e maior pois inclúe outros asegurados como cónxuxes e fillos menores.

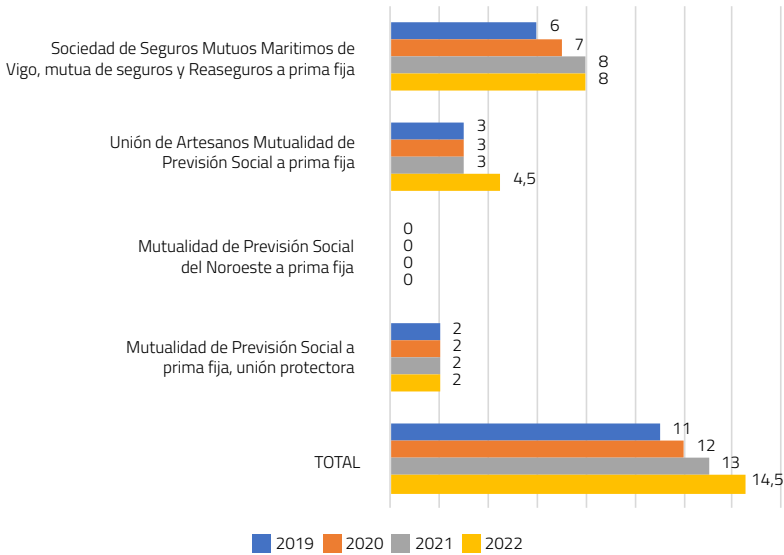
Fonte: Informes da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS) e información directa das empresas.

10.3. Datos sociais e económicos das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social de Galicia

10.3.1. Persoas empregadas nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión social

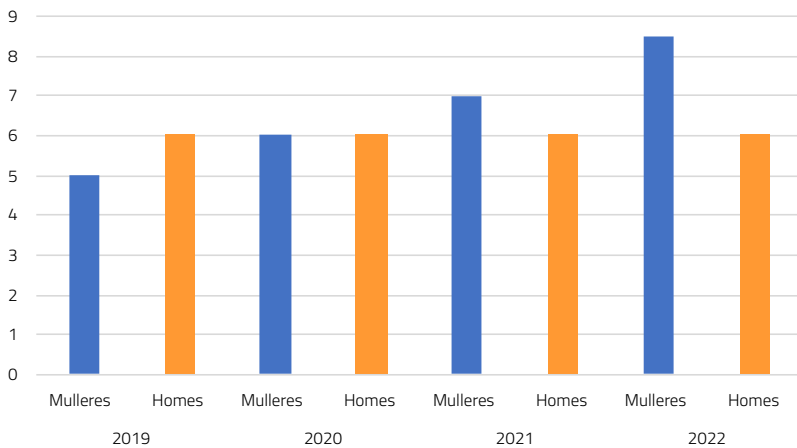
En total, no 2022 había 14,5 persoas empregadas nas mutuas e mutualidades de previsión (gráfico 10.2). Delas, 8,5 son mulleres e 6 homes (gráfico 10.3). Obsérvase, polo tanto, un crecemento no número de mulleres empregadas desde 2019, cando eran 5, namentres o número de homes mantense estable. Agora ben, hai moitos outros profesionais vinculados ás mutuas. Segundo información aportada directamente polas mutualidades, na Mutualidade de Previsión Social do Noroeste son 2 os profesionais independentes que colaboran coa entidade e na Unión Protectora son ao redor de 150 os profesionais que perciben honorarios ou manteñen convenios coa entidade. Con respecto á Unión de Artesanos, o número de profesionais integrados no seu cadro médico, de xeito directo, ascende a 724 persoas.

Gráfico 10.2. Número de empregos directos nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia

Fonte: Informes da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS) e información directa das empresas.

Gráfico 10.3. Empregos directos nas mutuas e mutualidades de previsión social con sede en Galicia, totais por sexo.

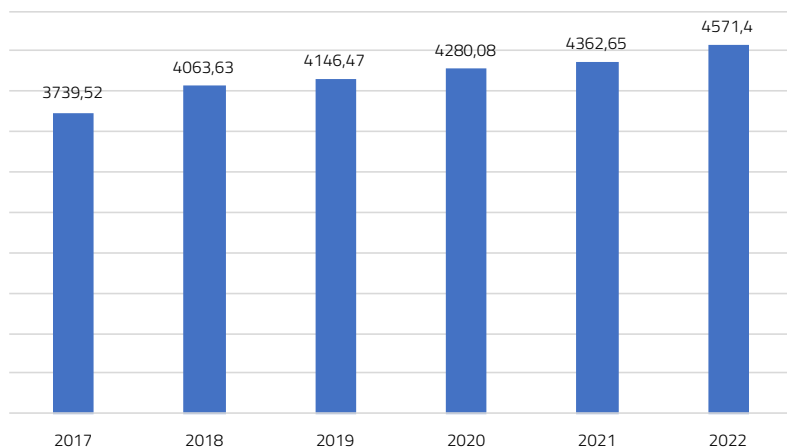
Fonte: Informes da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS) e información directa das empresas.

Os datos de persoas empregadas obtivéronse nalgúns casos dos Informes da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS, en adiante) - publicados nas páxinas web das entidades - e da solicitude directa ás entidades noutros.

10.3.2. Ingresos por primas das mutuas e mutualidades de previsión social con sede en Galicia

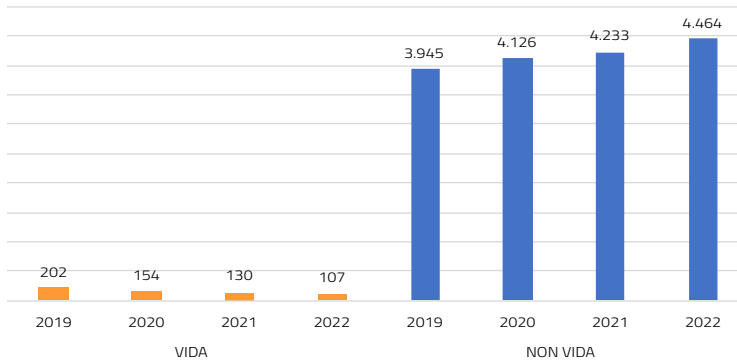
En 2022, as primas imputadas, netas de reaseguro⁴, das mutuas e mutualidades de previsión social en Galicia acadaron os 4.571 miles de euros (gráfico 10.4), dos cales 4.464 corresponderon ao ramo non vida (táboa 10.1). Obsérvase, polo tanto, que continúaase coa liña ascendente que se mantén desde 2017 e que se explica, fundamentalmente, polo incremento experimentado nas primas da Sociedade de seguros mutuos marítimos de Vigo e, en menor medida, nas da Unión de Artesanos.

Gráfico 10.4. Primas imputadas, netas de reaseguro, das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia (miles de euros)

Fonte: Informes da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS) das entidades.

⁴ A contabilidade das aseguradoras non dispón da partida "Importe neto da cifra de vendas" polo que temos que aproximala por outros conceptos, como as primas devengadas ou as primas imputadas. Optamos por empregar as primas imputadas, netas de reaseguro, dado que cando se calcula o importe neto da cifra de negocios emprégase a conta de perdas e ganancias, e nesa conta non se reflexan os devengos senón as percepcións estritas. As diferencias entre as primas devengadas e as primas imputadas netas de reaseguro son pequenas nas mutualidades de previsión social galegas, pero son importantes na Sociedade de Seguros Mutuos Marítimos de Vigo, dado que conta con cifras elevadas de reaseguro.

Gráfico 10.5. Primas imputadas, netas de reaseguro, nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión con sede en Galicia por ramo Vida/Non vida (miles de euros)

Fonte: Elaboración propia con datos obtidos do *Informe da Situación Financeira e de Solvencia (ISFS) das entidades*.

Na base de datos da *Memoria estadística anual de empresas aseguradoras* do ano 2021⁵, no evolutivo das entidades atendendo ao volume de negocio directo (primas devengadas por seguro directo⁶), a Sociedad de Seguros Mutuos Marítimos de Vigo ocupa o sexto lugar dun total de 24 empresas no ramo “transportes cascos” e o décimo cuarto posto de 23 entidades no ramo “transportes mercancías”. Na citada Memoria non se inclúen as mutualidades de previsión social de ámbito autonómico.

10.4. Conclusións

Entre os diferentes tipos de entidades privadas que poden desenvolver a actividade aseguradora figuran as mutuas de seguros e as mutualidades de previsión social. O seu réxime xurídico é complexo debido á súa dobre natureza, como entidades aseguradoras e como entidades da economía social.

En 2022, teñen a súa sede en Galicia 1 mutua de seguros e 3 mutualidades de previsión social pertencentes á Economía social. Estas últimas son todas consideradas de dimensión reducida. Aínda que non son un número elevado, as mutuas de seguros e mutualidades de previsión social que están neste momento activas en Galicia teñen unha longa traxectoria.

A 31 de decembro, contaban con 6.812 mutualistas (acadaban 9.428 asegurados, tendo en conta a todos os beneficiarios), xeraron 14,5 empregos directos e tiveron un volume de negocio (primas imputadas, netas de reaseguro) de 4.571,4 miles de euros.

Se atendemos á evolución desde o 2019, obsérvase en conxunto unha tendencia crecente tanto no volume de negocio, en termos nominais, como no número de persoas empregadas, polo que podemos concluír que as crises desencadeadas pola pandemia e pola invasión de Ucraína non romperon dita traxectoria. O incremento no volume de negocio ven explicado, fundamentalmente, polo aumento experimentado nas primas da Sociedade de

⁵ Disponible na páxina web da Dirección General de Seguros y Fondos de Pensiones, <https://dgsfp.mineco.gob.es/es/Publicaciones/Paginas/default.aspx>

⁶ Ficheiro SH 02.8 Cuota de mercado

seguros mutuos marítimos de Vigo e tamén, aínda que en menor medida, nas da Unión de Artesanos.

En relación coas persoas empregadas, tamén destaca o aumento que se ven producindo no número de mulleres contratadas, mentres que a contratación de homes permanece estable. Compre lembrar que, ademais dos empregos directos, hai moitos outros profesionais que traballan vinculados ás mutuas, como é o caso dos cadros médicos.

10.5. Referencias bibliográficas

MONTERO VILAR, J.A., REZA CONDE, M.C. & PEDROSA LEIS, C. (2016): "Mutualidades de previsión social, economía social y mercado asegurador", *CIRIEC-España, Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*, 29, 47-79.

11. APROXIMACIÓN AO IMPACTO SOCIOECONÓMICO DAS SOCIEDADES LABORAIS E COOPERATIVAS EN GALICIA

11.1. Introducción

As entidades da economía social constitúen unha alternativa innovadora e con vantaxes importantes para afrontar o desenvolvemento de actividades económicas na sociedade actual, cunha evolución e presenza significativa dentro do tecido económico galego. Xunto coas análises individualizadas das diferentes tipoloxías realizadas nos capítulos anteriores, resulta importante intentar cuantificar a súa importancia en termos de impacto e peso relativo dentro da economía galega.

Esta tarefa non resulta doada na medida en que as entidades da economía social non sempre teñen a obriga de depositar en rexistros públicos as contas que reflicten a súa actividade económica. É por isto que neste capítulo do *Informe* nos centramos en tentar cuantificar o impacto socioeconómico de dúas das tipoloxías de entidades de ES, as sociedades laborais e as cooperativas con domicilio social en Galicia, para as que contamos con información económica e financeira obtida a través das súas contas anuais depositadas no Rexistro Mercantil, e dispoñibles publicamente a través da base de datos SABI (Sistema de Análisis de Balances Ibéricos).

Tendo en conta a información dispoñible, para as sociedades laborais procedemos a analizar: por unha banda, a súa evolución en termos económicos dende o ano 2010; e, por outra, recolleemos as súas variables económicas para os anos 2019 a 2021 coa finalidade de, ademais de avaliar a súa evolución recente, concluír sobre o posible impacto da crise económica asociada á pandemia do Covid-19 sobre as mesmas.

A súa vez, polo que respecta ás cooperativas, e na medida en que non están obrigadas a depositar as súas contas anuais no Rexistro Mercantil, coa información dispoñible facemos un dobre exercicio: por unha banda analizamos a evolución en termos económicos daquelas para as que contamos con información dos exercicios 2019 e 2020; e, por outra, analizamos a evolución daquelas para as que a información abrangue do 2019 a 2021. Consideramos en cada caso as entidades que teñen información para ditos anos,

coa finalidade de poder realizar as correspondentes comparacións de forma homoxénea. O obxectivo último tamén é o de avaliar como a crise económica do ano 2020, derivada da pandemia do Covid-19, impactou sobre a súa actividade, así como concluír sobre a súa evolución recente.

Con todo o anterior pretendemos afondar na liña de traballo iniciada no *Informe* do ano pasado, coa finalidade de mellorar a aproximación á cuantificación do impacto real e do peso relativo da economía social dentro da economía galega.

11.2. Sociedades Laborais

As sociedades laborais, xa sexan limitadas ou anónimas, teñen a obriga de depositar as súas contas anuais nos Rexistros Mercantís correspondentes, polo que a información derivada do SABI, que recolle os datos económico financeiros de todas as contas depositadas, si nos pode dar unha idea bastante aproximada da actividade económica xerada polas mesmas e o seu impacto e peso relativo dentro da economía galega.

Aínda que existen sociedades laborais con actividade económica que non depositan as súas contas anuais no Rexistro Mercantil, debemos de ter en conta que non cumprir con esta obriga ten repercusións importantes xa que, ademais de multas que poden oscilar entre os 1.200 e os 60.000 euros -chegando a 300.000 euros en casos extremos-, conleva outras penalizacións asociadas, como é a do peche provisional da folla rexistral ou a posible asunción de responsabilidades por parte dos administradores. Asemade, o non depósito das contas anuais pode condicionar o seu acceso ao crédito e, con elo, a súa propia actividade, ao ser utilizada a información depositada no Rexistro Mercantil como elemento de xuízo para avaliar a solvencia das empresas. Por todo isto, con carácter xeral, as entidades que contan con actividade significativa e normalizada si depositan as súas contas anuais no Rexistro Mercantil, constituíndo a información extraída das mesmas unha aproximación significativa á realidade da súa actividade económica.

11.2.1. Ámbito analizado

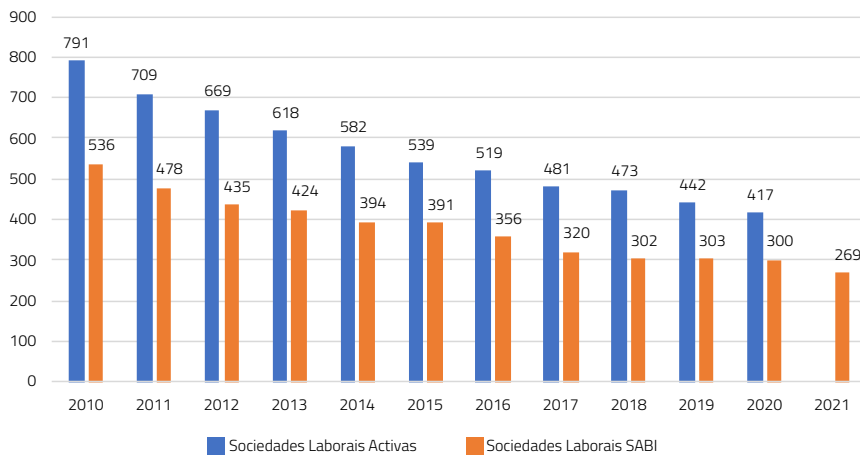
Recollemos no gráfico 11.1 a evolución, para os anos 2010 a 2021, do número de sociedades laborais para as que se conta con información no SABI á data de elaboración deste *Informe*, xullo de 2023, por teren depositadas ás súas contas anuais no Rexistro Mercantil, e o número total de sociedades laborais consideradas activas, por estar inscritas na Seguridade Social a 31 de decembro de cada ano -neste caso a información dispoñible tan só alcanza ata o ano 2020-. O prazo para depositar as contas do ano 2021 remataba o 31 de xullo do ano 2022, polo que a información actual debería considerarse reflexo das entidades que realmente depositan contas. Con todo, se detecta un certo retraso na publicación das contas, xa sexa por mor do Rexistro Mercantil ou do SABI, que explica en parte a diminución que se constata no exercicio 2021.

O número de sociedades laborais activas ten diminuído significativamente durante o período para o que se dispón información -un 47%-, evolución similar ao número destas entidades para as que o SABI conta con información. A porcentaxe de entidades activas que compren coa súa obriga de depositar as contas no Rexistro Mercantil se sitúa no 70%, porcentaxe que se mantén relativamente estable ao longo do tempo.

O groso das sociedades laborais con contas depositadas son sociedades limitadas, que suman un total de 256 no ano 2021, fronte a tan so 13 entidades que adoptan a forma de sociedade anónima -ver gráfico 11.2-. Estas últimas son as que presentan unha maior redución durante o período analizado dado que acadaban a cifra de 44 no ano 2010.

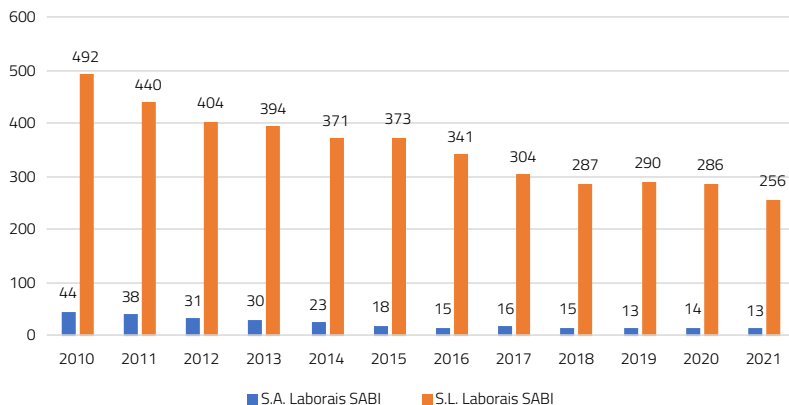
Con todo, a porcentaxe de sociedades laborais para as que se ten información no SABI pode considerarse suficiente para concluír sobre a achega real destas entidades á economía galega.

Gráfico 11.1. Sociedades Laborais activas e con información dispoñible no SABI

Fonte: Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social e SABI

Gráfico 11.2. Sociedades Laborais con información no SABI segundo tipo

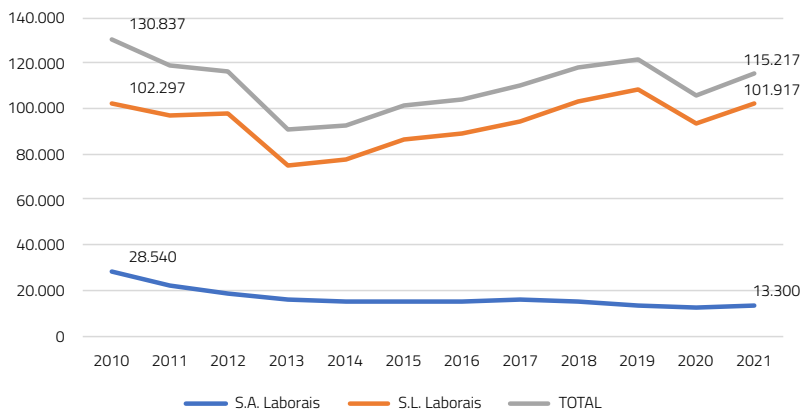
Fonte: SABI

11.2.2. Principais magnitudes económicas e financeiras

Co obxecto de determinar a actividade económica desenvolvida polas sociedades laborais recollemos inicialmente a evolución de dúas magnitudes que podemos relacionar co seu *output*: os ingresos de explotación e o activo total. As cifras recollidas son o resultado da agregación dos datos correspondentes a todas as sociedades laborais para as que se conta con información en cada un dos exercicios, polo que na análise da súa evolución debe terse en conta a importante diminución do número de entidades, un 47% dende o ano 2010.

Os ingresos de explotación acadaron no ano 2021 os 115 millóns de euros, cifra inferior á do ano 2010, pero que pon de manifesto, tendo en conta a redución do número de entidades, un incremento da cifra de negocio medio das que se manteñen activas. Os ingresos totais das sociedades limitadas diminuíron durante os primeiros anos da década, para incrementarse de forma constante dende o ano 2013 ata o ano 2019, sufrindo no ano 2020 as consecuencias da crise económica, para recuperar parcialmente os ingresos de explotación no ano 2021. No que atinxe as sociedades anónimas, a súa diminución é constante en liña coa importante redución do número destas entidades.

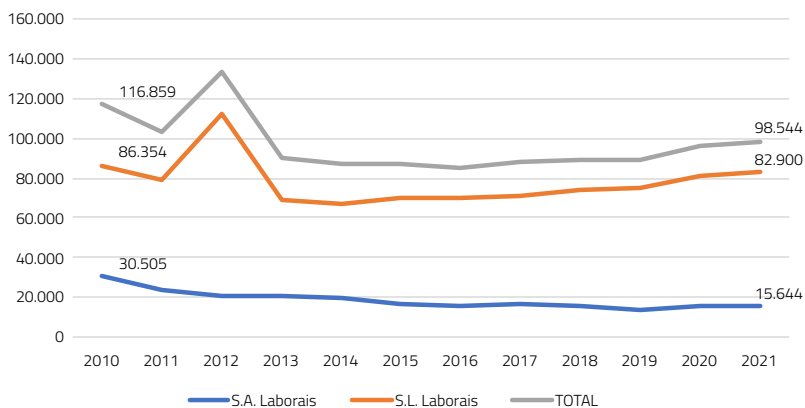
Gráfico 11.3. Ingresos de explotación (miles de €)

Fonte: SABI

O total do activo das sociedades laborais, que acada os 98 millóns de euros no ano 2021, presenta unha evolución moito máis favorable que a dos ingresos de explotación, sobre todo no caso das sociedades limitadas, que case manteñen a cifra do ano 2010, a pesares de ser moito menor o número destas entidades. As sociedades anónimas reduciron o seu activo á metade, se ben debe terse en conta que estas entidades tan so representan un terzo das existentes ao inicio da década.

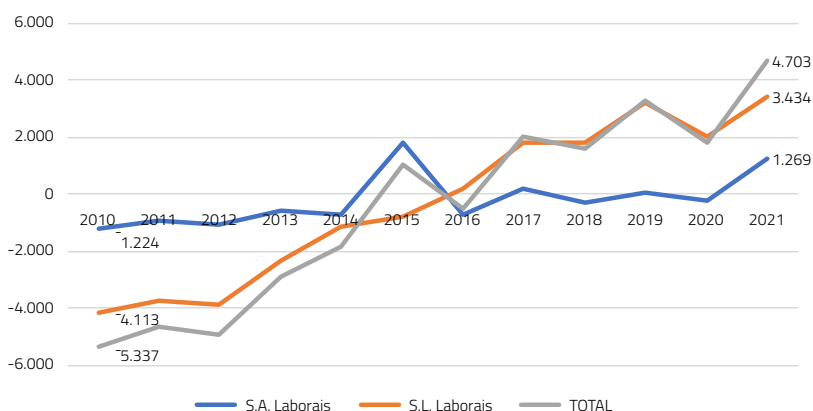
Gráfico 11.4. Total Activo (miles de €)

Fonte: SABI

Polo que respecta a súa rendibilidade económica, no gráfico 11.5 recollemos os resultados agregados por tipos de entidades. Partindo de resultados negativos nos primeiros anos da década do 2010, se constata unha entrada en beneficios a mediados da mesma que se incrementan de forma constante ata acadar os 3,3 millóns de euros no ano 2019, diminuindo de forma considerable no ano 2020, para recuperarse con creces no ano 2021. Son as sociedades limitadas as que presentan unha mellor evolución das súas contas de resultados, fronte as sociedades anónimas que manteñen, salvo a excepción do ano 2015, as súas contas de explotación cuns saldos negativos pero próximos ao equilibrio, salvo no ano 2021 que, con 1,2 millóns de euros de beneficio, presenta o mellor resultado da serie analizada.

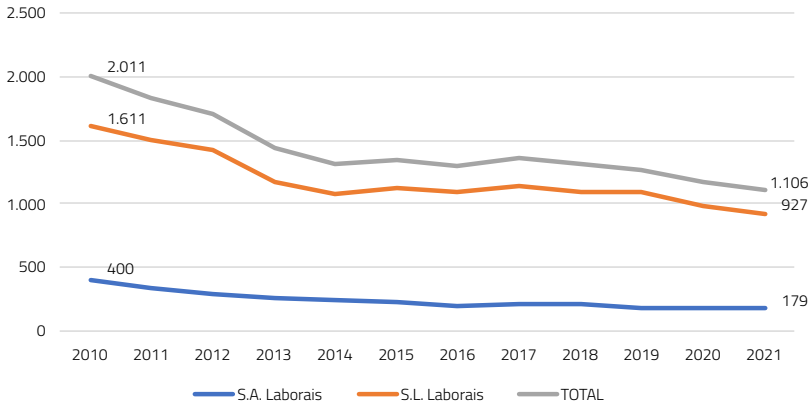
Gráfico 11.5. Resultados (miles de €)

Fonte: SABI

As sociedades laborais declaran nas súas contas anuais un total de 1.106 empregados, cifra que tan so representa o 55% do emprego que xeraban no ano 2010. A diminución desta variable é case constante durante o período analizado, se ben se constata un descenso máis acusado nos primeiros anos da década, cun mantemento e lixeiro incremento entre os anos 2014 e 2017, para diminuír de forma importante nos anos 2020 e 2021.

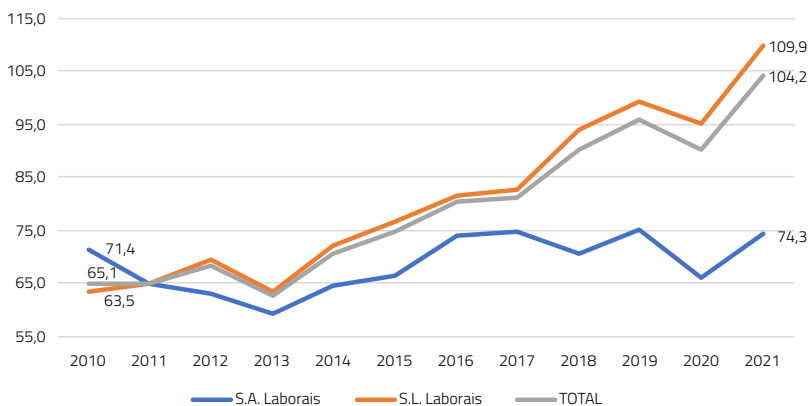
Gráfico 11.6. Número de empregados

Fonte: SABI

A evolución dos ingresos de explotación e do número de empregados das sociedades laborais dá como resultado, como se reflicte no gráfico 11.7, un incremento dos ingresos por empregado a partir do 2013, acadando os 104 mil euros no ano 2021, tras unha diminución significativa no exercicio 2020.

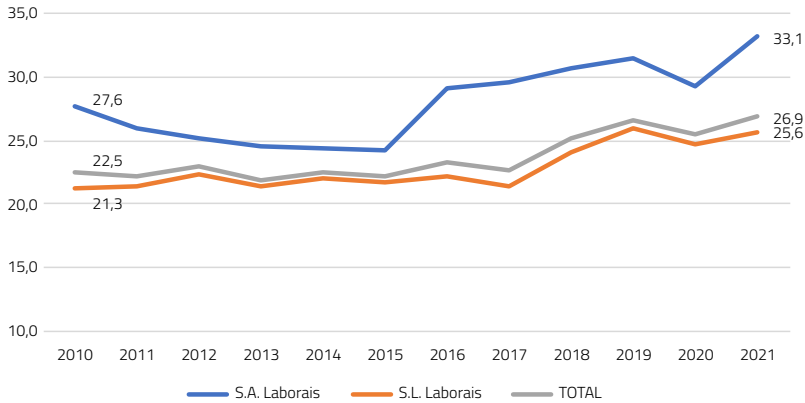
Gráfico 11.7. Ingresos de explotación por empregado (miles de €)

Fonte: SABI

Finalmente, os gastos de persoal por empregado, que nos dá unha medida da calidade do emprego creado por estas entidades en termos de remuneración, presenta en cifras agregadas un crecemento constante durante os anos analizados, coa excepción do exercicio 2020, pasando dos 22,6 mil euros no ano 2010 aos 26,9 mil euros no ano 2021.

Gráfico 11.8. Gastos de persoal por empregado (miles de €)

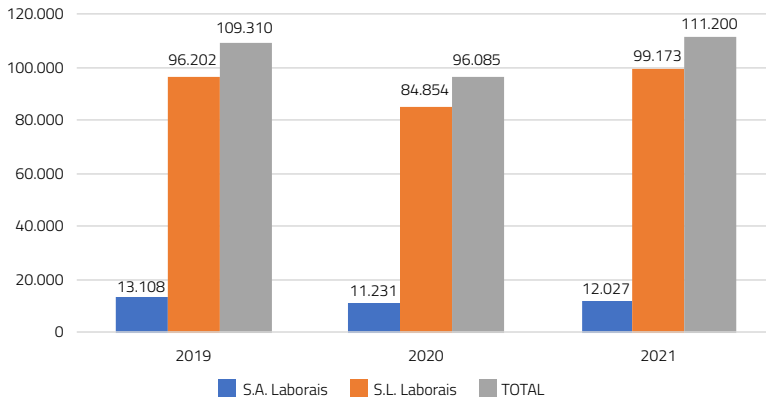
Fonte: SABI

11.2.3. Impacto da crise económica derivada da pandemia do Covid-19 nas Sociedades Laborais

Co obxecto de analizar o impacto da crise económica derivada da pandemia do Covid-19 sobre a actividade das sociedades laborais, recolleemos neste apartado as principais variables económicas e financeiras daquelas entidades que teñen depositado as súas contas anuais nos tres exercicios do 2019 ao 2021. No que respecta as sociedades limitadas, son 234 entidades -do total de 256 con contas depositadas no ano 2021-, para as que se conta tamén coa información correspondente aos dous exercicios anteriores. No que atinxe ás sociedades anónimas, son 12 as que contan con información corresponden aos tres anos analizados. Aínda que con esta análise se exclúen as entidades que non contan con información para algún ano, a mostra analizada representa sobre o 95% do total de ingresos de explotación das entidades que depositan contas durante período, polo que se pode considerar relevante a mostra avaliada. Con este exercicio estamos a comparar as variables económicas das mesmas entidades, validando así as conclusións sobre o impacto que sobre elas tivo a crisis económica que vivimos no ano 2020, e en que medida se recuperou a situación no ano 2021.

A comparación dos ingresos de explotación das sociedades laborais dos anos 2019 a 2021 pon de manifesto o forte impacto da crise económica derivada da pandemia do Covid-19 sobre a actividade destas entidades. Os seus ingresos agregados diminuíron un 12,1% no ano 2020 respecto do exercicio anterior, recuperando con creces estes no ano 2021, cunha mellor evolución das sociedades limitadas.

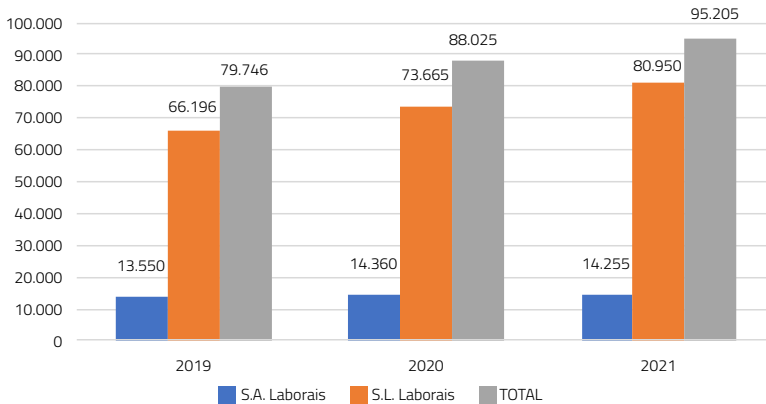
Gráfico 11.9. Ingresos de explotación (miles de €)

Fonte: SABI

Non obstante, pese a forte redución dos ingresos de explotación no ano 2020, as sociedades laborais reforzaron os seus balances durante o período analizado, incrementando o seu activo ata os 95 millóns de euros no ano 2021, un 19,3% máis que no ano 2019.

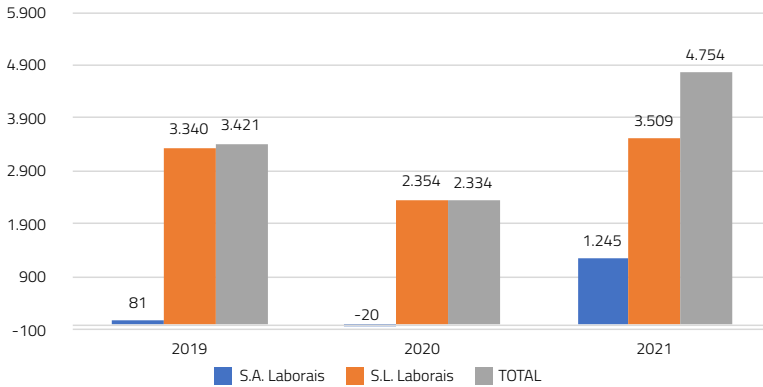
Gráfico 11.10. Total Activo (miles de €)

Fonte: SABI

En liña coa evolución dos ingresos de explotación, os resultados dos exercicios presentan unha diminución no ano 2020, máis acusada nas sociedades anónimas, para recuperarse de forma significativa no exercicio 2021, principalmente nas sociedades anónimas que acadan 1,2 millóns de euros de beneficios.

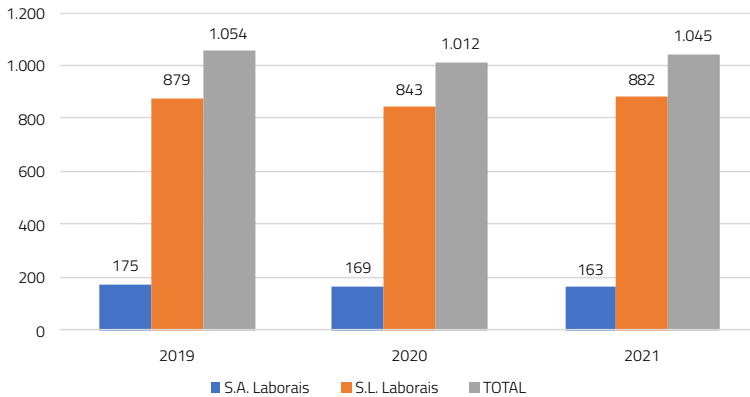
Gráfico 11.11. Resultados (miles de €)

Fonte: SABI

O impacto da crise do ano 2020 sobre as contas das sociedades laborais ten tamén o seu reflexo no emprego xerado por estas. No ano 2020 o número de traballadores diminuíu un 4%, ata os 1.012, recuperándose no ano 2021 no caso das sociedades limitadas. Con todo, a caída do ano 2020 é significativamente menor á redución dos ingresos de explotación, pondo de manifesto a resiliencia destas entidades en termos de emprego.

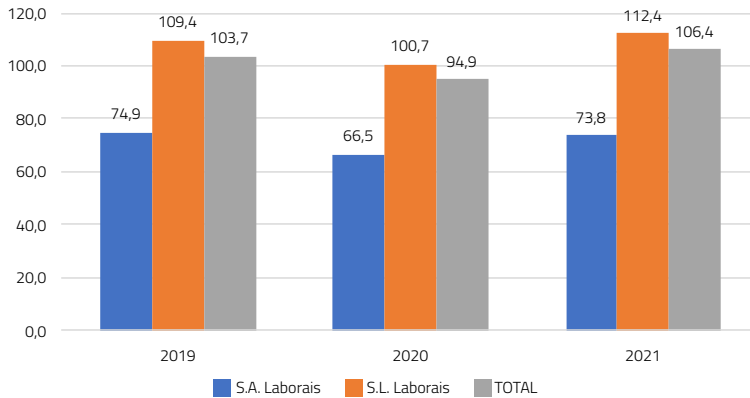
Gráfico 11.12. Número de empregados

Fonte: SABI

A maior caída dos ingresos de explotación que do número de empregados ten como resultado a redución dos ingresos de explotación por empregado ata os 94 mil euros no ano 2020, un 8,5% menos que no 2019, para recuperarse no ano 2021 no que, con 106 mil euros por empregado de media, se superan de forma importante as magnitudes do 2019.

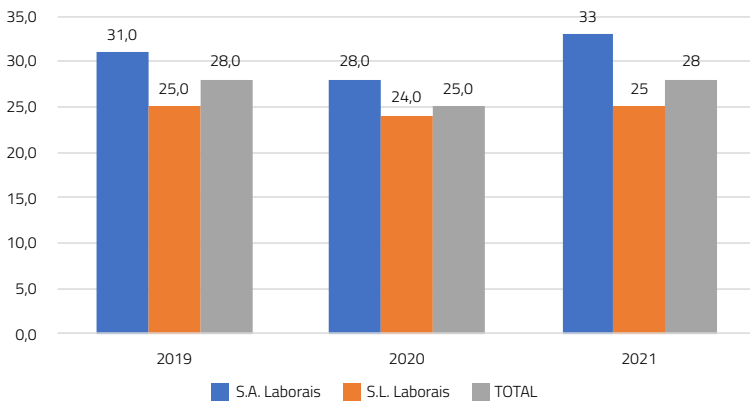
Gráfico 11.13. Ingresos de explotación por empregado (miles de €)

Fonte: SABI

Finalmente, parte dos axustes levados a cabo polas sociedades laborais en materia de gastos para facer fronte á crise do ano 2020 se centraron nos de persoal, en parte asociados ás políticas públicas artelladas para o mantemento do emprego, como foi o caso dos Expedientes Temporais de Regulación de Emprego (ERTES). Isto supuxo unha redución dos gastos de persoal por empregado dun 10% no ano 2020 respecto do 2019, para volver a incrementarse no ano 2021 no que igualan as cifras do 2019. Con todo, conséntase unha diferenza importante entre os gastos de persoal por empregado das sociedades limitadas e das sociedades anónimas, sendo nestas últimas un 32% superiores os das primeiras.

Gráfico 11.14. Gastos de persoal por empregado (miles de €)

Fonte: SABI

11.3. Cooperativas

Polo que respecta ás cooperativas, o depósito das contas anuais no Rexistro Mercantil é voluntario, o que supón que a información contida no SABI para este tipo de entidades sexa parcial. Estas sociedades si están obrigadas a depositar a súas contas anuais no Rexistro de Cooperativas de Galicia, en cumprimento do establecido no artigo 73 da Lei 5/1998, de 18 de decembro, de Cooperativas de Galicia. Non obstante, dito rexistro non conta cun acceso electrónico directo á información depositada que permita un tratamento e análise adecuado da mesma. Ademais, esta obriga, cos requisitos e prazos establecidos na Lei de Cooperativas, tan so é cumprida por un terzo das cooperativas galegas, polo que o alcance da información depositada é reducido.

En todo caso, na medida en que se conta con información para un número significativo de cooperativas, entre as que figuran as máis importantes dos diferentes sectores nos que estas desenvolven a súa actividade en Galicia, parécenos oportuno avaliar como lles afectou a crise económica derivada da pandemia do Covid-19, e como estas afrontaron dita situación e a saída da mesma segundo a información contida nas súas contas anuais.

11.3.1. Ámbito analizado

Dado que non resulta obrigatorio para as cooperativas o depósito das súas contas anuais no Rexistro Mercantil, o número de entidades para as que se dispón de información no SABI resulta limitada e, se analizamos a súa evolución nos últimos anos, presenta variacións significativas duns exercicios a outros, sen unha tendencia clara. No Gráfico 11.15 recollemos a evolución do número de cooperativas inscritas no Réxime Xeral da Seguridade Social -con información unicamente dispoñible ata o ano 2020- e o número de cooperativas que teñen depositadas as súas contas no Rexistro Mercantil correspondente e, polo tanto, para as que se conta con información no SABI.

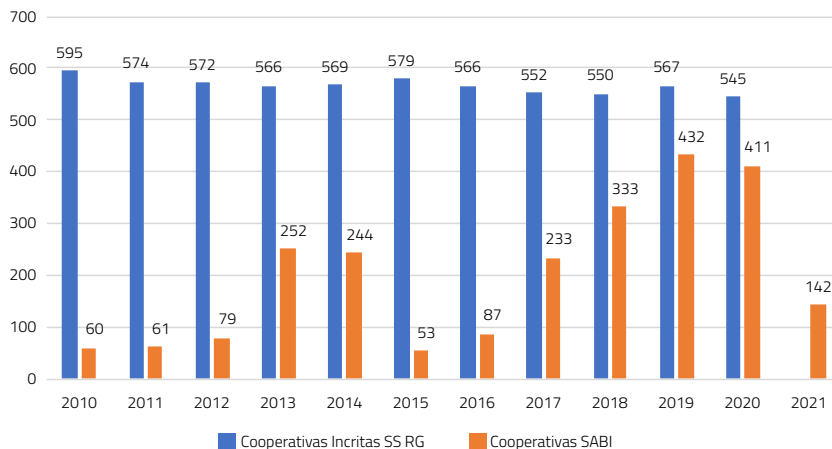
A súa vez, en liña coa voluntariedade no depósito das contas, se constata un retraso temporal na realización do depósito por aquelas que si o realizan, non someténdose aos prazos legais que operan para o resto de sociedades. Así, para o ano 2020 se conta en xullo do 2023 con información de 411 cooperativas cando un ano antes tan só eran 231. A súa vez, para o ano 2021 as cooperativas con contas dispoñibles son unicamente 142, cantidade reducida si se compara coas 545 inscritas no Réxime Xeral da Seguridade Social no ano 2020. Recordemos que no que respecta a Seguridade Social, non todas as cooperativas están rexistradas na mesma, sexa no Réxime Xeral ou no de Autónomos, polo que existen cooperativas activas e con actividade que non figuran nos rexistros da Seguridade Social. En todo caso, toda cooperativa que conte dentro do seu persoal con traballadores non socios debe estar inscrita no Réxime Xeral da Seguridade Social.

Das 411 cooperativas para as que se ten información do exercicio 2020 no SABI, 354 tamén tiñan depositadas as súas contas do ano 2019, polo que procedemos para estas a comparar ambos exercicios coa finalidade de analizar como lles afectou a realidade económica do ano 2020. A súa vez, hai 95 cooperativas para as que se conta coa súa información económico financeira para os tres exercicios que van do 2019 ao 2021, polo que nos parece oportuno recoller tamén o seu análise de forma separada para avaliar a súa actividade incluíndo este último exercicio. Neste caso, aínda que o número de entidades é reducido, as 95 referidas, os seus ingresos de explotación representan ao redor do 70%

daquelas para as que tan só contamos con información dos anos 2019 e 2020, polo que as conclusións que se poidan extraer deste análise nos parecen significativas.

Ademais, se miramos nominativamente as entidades que si teñen depositadas as súas contas para os dous períodos referidos, comprobamos que están todas as máis importantes dos diferentes sectores de actividade, polo que a representatividade en termos de actividade das entidades para as que se conta con información multiplica con creces o seu peso relativo en termos de número de cooperativas.

Gráfico 11.15. Cooperativas inscritas na Seguridade Social e con información dispoñible no SABI

Fonte: Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social e SABI

11.3.2. Principais magnitudes económicas e financeiras. Impacto da crise económica asociada á pandemia do Covid-19

As cooperativas galegas para as que se conta con información das súas contas anuais correspondentes aos exercicios 2019 a 2021, afrontaron a crise económica do ano 2020 derivada da pandemia do Covid-19 cun resultado moi positivo, tal como se pon de manifesto nas diferentes variables económicas e financeiras que reflicten a súa actividade.

Así, polo que respecta os ingresos de explotación, a diferenza do que vimos anteriormente para as sociedades laborais, ou do acontecido para a conxunto de empresas, non solo non diminuíron senón que se incrementaron nun 2,3%, acadando os 1.662 millóns de euros no ano 2020.

Tamén o seu activo se incrementou no ano 2020, hasta os 1.124 millóns de euros, un 5,1% máis que no exercicio anterior, como resultado das políticas de reforzamento financeiro para facer fronte ás dificultades da situación económica.

A súa vez, se analizamos ditas variables das entidades para as que se conta tamén con información no exercicio 2021, se constata un crecemento significativo e constante destas variables económicas relacionadas co *output* destas entidades.

Gráfico 11.16a. Ingresos de explotación e total activo (miles de €)

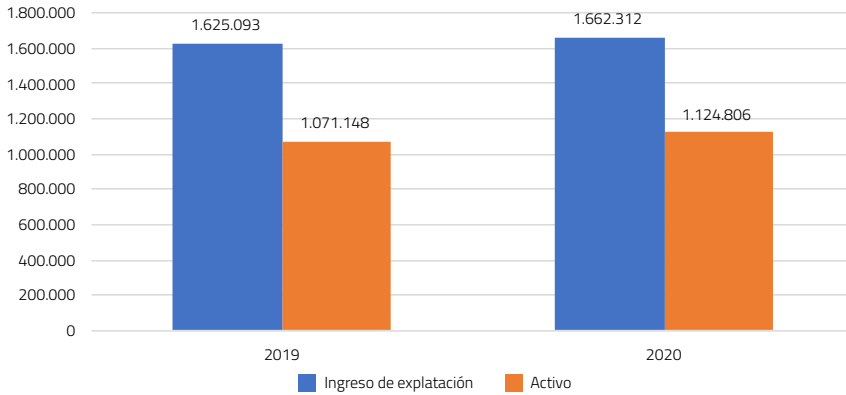
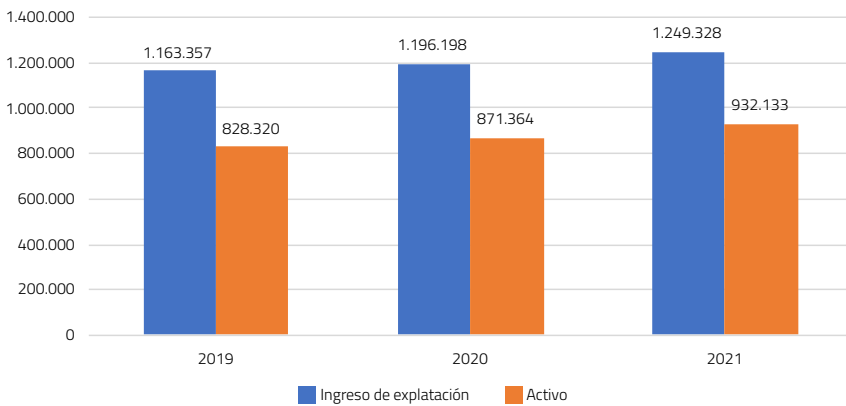

Gráfico 11.16b. Ingresos de explotación e total activo (miles de €)

Fonte: SABI

Polo que respecta aos resultados agregados das cooperativas analizadas, en contra da tendencia xeralizada do sector empresarial, estes medraron considerablemente no ano 2020, ata os 11,3 millóns de euros, o que supón un incremento de case o 80%, tendencia que se mantén no exercicio 2021, no que as entidades para as que se coñecen os resultados neste exercicio -95- superan os de todas para as que contamos cos resultados do ano 2020 -354-.

Gráfico 11.17a. Resultados (miles de €)

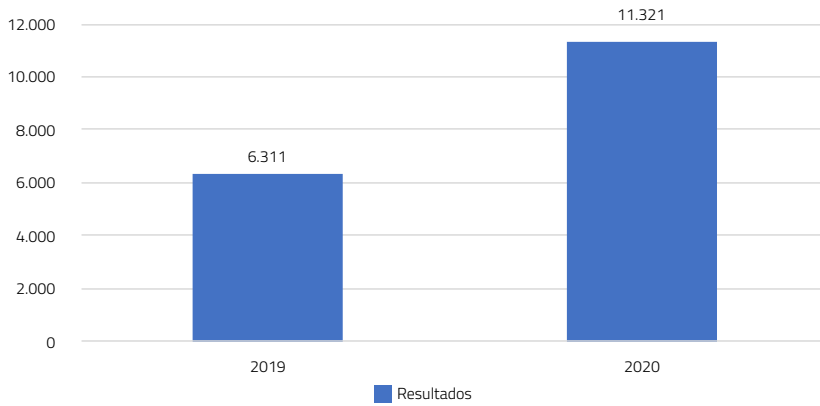
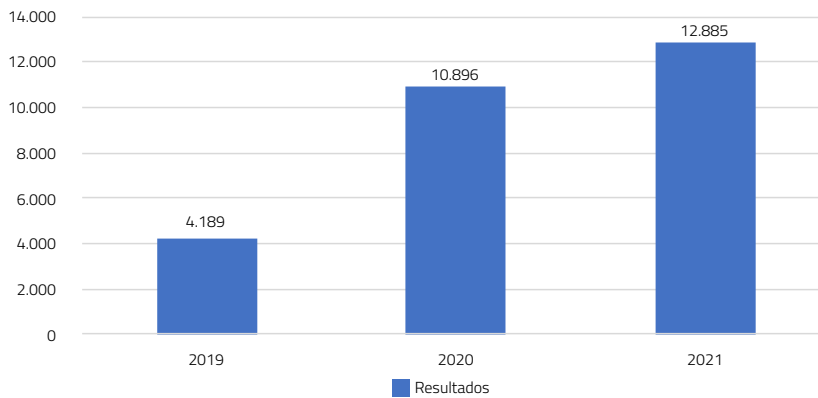

Gráfico 11.17b. Resultados (miles de €)

Fonte: SABI

Igual de sorprendente e positivo resulta a evolución do número de empregados que estas entidades declaran dentro das súas contas anuais. No ano 2020 incrementaron a cifra de empregados un 4,3%, ata os 4.322, pondo de manifesto o compromiso e a resiliencia destas entidades da economía social en relación co emprego. Este realidade parece manterse tamén no exercicio 2021.

Gráfico 11.18a. Número de empregados

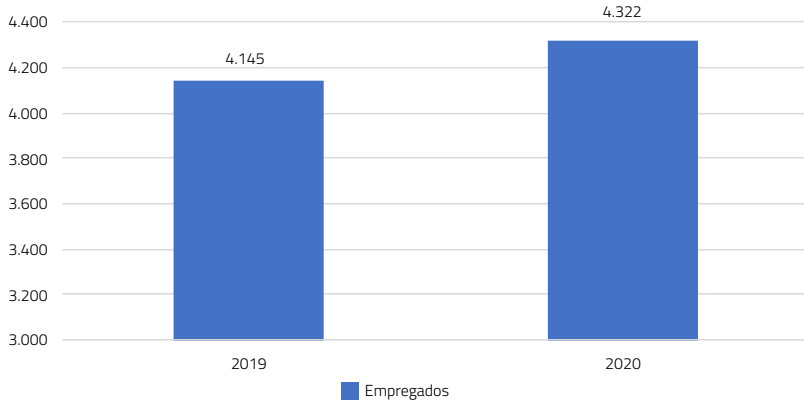
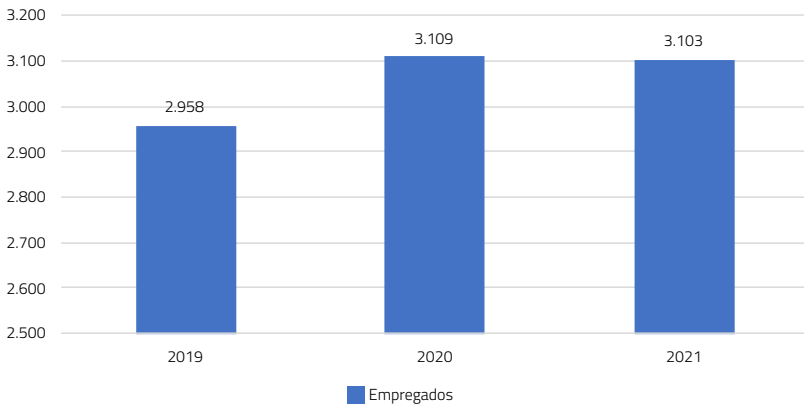
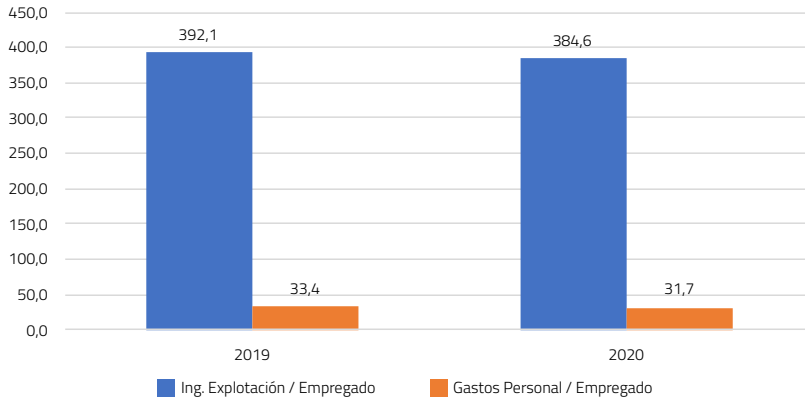
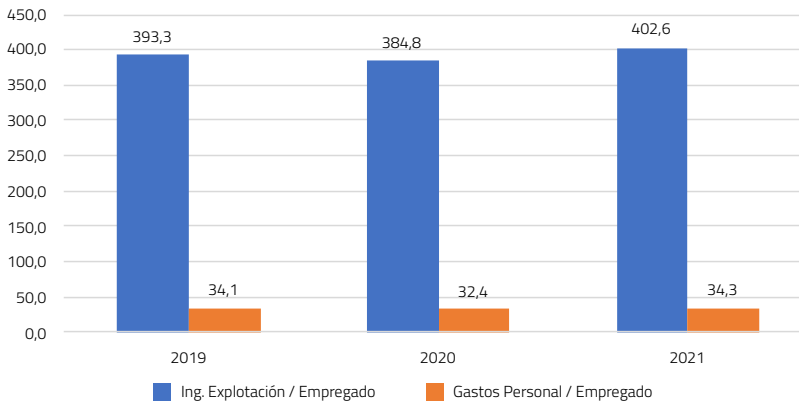

Gráfico 11.18b. Número de empregados

Fonte: SABI

Finalmente, no que respecta aos ingresos de explotación por empregado, estes experimentaron unha lixeira diminución -do 1,8% ata os 384,6 mil euros-, ao ser máis intensa a creación de emprego que o incremento da súa cifra de negocio. Esta realidade se reverte naquelas entidades para as que se coñece esta información no exercicio 2021. A súa vez, as cooperativas tamén reduciron o importe dos gastos de persoal por empregado no ano 2020, ao realizar axustes neste ámbito e como resultado tamén de acollerse ás medidas públicas artelladas para o mantemento do emprego. Con todo, e en comparación coas sociedades laborais, destaca a maior calidade do emprego en termos de remuneración que presentan as cooperativas galegas.

Gráfico 11.19a. Ingresos de explotación e gastos de persoal por empregado (miles de €)**Gráfico 11.19b. Ingresos de explotación e gastos de persoal por empregado (miles de €)**

Fonte: SABI

11.4. Conclusións

A alternativa da afrontar a realización de actividades económicas no ámbito da economía social, a través das diferentes entidades que a configuran, constitúe, sen dúbida, unha opción prioritaria polas vantaxes engadidas en termos sociais que presentan estas respecto do resto de modelos societarios.

Neste senso, parecen oportunas as liñas de incentivo que dende as Administracións Públicas se teñen despregado de forma diferencial para a economía social, que van dende a creación dunha cultura emprendedora neste ámbito a axudas directas, as que se destinan recursos significativos.

Con todo, unha das tarefas pendentes dentro da economía social é a de avanzar na cuantificación da realidade da súa actividade en termos de impacto socioeconómico e de peso

relativo dentro do conxunto da economía. As especiais características das entidades que a conforman, cunha regulación menos esixente en determinados ámbitos, fai que, a diferenza do resto de entidades, non sempre teñan que facer públicas as súas contas en rexistros públicos que sexan accesibles á cidadanía ou aos estudosos da economía social en formatos manexables.

Neste ámbito deberán traballar as entidades da economía social, a través das organizacións que as representan, conxuntamente coas Administracións competentes para poder avanzar na publicidade e accesibilidade á información económico e financeira das mesmas coa finalidade de poder concluír, dunha forma rigorosa, sobre a súa importancia e peso relativo. Isto suporía unha maior lexitimación das demandas das entidades da economía social, permitindo asemade ás Administracións Públicas avaliar os resultados das súas políticas neste ámbito.

En todo caso, a información dispoñible a través das contas anuais que estas entidades deben elaborar e aprobar, e nalgúns casos facer públicas a través dos rexistros correspondentes, nos permite chegar a estimacións fundadas sobre a súa importancia socioeconómica así como avaliar a súa evolución. Esta é a pretensión do traballo recollido neste capítulo que, con todas as salvedades derivadas das limitacións na información dispoñible, nos permite afondar nesta liña de análise e achegar conclusións significativas.

Así, no referente ás sociedades laborais con domicilio social en Galicia, se constata unha redución en termos de actividade e de emprego xerado polas mesmas durante o período analizado, que abrangue os anos 2010 ao 2021. A súa vez, estas entidades teñen sufrido as consecuencias económicas derivadas da pandemia do Covid-19, en liña co conxunto da economía, diminuindo a súa actividade no ano 2020, pero cunha recuperación clara da mesma no exercicio 2021.

A súa vez, as cooperativas con domicilio social en Galicia, para as que non se pode facer un análise de evolución para o mesmo período pola limitación da información dispoñible, si presentan un comportamento anticíclico no exercicio 2020, ao incrementar a súa actividade e o emprego respecto do 2019, tendencia que continúa no ano 2021. Isto nos permite concluír que estas entidades presentan unha maior resistencia e un mellor comportamento nos períodos de crise económica, especialmente en termos sociais, que o resto de entidades empresariais.

Alberto Vaquero García

GEN-Universidade de Vigo

María Bastida Domínguez

CECOOP. Universidade de Santiago de Compostela

Ana Olveira Blanco

CECOOP

12. POLÍTICAS PÚBLICAS PARA O DESENVOLVEMENTO DA ECONOMÍA SOCIAL E ASOCIACIONISMO

12.1. Introducción

As entidades que conforman a Economía Social (ES) presentan un conxunto de características que implican un comportamento diferenciado doutro tipo de entidades alleas a este sector. As ditas entidades caracterízanse por compartir unha forma diferente de entender as estruturas empresariais tradicionais, dando prioridade a un conxunto de obxectivos que levan implícito un fin que transcende do mero beneficio individualizado para os seus partícipes, ao ponderar a consecución do benestar colectivo.

Segundo a Xunta de Galicia, 14.000 persoas traballan nas máis de 3.000 entidades da ES en Galicia, o que implica unha contribución estimada superior ao 7 % do PIB. A importancia do tecido empresarial vinculado á ES galega ten ampla tradición no marco das políticas públicas en Galicia. Así, é importante destacar que Galicia foi a primeira Comunidade Autónoma en adaptar a lexislación estatal ás características socioeconómicas do territorio, engadíndose entidades propias coma os montes de man común ou creando categorías específicas para o fomento do cooperativismo da poboación máis nova, coma a cooperativa xuvenil. Este protagonismo da ES en Galicia suxire a importancia de facer un seguimento das actuacións das Administracións Públicas (AAPP) a prol deste sector, que ven reforzándose ano tras ano.

En consecuencia, este capítulo pretende sinalar a importancia das políticas públicas para o desenvolvemento da ES e o asociacionismo. O esquema seguido é o mesmo que en edicións anteriores deste Informe da Economía Social en Galicia. Tras esta introdución, o segundo apartado centrase en describir o marco europeo. O terceiro apartado replica este exercicio dende a óptica nacional. O cuarto apartado particulariza esta situación para Galicia. O quinto apartado apunta un conxunto de recomendacións. Finalmente recóllense as conclusións.

12.2. Marco Europeo

O Consello da Unión Europea reconece o papel motor da ES para o desenvolvemento económico e social europeo. No conxunto da UE, este eido da economía comprende 2,8 millóns de entidades que dan traballo a 13,6 millóns de persoas, xerando o 8 % do PIB europeo¹ (Comité Económico y Social, 2017). Con todo, a ES transcende estas cifras, situándose coma unha ferramenta chave na xeración de emprego, tecido produtivo e cohesión social (Chaves et al., 2016).

Este reconecemento non é novo. Así, dende 2009 veñen de realizarse múltiples chamados á necesidade de deseñar públicas de impulso de Economía Social² no marco da UE, e entre 2014 e 2020 a Comisión Europea estima que se investiron preto de 2.500 millóns de euros para o apoio á ES, sendo na súa maioría actuacións encaixadas no marco dos fondos estruturais. Máis recentemente, a Comisión Europea adoptou o plan de acción *Construír unha economía que funcione para as persoas: un plan de acción para a Economía Social* (2020). Tal e como sinala este organismo, a pandemia da COVID-19 provocou que os argumentos sinalados no Pacto Verde Europeo (2019) cobrarán máis forza, apostando máis decididamente por cambiar cara un modelo económico, xusto, sostible e resistente. En consecuencia, a Estratexia Fondo Europeo Plus 2021-2027 configura o Fondo "como principal instrumento da Unión Europea para investir nas persoas e aplicar o pilar europeo de dereitos sociais, contribuíndo a unha Europa máis social; a unha cohesión económica, social e territorial de conformidade co artigo 174 Tratado Fundamental da Unión Europea e á consecución dos obxectivos marcados na Axenda de Desenvolvemento Sostible 2030" (MTES, 2020³), fixando como prioritario a mellora no acceso ao emprego a través de entidades de ES.

Este novo plan de acción para a ES procura potenciar o investimento social e aumentar o apoio aos axentes incluídos na ES, xunto coas empresas sociais, para que melloren a creación e calidade do emprego. Para iso apostase por un conxunto de iniciativas a aplicar en tres eixos: creación das condicións axeitadas para que prosperen as iniciativas da ES mellora das oportunidades e apoio ao desenvolvemento de capacidades, e aumento do reconecemento da ES e o seu potencial. Así, este plan sinala que a maior parte das súas entidades son axentes que poden contribuír ao crecemento sostible e ao emprego. Asemade, sinala que a ES posibilita a transición ecolóxica desenvolvendo prácticas, bens e servizos sostibles para o desenvolvemento industrial, poñendo en valor a contribución da ES para o desenvolvemento da economía circular. O **Cadro 12.1** sinala os ámbitos de intervención e os principais contidos deste Plan.

1 The recent Evolutions of the Social Economy in the European Union. European Economic and Social Committee report (2017).

2 European Parliament (2015). Resolution on social entrepreneurship and social innovation in combating unemployment (2014/2236(INI)). European Parliamentary Research Service / EPRS (2017). EU support for social entrepreneurs, Briefing, March.

3 Ministerio de Trabajo e Economía Social (2020): Estratexia Fondo Europeo Plus 2021-2027, MTES, Madrid.

Cadro 12.1. Ámbitos de intervención da Economía Social

Ámbito de intervención	Contidos
Creación de condicións favorables para que prospere a Economía Social	<p>Necesidade de contar cun marco axeitado para que prospere a Economía Social. A dita contorna debe garantir unhas boas condicións fiscais, medidas para mellorar a contratación pública e subvencións públicas específicas para potenciar a Economía Social.</p> <p>Para acadar estes obxectivos, dende a Comisión Europea remitirase ao Consello de Europa un documento marco sobre as condicións para un mellor desenvolvemento da Economía Social para 2023. Asemade, a Comisión Europea publicará orientacións para os Estados membros de cara a desenvolver un marco fiscal axeitado, así como a conveniencia de aplicar medidas concretas en relación coa contratación pública socialmente responsable e promoción da Economía Social máis aló da UE</p>
Apertura de oportunidades para a posta en marcha e expansión das organizacións da Economía Social	<p>Axudas para potenciar o reciclaxe profesional e a melloras das capacidades das persoas traballadoras, así como actuacións para a promoción das entidades da Economía Social. Para o período 2021-2027 a previsión da Comisión Europea é destinar máis de 2.500 millóns de euros á Economía Social.</p> <p>Entre as accións previstas está a creación dun novo portal europeo de Economía Social, para garantir a máxima información centralizada sobre o financiamento, a formación e iniciativas. Asemade, cóntase coa previsión de lanzar novos produtos financeiros no marco do programa <i>InvestEU</i> e mellorar o acceso á financiación. Finalmente, neste ano está prevista a creación dun Centro Europeo de Competencia para a Innovación Social</p>
Garantir o recoñecemento da Economía Social e o seu potencial	<p>Garantir visibilidade á Economía Social e, ao mesmo tempo, mellorar o recoñecemento do seu traballo e potencial. Dende a Comisión Europea está prevista a realización de actividades de comunicación que informen das accións e características da Economía Social. Tamén está prevista a realización de traballos que posibiliten contar con estatísticas sobre a Economía Social na UE. Finalmente, apóstase por organizar cursos de formación dirixidos ao funcionariado sobre Economía Social, e fomentar a Economía Social dende a óptica local e rexional, potenciando os intercambios internacionais</p>

Fonte: Comisión Europea (2021)

12.3. Marco estatal

O marco de axudas establecido a nivel estatal cara o apoio e fomento á Economía Social segue unha tipoloxía básica, xa reflectida en informes anteriores e sintetizada no **cadro 12.2**.

Cadro 12.2. Clasificación de medidas de apoio á Economía Social

CRITERIO	TIPOLOXÍA
Atención prestada ao sector da Economía Social	<p>Específicas => dirixidas exclusivamente ao sector da Economía Social; por exemplo, a liña orzamentaria de "Desenvolvemento da Economía Social" do Ministerio de Traballo e Economía Social.</p> <p>Xerais=> dirixidas a todo tipo de empresas; por exemplo, as políticas de desenvolvemento rexional a través dos institutos rexionais de apoio ás empresas.</p> <p>Excluíntes => dirixidas ao sector privado, non incluíndo de determina forma ás empresas de Economía Social; por exemplo, impedindo que as cooperativas non poidan exercer como distribuidoras de enerxía eléctrica ou de carburantes.</p>
Segundo o ámbito de aplicación.	<p>Transversais => dirixidas a todo o sector da Economía Social.</p> <p>Sectoriais => dirixidas unicamente a certas actividades da Economía Social ; por exemplo, aquelas destinadas ás institucións sen fins de lucro ou empresas de traballo asociado.</p>
Segundo os instrumentos utilizados	<p>De oferta => dirixidas á estrutura das empresas da Economía Social¹. Á súa vez, diferéncianse en dous subgrupos: i) de difusión, promoción, formación e investigación e ii) medidas financeiras (políticas orzamentarias) e políticas de apoio (información técnica, asesoramento, <i>networking</i>, etc.)</p> <p>De demanda => deseñadas para incidir no volume de actividade económica das empresas de Economía Social promovendo a súa contratación; por exemplo, facilitando o acceso ás empresas de Economía Social á condición de provedor do sector público².</p>
Segundo a súa intensidade	<p>Políticas brandas ou <i>soft</i> (actuacións dirixidas a crear un ecosistema favorable ás empresas de Economía Social para a súa creación, crecemento e desenvolvemento) => instrumentadas a través de medidas institucionais, como o recoñecemento á súa capacidade para xestionar empresas³, ou medidas cognitivas⁴; por exemplo, para difundir o coñecemento da Economía Social.</p> <p>Políticas duras ou <i>hard</i> (políticas económicas de fomento empresarial, para promover a creación de novas empresas da Economía Social e o establecemento de sistemas de apoio para o desenvolvemento económico destas empresas) => instrumentadas por medio de actuacións sobre a oferta (dirixidas a mellorar a competitividade empresarial) e/ou demanda (dirixidas ao nivel de actividade económica).</p>

Notas: (1) Lotarías e xogos de azar como réxime financeiro (o caso do ONCE en España), fondos de emprendemento (réxime de capitalización por desemprego en España), Plataformas de Economía Social a escala nacional (Confederación Empresarial Española de Economía Social en España); (2) Contratos de subministracións ou reservados en España;(3) Programa operativo de Economía Social, inclusión social e estratexia nacional en España;(4) Rede de investigación/mestrados universitarios en España sobre Economía Social.

Fonte: Chaves (2007), Fajardo (2012), Comité Económico e Social (2018), Bastida, Vaquero e Olveira (2019, 2020) e Vaquero, Bastida e Olveira (2021, 2022)

Asemade o 1 de xaneiro de 2023 publicouse no BOE a nova Estratexia Española de Economía Social 2021-2027. Neste documento indícase que a ES non debe considerarse só como parte da solución para a recuperación económica e social despois dos problemas derivados da pandemia da COVID-19 , senón que o seu papel debe ir máis aló, configurándose

como un pilar básico para a reconstrución europea e a mellora da innovación social. Este interese materialízase en distintas iniciativas, coma a inclusión da ES nos fondos *Next Generation UE*, a convocatoria do Consello de Fomento da ES, o aumento de 4 a 10 millóns de euros nas axudas para o financiamento das actividades de promoción da ES, e a ratificación da Declaración de Toledo en ES pola UE-19, un compromiso contraído por dezaoito estados da UE no marco da reunión de Alto Nivel sobre Economía Social e Solidaria na Unión Europea "*Economía Social para unha recuperación inclusiva, sostible e xusta*" que pretende impulsar a ES coma factor chave.

No transcurso do ano 2022 se estivo aplicando o Proxecto Estratéxico para a recuperación e transformación económica (PERTE) da ES e dos Coidados⁴. O obxectivo desde plan é financiar proxectos innovadores de ámbito nacional que fomenten o desenvolvemento das entidades de ES a través de cinco programas de investimento (MTES, 2023):

- **Transforma_ES:** destinado a empresas de ES que precisen un relevo xeneracional ou axuda na súa xestión.
- **Iniciativa_ES:** destinada a creación e consolidación de proxectos innovadores dende a ES, para o fomento do emprendemento xuvenil neste eido.
- **Digit_ES:** para apoiar a dixitalización das entidades da ES e a creación de plataformas on line en contornas rurais.
- **Alianzas_ES:** trata de fomentar proxectos en rede para ofertar novos servizos integrais, procurando alianzas innovadoras que faciliten novos enfoques.
- **Sostenibles_ES:** para mellorar as condicións medioambientais, sociais e de xénero, que supoñan un cambio para as persoas en situación de vulnerabilidade.

Os proxectos que opten por estas axudas deben ser presentados por entidades ou agrupacións con implantación en dúas o máis CC.AA, permitindo o seu desenvolvemento en máis dun territorio. Con esta iniciativa está previsto un investimento de máis de 800 millóns de euros⁵ e trata de responder as demandas indicadas no Plan de Acción Europeo para a ES, cuxo obxectivo principal é o impulso da transformación das cadeas de valor estratéxicas do sector de Coidados e da ES, caracterizados pola súa transversabilidade ao longo de todo o tecido produtivo. Este PERTE declara dous piares principais no marco do Plan "Nova economía dos coidados e políticas de emprego":

- **C22:** Plan de choque para a economía dos coidados e reforzo das políticas de inclusión, para a modernización dos servizos sociais con especial atención no modelo de coidados de longa duración.
- **C23:** Novas políticas públicas para un mercado de traballo dinámico, resiliente e inclusivo que procura adecuar o mercado de traballo español á realidade e necesidades actuais.

O PERTE configúrase en torno a dous obxectivos xerais e un estratéxico (**Cadro 12.3**), que a súa vez artículase en nove liñas de acción: tres con incidencia directa na ES (primeiro obxectivo) e as seis restantes enmarcadas no segundo obxectivo xeral. Trátase dun

⁴ Memoria do PERTE: <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/2022/210622-perte-economia-social-y-de-los-cuidados-memoria-completa.pdf>

⁵ O PERTE da Economía Social e dos Coidados recolle un orzamento de 808 millóns de euros entre 2022 e 2026. A maior aportación corre a cargo do Ministerio de Dereitos Sociais e Axenda 2030 (552,3 millóns), Ministerio de Traballo e Economía Social (100 millóns), Ministerio de Igualdade (53,6 millóns) e Ministerio de Educación e Formación Profesional (49,7 millóns).

proxecto coordinado polo MTES, con participación de 12 ministerios para o impulso de nove liñas de actuación. O financiamento é con cargo aos fondos *Next Generation*⁶. Entre outras actuacións, destacan a necesidades de redimensionar o tamaño das empresas da ES, especialmente as sociedades cooperativas. Con isto se busca asegurar a súa viabilidade empresarial, mellorar a súa compatibilidades e manter o emprego, asemade de fomentar a súa internacionalización. A contía total das axudas é de 99,3 millóns de euros, posibilitando ata un 50% de cofinanciamento para as PEMES e dun 15 % para as grandes empresas. A dotación mínima por proxecto elixido é de 50.000€, ata un máximo de 7,5 millóns de € por proxecto e empresa.

Asemade, cómpre destacar que no transcurso de 2022 estívose a traballar para modificar a Lei de Economía Social, a Lei de Cooperativas e a Lei de Empresas de Inserción. Así, o Consello de Ministros aprobou, en abril de 2023, o anteproxecto de Lei Integral da Economía Social

Cadro 12.3. Liñas de acción principais do PERTE da Economía Social e dos Coidados

OBXECTIVOS	LIÑAS DE ACCIÓN
OBXECTIVO XERAL 1: Impulso e desenvolvemento da Economía Social española e do seu potencial transformador	A.1. Transformacións Empresariais a modelos de Economía Social para salvar empresas e empregos. A.2. Mellora da competitividade entre as PEMES e a Economía Social, para afrontar con máis garantía a transformación dixital e medioambiental. A.3. Impulsar o desenvolvemento de mecanismos avanzados de intercooperación en Economía Social da para garantir a sostibilidade.
OBXECTIVO XERAL 2. Desenvolvemento e impulso duns servizos avanzados no ámbito dos coidados, accesibles e centrados nas persoas.	B.1. Profesionalización do sector dos coidados sanitarios e da dependencia. B.2. Medidas de apoio á loita fronte o reto demográfico. B.3. Educación, cualificación e recualificación dixital e sostible. B.4. Espazo de datos para o ben común e a innovación social. B.5. Ferramenta dixital que facilite o contacto entre consumidores e produtores para a venta e distribución dos artigos agroalimentarios nos mercados locais. B.6. Medidas para a promoción e impulso da igualdade de xénero.
OBXECTIVO ESTRATÉXICO	Configurar un <i>Hub</i> de Vanguarda, referente en Economía Social ao servizo da transferencia e intercambio de coñecemento coas entidades da Economía Social ao servizo da cidadanía

Fonte: Elaboración propia a partir da memoria do PERTE de Economía Social e de Economía dos coidados.

12.4. Marco autonómico

Segundo a Estratexia galega de ES (2019-2021), este eido da economía galega xera un volume de emprego de mais de 14.400 postos de traballo, cun volume de facturación preto de 3.000 millóns de €. As catro familias con maior potencial de xeración de emprego -sociedades cooperativas, sociedades laborais, centros especiais de emprego e empresas de inserción laboral- inclúen 3.036 entidades, entre as que destacan as cooperativas (1.294) e

⁶ O novo Plan de Acción de Economía Social da UE recolle que "O Fondo de Recuperación e Resiliencia ofrece aos Estados membros oportunidades significativas para aplicar reformas e investimentos para a través do emprendemento social e inclusivo".

as sociedades laborais (1.626). Toda vez finalizado o prazo de desenvolvemento da primeira Estratexia Galega da ES (2019-2021), que mobilizou máis de 89 millóns de €, dende a Xunta de Galicia estase a traballar nunha nova Estratexia (2022-2026), que partindo dos resultados acadados, ten como principal obxectivo o crecemento da ES na comunidade galega.

Dende Galicia comprobouse unha forte aposta pola ES, materializada no incremento do orzamento público destinado a este tipo entidades. Neste orzamento pódese identificar as diferentes accións deseñadas pola administración autonómica galega para a dinamización da ES a través de tres liñas de acción: (i) O programa *Aprol-Economía Social*, (ii) *Economía Social-Transforma* e (iii) *Bono Consolida*.

O programa *Aprol-Economía Social* busca fomentar a incorporación de persoas desempregadas e traballadoras temporais a cooperativas e sociedades laborais. Tamén establece a posibilidade de acceso ás axudas a cooperativas e sociedades laborais que teñan a súa orixe na reconversión ou transformación de empresas mercantís sempre e cando incorporen como socias ás persoas traballadoras que tiñan unha relación laboral estable na empresa de orixe. Polo tanto é unha iniciativa que procura fomentar o emprendemento e o emprego en cooperativas e sociedades laborais e, ao mesmo tempo, dinamizar un sector que ven demostrando unha importante resistencia ante circunstancias económicas adversas. Asemade, grazas a este programa se contribúe a consolidación de fórmulas de emprego colectivo, avanzando na xeración de emprego, na mobilización de recursos, a corrección de desequilibrios territoriais e na fixación de poboación, ao garantir un emprego estable e de calidade. Para acadar estes obxectivos, establécense dous intervencións:

- Programa I, destinado ao fomento do emprego en cooperativas e sociedades laborais cando incorporen persoas socias traballadoras ou si se trata de empresas mercantís que se transformen en cooperativas ou sociedades laborais en Galicia.
- Programa II, para fomentar o acceso á condición de persoa socia traballadora o de traballo nunha cooperativa ou sociedade laboral con carácter indefinido, a través da financiación da súas aportacións económicas ao capital social, que desenvolvan a súa actividade nun centro de traballo situado en Galicia.

Para o Programa I, por cada persoa que se incorpore con carácter indefinido e a xornada completa, a subvención fixada foi de 6.000 euros, que pode incrementarse nun 25 % se concorren certas circunstancias como, por exemplo, ter dificultade de acceso ao mercado de traballo, para as mulleres, ser maior de 45 anos ou se se trata dun entorno rural. Asemade, por cada mozo/a incorporada como persoa socia traballadora ou de traballo a proba, a subvención será de 600 euros mensuais por un período entre 6 e 12 meses. A contía máxima por entidade beneficiaría será de 67.500 euros. Para o Programa II, as subvencións previstas foron de 3.000 e 6.000 euros, aínda que se incrementaban nun 25 % adicional en certos casos (**Cadro 12.4**).

O *Bono Transforma Economía Social* cunha dotación de 1.570.000 euros en 2021, ten como obxectivo impulsar a recuperación de negocios en crises ou sen substitución xeracional mediante fórmulas de Economía Social. Poderanse acoller ás subvencións as sociedades laborais ou cooperativas que xurdan dalgún dos procesos que se detallan a continuación: a) Constitución por ausencia de remuda xeracional; b) Constitución por persoas autónomas e c) Constitución por transformación: c.1) Transformación de todo tipo de sociedades en cooperativas ou sociedades laborais debidamente inscritas no rexistro correspondente na data da solicitude e c.2) procesos de adquisición da totalidade do capital integrante dunha sociedade mediante compravenda das súas participacións ou accións por

parte, fundamentalmente, das súas persoas traballadoras, coa finalidade de levar a termo a continuación total ou parcial do seu obxecto social e de transformación nunha sociedade laboral ou nunha cooperativa.

A contía da axuda será equivalente ao 80 % do custe total dos gastos subvencionable ata un límite de 3.000 ou 6.000 euros en función do tipo de gasto, aínda que pode ascender ata os 24.000 euros en función das características da entidade beneficiaria. O financiamento máximo é de 50.000 euros por entidade beneficiaria **(Cadro 12.5)**.

O Bono Consolida tivo en 2022 unha dotación de 1,5 millóns de euros que busca afianzar entidades de Economía Social mediante axudas que buscan apoiar a consolidación das entidades da economía social, así como reforzar a súa presenza no tecido económico de Galicia, con especial incidencia na transformación dixital e na mellora da eficiencia enerxética, contribuíndo ao impulso da súa actividade económica, incrementando a súa competitividade e, en definitiva, mantendo empregos de calidade. A contía da axuda será equivalente ao 80 % do custe total dos gastos subvencionables. O límite máximo das axudas foi de 20.000 euros por entidade solicitante **(Cadro 12.6)**

Estas liñas de axuda supoñen unha aposta pola combinación entre as políticas de fomento brandas e duras, na clasificación tradicional de políticas públicas de fomento a Economía Social (Chaves e Monzón, 2018; Chaves e Savall, 2013). As políticas brandas diríxense ao deseño dun ecosistema favorable para o desenvolvemento de empresas de Economía Social, distinguíndose entre elas as políticas institucionais (por exemplo, o establecemento do marco legal de desenvolvemento destas entidades, a súa incorporación á actividade económica, o reforzo do seu rol interlocutor) e políticas cognitivas, deseñadas co obxectivo é aumentar o coñecemento, aprendizaxe e estudo de Economía Social. As políticas duras son intervencións directamente orientadas ao desenvolvemento da actividade económica das entidades de Economía Social.

Cadro 12.4. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Aprol- Economía Social. 2022

Actuación	Contido	Contía (en euros)	Beneficiarios
Aprol- Economía Social	Dirixido a apoiar a xeración de emprego en cooperativas e sociedades laborais. Programa I: fomento do emprego en cooperativas e sociedades laborais Programa II: fomento do acceso á condición de persoas socias traballadoras ou de traballo, de cooperativas ou de sociedades laborais, así como ao fomento do acceso de persoas emprendedoras por conta propia á condición de socias de cooperativas	Programa I: 2.590.000	Programa I: cooperativas e sociedades laborais que incorporen como persoas socias traballadoras ou de traballo con carácter indefinido a: persoas que no momento da incorporación sexan desempregadas rexistradas como demandantes de emprego; persoas que no momento da súa incorporación estean vinculadas á cooperativa ou sociedade laboral por un contrato de traballo temporal; persoas que no momento da súa incorporación sexan socias a proba da cooperativa a que se incorporan, a condición de que estivesen desempregadas e rexistradas como demandantes de emprego no momento de incorporarse como tales persoas socias a proba e persoas que no momento da súa incorporación sexan persoas asalariadas dunha empresa que se transforme nunha cooperativa ou sociedade laboral, sempre que non teñan a condición de socias da empresa transformada.
		Programa II: 2.336.834	Programa II: persoas que accedan á condición de persoa socia traballadora ou de traballo dunha cooperativa ou sociedade laboral con carácter indefinido, que no momento da súa incorporación cumpran algunha das condicións seguintes: ser persoas desempregadas rexistradas como demandantes de emprego; ser persoas socias a proba da cooperativa á cal se incorporan; ser persoas asalariadas da cooperativa ou sociedade laboral á cal se incorporan; ser persoas asalariadas dunha empresa que se transforme nunha cooperativa ou sociedade laboral, sempre que non teñan a condición de socias da empresa transformada e ser persoas socias traballadoras ou de traballo dunha cooperativa ou sociedade laboral a tempo parcial que accedan á mesma condición a tempo completo. Tamén poderán ser beneficiarias as persoas que, sendo desempregadas e rexistradas como demandantes de emprego, emprendan unha actividade por conta propia e incorpórense nunha cooperativa como persoas socias con carácter indefinido, con compromiso de exclusividade, para comercializar os seus produtos, obter subministracións, servizos e a asistencia técnica.

Fonte: ORDE do 23 de decembro de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión, en réxime de concorrencia non competitiva, das subvencións para o fomento do emprendemento en economía social (programa Aprol-Economía social) e convócanse para o ano 2022 (códigos de procedemento TR802G e TR802J) e ORDE do 7 de decembro de 2022 pola que se fai pública a ampliación da dotación orzamentaria para a concesión das axudas establecidas na Orde do 23 de decembro de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión, en réxime de concorrencia non competitiva, das subvencións para o fomento do emprendemento en economía social (programa APROL-Economía Social) e se convocan para o ano 2022 (códigos de procedemento TR802G e TR802J)

Cadro 12.5. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Economía Social- Transforma. 2022.

Actuación	Contido	Contía (en euros)	Beneficiarios
<i>Economía Social -Transforma</i>	Apoio á transformación en cooperativas ou sociedades laborais dos negocios sen substitución xeracional, de todo tipo de sociedades e das persoas traballadoras autónomas, que xa estiveran exercendo unha actividade económica	1.570.000	As sociedades laborais ou cooperativas que xurdan dalgún dos procesos que se detallan a continuación: a) Constitución por ausencia de substitución xeracional=> Constitución dunha sociedade laboral ou dunha cooperativa integradas total ou parcialmente polas persoas traballadoras cuxos contratos resultasen extinguidos por causa de crise ou xubilación da súa persoa empregadora. b) Constitución por persoas autónomas=>- Constitución dunha sociedade laboral ou dunha cooperativa, que estean integradas por persoas traballadoras autónomas que xa estivesen a realizar unha actividade laboral e, por tanto, estean en situación de alta no correspondente réxime de persoas traballadoras autónomas da Seguridade Social ou na mutualidade do colexio profesional. c) Constitución por transformación=> c.1) Transformación de todo tipo de sociedades en cooperativas ou sociedades laborais e c.2) Procesos de adquisición da totalidade do capital integrante dunha sociedade mediante compra-venda das súas participacións ou accións por parte, fundamentalmente, das súas persoas traballadoras, co fin de levar a termo a continuación total ou parcial do seu obxecto social e de transformación nunha sociedade laboral ou nunha cooperativa.

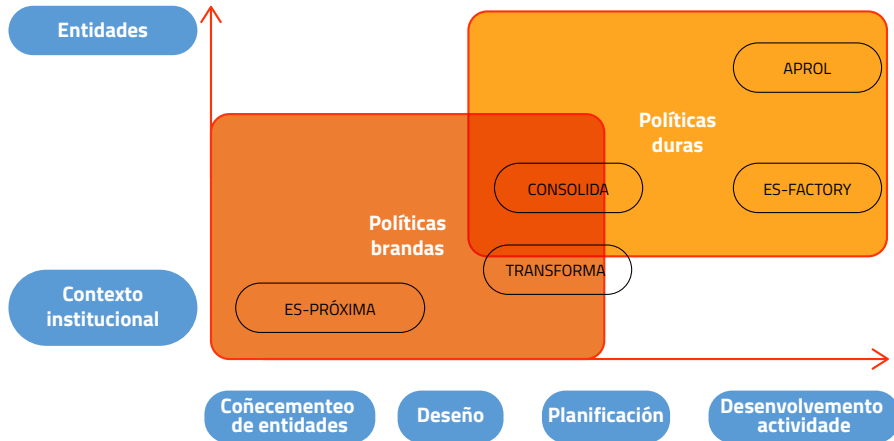
Fonte: ORDE do 13 de xuño de 2022 pola que se establecen as bases reguladoras do programa É-Transforma en cooperativas ou sociedades laborais e procédese á súa convocatoria para a anualidade 2022 (código de procedemento TR802R).

Cadro 12.6. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Bono consolidada Economía Social. 2022

Actuación	Contido	Contía (en euros)	Beneficiarios
Bono consolidada Economía Social	Apoiar a consolidación das entidades da economía social, así como reforzar a súa presenza no tecido económico de Galicia, con especial incidencia na transformación dixital e na mellora da eficiencia enerxética, contribuíndo ao impulso da súa actividade económica, incrementando a súa competitividade e, en definitiva, mantendo empregos de calidade.	1.500.000	Sociedades cooperativas, sociedades laborais, empresas de inserción e centros especiais de emprego previstas no artigo 6 da Lei 6/2016, do 4 de maio, da economía social de Galicia.

Fonte: ORDE do 13 de xuño de 2022 pola que se establecen as bases reguladoras das subvencións para o apoio á consolidación das entidades da economía social de Galicia Bono consolidada economía social, e procédese á súa convocatoria para a anualidade 2022 (código de procedemento TR802L).

Gráfico 12.1. Medidas de apoio á Economía Social en Galicia. 2022

Fonte: elaboración propia

Do estudo destas liñas de axuda revela-se un cambio de rumbo nas políticas públicas de apoio a Economía Social en Galicia (Bastida, Vaquero e Cancelo, 2019, 2020), un elemento xa indicado en edicións anteriores deste Informe da Economía Social en Galicia.

Tradicionalmente, estas medidas poñían énfases en accións de deseño e reforzo do ecosistema galego de Economía Social, impulsando a implantación da Lei Galega de Economía Social (2016) e a implantación e funcionamento dos órganos de consulta e interlocución incluídos nesta Lei, como o Consello Galego de Economía Social (políticas brandas institucionais). De igual forma, viña desenvolvendo un amplo catálogo de accións formativas dirixidas á mellora do grao de coñecemento e difusión de Economía Social en Galicia (brandas cognitivas). Un terceiro grupo de accións dirixido ao asesoramento, acompañamento e consolidación das entidades de Economía Social (Vaquero, Bastida e Olveira, 2021, 2022), entrando no ámbito das políticas duras de fomento, pero unicamente na fase de deseño da actividade económica das entidades de Economía Social. O grosor do financiamento dirixíase a accións formativas e de asesoramento, sen actuar directamente nas entidades de Economía Social nin na súa actividade empresarial.

En consecuencia, as medidas agora deseñadas revelan unha actitude máis proactiva por parte da administración galega, establecendo un conxunto de liñas de apoio directo destinadas a fomentar a creación, mellora das condicións e competitividade e incremento de tamaño das entidades de Economía Social, así como o fomento do emprego nestas organizacións.

12.5. Recomendacións

Primeira. Compre seguir garantindo recursos para consolidar a aposta da Xunta de Galicia por actuacións públicas no campo da Economía Social. Esta mesma recomendación debese aplicar á xestión a realizar polo Goberno de España.

Segunda. É preciso contar con liñas de axuda específicas para fomentar a concentración de sociedades, nomeadamente, para a creación de cooperativas de segundo grao, o que permitirá mellorar a súa competitividade e favorecer a súa internacionalización.

Terceira. Convén visibilizar o traballo das entidades que conforman a Economía Social. O caso de Francia, que optou por un sistema de certificación para facilitar o acceso de certas entidades a un tratamento específico pode ser un bo exemplo.

Cuarta. Hai que dar a coñecer as boas prácticas en Economía Social. As entidades que forman parte da Economía Social presentan una serie de valores que deben ser coñecidos e potenciados, como o compromiso coa sociedade, a súa capacidade de inserción, a procura da equidade ou a sostibilidade.

Quinta. Sería moi interesante incorporar, no ámbito do Sistema Universitario de Galicia, as ensinanzas no campo da Economía Social, tal e como fixeron, por exemplo, a Universidade do País Vasco-EHU (Mestrado en Economía Social e Solidaria), Universidade de Valencia (Mestrado Universitario en Economía Social) e a Universidade Autónoma de Barcelona (Posgrao en Economía Social e Solidaria: Desenvolvemento Local, Cooperativismo e Transformación Social).⁷

⁷ Outras iniciativas con contidos relacionadas coa Economía Social son: Master en innovación social e economía solidaria (Universidade de Salamanca), Master Universitario en Xestión e Comunicación de Entidades Sociais e Solidarias (Universidade Abad Oliva CEU), Master en xestión económica e social para o desenvolvemento da Economía Solidaria (Universidade de Mondragón), Experto/a en xestión e promoción de empresas de economía social e solidaria (Universidade Complutense de Madrid), Experto en Economía Solidaria e emprendemento sociais (Universidade de Huelva), Programa de estudos propios en xestión do cooperativismo e da economía social e solidaria (Universidade Católica de Ávila), Curso de especialización en economía social e solidaria (Universidade de Lleida).

Sexta. Debe procederse a unha correcta cuantificación e valorización da actividade das entidades de Economía Social en Galicia, a partires de novos modelos de medición e indicadores, máis alo do tradicionais aplicados as empresas tradicionais.

Sétima. É preciso avaliar o impacto das actuacións públicas en Economía Social, un exercicio necesario para orientar axeitadamente as políticas públicas. Ao mesmo tempo, esta tarefa é imprescindible para xustificar as achegas que se realizan dende as diferentes administracións públicas. Só desta forma se xustificará axeitadamente o importante esforzo orzamentario que se ven realizando dende a Xunta de Galicia en Economía Social.

Oitava. Hai que mellorar o papel das entidades representativas do sector. O anterior permitiría incluír axeitadamente as particularidades da Economía Social.

Novena. É necesario reforzar as actuacións dirixidas á incorporación de persoas socias traballadoras, para contrarrestar a tendencia á atomización da propiedade nas actividades cooperativas. A mesma recomendación sería aplicable ao resto de actividades da Economía Social. Igualmente, tal e coma se suxeriu en informes precedentes, cómpre avanzar no deseño de procesos de inclusión de cláusulas sociais na contratación pública.

Décima. Resulta imprescindible mellorar o tratamento fiscal das entidades que conforman a Economía Social, nomeadamente as cooperativas. Con todo, somos conscientes que esta vella demanda resulta moi complicada, posto que no recente documento aprobado pola Comisión Europea hai un claro interese por facilitar os investimentos en Economía Social, pero non recolle ningunha proposta vinculante que busque homoxeneizar a lexislación ou contemple medidas de incentivos a nivel europeo.

12.6. Conclusións

Nos derradeiros anos, a Comunidade Autónoma de Galicia ven reforzando o seu interese e implicación nas políticas públicas de apoio a Economía Social. Na actualidade, Galicia dispón dun conxunto de instrumentos e mecanismos vivos e flexibles, que buscan garantir a mellor resposta ás necesidades da Economía Social. O anterior é algo a ter moi en conta atendendo ás actuais circunstancias económicas que obrigan a repensar o modelo tradicional de empresa.

Debemos ser conscientes da importante contribución da Economía Social á sociedade e da súa capacidade para contar cun modelo de desenvolvemento sostible e equilibrado. Neste senso, requírese un esforzo particularmente importante, dende as diferentes administracións públicas con competencia no eido da Economía Social, en todos os asuntos relacionados co empoderamento de Economía Social, a súa visibilidade para a sociedade e o recoñecemento das oportunidades de mellora, que están moi presentes en todas as actividades que desenvolve a Economía Social.

12.7. Bibliografía.

BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & CANELO, M. (2019): La Ley de Economía Social de Galicia. En: FAJARDO, G. E CHAVEZ, R. (Eds.) *La economía social en la Comunidad Valenciana: regulación y políticas públicas*, 43-52, CIRIEC-España. <http://ciriec.es/wp-content/uploads/2019/11/libro-es-valenciana.pdf>

- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & CANELO, M. (2020): "La contribución de la Ley de Economía Social al desarrollo territorial y a la mejora del empleo", *Revesco- Revista de estudios cooperativos*, 134, 1-20. <https://revistas.ucm.es/index.php/REVE/article/view/69174>
- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & OLVEIRA, A. (2019): Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo, en CANELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Libro Branco da Economía Social en Galicia 2018*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_010128e2fbde4a97822979233560832e.pdf
- BASTIDA, M^a., VAQUERO, A. & OLVEIRA, A. (2020): Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo, en CANELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2019*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_efd9eec05f6f4f06a6f9acc3349cb475.pdf
- CHAVES, R. (2007): *La economía social en las políticas públicas en España*. CIRIEC España. https://www.mites.gob.es/ficheros/ministerio/sec_trabajo/autonomos/economia-soc/NoticiasDoc/NoticiasPortada/ES_politicas_publicas_2007.pdf
- CHAVES, R. & MONZÓN, J.L. (2018): "La economía social ante los paradigmas económicos emergentes: innovación social, economía colaborativa, economía circular, responsabilidad social empresarial, economía del bien común, empresa social y economía solidaria". *CIRIEC- España, Revista de economía pública y cooperativa*, 93, 5-50. <https://ojs.uv.es/index.php/ciriecespana/article/view/12901/0>
- CHAVES, R., & SAVALL, T. (2013): "La insuficiencia de las actuales políticas de fomento de cooperativas y sociedades laborales frente a la crisis en España", *REVESCO Revista de Estudios Cooperativos*, 113, 61-91. <https://www.redalyc.org/pdf/367/36729543003.pdf>
- COMISIÓN EUROPEA (2019): *Pacto Verde Europeo*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es
- COMISIÓN EUROPEA (2021): Plan de acción para la Economía Social. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=es>
- COMITÉ ECONÓMICO e SOCIAL (2017): *Evolución reciente de la Economía Social en Europa*. CIRIEC-International – Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et coopérative. <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-es-n.pdf>
- COMITÉ ECONÓMICO e SOCIAL (2018): *Buenas prácticas en las políticas públicas relativas a la economía social europea tras la crisis económica. Síntesis*, CIRIEC internacional. <http://ciriec.es/novedades-bibliograficas/buenas-practicas-de-politicas-publicas-relativas-a-la-economia-social-europea-sintesis/>
- EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE (2017): *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union Study*, Ciriec International. <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf>
- EUROPEAN PARLIAMENT (2015): *Resolution on social entrepreneurship and social innovation in combating unemployment*. EUROPEAN PARLIAMENT (2015). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0320_EN.html
- FAJARDO, G. (2012): "El fomento de la Economía Social en la legislación española", *REVESCO- Revista de Estudios Cooperativos*, 107, 58-97. https://ciriec-revistaeconomia.es/wp-content/uploads/CIRIEC_Ext2018_17_Fajardo.pdf

- MINISTERIO DE TRABAJO y ECONOMÍA SOCIAL (2020): *Estrategia Fondo Europeo plus 2021-2027*, Madrid. https://www.mites.gob.es/uafse/ficheros/fse_2021_2027/documento_estrategia_FSE_2021-2027.pdf
- VAQUERO, A., BASTIDA, M^a. & OLVEIRA, A. (2021): Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2020*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_c3785a77154648e8e696e3095f50a0a.pdf
- VAQUERO, A., BASTIDA, M^a. & OLVEIRA, A. (2022): Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo, en CANCELO, M. & BOTANA, M.J. (Dir.) *Informe da Economía Social en Galicia 2021*, Universidade de Santiago de Compostela-Centro de Estudos Cooperativos, Santiago de Compostela. https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_d13d0619b15c4e7db362c826a3603516.pdf

12.8. Normativa

- ESPAÑA. Resolución do 17 de maio de 2023, da Secretaría de Estado de Emprego e Economía Social, pola que se publica o Acordo do Consello de Ministros de 11 de abril de 2023, polo que se aproba a Estratexia Española de Economía Social 2023-2027. <https://boe.es/boe/dias/2023/06/01/pdfs/BOE-A-2023-13033.pdf>
- GALICIA. ORDE do 23 de decembro de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión, en réxime de concorrencia non competitiva, das subvencións para o fomento do emprendemento en economía social (programa Aproz-Economía social) e se convocan para o ano 2022 (códigos de procedemento TR802G e TR802J). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2022/20220121/AnuncioG0599-271221-0018_gl.html
- GALICIA. ORDE do 13 de xuño de 2022 pola que se establecen as bases reguladoras do programa É-Transforma en cooperativas ou sociedades laborais e procédese á súa convocatoria para a anualidade 2022 (código de procedemento TR802R). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2022/20220629/AnuncioG0656-150622-0003_gl.html
- GALICIA. ORDE do 13 de xuño de 2022 pola que se establecen as bases reguladoras das subvencións para o apoio á consolidación das entidades da economía social de Galicia Bono consolida economía social, e procédese á súa convocatoria para a anualidade 2022 (código de procedemento TR802L). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2022/20220629/AnuncioG0656-150622-0003_gl.html
- GALICIA. ORDE do 7 de decembro de 2022 pola que se fai pública a ampliación da dotación orzamentaria para a concesión das axudas establecidas na Orde do 23 de decembro de 2021 pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión, en réxime de concorrencia non competitiva, das subvencións para o fomento do emprendemento en economía social (programa APROL-Economía Social) e se convocan para o ano 2022 (códigos de procedemento TR802G e TR802J). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2022/20221213/AnuncioG0656-071222-0003_gl.html

13. A ECONOMÍA SOCIAL GALEGA NO CONTEXTO NACIONAL: ENTIDADES MÁIS REPRESENTATIVAS E PANORAMA DE FUTURO

13.1. Introducción

O papel da Economía Social¹ en Galicia ven evolucionando dun xeito ascendente nos últimos anos e, consecuentemente, tamén a súa contribución ao fortalecemento da ES a nivel nacional. En xeral, pódese afirmar que o impacto global das entidades que confirman á ES é valorado a través da repercusión que teñen a nivel rexional ou incluso local. Por iso, neste capítulo propoñémonos, como primeiro obxectivo, describir cales son as entidades galegas de ES máis representativas no contexto español, a partir do informe elaborado pola *Confederación Empresarial Española da Economía Social* (CEPES). Trátase da entidade máis representativa da ES en España, xa que na actualidade conta con 43.192 empresas asociadas, cunha facturación que representa o 10% do PIB, posúen máis de 21.625.000 de persoas asociadas e xeran 2.184.000 empregos directos e indirectos².

Un dos principais obxectivos de CEPES é darlle visibilidade ao tecido empresarial da ES, a súa pluralidade de fórmulas xurídicas e a súa presenza no territorio. Con este obxectivo no ano 2022 publicou unha nova edición do informe sobre as empresas máis relevantes da ES no escenario socio-económico español. Aínda que non pretende ser un listado exhaustivo e pechado de entidades de ES, o informe recolle unha mostra de empresas seleccionadas polos seus socios a través dunha enquisa, de xeito que amosan a pluralidade e diversidade do tecido produtivo da ES. Trátase de empresas que están presentes en todos os sectores económicos, de todos os tamaños e todas as familias que conforman este modelo económico, onde a eficiencia empresarial combínanse cos valores de solidariedade, responsabilidade e cohesión social.

1 En adiante, ES.

2 Fonte: <https://www.cepes.es/estadisticas-generales-economia-social/datos-estadisticos>

Como segundo obxectivo do capítulo analizamos o futuro escenario no que se desenvolverán as entidades de ES en Galicia. No marco da análise elaborada na “Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027” sobre as condicións externas (ameazas e oportunidades) e internas (debilidades e fortalezas), analizamos cal pode ser o panorama que afrontan as entidades galegas nos próximos anos e, particularmente, que vantaxes e desvantaxes presenta Galicia como entorno para o desenvolvemento de novos proxectos que impulsen a nosa ES.

13.2. As entidades galegas de Economía Social máis representativas no contexto nacional

No informe sobre as empresas máis relevantes da ES no escenario socio económico español (CEPES, 2022) se recolleron datos de 1.320 empresas por tipoloxía, sector económico, número de empregos, facturación e comunidade autónoma na que se localiza. Estas empresas dan emprego a un total de 389.683 traballadores e rexistran un volume de facturación total de case 160 millóns de euros.

Na táboa 13.1 se mostra a distribución destas entidades por familia, tendo en conta o seu peso na mostra por número de entidades e emprego. Como se observa, as cooperativas é o grupo máis representativo co 65% do total da mostra. Se consideramos conxuntamente as cooperativas e os grupos empresariais nesta selección de entidades máis relevantes da ES en España, representan practicamente o 90% do emprego e o 99% da facturación, encontrándose a unha grande distancia as demais familias da ES nos dous parámetros referidos.

Táboa 13.1. Distribución de empresas por tipoloxía³

TIPO DE EMPRESA	ENTIDADES		EMPREGO		FACTURACIÓN	
	Número	% s/ total	Nº traballadores	% s/ total	Miles de €	% s/ total
Cooperativas	851	64,47%	205.921	52,84%	46.278	28,94%
Confrarías de pescadores	133	10,08%	N.D.		448	0,28%
Centros especiais de emprego	121	9,17%	29.198	7,49%	792	0,50%
Sociedades Laborais	111	8,41%	7.591	1,95%	604	0,38%
Empresas de inserción	56	4,24%	1.612	0,41%	29	0,02%
Mutualidades	20	1,52%	N.D.		N.D.	
Fundación e Asociacións	19	1,44%	2.176	0,56%	66	0,04%
Grupos Empresariais	9	0,68%	143.185	36,74%	111.714	69,85%
Total	1.320		389.683		159.930	

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

En canto ao tamaño de empresa, obsérvase que un 13,8% da mostra analizada son microempresas, isto é, teñen menos de 9 traballadores; case o 40% corresponde a pequenas

³ N.D. – Datos non dispoñibles.

empresas (entre 10 e 49 traballadores), o 29,4% ten un tamaño medio (entre 50 e 249), e un 17% son grandes empresas, de máis de 250 traballadores. Atendendo ao sector de actividade económica, máis da metade (51,2%) son do sector da Agricultura, gandería, silvicultura e pesca, o 37,2% do sector servicios e o resto se distribúe nos demais sectores.

Nesta mostra de entidades de ES máis relevantes de España, a representación de entidades galegas é de 84, segundo o reparto que se mostra na táboa 13.2. Delas, 48 son confrarías de pescadores, sendo Galicia a comunidade que máis representación ten na mostra. Non teñen presenza as sociedades laborais⁴, as mutualidades nin grupos empresariais.

Táboa 13.2. Distribución de empresas galegas na mostra

TIPO DE EMPRESA	Nº ENTIDADES
Cooperativas	18
Empresas de Inserción	4
Centros especiais de emprego	13
Confrarías de Pescadores	48
Fundacións/Asociacións	1
Total	84

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

A continuación recóllese nos apartados 13.2.1 a 13.2.4, a situación relativa das empresas galegas dentro das distintas familias contempladas por CEPES, cos seus principais datos, co obxectivo de dar visibilidade á situación da ES galega no contexto estatal.

13.2.1. Cooperativas

CEPES inclúe no estudo de entidades máis relevantes da ES en España a 851 Cooperativas, que representan o 71% da mostra recollida no traballo. Delas, o 62% (525 cooperativas) pertencen ao sector de Agricultura, Gandería, Silvicultura e Pesca, predominando claramente sobre os demais sectores de actividade económica. Na táboa 13.3 recóllese a distribución desta mostra de cooperativas por tamaño. Apréciase que dúas de cada tres cooperativas (564) están no rango de pequenas e medianas empresas (entre 10 e 250 traballadores). Atendendo ao sector predominante, o agrícola, a situación é similar, aínda que predominan as pequenas estruturas (o 41,3%), mentres que no resto de sectores, tomados de xeito conxunto, son maioritarias as medianas.

⁴ Na actualidade a organización representativa de sociedades laborais en Galicia non é socia da súa referente a nivel estatal é, polo tanto, non ten representación en CEPES. Este feito é o que explica a inexistencia destas sociedades na listaxe.

Táboa 13.3. Distribución de cooperativas segundo tamaño (total mostra, sector máis numeroso e resto sectores)

Tamaño (num. traballadores)	Total mostra		Agric., Gandería, Silvicultura e Pesca		Resto sectores	
	num.	%	num.	%	num.	%
Gran Empresa (+250)	147	17,3%	82	15,6%	65	19,9%
Empresa Mediana (50-249)	265	31,1%	141	26,9%	124	38,0%
Pequena Empresa (10-49)	299	35,1%	217	41,3%	82	25,2%
Microempresa (9-1)	130	15,3%	81	15,4%	49	15,0%
N.D.	10	1,2%	4	0,8%	6	1,8%
Total	851		525		326	

Fonte: *Elaboración propia a partir de CEPES (2022)*

Como é obvio, a contribución das cooperativas ao emprego e ao volume de facturación depende do seu tamaño. Concretamente, dos datos recollidos das cooperativas, as de tamaño grande (o 17% da mostra) aglutinan o 81,3% do emprego e o 62,5% da facturación total da mostra, o que pon en valor a importancia da dimensión na aportación de valor á economía.

Tendo en conta a súa sede social destacan, por número de entidades, as comunidades autónomas de Valencia, Andalucía e País Vasco, con 241, 181 e 116 respectivamente. Este dato é bastante aproximado á representación do cooperativismo en España.

Na táboa 13.4 recóllense as 18 cooperativas galegas, segundo a súa posición no conxunto español, o seu sector de actividade, emprego e facturación. Destas cooperativas, que representan o 2% das recollidas para o conxunto do Estado, 11 operan no sector da Agricultura, Gandería, Silvicultura e Pesca.

Táboa 13.4. Cooperativas galegas no ranking de CEPES

Nº ranking	NOMBRE EMPRESA	RAMA ACTIVIDAD	EMPLEO	FACTURACIÓN (MILL. €)
7	COREN, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	3.140	1.090,2
42	CLUN S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	253	195,1
47	AIRA S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	249	146,4
99	LEMONS, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	18	68,3
114	COGAL, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	146	62,2
185	VITICULTORES MARTÍN CÓDAX, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	5	36,3
194	MAIER FERROPLAST, S. COOP. GALEGA	Industria manufacturera	180	34,0
275	COBIDEZA, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	32	21,6
311	XALLAS- SANTA COMBA, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	25	18,5
312	ADEGA CONDES DE ALBAREI, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	2	18,4
388	CUSOVIAME, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	28	14,6
572	SERAGRO, S. COOP. GALEGA	Agr., Gan., Silv. e Pesca	64	4,4
718	COTRASVI, S. COOP. GALEGA	Tranporte e almacenamento	33	1,6
772	METAL UNIÓN, S. COOP. GALEGA	Industria manufacturera	13	1,0
780	URDIME, S. COOP. GALEGA	Act. Artísticas, Recreat. e Entretemento	8	0,9
789	MIRAXE, S. COOP. GALEGA	Outros servizos	25	0,8
794	NOSA ENERXIA, S. COOP. GALEGA	Sum. Enerxía Elect., Gas e Aire acond.	2	0,7
799	NÚMAX, S. COOP. GALEGA	Act. Artísticas, Recreat. e Entretemento	12	0,6
		Total	4.235	1.715,6

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

Dúas son de tamaño grande, aínda que a terceira practicamente pode considerarse neste grupo. A primeira, claramente destacada no posto 7 no ranking nacional, é Coren, con 1.090 millóns de euros de facturación (63,5% do total das 18 cooperativas) e 3.140 empregos (o 74% do total do emprego destas cooperativas), o que da conta da relevancia desta empresa no panorama da ES galega. A segunda é a cooperativa Clun, no posto 42 do ranking nacional, que foi creada pola fusión de tres cooperativas agrarias galegas, que xa

eran recollidas nos estudos anteriores entre as cooperativas máis relevantes de España: Feiraco, Os Hirmandiños e Melisanto. Clun, con 253 traballadores, rexistra unha cifra de vendas de 195,1 millóns de euros. A terceira, con 249 traballadores e un volume de facturación de 146,4 millóns de euros, é a cooperativa Aira, que ocupa o posto 47 no ranking.

En canto á súa tipoloxía, salientar que 10 (entre que se atopan as máis grandes) pertencen ao cooperativismo agrario, 5 ao cooperativismo de traballo entre as que predominan as do sector cultural, e das dúas restantes unha é de transporte e a outra de consumo concretamente de distribución de electricidade.

13.2.2. Centros Especiais de Emprego.

Das 1.320 entidades seleccionadas por CEPES, 121 son Centros Especiais de Emprego (CEE), cunha actividade empresarial encadrada maioritariamente (68,6% das entidades) no sector servizos. O sector industrial acolle case ao 11% das entidades desta familia seleccionados neste estudo; actividades administrativas e servizos auxiliares o 7,4%, e os demais sectores teñen unha representación moito menor. Na táboa 13.5 se recolle a distribución destas entidades por tamaño. A empresa mediana volve a ser a máis representativa, co 38% das empresas seleccionadas, seguida das empresas pequenas que representan o 28% do total; o 25,6% teñen máis de 500 traballadores. Tamén nesta táboa se diferencia por tamaño os CEE do sector servizos, o máis numeroso nesta familia de entidades de ES, e o resto de sectores, comprobándose que non hai diferencias salientables neste sentido.

Táboa 13.5. Distribución de Centros Especiais de Emprego segundo tamaño (total mostra, sector máis numeroso e resto sectores)

Tamaño	TOTAL MOSTRA		SERVICIOS		RESTO SECTORES	
	num.	%	num.	%	num.	%
Gran Empresa (+250)	31	25,6%	23	27,7%	8	21,1%
Empresa Mediana (50-249)	46	38,0%	29	34,9%	17	44,7%
Pequena Empresa (10-49)	34	28,1%	24	28,9%	10	26,3%
Microempresa (9-1)	4	3,3%	3	3,6%	1	2,6%
N.D.	6	5,0%	4	4,8%	2	5,3%
	121		83		38	

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2019)

En relación ao ámbito xeográfico, catro comunidades aglutinan o 70% das entidades: Madrid, Cataluña, Navarra e Galicia. Na táboa 13.6 amósanse os 13 CEE galegos que se recollen no estudo. Tal e como xa viña ocorrendo en edicións anteriores deste estudo, o primeiro CEE galego en aparecer no listado é Coregal, empresa mediana do sector da industria e da enerxía, no posto 25. Outra galega, tamén industrial, Hornos de Lamastelle, S.A. aparece no posto 42. Das restantes empresas recollidas a maioría operan no sector Servizo, destacando por volume de emprego Combina Social. As cinco primeiras entidades son de tamaño mediano e o resto empresas pequenas.

Táboa 13.6. Centros Especiais de Emprego galegos no ranking de CEPES

Nº ranking	NOMBRE DE LA EMPRESA	RAMA DE ACTIVIDAD	EMPLEO	FACTURACIÓN (MILL. €)
25	COREGAL	Industria	195	9,8
42	HORNOS DE LAMASTELLE	Industria	97	5,7
61	COMBINA SOCIAL, S.L.	Servizos	187	2,3
71	DIXARDÍN	Industria	51	1,3
74	ACCEDE SOCIAL	Transporte e almacenamento	61	1,2
79	INTEGRATEX	Servizos	24	1,0
86	GRAFINCO	Servizos	13	0,7
90	ACTIVA SOCIAL EMPRESA DE TRABAJO TEMPORAL S.L.	Servizos	26	0,6
99	TRAMEVE	Servizos	11	0,5
100	CUALICAR	Servizos	2	0,5
101	GALEGA DE ECONOMIA SOCIAL	Servizos	24	0,5
106	DISLABORA CORUÑA S.L.U	Servizos	16	0,4
109	ALENTAE	Servizos	20	0,3
			727	24,8

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

13.2.3. Empresas de Inserción

CEPES inclúe 56 empresas de inserción no estudo, das que catro son galegas. Nunha primeira aproximación ao total da mostra desta entidades, solo 8 son de tamaño mediano, e as demais pequenas ou microempresas. Entre as primeiras atópase unha das empresas galegas presentes nesta selección, Cormo Integral, que traballa no sector agrícola. O sector maioritario neste caso é o de servizos (64% das entidades), ao igual que no caso dos CEE, polo que na táboa 13.7 se presenta diferenciado. Como se observa, neste sector de actividade tres de cada catro empresas son de tamaño pequeno. Tres comunidades aglutinan o 73% de entidades: Aragón, Castela-León e Navarra.

Táboa 13.7. Empresas de Inserción no ranking de CEPES por tamaño (total mostra e sector máis numeroso)

Tamaño	TOTAL MOSTRA		SERVICIOS	
	num.	%	num.	%
EMPRESA MEDIANA (50-249)	8	14,3%	3	8,3%
PEQUEÑA EMPRESA (10-49)	36	64,3%	27	75,0%
MICROEMPRESA (9-1)	12	21,4%	6	16,7%
	56		36	

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

Na táboa 13.8 recóllense os principais datos das catro entidades de inserción galegas; as dúas primeiras que figuran traballan no sector agrícola e industrial, respectivamente, e as outras dúas no sector servizos. Unha delas ten preto de cen traballadores e as outras son empresas de pequeno tamaño.

Táboa 13.8. Empresas de Inserción galegas no ranking de CEPES

Nº en rk España	NOMBRE EMPRESA	SECTOR DE ACTIVIDAD	EMPLEO	FACTURACIÓN (MILL.€)
15	CORMO INTEGRAL	Agr., Gan., Silv. e Pesca	97	0,7
16	PROPERDIS EIL	Industria	21	0,7
28	SERVICIOS COMERCIALES DE INSERCIÓN LABORAL	Servizos	22	0,5
29	ARROUPA SANTIAGO EIL	Servizos	26	0,5
			166	2,4

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

13.2.4. Outras entidades da Economía Social.

No estudo tamén se recolle o ranking de outras entidades da ES en España como as Sociedades Laborais. Dentro desta familia inclúense 111 empresas. Algo máis da metade delas, o 52%, son entidades do País Vasco, e o 40% pertencen á industria manufacturera; tamén figuran cun peso relativo importante os sectores de comercio e reparación de vehículos. En canto ao seu tamaño, o 77% son pequenas empresas.

Outro tipo de entidades que figuran no estudo son as mutualidades (20) e os Grupos Empresariais (9), nos que Galicia tampouco ten presenza. Os grupos empresariais están localizados nas comunidades de Madrid, Cataluña, Murcia e País Vasco, e dan emprego a case 143.000 traballadores. No primeiro lugar, por volume de facturación, se atopa unha entidade financeira, o Banco de Crédito Social, e no segundo o grupo Mondragón.

Sen embargo, no caso das confrarías de pescadores Galicia sitúase no primeiro lugar do ranking, evidenciando o peso do mar na nosa economía. Tal e como mostra a táboa 13.9, o estudo recolle ata 48 entidades galegas, que facturan un total de 133 millóns de euros.

Táboa 13.9. Confrarías de Pescadores no ranking de CEPES

Nº	NOMBRE EMPRESA	Nº COFRADÍAS	FACTURACIÓN (Mill. €)
1	GALICIA	48	133
2	CATALUÑA	19	97
3	C. VALENCIANA	19	87
4	ANDALUCÍA	10	82
5	BALEARES	15	19
6	ASTURIAS	15	10
7	MURCIA	3	9
8	CANTABRIA	1	7
9	CANARIAS	3	3
	TOTAL	133	448

Fonte: Elaboración propia a partir de CEPES (2022)

13.3. O futuro panorama da Economía Social galega no contexto nacional

O futuro escenario no que se desenvolverán as entidades de ES en Galicia, sexan as consideradas máis representativas revisadas no epígrafe anterior ou sexan as novas entidades que poidan crearse, vai depender en gran medida das condicións que estableza a nova Estratexia galega de Economía Social 2023-2026, que está a elaborar o Goberno autonómico⁵, así como do marco nacional da “Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027”.

Neste documento, aprobado polo Consejo de Ministros en maio de 2023, presentase un exhaustivo diagnóstico da ES baseado na metodoloxía DAFO, isto é, unha análise interna focalizada en identificar as fortalezas e debilidades da ES, e unha análise externa, centrada en identificar as oportunidades e ameazas do contexto que poden afectar ao sector de cara ao seu futuro desenvolvemento. Segundo as persoas expertas consultadas, apreciase un elevado grado de consenso na análise do entorno con independencia de se estas persoas pertencían ao sector das administracións públicas, de entidades privadas ou de CEPES. Os aspectos máis salientables⁶ son os que se mostran nas táboas 13.10a e 13.10b.

⁵ No momento de elaborar este capítulo aínda non foi publicada.

⁶ Inclúense os factores sobre os que o grado de acordo entre as persoas expertas consultadas foi como mínimo o 80%.

Táboa 3.10a. Análise DAFO da Economía Social. Factores internos

DEBILIDADES	FORTALEZAS
<p>EMPRENDEMENTO: · Escasa formación para emprender en ES na Formación Profesional e Universidade. · Insuficiente participación da ES no ecosistema de innovación e emprendemento. · Reducida presenza da ES no emprendemento tecnolóxico. · Dificultade de acceso ao capital risco e outras formas de investimento que impliquen a cesión de parte do control na xestión da empresa. · Escaso coñecemento da ES por parte de prescriptores clave.</p> <p>VISIBILIZACIÓN E PARTICIPACIÓN: · Escasa visibilidade da ES (delimitación e modelo empresarial) · Carencia de información estatística adecuada para coñecer a situación da ES e de metodoloxías para medir o seu impacto. · Falta de información sobre o alcance e o impacto das actuacións de apoio desenvolvidas. · Falta de participación da ES como axente en procesos lexislativos transversais e intersectoriais.</p> <p>FACTORES DE COMPETITIVIDADE: · Escasa presenza da ES nos sectores tecnolóxicos e actividades conexas de alto crecemento e alto valor engadido. · Dificultades para elevar os niveis de internacionalización da ES nos sectores de servizos.</p>	<p>COHESIÓN SOCIAL E TERRITORIAL: · Modelo empresarial con arraigamento no territorio e que permite dar resposta a necesidades particulares da poboación rural. · Contribución á cohesión social a través da creación de emprego de calidade e inclusivo. · Vía eficaz para promover o emprendemento colectivo; a continuidade de empresas en crises; a emerxencia de economía mergullada e a inserción laboral de persoas con dificultades específicas.</p> <p>VALORES, PRINCIPIOS E CARACTERÍSTICAS DA ES: · Empresas resilientes, que priman a sustentabilidade fronte ao resultado a curto prazo. · Modelos empresariais que incorporan formas de participación democrática e activa na xestión e unha distribución de rendas máis equitativas. · Armazón asociativo sólido e pluralidade de actores e estruturas organizativas que configuran un ecosistema crave no desenvolvemento económico.</p> <p>COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA: · Actor crave na cooperación público-privada en numerosos sectores.</p> <p>SECTORES ESTRATÉXICOS E EMERXENTES: · Especialización da ES en sectores de carácter estratéxico (sanidade, coidados, agroalimentario, enerxía e economía circular). · Papel clave na revisión do modelo asistencial e de xestión nos sectores de coidados e de servizos sociais.</p> <p>MARCO NORMATIVO E VISIBILIZACIÓN NO ÁMBITO POLÍTICO: · Aliñamento da ES cos obxectivos da Axenda 2030.</p>

Táboa 3.10b. Análise DAFO da Economía Social. Factores externos

AMEAZAS	OPORTUNIDADES
<p>POLÍTICAS E MARCO NORMATIVO: · Importante descoñecemento da ES nas administracións públicas, en xeral. · Rixidez do marco normativo fiscal e laboral, e escaso nivel de implantación de cláusulas sociais. · Escasa integración e coordinación interdepartamental e interinstitucional nas políticas de fomento e apoio á ES. · Infradotación de recursos (humanos e orzamentarios) dos departamentos específicos, responsables do apoio a ÉA.</p> <p>VISIBILIZACIÓN: · Aparición de novos modelos empresariais que non seguen os principios da ES, pero poden xerar confusión⁷. · Falta de identificación dunha institución responsable da xeración de información estatística de calidade sobre ES. · Uso fraudulento das formas xurídicas de ES con obxectivos finais alleos aos seus principios e valores.</p> <p>RETO DEMOGRÁFICO: · Despoboamento e envellecemento da poboación rural que afectan á sustentabilidade territorial da ES.</p> <p>EMPRENDEMENTO: · Nivel de emprendemento limitado na sociedade, especialmente entre a poboación nova.</p>	<p>PROTAGONISMO EN POLÍTICAS ESTATAIS: · Avance na equiparación das persoas socias e traballadoras en dereitos laborais. · Inclusión de cláusulas sociais na Estratexia Nacional de Contratación Pública. · Maior focalización das políticas públicas no desenvolvemento de sectores onde a ES ten unha importante especialización. · Tendencia crecente cara á cooperación público-privada en sectores onde a ES ten vantaxes competitivas. · Deseño de liñas prioritarias de actuación dirixidas a ES no marco da Estratexia de Desenvolvemento Sostible. · PERTE da ES e da economía dos coidados.</p> <p>DEMANDAS DA SOCIEDADE: · Demanda crecente de servizos educativos e sociais que pode cubrir a actividade de empresas de ES. · Demanda pola sociedade de maior implicación ás empresas na resolución dos retos económicos, sociais e ambientais. · Implementación de novos paradigmas empresariais cara a empresas centradas nas persoas e con maior implicación nos retos da sociedade. · Tras a crise xorden perfís de persoas vulnerables e novas necesidades que a ES pode cubrir.</p> <p>PROTAGONISMO EN POLÍTICAS EUROPEAS E ORGANISMOS INTERNACIONAIS: · Identificación da ES como ecosistema crave dentro da Estratexia Industrial da UE, e como actor crave no avance cara a unha economía máis sostible, dixital, resilente e competitiva. · Aprobación do Plan de Acción Europeo de ES e promoción do Consello Europeo de ES. · Aliñación con Plans e programas cunha importante dotación de recursos, como o Next Generation ou o Novo marco de programación de fondos estruturais no que a ES aparecerá como Prioridade de investimento en FEDER e FSE+.</p>

Fonte: Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027

7 Por exemplo, “empresas sociales”, “empresas con propósito” o “empresas con impacto”

Esta análise elabórase no ámbito nacional, polo que os factores que se describen nos catro eixos afectan ás empresas galegas de ES do mesmo modo que as de outros territorios. Aínda así, destacamos algúns aspectos que poden ser máis relevantes na nosa comunidade autónoma.

No plano das **debilidades**, o descoñecemento da ES como alternativa económica é un dos principais puntos débiles no conxunto do estado pero tamén de xeito particular no ámbito galego. De feito esta debilidade aparece reiteradamente nos documentos de análise da ES en Galicia. Tamén se destaca as dificultades para levar unha trazabilidade dos datos xunto coa ausencia dun observatorio que analice o impacto e contribución real da ES á sociedade galega, que son outros dos retos que o sector debe afrontar. Existen ademais dificultades para a captación de talento na ES, onde as empresas teñen pequena dimensión e moi pouco peso no sector industrial e nos sectores tecnolóxicos de maior valor engadido. Esta debilidade pódese acrecentar en Galicia ao carecer o sistema universitario galego de formación especializada en ES xa que se dificulta a formación e capacitación para aquelas persoas que queren acceder a este sector da economía da economía.

En canto as **fortalezas**, en Galicia destaca particularmente o papel deste modelo empresarial na fixación de poboación e creación de empresas en zonas rurais, así como a xeración de emprego de calidade, emprego feminino (incluso en postos directivos) e emprego inclusivo. Todas estas características veñen destacándose en informes previos. Así, por exemplo, moitas das fórmulas empresariais analizadas contan cunha maior presenza no ámbito rural ou cunha presenza de mulleres que se sitúa por encima da representación doutros modelos empresariais, como é o caso das cooperativas onde, no ano 2021, un 51 % das socias promotoras eran mulleres (Cancelo e Botana, 2022). As empresas de ES galegas mostran un alto índice de supervivencia e unha alta capacidade de adaptación as circunstancias adversas, como as derivadas da pandemia (Oliveira *et. al.*, 2023). No ecosistema galego existen asociacións consolidadas que representan os intereses da ES e que, xunto coa Rede Eusumo (iniciativa do goberno autonómico implantada en todo o territorio), facilitan o apoio e a colaboración empresarial.

Entre os factores do contexto que poden supoñer unha **ameaza** no caso da ES galega destacan os relacionados co “reto demográfico”, isto é, o despoboamento do rural e o envellecemento da poboación. Tamén o escaso coñecemento por parte da sociedade da ES e dos seus modelos empresariais é un dos retos que afrontar en Galicia de cara ao aproveitamento das oportunidades que se presentan nos próximos anos ante o protagonismo que a ES adquire nas políticas estatais e europeas.

Por último, en canto ás **oportunidades**, a nivel autonómico, a ES segue a ser unha prioridade a nivel político, como o demostra a nova Estratexia Galega de ES da Xunta 2023-2027, próxima a ser aprobada. Galicia historicamente mostrouse á vangarda a nivel legislativo, sendo a primeira comunidade en contar con normativa propia. De igual xeito, este apoio legislativo trasladouse ao desenvolvemento do sector, sendo unha das primeiras en adoptar estratexias neste ámbito que se manifestaron en políticas palanca buscando transformar o sector. O modelo empresarial da ES en Galicia tense demostrado ser efectivo en sectores estratéxicos e sectores emerxentes galegos, como o sector servizos e dos coidados, o educativo, o agroalimentario, a transición enerxética ou as industrias culturais. A sustentabilidade e unha das pezas clave nos modelos empresariais da ES, que priorizan o impacto social e ambiental da actividade fronte a criterios exclusivamente económicos⁸.

⁸ Así o recoñece tamén o Plan de Acción Europeo da Economía Social, presentado en decembro de 2021, entre cuxos eixos está a xeración de oportunidades para o desenvolvemento de entidades de ES. Este plano inclúe a apertura dunha xanela de oportunidade para mellorar a capacidade de acceso ao financiamento, estratexias, accións formativas e iniciativas da Unión Europea. Ver: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en>.

A aposta polo apoio as novas empresas queda patente nos plans estratéxicos español e galego xa que, tal e como se recolle na táboa 13.10a, os aspectos relacionados co emprendemento son os máis citados polas persoas expertas como debilidades da ES. Neste marco, Galicia presenta certas vantaxes relativas no contexto español, entre as que poderíamos destacar as seguintes:

- **Estabilidade e integralidade nas políticas de fomento da ES do goberno galego.** En Galicia existe unha política de ES que integra a todas as entidades do sector, principalmente as organizacións de mercado. A estratexia galega de ES que se está a renovar é transversal a todo o goberno da Xunta posto que a ES está presente e numerosos sectores e polo tanto son moitas as consellerías que a deben ter presente á hora de deseñar as súas políticas públicas. Polo tanto, existe lexislación, existe estratexia, existen programas que afectan directamente ao emprendemento e que aportan ferramentas de acompañan ós procesos de asesoramento así como financiamento.
- **Un ecosistema consolidado no tempo que favorece o emprendemento en cooperativas ou sociedades laborais.** Galicia conta cunha rede especializada no fomento da ES como a xa mencionada Rede Eusumo, que ofrece de forma continua servizos de apoio os grupos promotores. Este instrumento de colaboración público privado, que ven de cumprir 10 anos, ten demostrado os seus resultados e impactos na ES galega (Bastida *et. al.*, 2020).
- **Un sector vertebrado territorialmente por familias da ES e conectado de forma significativa a nivel estatal.** Dende o ano 2018 en Galicia existe o denominado Foro Galego da Economía Social, entidade que aglutina as cinco principais familias da ES (cooperativismo agrario e de traballo, centros especiais de emprego, empresas de inserción e sociedades laborais) e que está integrada en CEPES.

Fronte a estas vantaxes, tamén se presentan desvantaxes relativas que constitúen os retos a superar pola ES galega:

- **Inexistencia dunha estratexia sectorializada por actividade económica, particularmente en sectores económicos emerxentes.** Aínda que a ES ten presenza en todos os sectores, en algúns deles esta presenza é moi pouco significativa. Como xa foi comentado, a presenza da ES no ecosistema de innovación e emprendemento tecnolóxico é moi reducida, o que supón dificultades no acceso aos fondos de capital risco e outras formas de investimento dirixidas a proxectos que basean o seu valor na innovación.
- **Reducido tamaño das empresas.** En Galicia faltan empresas de tamaño mediano que poidan actuar como tractoras de novos proxectos, o que provoca tamén dificultades para que os instrumentos de consolidación dean resultados.
- **A coordinación entre os diferentes actores do ecosistema da ES aínda é deficiente.** Hai un amplo marxe de mellora no que se refire as relacións entre distintos axentes no que ten que ver coa mellora do proceso emprendedor. Por exemplo, no que se refire a conexión entre os grupos promotores ou as oportunidades e os instrumentos de apoio. As entidades que habitualmente asesoran aos promotores poden constituír unha barreira na selección deste modelo de negocio, así como os inversores que non o ven como un modelo de xestión sólido.
- **Falta de información e formación para emprender en ES.** Este é un dos principais retos a afrontar en Galicia de cara ao fortalecemento da ES, xa que aínda existe un

gran descoñecemento na sociedade e unha escasa consideración nos plans de estudo formais, particularmente a nivel universitario.

13.4. Conclusións

Podemos afirmar que o impacto global das entidades de ES é valorado a través da repercusión que teñen a nivel do territorio onde actúan. No ámbito local ou rexional é onde aportan maior valor a través da súa contribución ao emprego e o desenvolvemento social e económico. Por iso, nunha análise a nivel estatal de cales son consideradas as entidades máis representativas da ES, a distribución xeográfica das empresas reflicte as características xeográficas, sociais e económicas das distintas comunidades autónomas.

Neste capítulo propoñémonos un dobre obxectivo. Por unha banda, visibilizar o posicionamento das entidades galegas no estudo elaborado por CEPES entre persoas expertas sobre cales consideran as entidades máis representativas da ES no contexto nacional. No informe, publicado en 2022, só un 6,4% das 1.320 entidades recollidas son galegas, o que indica unha presenza moi por debaixo da porcentaxe que representan as entidades de ES galegas no total nacional, que nos últimos anos se situou entre o 10 e o 12%. Ademais, das 84 entidades galegas recollidas no informe, 48 delas son confraría de pescadores, sendo Galicia a comunidade con máis entidades neste sector entre todas as comunidades autónomas, evidenciando o peso do mar na nosa economía.

En canto as restantes familias, 18 cooperativas galegas aparecen nesta listaxe de entidades máis relevantes no conxunto do Estado, destacando as que operan no sector da Agricultura, Gandería, Silvicultura e Pesca (11 delas), e figurando nos tres primeiros postos as cooperativas Coren, CLUN e Airas, postos 7, 42 e 47, respectivamente, do ranking por volume de facturación entre as 851 cooperativas incluídas no informe. As tres son empresas de gran tamaño polo número de traballadores e, entre as tres, acaparan máis do 85% do emprego e do 83% da facturación do total das cooperativas galegas incluídas no estudo.

Se observamos os datos dos Centros Especiais de Emprego, o estudo destaca 13 entidades galegas, todas elas de tamaño mediano ou pequeno. Os dous primeiros, Coregal e Hornos de Lamastelle, desenvolven a súa actividade no sector da industria, e as restantes son do sector servizos, destacando por volume de emprego Combina Social. En canto ás Empresas de Inserción, o estudo destaca 4 entidades; só unha é de tamaño mediano (Cormo Integral) e opera no sector agrícola, e as outras tres son pequenas entidades que traballan no sectores industrial e de servizos. Non figuran no informe 2022 ningunha Sociedade Laboral galega, nin Mutualidade ou Grupo Empresarial.

Por outra banda, neste capítulo tratamos de analizar o posible futuro escenario no que se desenvolverán as entidades de ES en Galicia, co ánimo de anticipar dalgún xeito o peso da ES galega no contexto nacional. Partimos do marco da "Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027", que fai un exhaustivo análise das condicións da contorna (ameazas e oportunidades) e características internas (debilidades e fortalezas) da ES. Neste marco, destacamos cales poden resultar os aspectos máis relevantes no caso particular de Galicia.

Concluimos que o futuro da ES galega verase condicionado pola súa capacidade para afrontar os retos que se lle presentan nos próximos anos e que a levaran a ter que buscar fórmulas que lles permitan operar en igualdade de condicións que as súas competidoras. Para isto será preciso, entre outras cousas, gañar tamaño, mellorar as posibilidades de formación e capacitación dos futuros profesionais e abordar unha mellora na coordinación dos

diferentes actores que interveñen nos procesos de emprendemento e consolidación empresarial, así como a súa gobernanza.

Por último, poñemos o foco no emprendemento na ES galega, xa que constitúe unha das principais debilidades do sistema de cara ao fomento da nosa ES. En particular, destacamos qué vantaxes e desvantaxes presenta Galicia como territorio para o desenvolvemento de novos proxectos que impulsen a nosa ES. A estabilidade e integridade das políticas públicas de fomento da ES, e a existencia dun ecosistema consolidado no ámbito da ES (Rede Eusumo, Espazocoop, Foro Galego da Economía Social, entre outras) se converten en axentes impulsores clave para afrontar os non menos importantes retos de futuro.

Neste sentido, é necesario un maior esforzo para dar a coñecer as fórmulas de ES de cara a posta en marcha de novos proxectos e recoñecer o valor que aporta como modelo de negocio, a súa resiliencia e capacidade de adaptación en circunstancias adversas, o seu potencial na xeración de emprego de calidade, feminino e inclusivo, e a súa capacidade para ofrecer solucións innovadoras en sectores relacionados coa transición ecolóxica, a cohesión social e territorial e a igualdade. Tamén constitúen retos de futuro conseguir unha maior dimensión nas empresas, formar profesionais no sector e lograr un aliñamento entre os axentes do sistema que facilite o proceso. A colaboración público privada, a cooperación entre as propias entidades de ES e a dinamización de organismos coordinadores existentes, como o Consello Galego de ES ou o Consello Galego de Cooperativas, se converten en accións clave para poder abordar o seu futuro.

13.5. Bibliografía

- BASTIDA, M., OLVEIRA BLANCO, A. & SAVALL MORERA, T. (2020). "Medidas para el fomento y consolidación de un ecosistema favorable a la Economía Social en Galicia. La Red Eusumo". *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 98. Disponible en liña: <https://ojs.uv.es/index.php/ciriecespana/article/view/15872>
- CANCELO, M. (directora) e BOTANA, M. (director) (2022). *Informe da economía social en Galicia 2021*. CECOOP. Disponible en liña: https://www.cecoop.eu/_files/ugd/6c2ea3_61b96ec234994bdaba17d437480de260.pdf
- CEPES (2022). *Las empresas más relevantes de la Economía Social 2021-22*. Disponible en liña: <https://www.cepes.es/publicaciones>
- GOBIERNO DE ESPAÑA (2023). Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027. BOE núm. 130, de 1 de junio de 2023. *Resolución de 17 de mayo de 2023, de la Secretaría de Estado de Empleo y Economía Social, por la que se publica el Acuerdo del Consejo de Ministros de 11 de abril de 2023, por el que se aprueba la Estrategia Española de Economía Social 2023-2027*. Disponible en liña: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2023-13033.
- OLVEIRA, A., FERNÁNDEZ, L. & BASTIDA, M. (2023). "El impacto de la crisis socioeconómica del Covid-19 en el ecosistema de economía social. El caso de Santiago de Compostela". *XIX Congreso Internacional de Investigadores en Economía Social y Cooperativa (CIRIEC)*, Mataró, 19-21 abril. Disponible en liña: <https://ciriec.es/eventos/xix-congreso-internacional-de-investigadores-en-economia-social-y-cooperativa/comunicaciones/?-search-by=author&search-paper-type=0&search-keyword=0&search-string=olveira>

14. RESUMO EXECUTIVO

A Economía Social está adquirindo unha presenza cada vez máis consolidada no panorama económico e político europeo, español e galego. Máis aló das cifras ou conclusións que imos a resumir, son, as súas características as que permiten priorizar ás persoas sobre o capital, crear empregos de calidade, con fórmulas de goberno democráticas, e todos os demais principios que se recollen, tanto na Lei galega como a española, e que fan que sexan entidades de interese para toda a sociedade, xa que conforman un modelo de desenvolvemento económico e empresarial máis sostible e máis igualitario.

Como datos máis relevantes destacar as **1.265 cooperativas** e **653 sociedades laborais** inscritas no Rexistro da Xunta de Galicia a 31 de decembro de 2022, que son as que constatamos poden ter actividade segundo as distintas fontes consultadas, a partir da depuración feita no informe anterior.

Os **centros especiais de emprego** aumentan ata os **124** do ano 2023, mentres que **empresas de inserción**, mantense en **13** no último ano ao igual que as **confrarías**, **63**. As **Sociedades Agrarias de Transformación** baixan a **1.050**. Nese ano tamén tiñamos **3.371 comunidades de montes veciñais en man común**, e, xunto coas **4 mutuas** completan o mapa das entidades de mercado da Economía Social en Galicia.

Unha recomendación xenérica, pero especialmente relevante para o caso das Sociedades Cooperativas e Laborais (e posiblemente nas SAT) e a posibilidade de establecer mecanismos que obriguen as entidades a darse de baixa nos rexistros, co fin de ter unha imaxe máis fiel das que realmente se atopan en situación de empresas activas. No caso das cooperativas, ademais, son necesarios procedementos que faciliten os procesos de liquidación, no caso das entidades que non teñen actividade.

Nesta sección, preséntanse as principais conclusións obtidas, polos autores de cada capítulo deste informe, referido a evolución no ano 2022 dos indicadores dispoñibles sobre as distintas familias que compoñen a Economía Social en Galicia, pero tamén na da explotación de datos dispoñibles no SABI das Sociedade Laborais e Cooperativas, das políticas públicas en materia de Economía Social e da análise das entidades galegas máis representativas no contexto estatal así como do resultado da análise DAFO efectuado con relación ao emprendemento no ámbito da Economía Social galega.

14.1. Cooperativas

- A 31 de decembro de 2022 hai inscritas 1.265 cooperativas en Galicia que conta con actividade.
- En Galicia, no ano 2022, constituíronse un total de 142 novas cooperativas o que supón a cifra máis alta de toda a serie histórica, aínda que o incremento neste ano é inferior ao rexistrado en anos anteriores.
- A distribución territorial das novas cooperativas persiste no devalar polarizado da actividade económica na comunidade galega. Así, oito de cada dez novas cooperativas localízanse nas provincias atlánticas, unha máis que no ano 2021.
- O 89 % das cooperativas galegas rexistradas en 2022 o fan baixo a figura de traballo asociado (4 puntos máis que no ano anterior) que se consolida como una das fórmulas de autoemprego na comunidade.
- Mantense a necesidade de mellora na constitución e consolidación de cooperativas vinculadas a sectores estratéxicos da economía galega, como as cooperativas do mar, agrarias e de explotación en común da terra. Igualmente, Detéctase unha baixa incidencia dos procesos de consolidación de cooperativas, en concreto, a creación de cooperativas de segundo grao.
 - No que se refire ao número de persoas socias, no ano 2022 as novas cooperativas gañan dimensión con respecto ao ano anterior. Isto ven impulsado, sobre todo, pola existencia dunha nova cooperativa de inserción social con 50 persoas socias. Pola contra, nas cooperativas de traballo e agrarias as micro cooperativas consolídanse, predominando as entidades con só dúas persoas socias. A análise dos datos nas cooperativas que presentan desagregación por sexo do número de socios revela que a presenza feminina diminúe con respecto ao ano anterior, non alcanzando o 50 %.
 - As novas cooperativas sitúanse maioritariamente no sector servizos, pero todos os sectores de actividade tiveron un aumento no número de cooperativas creadas agás no caso do sector secundario. Destaca a concentración de actividade das cooperativas en torno a tres bloques de actividade que aglutinan o 50 % das novas cooperativas: construción e actividade inmobiliarias, comercio e transporte e, educación e actividades culturais.
 - As cooperativas activas en Galicia sitúanse principalmente nas provincias de Coruña e Pontevedra, atopándose os seus domicilios en territorios rurais fronte aos urbanos. Vigo é concello que máis empresas deste tipo aporta ao conxunto da comunidade galega, albergando case o 14 % (un punto máis que o ano pasado) das cooperativas da comunidade.
 - Por último, sería de interese establecer mecanismos que faciliten e/ou fomenten os procesos de liquidación de cooperativas, co fin de instar a aquelas entidades que non teñan actividade a cursar a súa baixa no Rexistro.

14.2. Sociedades Laborais

- No ano 2022 constituíronse 24 novas sociedades laborais en Galicia, 14 no sector servizos, 6 na industria (que aumenta con relación ao 2021), 3 na construción e 1 na

agricultura. Son 4 menos que no ano anterior, cunha variación do -14%, situándose por debaixo da caída media do Estado (-16,9%).

- Por provincias, A maior creación prodúcese en Pontevedra, con 19 novas empresas representando o 79,2% das sociedades constituídas seguida de Lugo e Ourense, onde se constituíron 2 novas, respectivamente. En A Coruña só se creou unha nova sociedade, polo que pasou de representar o 28,6% no ano 2021 ao escaso 4,2% no 2022.
- Por comunidades autónomas, hai tres que representan máis do 50% da constitución de sociedades laborais en España: Madrid (51 sociedades, o 24% do total, descendendo con relación ao ano anterior), Murcia (35 sociedades, o 16,6%) e Galicia (24 novas, o 11,4%).
- A presenza das mulleres na estrutura destas novas sociedades acada, no ano 2022, o 41,4% dos socios iniciais en Galicia fronte ao 38,2% do conxunto do Estado, diminuíndo no caso galego a súa representación con relación ao ano anterior, pese ao cal mantén unha maior presenza das mulleres que no conxunto e España.
- Actualizando a base depurada da información do Rexistro de Sociedades Laborais da Xunta de Galicia do ano 2021, no ano 2022 habería 653 sociedades activas na nosa comunidade, atopándose a maioría as provincias de Pontevedra (276) e A Coruña (204). A maioría exercen a súa actividade nos servizos (70,8%), seguida pola industria (14,2%), construción (12,4%) e agricultura (2,6%). A súa antigüidade media é de 14,6 anos. As sociedades con máis idade as atopamos en Lugo, 17,1 anos, sobre todo na agricultura (22 anos) e na industria (18,8)
- A evolución destas sociedades, en Galicia e España, segundo os datos publicados polo ministerio, é decrecente no tempo. No último ano, a data de 30 de xuño do 2020, hai 417 sociedades galegas inscritas na Seguridade Social, sendo 439 menos que as que había no ano 2009, cunha caída media anual similar á media española (-6,3%).
- Nese ano, perdéronse 123 empregos nestas sociedades en Galicia, -5,4%, caída moi inferior á media española (-8,8%).
- A presenza das mulleres na estrutura destas sociedades en Galicia acadou o 66,7% no ano 2020 na categoría de socios capitalistas e o 33,3% nos traballadores, sendo ambas porcentaxes superiores ás da media española (40,8% e 31,1%). Con relación ao informe anterior, aumenta o peso feminino na categoría de socios capitalistas aínda que diminúe nos traballadores. No conxunto, as mulleres representan o 35,2% dos socios, reducindo a súa participación con relación ao ano anterior (42,9%).

14.3. Empresas de Inserción

- En decembro de 2022, había **13 empresas de inserción activas** e rexistradas na Xunta de Galicia, dado que non houbo nin altas nin baixas neste ano.
- Por sectores: 9 delas clasifícanse nos servizos, 2 no sector primario, 1 na industria e 1 na construción. Por provincias, a maioría, 7, teñen a sede na provincia de A Coruña, 4 en Pontevedra e 2 en Lugo. Todas teñen a forma xurídica de sociedade limitada.
- No referente ao número de persoas contratadas e a facturación por traballador, o último datos dispoñible na base SABI é do ano 2021. Neles se observa o crecemento continuado do número de persoas empregadas en empresas de inserción en Galicia (empregados medios), que chegan a 108 no 2021
- No En canto á facturación por traballador, no 2021 acada os 27.624, o que supón unha certa recuperación tras a baixada experimentada no 2020, ano este mercado

polo confinamento. Debe terse en conta que, aínda que algo máis laxos, o 2021 segue a ser un ano moi marcado polos protocolos sanitarios fronte á pandemia.

- Por outra banda, se atendemos ás cifras proporcionadas por AEIGA sobre as 9 empresas pertencentes á asociación, elevouse considerablemente o número de persoas contratadas: de 87 no 2019 a 211 no 2022, das cales 147 estaban na modalidade de inserción. O incremento obsérvase especialmente no caso das mulleres en inserción: de 17 mulleres contratadas nesta modalidade no 2019 a 90 no 2022, superando por segundo ano consecutivo o número de homes (57).
- En canto ás subvencións dirixidas en Galicia especificamente ás EI, a Xunta de Galicia incrementounas considerablemente nos últimos anos. Tendo en conta o orzamento executado, as axudas creceron desde os 126.990,96 euros do 2015 ata o 1.094.166,22 euros do 2022. Ao referirnos as axudas, compre lembrar que as empresas de inserción constitúen unha importante aportación para a cohesión social ao facilitar a integración no mercado laboral de persoas en exclusión. Pero, ademais, supoñen un retorno económico para as AA.PP., fundamentalmente vía impostos, e un aforro para as mesmas, dado que unha parte importante das persoas traballadoras en inserción deixan de percibir a renda de integración social (coma o RISGA).

14.4. Centros Especiais de Emprego

- Os CEE poden ser de carácter público ou privado, con ou sen ánimo de lucro. Segundo os datos do Rexistro de CEE da Xunta de Galicia correspondentes ao ano 2022 existían un total de 124 CEE, dos cales 53 Centros teñen como obxectivo a obtención dun impacto social. Retómase a traxectoria ascendente que estaba estancada por mor da crise da Covid-19, creándose un total de 7 novos centros baixo a iniciativa capitalista.
- En torno ao 81% dos CEE adoptan a forma xurídica e Sociedade Limitada (77,4% ES; 84,5% EC).
- Case a metade dos CEE centran as súas actividades no sector servizos (45,2%), levando a cabo na súa maioría actividades administrativas e servizos auxiliares e concretamente de limpeza xeral de edificios e de xardinería.
- No ano 2022 máis da metade das persoas empregadas (55%) realizan o seu traballo en Centros cuxo obxectivo é obter un impacto social. O 90% do persoal presenta algún tipo de discapacidade, cunha maior presenza do colectivo masculino.
- Do total de persoas con discapacidade, o 54,8% faino en Centros da Economía Social. A discapacidade física é a que ten unha maior presenza no mercado laboral, seguida da psíquica e da sensorial.
- A Economía Social lidera a contratación nos CEE galegos cun 54,7% do total, predominando os de carácter indefinido (59,6% ES; 56,3% EC). Seguindo a filosofía dos CEE as persoas beneficiadas son na súa inmensa maioría con discapacidade, porcentaxes que alcanzan incluso o 91%. Ademais son os Centros cun impacto social os que lideran a contratación indefinida ao colectivo con discapacidade (91,1%) fronte ao 88,7% da EC.
- A nivel provincial, máis da metade do total de traballadores dos CEE están na provincia da Coruña.
- O sector servizos nun 40,9% e a industria nun 36,7% son os que aglutinan aos traballadores dos CEE da Economía Social.
- Segundo os datos do SEPE, dende o ano 2013 para Galicia e o 2008 para España, máis da metade dos contratos específicos a Persoas Con Discapacidade realizáronse

en CEE. No caso galego de cada 5 contratos, 3 realizáronse nun CEE no ano 2022. Tan só 2 de cada 8 contratos nos CEE son de carácter indefinido tanto en Galicia como en España no ano 2022.

- En Galicia no ano 2021, o 75,8% do total das axudas de apoio á creación de emprego foron destinadas á integración laboral das persoas con discapacidade. As provincias máis beneficiadas foron A Coruña con máis da metade (51,9%), seguida de Pontevedra (36,6%). Os CEE recibiron o 91,5% das axudas, destinadas principalmente ao mantemento de postos de traballo (86%). As axudas totais víronse incrementadas nun 18,5% en relación ao ano anterior (2020).
- Con relación aos ingresos, no último ano detéctase un descenso do 1,3% dos ingresos totais dos CEE, resultado da caída do 3,4% na cifra de negocios e do aumento dun 12,4% doutros ingresos de explotación. Os datos son dispares segundo a tipoloxía de centro, cun aumento do 12,4% nos ingresos totais dos CEE de economía social e un descenso do 15% do de economía capitalista. A orixe dos ingresos, no ano 2021, foron derivados nun 80,6% das vendas no caso dos CEE de economía social e nun 92% no caso dos centros da economía capitalista. O peso doutros ingresos de explotación, fundamentalmente debido as subvencións de explotación incluídas nesta partida, é claramente superior nos CEE da economía social (18,9% no último ano) que nos CEE da economía capitalista (7,8%).

14.5. Confrarías de pescadores

- No ano 2022 había 63 confrarías de pescadores, que representan o 31,8% do total das españolas (198), organizadas en 3 federacións e que conforman a Federación Galega de Confrarías de Pescadores. En Lugo atopamos 6 confrarías, 35 en A Coruña e 22 en Pontevedra.
- No ano 2022 tiñamos 11.494 afiliacións as confrarías de pescadores en Galicia, das cales o 65,2 % son traballadores e traballadoras (7.493) e 4.001 corresponden a empresas.
- Por federacións, A Coruña representa a maior porcentaxe de afiliacións (o 48,3%), seguida de Pontevedra (46,7 %) e Lugo (5%), manténdose esta representación tanto no caso de empresas como de traballadores/as, que supoñen o 63% das afiliacións galegas, é suben ao 79% en Lugo.
- No ano 2022 detéctase unha nova caída no número de afiliacións nas confrarías de pescadores (aínda que moi lixeira), 434 menos (o -3,8% de variación) que se produciu pola caída nas afiliacións de persoas traballadoras (-496, o -6,6%) que non foron compensadas polo aumento das afiliacións empresariais (62 novas, un 1,6%).
- Por provincias, as afiliacións crecen so na de A Coruña, Coruña (223 novas afiliacións, cun incremento do 4,4%, que é especialmente importante nas de empresa, 125 novas e un aumento de case un 7%).
- A maior caída produciuse en Pontevedra, onde temos 58 afiliacións menos no caso de empresas (-2,8%) e 540 menos no caso de persoas traballadoras (-11%). En Lugo caen nun 4% as empresas afiliadas e o 11% as persoas traballadoras.
- As mulleres teñen unha maior representación dentro do colectivo de persoas traballadoras, 2.974 (114 máis que no ano anterior), que supoñen o 42,4% destas afiliacións e o 86% das femininas. As afiliacións, no caso das empresarias, diminúe en 15 con relación ao 2021, acadando un total de 480 e representando o 12,6% do total. En

calquera caso, as afiliacións de empresarios varóns diminuíu mais que as de mulleres, polo que a súa representación neste colectivo aumentou lixeiramente con relación ao ano anterior.

- Por sectores, a maior porcentaxe de afiliacións as atopamos no sector de marisqueo a pé (28,7%, 3.171) segundo a segunda actividade en importancia o marisqueo dende embarcación, 2.963 (o 26,8%) e a pesca de baixura, 2.440 (22,1%).
- Na provincia de A Coruña e Pontevedra, o sector onde exercen a súa actividade a maior porcentaxe de afiliados as confrarías é o de marisqueo desde embarcación, acadando o 32% das afiliacións totais. Na provincia de Pontevedra, a maior porcentaxe a atopamos no sector de marisqueo a pé (37,4%) e na federación de Lugo no de pesca de altura e grande altura, con máis do 50% das afiliacións.
- No ano 2022 en Galicia había un total de 3.614 permisos para o marisqueo, 62 menos que no ano anterior e 212 menos que no 2015, polo que continua a tendencia dos anos anteriores. Esta redución prodúcese fundamentalmente nos marisqueos asignados ás mulleres, que pasaron dos 2.980 no ano 2015 aos 2.702 no ano 2022, son, polo, tanto 278 permisos menos. No caso dos homes, entre 2015 e 2022 aumentou o número en 66 permisos.
- A distribución de permisos, por xénero, indica que as mulleres mariscadoras teñen unha idade media máis elevada ca dos homes, aínda que para eles, parece que se está a elevar a idade media tamén, o que se terá que ir analizando nos próximos anos.
- O total de pesca desembarcada nos portos galegos no ano 2020 foi de 252.184 toneladas de peixe, o que supón un 1,86% máis que no ano anterior, e que representa o 48,5% da pescada desembarcada no conxunto de portos de España.
- Os últimos datos que están dispoñibles para o ano 2021 corresponden só aos portos de titularidade estatal do ano 2021, nos que a pesca capturada caeu case un 6% en relación ao ano 2020, continuando cos descenso na pesca capturada observados entre 2019 e 2020 nos que as caídas eran moi superiores (28,6
- En total, no ano 2022 vendéronse nas lonxas galegas 134.287 toneladas de produtos procedentes da pesca fresca, que xeraron un valor de case 437 millóns de euros. A maior porcentaxe, en cantidade, vendeuse na Lonxa de A Coruña (o 21%), pero se analizamos o peso das vendas medida en valor económico, o maior o atopamos na de Vigo (o 21% do total).

14.6. As Sociedades Agrarias de transformación

- En Galicia, en 2022, había 1.050 entidades baixo esta forma societaria, onde participan 10.104 socios, cun capital social de 56,4 millóns de euros. Unhas cifras que permiten situar a Galicia como a sexta Comunidade Autónoma por número de SAT e a oitava por número de socios e capital social. O peso do sector primario sobre os indicadores económicos e laborais en Galicia permiten xustificar esta conclusión, de forma parecida ao que sucede co resto de CCAA cun importante peso relativo do sector agrario, gandeiro e forestal, como sucede en Andalucía, Estremadura, Castela e León e Castela-A Mancha.
- Son as provincias da Coruña e Lugo as que teñen un maior número de SAT, algo similar obtense a partir do estudo do número de socios e o importe de capital social. Asemade, da análise efectuada pódese comprobar como Galicia presenta, en 2022, un reducido número medio de socios por SAT (9,6) en relación ao indicador a nivel nacional (25,1),

aínda que a dotación media por socio en Galicia (5.584 euros) é superior ao resultado obtido a nivel nacional (3.380 euros).

14.7. As Comunidades e Mancomunidades de Montes Veciñais en Man Común

- 97,3 % da superficie forestal en Galicia é privada -preto de 2 millóns de hectáreas- o que representa o 66 % do territorio galego, mentres unicamente un 2 % está xestionado pola Administración Pública. Preto de 700.000 hectáreas de territorio galego -case o 25 % do total- corresponde a MVMC.
- En 2022, hai unicamente 234 montes públicos, cunha superficie de 53.216 ha. Máis da metade (50,4%) son de propiedade dos concellos e entidades locais menores. O 35,5 % son montes de utilidade pública, mentres que o 14,1 % restante pertence ao Estado ou a Comunidade Autónoma
- Nese ano, Galicia rexistra 3.371 MVMC, cunha superficie de 661.832 has. O tamaño medio é de 196 ha.
- A distribución provincial dos MVMC destaca Ourense, que achega o 38% destas entidades e o 42% da súa superficie total. A continuación estaría a provincia de Lugo, con participacións do 27,4% e o 30,3% para o número de MVMC e superficie, respectivamente. A Coruña é a provincia con menor representación desta propiedade, con 48.074 ha (7,3 % da superficie total).
- En 2022 había 3.029 CMVMC. Ourense, con 1.160 agrupacións, é a provincia con maior presenza destas unidades (26,8 %), mentres que A Coruña presenta a menor achega ao total con 9,2 %
- Co relación ao número de comuneiros había 118.000. A meirande parte están na provincia de Pontevedra (43,9 %), seguida de Ourense (26,8 %). Pola contra, menos dun 30 % dos comuneiros se atopan nas provincias de A Coruña e Lugo.

14.8. As Mutuas de seguros e mutualidades de previsión social

- En 2022, teñen a súa sede en Galicia 1 mutua de seguros e 3 mutualidades de previsión social pertencentes á Economía social. Estas últimas son todas consideradas de dimensión reducida. Aínda que non son un número elevado, as mutuas de seguros e mutualidades de previsión social que están neste momento activas en Galicia teñen unha longa traxectoria.
- A 31 de decembro, contaban con 6.812 mutualistas (acadaban 9.428 asegurados, tendo en conta a todos os beneficiarios), xeraron 14,5 empregos directos e tiveron un volume de negocio (primas imputadas, netas de reaseguro) de 4.571,4 miles de euros.
- Se atendemos á evolución desde o 2019, obsérvase en conxunto unha tendencia crecente tanto no volume de negocio, en termos nominais, como no número de persoas empregadas, polo que podemos concluír que as crises desencadeadas pola pandemia e pola invasión de Ucraína non romperon dita traxectoria. O incremento no volume de negocio ven explicado, fundamentalmente, polo aumento experimentado nas primas da Sociedade de seguros mutuos marítimos de Vigo e tamén, aínda que en menor medida, nas da Unión de Artesanos.
- En relación coas persoas empregadas, tamén destaca o aumento que se ven producindo no número de mulleres contratadas, mentres que a contratación de homes

permanece estable. Compre lembrar que, ademais dos empregos directos, hai moitos outros profesionais que traballan vinculados ás mutuas, como é o caso dos cadros médicos.

14.9. Aproximación ao impacto socioeconómico das Sociedades Laborais e Cooperativas en Galicia

Das 256 Sociedades Laborais con información dispoñible no SABI, pódense extraer as seguintes principais conclusións:

- Os ingresos de explotación do último ano do que se dispón de información, 2021, acadou un valor de 115 millóns de euros, cifra inferior á do ano 2010, pero que pon de manifesto, tendo en conta a redución do número de entidades, un incremento da cifra de negocio medio das que se manteñen activas.
- As sociedades laborais declaran nas súas contas anuais un total de 1.106 empregados, cifra que tan só representa o 55% do emprego que xeraban no ano 2010. A diminución desta variable é case constante durante o período analizado, se ben se constata un descenso máis acusado nos primeiros anos da década, cun mantemento e lixeiro incremento entre os anos 2014 e 2017, para diminuír de forma importante nos anos 2020 e 2021
- A evolución dos ingresos de explotación e do número de empregados das sociedades laborais dá como resultado, como se reflicte no gráfico 11.7, un incremento dos ingresos por empregado a partir do 2013, acadando os 104 mil euros no ano 2021, tras unha diminución significativa no exercicio 2020.

Das 142 Sociedades Cooperativas con información dispoñible no SABI para o ano 2021, pódense extraer as seguintes principais conclusións:

- Os ingresos de explotación do último ano do que se dispón de información, 2021, acadou un valor de 1.249.328 mil euros, acadando os resultados un valor de 12.885 miles de euros.
- Con relación ao número de persoas empregadas, no ano 2020 son 3.103.
- Se se analizan os ingresos de explotación por empregado, estes acadan un valor de 402.6 miles de euros por empregado, aumentando en 17,8 o dato do ano 2020.

14.10. Políticas públicas para o desenvolvemento da Economía Social e o asociacionismo

- Nos derradeiros anos, a Comunidade Autónoma de Galicia ven reforzando o seu interese e implicación nas políticas públicas de apoio a Economía Social. Na actualidade, a nosa Comunidade Autónoma dispón dun conxunto de instrumentos e mecanismos vivos e flexibles, que buscan garantir a mellor resposta ás necesidades da Economía Social. O anterior é algo a ter moi en conta atendendo ás actuais circunstancias económicas que obrigan a repensar o modelo tradicional de empresa.
- Debemos ser conscientes da importante contribución da Economía Social á sociedade e da súa capacidade para contar cun modelo de desenvolvemento sostible e

equilibrado. Neste senso, requírese un esforzo particularmente importante, dende as diferentes administracións públicas con competencia no eido da Economía Social, en todos os asuntos relacionados co empoderamento de Economía Social, a súa visibilidade para a sociedade e o recoñecemento das oportunidades de mellora, que están moi presentes en todas as actividades que desenvolve a Economía Social.

14.11. A ES galega no contexto nacional e panorama de futuro

- No informe publicado por CEPES en 2022, só un 6,4% das 1.320 entidades recollidas son galegas, o que indica unha presenza moi por debaixo da porcentaxe que representan as entidades de ES galegas no total nacional, que nos últimos anos se situou entre o 10 e o 12%. Ademais, das 84 entidades galegas recollidas no informe, 48 delas son confrarías de pescadores, sendo Galicia a comunidade con máis entidades neste sector entre todas as comunidades autónomas, evidenciando o peso do mar na nosa economía.
- En canto as restantes familias, 18 cooperativas galegas aparecen nesta listaxe de entidades máis relevantes no conxunto do Estado, destacando as que operan no sector da "Agricultura, Gandería, Silvicultura e Pesca" (11 delas), e figurando nos tres primeiros postos as cooperativas Coren, CLUN e Airas, nos postos 7, 42 e 47, respectivamente, do ranking por volume de facturación entre as 851 cooperativas incluídas no informe. As tres son empresas de gran tamaño polo número de traballadores e, entre as tres, acaparan máis do 85% do emprego e do 83% da facturación do total das cooperativas galegas incluídas no estudo.
- Se observamos os datos dos Centros Especiais de Emprego, o estudo destaca 13 entidades galegas, todos eles de tamaño mediano ou pequeno. Os dous primeiros, Coregal e Hornos de Lamastelle, desenvolven a súa actividade no sector da industria, e as restantes son do sector Servizos, destacando por volume de emprego Combina Social. En canto ás Empresas de Inserción, o estudo destaca 4 entidades; só unha é de tamaño mediano (Cormo Integral) que opera no sector agrícola, e as outras tres son pequenas entidades que traballan no sectores industrial e de servizos. Non figuran no informe 2022 ningunha Sociedade Laboral galega, nin Mutualidade ou Grupo Empresarial.
- Por outra banda, neste capítulo tratamos de analizar o posible futuro escenario no que se desenvolverán as entidades de ES en Galicia, co ánimo de anticipar dalgún xeito o peso da ES galega no contexto nacional. Partimos do marco da "Estrategia Española de la Economía Social 2021-2027", que fai un exhaustivo análise das condicións da contorna (ameazas e oportunidades) e características internas (debilidades e fortalezas) da ES. Neste marco, destacamos cales poden resultar os aspectos máis relevantes no caso particular de Galicia.
- Concluimos que o futuro da ES galega verase condicionado pola súa capacidade para afrontar os retos que se lle presentan nos próximos anos e que a levaran a ter que buscar fórmulas que lles permitan operar en igualdade de condicións que as súas competidoras. Para isto será preciso, entre outras cousas, gañar tamaño, mellorar as posibilidades de formación e capacitación dos futuros profesionais e abordar unha mellora na coordinación dos diferentes actores que interveñen nos procesos de emprendemento e consolidación empresarial, así como a súa gobernanza.
- Por último, poñemos o foco no emprendemento na ES galega, xa que constitúe unha das principais debilidades do sistema de cara ao fomento da nosa ES. En particular,

destacamos que vantaxes e desvantaxes presenta Galicia como territorio para o desenvolvemento de novos proxectos que impulsen a nosa ES. A estabilidade e integridade das políticas públicas de fomento da ES, e a existencia dun ecosistema consolidado no ámbito da ES (Rede Eusumo, Espazocoop, o Foro Galego da Economía Social, entre outras) se converten en axentes impulsores clave para afrontar os non menos importantes retos de futuro.

- Neste sentido, é necesario un maior esforzo para dar a coñecer as fórmulas de ES de cara a posta en marcha de novos proxectos e recoñecer o valor que aporta como modelo de negocio, a súa resiliencia e capacidade de adaptación en circunstancias adversas, o seu potencial na xeración de emprego de calidade, feminino e inclusivo, e a súa capacidade para ofrecer solucións innovadoras en sectores relacionados coa transición ecolóxica, a cohesión social e territorial e a igualdade. Tamén constitúen retos de futuro conseguir unha maior dimensión nas empresas, formar profesionais no sector e lograr un aliñamento entre os axentes do sistema que facilite o proceso. A colaboración público privada, a cooperación entre as propias entidades de ES e a dinamización de organismos coordinadores existentes, como o Consello Galego de ES ou o Consello Galego de Cooperativas, se converten en accións clave para poder abordar o seu futuro.

14.12. Recomendacións xurídicas

- A actividade normativa analizada evidencia unha clara tendencia cara á definición, regulación e fomento da economía social, tanto a nivel internacional, como autonómico. Contando España coa Lei 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social, dende fai máis dunha década, apréciase a influencia da Resolución da Conferencia Xeral da Organización Internacional do Traballo (OIT) relativa ao traballo decente e á economía social e solidaria. No seu texto apórtase un concepto da mesma; concepto que, á súa vez, foi obxecto de atención por parte de lexisladores autonómicos, como o canario e o rioxano. En concreto, procedeu a definila, aclarando que aglutina empresas, organizacións e outras entidades que realizan actividades económicas, sociais e medioambientais de interese colectivo ou xeral, baseándose nos principios de: cooperación voluntaria e axuda mutua; gobernanza democrática ou participativa; autonomía e independencia; primacía das persoas e da fin social sobre o capital e distribución e uso dos excedentes e dos beneficios, así como dos activos.
- A devandita Resolución aclarou que as devanditas entidades, susceptibles de operar en tódolos sectores da economía, aspiran á viabilidade e á sostibilidade a longo prazo, así como á transición da economía informal á economía formal. De acordo con este propósito, a normativa analizada acolle un conxunto de valores intrínsecos ao seu funcionamento e acordos co coidado das persoas e do planeta, a igualdade e a equidade, a interdependencia, a auto gobernanza, a transparencia, a rendición de contas, o traballo decente e os medios de vida dignos.
- Constátase, asemade, unha clara evolución na incorporación de referencias aos procedementos dixitais e aos recursos electrónicos na normativa existente, catalizada en pasados anos co gallo de posibilitar a continuación da actividade económica pese ás medidas de distanciamento social adoptadas para conter a pandemia. A súa consolidación evidencia a ineludible adaptación do marco normativo vixente aos requirimentos da Cuarta Revolución Industrial en curso.

- IV. Cómpre salientar a paulatina asunción polas entidades pertencentes á economía social dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (ODS), a cal preside a emerxencia de novos principios, algúns dos cales se engaden pola Ley 4/2022, de 31 de outubro, de Sociedades Cooperativas de Canarias aos principios cooperativos tradicionais, tales como a igualdade de xénero e a sustentabilidade empresarial e ambiental. Xorden tamén novos retos a afrontar polas entidades pertencentes á economía social, como a loita fronte ao despoboamento e o envellecemento da poboación.
- Interesa, por último, destacar o pulo outorgado por algunhas comunidades autónomas aos seus respectivos órganos consultivos en materia de economía social.

15. ÍNDICE DE CADROS, GRÁFICOS E TÁBOAS

Cadros

Cadro 2.1. Escenarios xurídicos das empresas e entidades da Economía Social.....	20
Cadro 3.1. Tipos de Cooperativas en Galicia.	38
Cadro 5.1. EI en Galicia 2022. Ano de rexistro e forma xurídica.....	79
Cadro 5.2. EI en Galicia 2022. Actividade e código CNAE-2009.....	81
Cadro 6.1. Tipoloxía dos CEE en función das súas características socioeconómicas.....	90
Cadro 8.1. Características básicas das SAT.....	143
Cadro 10.1. Mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia. Ano 2022.	175
Cadro 10.2. Ámbito de cobertura das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia. Ano 2022.....	176
Cadro 12.1. Ámbitos de intervención da Economía Social.....	203
Cadro 12.3. Liñas de acción principais do PERTE da Economía Social e dos Coidados....	206
Cadro 12.4. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Aprox. Economía Social. 2022.....	209
Cadro 12.5. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Economía Social- Transforma. 2022.....	210
Cadro 12.6. Accións principais en Galicia para a Economía Social. Bono consolidada Economía Social. 2022.....	211

Gráficos

Gráfico 3.1. Cooperativas constituídas en Galicia (1990-2022).....	41
Gráfico 3.2. Variación no número de sociedades constituídas Galicia-España (2008-2022).....	42
Gráfico 3.3. Distribución das novas cooperativas por provincias (2022).....	42
Gráfico 3.4. Distribución das novas cooperativas por tipo de cooperativa (2022)	43
Gráfico 3.5. Participación de persoas socias das novas cooperativas galegas por tipo de cooperativa (2022).....	46
Gráfico 3.6. Cooperativas por sector de actividade (2022).....	47
Gráfico 3.7. Creación de cooperativas por sector de actividade (2009-2020).....	48
Gráfico 3.8. Distribución das cooperativas activas por provincias (2022).....	52
Gráfico 3.9. Distribución territorial das cooperativas galegas. Medio urbano e rural (2022).....	53
Gráfico 4.1. Sociedades Laborais constituídas no ano 2022 nas CC.AA.	60
Gráfico 4.10. Número empregos nas Sociedades laborais inscritas na Seguridade Social por CC.AA. 2020	74
Gráfico 4.2. Socios iniciais nas Sociedades Laborais constituídas no ano 2022 por CC.AA.....	61
Gráfico 4.3. Sociedades laborais constituídas nas provincias galegas: acumulado 2016-22.....	63
Gráfico 4.4. Antigüidade media das Sociedades Laborais nas provincias galegas, segundo a súa forma xurídica. 2022	67
Gráfico 4.5. Antigüidade das Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia e as súas provincias, segundo a súa forma xurídica	69
Gráfico 4.6. Antigüidade das Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia, por grandes sectores de actividade	70
Gráfico 4.7. Evolución número de sociedades Galicia y España 2009-2020	72
Gráfico 4.8. Evolución número de traballadores nas Sociedades Laborais en Galicia e España 2009-2020	72
Gráfico 4.9. Número de Sociedades laborais inscritas na Seguridade Social por CC.AA. 2020	73
Gráfico 5.1. Evolución do número de EI en Galicia (2008-2022).....	79
Gráfico 5.2. EI en Galicia 2022. Número de EI por provincias.	80
Gráfico 5.3. EI en Galicia 2022. Distribución por sectores.....	80
Gráfico 5.4. Persoas contratadas en inserción nas EI de AEIGA por sexo, 2019-2022.	83
Gráfico 5.5. Contía das subvencións da Xunta de Galicia específicas para as EI, 2015-2022 (orçamento executado, euros).....	84
Gráfico 6.1. Distribución provincial CEE (%), Galicia, Ano 2022	92
Gráfico 6.10. Contratos Específicos a PCD en CEE, España (% do total), 2006-2022.....	103
Gráfico 6.11. Evolución dos ingresos dos CEE de Galicia (miles de euros).....	109

Gráfico 6.12. Estrutura de ingresos dos CEE de Galicia por tipoloxía de Centro 2021(%).....	110
Gráfico 6.2. Persoas Con Discapacidade segundo actividade e sexo. Galicia. 2021 (%).....	95
Gráfico 6.3. Evolución da taxa de emprego e de paro das persoas con discapacidade. Galicia. 2014-2021 (%)	97
Gráfico 6.4 Distribución do número de traballadores nos CEE, Galicia, 2022.....	98
Gráfico 6.5. Porcentaxe de traballadores nos CEE por tipos de discapacidade, Galicia, 2022	99
Gráfico 6.6 Distribución do número de traballadores nos CEE aseguno natureza do contrato, Galicia, 2022.....	100
Gráfico 6.7 . Contratos Específicos a PCD, Galicia, 2006-2022 (Miles).....	102
Gráfico 6.8. Contratos Específicos A PCD, España, 2006-2022 (Miles).....	102
Gráfico 6.9. Contratos Específicos a PCD en CEE, Galicia (% do total), 2006-2022	103
Gráfico 7.1. Número de confrarías por CC.AA.	116
Gráfico 7.2. Distribución provincial do total de afiliados/as nas confrarías galegas.2022.....	118
Gráfico 7.3. Peso dos traballadores/as afiliados nas confrarías galegas. 2022.....	118
Gráfico 7.4. Peso das empresas afiliadas nas confrarías galegas segundo as súa forma xurídica. 2022	120
Gráfico 7.5. Peso das persoas físicas e xurídicas afiliadas nas confrarías galegas por provincias no ano 2022	120
Gráfico 7.6. Afiliacións por sexo en Galicia no ano 2022	121
Gráfico 7.7. Peso das confrarías galegas por sectores de produción no ano 2022.....	123
Gráfico 9.1. Superficie media dos montes veciñais de man común por provincia. 2022	161
Gráfico 9.2. Número de CMVMC por provincia. 2022	162
Gráfico 9.3. Número medio de comuneiros por provincia. 2022.....	163
Gráfico 9.4. CMVMC e comuneiros. 2022 (%)	164
Gráfico 9.5. Ingresos e investimentos medios das CMVMC por provincia. 2017-2022	166
Gráfico 9.6. Relación Ingresos/Investimentos medios das CMVMC. 2017-2022	166
Gráfico 9.7. Mancomunidades de MVMC por provincia.2022.....	169
Gráfico 10.1. Número de mutualistas ¹ nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia.....	177
Gráfico 10.2. Número de empregos directos nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia	178
Gráfico 10.3. Empregos directos nas mutuas e mutualidades de previsión social con sede en Galicia, totais por sexo.....	178
Gráfico 10.4. Primas imputadas, netas de reaseguro, das mutuas de seguros e mutualidades de previsión social con sede en Galicia (miles de euros).....	179
Gráfico 10.5. Primas imputadas, netas de reaseguro, nas mutuas de seguros e mutualidades de previsión con sede en Galicia por ramo Vida/Non vida (miles de euros).....	180

Gráfico 11.1. Sociedades Laborais activas e con información dispoñible no SABI	185
Gráfico 11.10. Total Activo (miles de €).....	190
Gráfico 11.11. Resultados (miles de €)	191
Gráfico 11.12. Número de empregados	191
Gráfico 11.13. Ingresos de explotación por empregado (miles de €).....	192
Gráfico 11.14. Gastos de persoal por empregado (miles de €).....	192
Gráfico 11.15. Cooperativas inscritas na Seguridade Social e con información dispoñible no SABI	194
Gráfico 11.16a. Ingresos de explotación e total activo (miles de €).....	195
Gráfico 11.16b. Ingresos de explotación e total activo (miles de €).....	195
Gráfico 11.17a. Resultados (miles de €).....	196
Gráfico 11.17b. Resultados (miles de €).....	196
Gráfico 11.18a. Número de empregados	197
Gráfico 11.18b. Número de empregados	197
Gráfico 11.19a. Ingresos de explotación e gastos de persoal por empregado (miles de €).....	198
Gráfico 11.19b. Ingresos de explotación e gastos de persoal por empregado (miles de €).....	198
Gráfico 11.2. Sociedades Laborais con información no SABI segundo tipo.....	185
Gráfico 11.3. Ingresos de explotación (miles de €).....	186
Gráfico 11.4. Total Activo (miles de €).....	187
Gráfico 11.5. Resultados (miles de €).....	187
Gráfico 11.6. Número de empregados	188
Gráfico 11.7. Ingresos de explotación por empregado (miles de €)	188
Gráfico 11.8. Gastos de persoal por empregado (miles de €)	189
Gráfico 11.9. Ingresos de explotación (miles de €).....	190
Gráfico 12.1. Medidas de apoio á Economía Social en Galicia. 2022	211

Táboas

Táboa 3.1. Cooperativas creadas por tipo de cooperativa (2008-2022)	44
Táboa 3.10a. Análise DAFO da Economía Social. Factores internos	226
Táboa 3.10b. Análise DAFO da Economía Social. Factores externos	227
Táboa 3.2. Número de persoas socias fundadoras por tipo de cooperativa (2022).....	45
Táboa 3.3. Número de persoas socias fundadoras por tipo de cooperativa e sexo (2022)	46
Táboa 3.4. Capital social medio por tipo de cooperativa (2020-2022)	47
Táboa 3.5. Variación das cooperativas activas atendendo a base depurada (2021 - 2022).....	49

Táboa 3.6. Distribución de cooperativas activas por actividade económica principal (2022	50
Táboa 3.7. Sociedades Cooperativas activas en Galicia (Distribución territorial, 31.12.2022)	52
Táboa 3.8. Distribución territorial das cooperativas por áreas urbanas e rurais (2022)	53
Táboa 4.1. Sociedades Laborais constituídas anualmente e socios iniciais en Galicia e España. 2009-2022	59
Táboa 4.10. Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2021 en Galicia e as súas provincias, segundo a súa forma xurídica.....	68
Táboa 4.11. Sociedades Laborais dadas de baixa no ano 2022 en Galicia e as súas provincias, por grandes sectores de actividade.....	69
Táboa 4.12. Creación neta de Sociedades Laborais en Galicia e España. 2009-2020	71
Táboa 4.13. Sociedades Laborais inscritas na Seguridade Social en 2020 por CC.AA.: porcentaxe sobre o total de España no número de sociedades e empregos e media do emprego.....	74
Táboa 4.14. Distribución sectorial por Centros de Cotización en Galicia e España. 2020.....	75
Táboa 4.2. Sociedades Laborais constituídas segundo sector en Galicia e España 2009-2022	61
Táboa 4.3. Tipoloxía dos socios e socias en Galicia e España 2021 e 2022.....	62
Táboa 4.4. Sociedades Laborais constituídas en Galicia e as súas provincias no período 2016-2022.....	63
Táboa 4.5. Sociedades Laborais constituídas en Galicia no período 2016-2022, segundo forma xurídica, media de socios e de capital social.....	64
Táboa 4.6. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias segundo a súa forma xurídica. 2022	65
Táboa 4.7. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias por grandes sectores. 2022.	65
Táboa 4.8. Número de Sociedades Laborais en Galicia e provincias: desagregación do sector servizos. 2022.....	66
Táboa 4.9. Antigüidade media das Sociedades Laborais en Galicia e as súas provincias por grandes sectores de actividade. 2022.....	67
Táboa 5.1. Importe neto cifra de vendas* das EI** en Galicia, 2017-2021.....	82
Táboa 5.2. Número de empregados (medios) e importe neto cifra de vendas por traballador (euros) nas EI* en Galicia, 2017-2021	82
Táboa 5.3. Persoas empregadas nas EI de AEIGA total e por sexo, 2019-2022.....	83
Táboa 6.1. CEE por tipoloxía de Centro	90
Táboa 6.10. Número de traballadores e porcentaxe nos CEE por sectores de actividade, Galicia, 2022	101
Táboa 6.11. Contratos específicos realizados a PCD en Galicia en función do tipo de contrato (%), 2006-2022	104

Táboa 6.12. Contratos específicos realizados a PCD en España en función do tipo de contrato (%), 2006-2022	104
Táboa 6.13. Salario base, en euros, en función dos Convenios Colectivos dos CEE.....	105
Táboa 6.14 Axudas para a integración laboral de persoas con discapacidade. Galicia e España. 2021. Euros	106
Táboa 6.15. Estrutura financeira dos CEE 2021 (miles de euros).....	107
Táboa 6.17. Estrutura de ingresos CEE Galicia por tipoloxía de Centro (%)	109
Táboa 6.2. Número e Porcentaxes de CEE (ES, EC) segundo a súa forma xurídica. Galicia, 2022.....	91
Táboa 6.3. Número de CEE a nivel provincial. Ano 2022	91
Táboa 6.4. CEE por tipoloxía e sector de actividade, Galicia, ano 2022.....	93
Táboa 6.5. Actividades dos CEE no sector servizos, Galicia, 2022	94
Táboa 6.6. O emprego (miles) das persoas con e sen discapacidade, Galicia e España. 2021	94
Táboa 6.7. Taxas de actividade, emprego e paro da poboación con e sen discapacidade, e sexo. Galicia e España. Ano 2021 (%).....	96
Táboa 6.8. Porcentaxe de poboación con discapacidade segundo nivel de estudos e sexo Galicia, 2021 (%).....	97
Táboa 6.9. Porcentaxe de traballadores nos CEE a nivel provincial, Galicia, 2022.....	100
Táboa 7.1. Afiliados nas confrarías de Galicia por provincia.	117
Táboa 7.10. Permisos de marisqueo segundo idade e sexo, 2015 e 2022.....	128
Táboa 7.11. Variación dos permisos de marisqueo 2015-2022 por tramos de idade e sexo	129
Táboa 7.12. Distribución dos permisos de marisqueo entre homes e mulleres, 2015 e 2021 (%).....	129
Táboa 7.13. Permisos de marisqueo a pé por confrarías ou agrupacións de mariscadores (número) 2015 e 2022	130
Táboa 7.14. Variación nos permisos de marisqueo 2015-22, peso das confrarías e outras organizacións, e peso da muller	131
Táboa 7.15. Pesca capturada nos portos de titularidade estatal e das comunidades autónomas	134
Táboa 7.16. Venda de produtos pesqueiros nas lonxas galegas segundo lonxa. Cantidade (miles de toneladas) e valor (millóns de euros)	136
Táboa 7.17. Venda de produtos pesqueiros nas lonxas galegas segundo especie. Cantidade (toneladas) e valor (miles de euros)	137
Táboa 7.2. Distribución das empresas afiliadas nas confrarías galegas segundo a súa forma xurídica.	119
Táboa 7.3. Distribución por sexo dos empresarios/as e dos traballadores/as.....	121

Táboa 7.4. Datos de afiliación nas confrarías galegas por federacións segundo sector de produción no ano 2022 e peso na provincia	123
Táboa 7.5. Peso das afiliacións provinciais por sector de produción no conxunto galego. 2022	124
Táboa 7.6. Número de buques pesqueiros, arqueo (GT), antigüidade e eslora media da flota por C. A. do porto base. 2022	125
Táboa 7.7. Flota pesqueira nas confrarías galegas	125
Táboa 7.8. Buques pesqueiros en Galicia: 2015-2022	126
Táboa 7.9. Permisos de marisqueo a pé en Galicia 2015-2022.....	127
Táboa 8.1. SAT inscritas segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (2016-2022) (a 31 de decembro de cada ano)	146
Táboa 8.2. SAT inscritas por CC. AA. segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (a 31 de decembro de 2022)	147
Táboa 8.3. SAT inscritas por CC. AA. segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico, en porcentaxe (a 31 de decembro de 2022)	148
Táboa 8.4. Número medio de socios por SAT e capital social por socio por SAT (a 31 de decembro de 2022)	149
Táboa 8.5. SAT inscritas en Galicia segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico (a 31 de decembro de 2022).....	150
Táboa 8.6. SAT inscritas en Galicia segundo domicilio social, incluídas as de ámbito supra autonómico, en porcentaxe (a 31 de decembro de 2022)	150
Táboa 9.1. Número e superficie segundo o tipo de montes públicos, por distrito. 2022	159
Táboa 9.2. Número e superficie segundo o tipo de montes públicos, por provincia en porcentaxe. 2022	160
Táboa 9.3. Número e superficie dos montes veciñais en man común por distrito. 2022	160
Táboa 9.4. Número e superficie dos montes veciñais en man común por provincia. 2022	161
Táboa 9.5. Número de comunidades de montes veciñais en man común e comuneiros por distrito. 2022.....	163
Táboa 9.6. Comunidades de montes veciñais en man común segundo a súa situación administrativa. 2022	164
Táboa 9.7. CMVMC segundo a súa situación administrativa por provincias. 2022	165
Táboa 9.8. Ingresos e investimentos medios das CMCMC (€). 2017-2022.....	166
Táboa 9.9. Mancomunidades rexistradas en Galicia. 2022.....	167
Táboa 13.1. Distribución de empresas por tipoloxía	218
Táboa 13.2. Distribución de empresas galegas na mostra.....	219
Táboa 13.3. Distribución de cooperativas segundo tamaño (total mostra, sector máis numeroso e resto sectores).....	220
Táboa 13.4. Cooperativas galegas no ranking de CEPES.....	221

Táboa 13.5. Distribución de Centros Especiais de Emprego segundo tamaño (total mostra, sector máis numeroso e resto sectores)	222
Táboa 13.6. Centros Especiais de Emprego galegos no ranking de CEPES	223
Táboa 13.7. Empresas de Inserción no ranking de CEPES por tamaño (total mostra e sector máis numeroso)	224
Táboa 13.8. Empresas de Inserción galegas no ranking de CEPES	224
Táboa 13.9. Confrarías de Pescadores no ranking de CEPES.....	225

